Suomen Turku

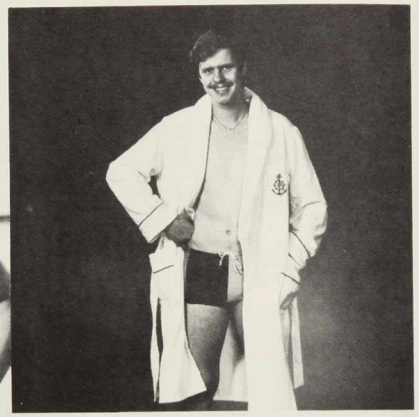
JUHLANUMERO

ÅBO, VÅR STAD
N:o 2 — 1979
Irtonumero 6:—

ISO kesäKAUPPA

TURKU-ÅBO 750

WIKLUND

tuttu turkulainen

Tule mukaan juhlistamaan elinkeinoelämän suurtapahtumaa TURUN MESSUILLE Kupittaalle 10—19.8. Kaupunkimme 750-vuotisjuhlan merkeissä.

TURUN MESSUT

10–19. 8.

Osuuskunta Turun Messut, Puolalankatu 1, 20100 Turku 10,
Puh. (921) 334440

WÄRTSILÄ
TURUN TELAKAT

Olli Kestilä

Suomen Turku
ÅBO, VÅR STAD

N:o 2 – 1979

Julkaisija – Utgivare:
Turku-seura, Åbo samfundet r.y.

Arkkitehti
OLLI KESTILÄ:

KOTISEUTULEHTI – HENKINEN YHDYSSITEEMME

TÄMÄN lehden ensimmäisessä numerossa vuonna 1959 Turku-seuran ensimmäinen puheenjohtaja maaherra Esko Kulovaara lausui pääkirjoituksessa mm. että vastaperustettu nuori seura oli lähtenyt rohkeaan yritykseen oman äänenkannattajan julkaisemiseksi, ja toivoi samalla, että turkulaiset saisivat sen palstoilla tuoda esiin mielialojaan kehityksestä, jolla itse kukin haluaisi rakentaa kotikaupunkiaan aineellisesti ja henkisesti.

LEHDESTÄMME onkin kasvanut odotusten mukainen aikakauslehti, jossa Turun vanhan kulttuurin tuntijat, sen nykypäivän henkisen ja taloudellisen elämän kehittäjät ja arkiset ahertajat ovat arvokkaalla tavalla sanoin ja kuvin rikastuttaneet kaupungin asukkaiden tietämystä omasta elinympäristöstään.

SÄÄNNÖLLISESTI, joskin vain neljästi vuodessa ilmestyvä Suomen Turku, Åbo, vår stad -lehti toimii yhdyssiteenä laajenevan jäsenistön välillä, ennenkaikkea lähentäen entiseen kotikontuunsa sellaiset täällä eläneet, jotka ovat muuttaneet toisille paikkakunnille.

ON luonnollista, että vain muutamia kertoja vuodessa ilmestyvä lehti ei pysty eikä pyrikään osallistumaan kiinteästi Turkua koskeviin päivänkohtaisiin keskusteluihin ainakaan niiden ollessa kuumimmillaan. Ehkä näin on hyväkin. Hetkelliset mielipiteet ja yksipuoliset asenteet ehtivät kypsyä, jos ne saavat rauhassa aikansa levätä. Kirjoittajat ovatkin tä-

män oivaltaneet ja kiteyttäneet sanottavansa oleellisiin perusasioihin, joiden sisältö kestää pitemmänkin ajanjakson arvostelun lukijoiden edessä.

VUOSIEN kuluessa on tämän kotiseutulehden kirjoituksista koostunut melko mittava tietovarasto, josta jokainen lukija löytää vastauksia moneen kotiseutuaan koskevaan kysymykseen. Kaukonäköiset turkulaiset ovat tietysti säilyttäneet huolellisesti kaikki numerot kahdenkymmenen vuoden ajalta ja sidottaneet ne kirjoiksi. Näin lehtien arvo vuosien mittaan vain kasvaa. Kotiseututyö on harrastus, joka kattaa monipuolisesti paikkakunnan elämän erilaisia tapahtumia. Kirjoittajien joukossa on sekä oman alansa pätevimpiä edustajia että lähintä kotipiiriään palavasti rakastavia kansalaisia, jotka lähes poikkeuksetta ovat palkkiotta toimituksen pyynnöstä tai oma-aloitteisesti lähettäneet kirjoituksia. Pienet asia- tai kielivirheet sallittakoon anteeksi. Toimitus on niistä tietoinen ja voi vakuuttaa, että närkästyneitä huomautuksia on tullut hyvin vähän.

LEHTEMME säännöllinen ilmestyminen on perustunut myös paikkakunnan liikelaitosten antamaan tukeen niiden antaessa ilmoituksia. Koska lehden lukijat varmasti suosivat niitä yrityksiä, jotka tällä tapaa osoittavat ymmärtävänsä kotiseutunsa kulttuurin rakentamista, saavat nämä hyvän korvauksen uusista asiakkaistaan. Perinteitä kunnioittavat liikkeet tallettavat nimensä ja tuotteensa vuosikymmeniksi lehden lukijoiden mieleen. Onhan todettu, että suuri osa jäsenistä säilyttää tämäntapaisen lehden numerot. Ilmoituksen ajankohtainen merkitys katoaa tietysti, mutta sen muoto ja sisältö saa vanhetessaan uudenlaista hohtoa.

ILMAN taitavaa ja ahkeraa toimituskuntaa ei aatteellista lehteä pystytä jatkuvasti pitämään pystyssä. Turku-seura on ollut onnekas siinä, että se on saanut koko toiminta-aikanansa lukea jäseniinsä aktiivisia tai eläkkeellä olevia lehden toimittajia, jotka ovat innolla vapaaehtoisesti hoitaneet monasti epäkiitollista työtä, jollainen harrastusyhdistyksen julkaisun toimittaminen on. Suurin ansio lankeaa kaikille eri aikoina toimineille toimitussihteereille, joiden vastuulla lopuksi aina jää aineiston kerääminen ja lehden määräaikaisen ilmestymisen valvominen.

KOTISEUTUVÄEN kokoontuessa tämän kesän taitekohdan tienoilla Turkuun vieraat saavat käteensä Suomen Turku, Åbo, vår stad -lehden juhlanumeron. Toivon, että se omalta osaltaan kertoo kaupungistamme välähdyksiä, jotka kuvastavat tämän maankolkan ihmisten elämää ja harrastuksia. □

Kotiseutupäivät ovat ovella juhlavuottaan viettävässä Turussa

Väinö J. Leino

JUHLAVUOTENAAN Turku on täynnä tapahtumaa. Näinhän on asianlaita vireässä kaupungissa aina, mutta juhlavuosi on tuonut tullessaan monia erikoisuuksia kaupunkimme elämänkuvioihin.

TULEVAN kesä- ja heinäkuun vaihteessa järjestetään XXXI Valtakunnalliset Kotiseutupäivät juuri täällä Aurajoen loppujuoksun äärellä. Turun olemukseen mielestäni hyvin sopivat käsitteet Meri-Työ-Kulttuuri on valittu kotiseutujuhlien tunnuksiksi, jotka saavat omaa kantavuuttaan Suomen Kotiseutuliiton pitäessä samanaikaisesti täällä kolmekymmentävuotisjuhlatilaisuuksiaan.

KOLMELLE päivälle ulottuvien kotiseutupäivien hyväksi on tehty pitkään työtä Kotiseutuliiton, Varsinais-Suomen Maakuntaliiton, Turku-seuran ja Turun kaupungin viranomaisten toimesta. On odotettavissa, että kotiseudulle omistettujen päivien erilaiset liittymät kokouksineen, varsinaisine juhlatilaisuuksineen, retkeilyineen ja yhdessäoloineen tulee kaiken keskelle muodostamaan varsin näkyvän ja huomattavan renkaan 750-vuotisjuhlavuoden suuressa tapahtumien ketjussa.

KOTISEUTUTYÖTÄ on määrätietoisesti vuosikymmenien ajan suoritettu maassamme Kotiseutuliiton saadessa aikojen kuluessa yhä merkittävämmän sijan tämän toiminnan organisoinnissa ja sen virittämisessä määrätietoiseksi ja pitkäjännitteiseksi.

SOTIEN jälkeiset vuosikymmenet maassamme ovat olleet kaupunkilaistumisen aikaa. Suuret väestömäärät ovat siirtyneet maaseudulta kaupunkikeskuksiin. Kaupunkien rakentuessa voimallisesti uudestaan ei kotiseutuajatukselle ja kotiseudun perinteiden vaalimiselle näissä ole yleisessä tietoisuudessa liiennyt sille kuuluvaa sijaa. Pikemminkin on käynyt niin päin, että vain laajan maaseudun kunnat ja asukkaat ovat kunnostautuneet ja tuloksia saavuttaneet. Kotiseututyön symboolina olevia kotiseutujuhlia on suurelta osalta vietetty "maalaismaisemassa", vaikka poikkeuksia ja, onnistuneita sellaisia, tästä yleislinjasta on olemassa. Suurissa kaupungeissa ovat kuitenkin pitkään ponnistelleet ja tuloksia aikaan saaneet kotiseutuseurat, kaupunkijärjestöt tai jopa kaupunginosayhdistykset.

KUN Turun kaupungille on osaksi tullut sen omana juhlavuotena olla isäntäpaikkakuntana mittaville valtakunnallisille kotiseutupäiville on tämä luottamuksenosoitus kaupunkia kohtaan sekä luottamuksenosoitus vanhan kaupungin toimintakykyisyydelle.

TOIVON ja uskon Turun olevan sille asetettujen odotuksien vertainen.

TOIVOTAN kotiseutupäiville parhainta onnea ja menestystä varsinaissuomalaisessa miljöössä, meren äärellä, vuosisataisen työn ja vuosisataisen kulttuurin tapahtumapaikalla.

Turussa 15. 5. 1979

VÄINÖ J. LEINO
kaupunginjohtaja

KOTISEUTUTYÖ JA NUORISO

■ Kotiseututyön tehtäväkenttä on laaja, mutta eräs oleellinen osa on se, että kotiseututyö ja kotiseutuyhdistykset ovat asukkaittensa etujärjestöjä. Näin nykytermien mukaan voidaan sanoa, että kotiseututyö on aktiivista kotiseutupolitiikkaa.

Kotiseututyön rooliin kuuluu — varsinkin Turussa ja vanhimmissa kaupungeissamme — kulttuurimme historiaan kuuluvien rakennusten suojelu. Tämän johdosta ulkopuoliset helposti saavat yksipuolisen kuvan kotiseututyöstä. On siksi paikallaan luoda katsaus kotiseutuyhdistysten ja kotiseututyön laajaan työkenttään ja tavoitteisiin.

On tietysti luonnollista suojella historiallista kaupunkikuvaa liian rajuilta ja harkitsemattomilta muutoksilta. Sama pätee kirkonkylien ja koko maaseudun rakennustoimintaan. On ilahduttavaa kuinka kotiseutuyhdistykset, luonnonsuojelijat ja myös nuoriso ovat heränneet ruususen unestaan karmeaan todellisuuteen, kun kulttuurihistorialliset, rakennushistorialliset, paikallishistorialliset kohteet ja muistot noin vain pyyhkäistään pois jonkinlaisella tunnuksella "alas vanha maailma".

Liian paljon on jo ehditty tuhota kaunista ja arvokasta, koska riittävä tietous ja ymmärtämyksen puute on ollut ilmeinen. Tällä linjalla on kotiseututyön lujitettava otettaan.

Mutta työkenttä on paljon laajempi. Kysymys on asukkaiden viihtyvyyden lisäämisestä maisemahoidon ja koko ympäristömiljöön hoidolla. On järjetöntä rakentaa sellainen ympäristö, että asukas on pakotettu siinä asumaan, mutta rientää heti vapaa-ajan koittaessa sinne missä voi ikäänkuin vapaasti hengittää ja silmä lepää luonnon harmoniassa.

Ei siis vain rakennussuojelua, vaan koko piha ja katumiljöön, laajenevien viheralueiden, kävelykatujen, luontopolkujen, kasvi- ja puuistutusten tehostaminen ja kehittäminen on oleellista kotiseutuyhdistysten työtä.

Oikean kotiseutuhengen kasvattaminen aineellisen rakentamisen ja ulkoisen seudun kehittämisen rinnalla on yhtä tärkeää. Sivistystoimi sen kaikissa muodoissa, seudun oman identtisyyden etsiminen ja tunnustaminen, perinteiden arvon nostaminen omaa paikallismurretta myöten yhdistää seudun ihmiset toisiinsa.

Tämä on myös omansa luomaan paikallista me-henkeä ja kotiseuturakkautta. Kun kotiseuturakkaus saadaan heräämään, niin vasta silloin ihminen todella viihtyy niin, että hän haluaa elää ja työskennellä kotiseutunsa hyväksi. Tällöin kotiseututyö on saavuttamassa parhaat voittonsa. Silloin voidaan todeta, että kotiseututyö laajenee työksi isänmaan hyväksi ja tällainen isänmaanrakkaus on aitoa.

Ilmari Rinne

KOTISEUDUSTA PIITTAAMATON NUORISO

Kotiseuturakkaus ja tunnesiteet kotiseutuun korostuvat iän mukana, minkä toteamme mm. "tuhlaajapoikien" paluuseen viimeistään eläkeikäisinä lapsuutensa maisemiin tai vanhan turkulaisen merikarhun saapumista elämänillaksi kotisatamaan.

Nuoriso sensijaan muuttaa päinvastoin kotoa pois. Maaseudulta kaupunkeihin, kotimaasta ulkomaille. Ollaan kuin pakolaisia, vaikka mitään todellista hätää muuttoon ei olisi ollut.

Kun nuoriso sitten elää "suuren maailman" keskellä kotoaan ja kotiseudustaan irtireväistynä, se pian löytää itsensä eräänlaisen kuvitellun virvatulen perässä juoksevana ja pian sellaisena juurettomana nuorisona, joka helposti joutuu jopa nuorisorikollisten listoille.

Kotiseudullaan viihtymätön nuoriso vastaa TV-haastattelijalle jossakin kylän kaljabaarissa tai kaupungin toreilla "Ei täällä ole mitään kivaa!" Sitten sitä "kivaa" on menty etsimään muualta ja monasti toteutuu edellä mainittu juureton elämä vierailla seuduilla.

KOTISEUTUTYÖ JA NUORISO

Miksi suomalaisessa kasvuympäristössä liian monelle nuorelle käy kuin yllä todettiin?

Siihen on selvä vastaus olemassa: Lapsi ja nuoriso tarvitsee kiintymistä kotiseutuunsa. Siihen puolestaan tarvitaan oppia ja opetusta kodin, koulun ja kansalaisjärjestöjen taholta. Kaikki hyvät asiat vaativat opetusta, niin nuorison kiinnittäminen kotiseutuunsakin.

Klassinen esimerkki kotiseutukiintymyksen lähtökohdasta oli viime vuosisadan vaihteen suomalaisille suuren Suomi-rakkauden luojan, kirjailija ja professori Sakari Topeliuksen kuuluisan Maamme-kirjan opetukset, joiden lähtökohtana oli suomalainen sananlasku "Sitä kuusta kuuleminen, jonka juurella asunto."

— Suomen suurien sotien 1939—1944 jälkeinen uusi sukupolvi ja vielä tämänhetkinen lapsi ja nuori ovat kotiseutukasvatusta vailla. Nyt 1970—1980 lukujen lapsi tarvitsee koulun taholta kehittynyttä kotiseutu- ja ympäristöopetusta, joka opetus puolestaan tarvitsee mallikkaan nuorison kotiseututyön oppaan ja ehkä asiantuntevasti kootun "kotiseudun opetuspaketin". Lisäksi tietysti uudella tavalla kasvatetun ja kotiseutu-rakkautta omaavan opettajiston.

— Äidit ja isät ovat aikuiskasvatuksen tietä ja nykyaikaisia tiedotusvälineitä avuksi käyttäen saatettava tietoisiksi kotiseudun suuresta merkityksestä kiintymisenä oman paikkakuntansa nykyhetkeen ja historiaan, harrasteisiin, iloon ja työhön. Vanhempien esimerkit, oman sukunsa perinteet on nostettava esiin. Koti ja vanhemmat ovat lapsille toinen suuri opetustekijä koulun rinnalla.

— Koko Suomen nuorisolle on enenevästi annettava tietoja kotiseutunsa historiasta, ihmisistä, tietäjistä, taitajista, raivaajista, niin hengenviljelyksen kuin työelämän aloilla.

Tässä on kansalaisopistojen ja koko opetuslaitoksen opetus- ja kasvatustoiminnan tehtäviä ja tavoitetta uudelleen suunnattava. Se vaatii ensinnä alan opaskirjallisuutta, sitten varsinaisia "Isänmaan oppikirjoja" ja paikallistietouden teoksia. Mutta luonnollisesti opettajisto tarvitsee lisäkoulutusta, jotta kotiseutuopetus tavoittaisi suuren tehtävänsä nuorison kiinnittämisessä omaan paikkakuntaansa, omaan maahansa.

Kotiseutulehtiä ja muita kotiseutuasioista, perinteistä, seudun luonnosta, merkkihenkilöistä ja kansanmiehistä kirjoittavaa lehdistöä tarvitaan lisää. Kansalaisjärjestöjen kotiseuturetket ovat parhaita keinoja vapaamuotoisen ja iloisen työn kautta saada nuoriso innostumaan "kauniista, mutta karusta isänmaastaan".

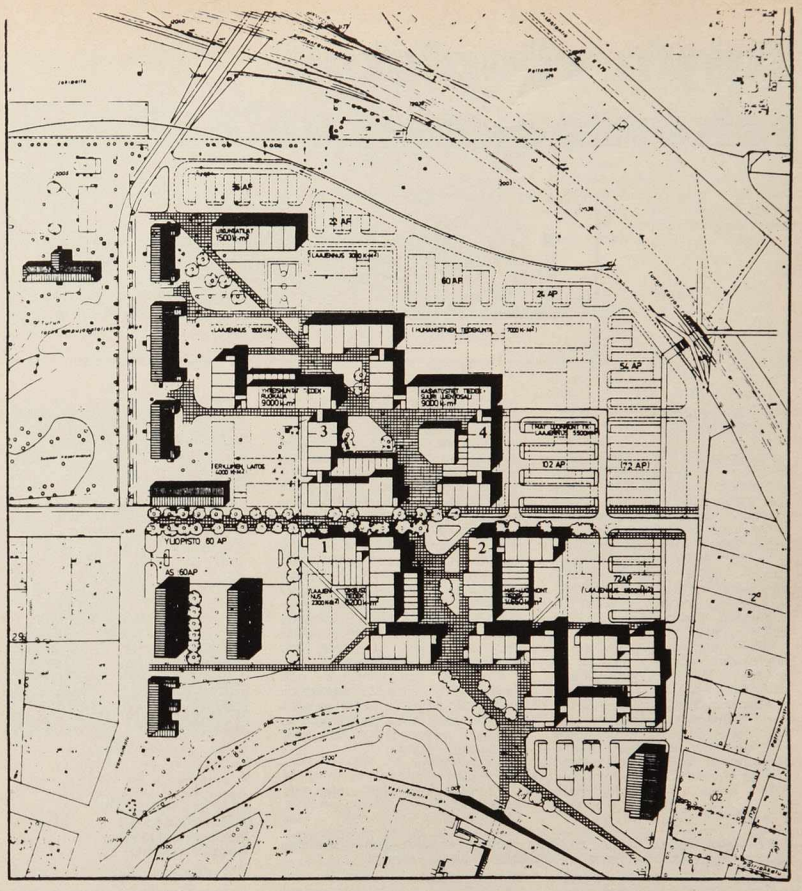
— Varhaisnuoriso- ja nuorisojärjestöt ovat avainasemassa nuorison vapaa-ajan harrasteiden ohjaamisessa. Tähänkin asti nämä ovat luontoretkeilyjen, kesäleirien, paikallistuntemuskilpailujen, siisteystalkoiden, perinnetietouden keräilyn, tapakasvatuskurssien, valokuvaus- ja kirjoituskilpailujen avulla ohjanneet nuorison kiintymystä ja tuntemusta kotiseutuunsa ja isänmaahansa.

Tämän ajan ihmiset lokeroituvat ei vain kerrostaloasuntoihinsa, vaan myös henkisesti monin tavoin.

Eräitä suuria kyläläisiä, kuntalaisia, kaupunkilaisia ja yleensä meitä suomalaisia eristäviä ja erottavia tekijöitä ovat esim. ammattijakautumat, mutta ennen kaikkea lähes vihamielisyyteen perustuva puoluepoliittinen jakautuma. Miksi? Olemmehan samoja pulliaisia kaikki.

Paikalliset kotiseutuyhdistykset ja kotiseututyö on se raikas alkulähde, jossa saman paikkakunnan ihmiset, nuoret ja vanhat, voivat tavata toisensa vain ihmisinä, vain "turkulaisina", joilla on seudun kokonaisuutta, aineellista ja henkistä parasta, ajavat aatteet ja tavoitteet. □

ILMARI RINNE

● Turun yliopiston kasarmialueen maankäyttösuunnitelman ns. "Jalankulkuraitti"-vaihtoehdon mukainen tiedekuntien uudisrakennusten sijoitus pääpiirteittäin. Rakentaminen tapahtuisi vaiheittain seuraavasti: 1) oikeustieteellinen tiedekunta, 2) matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, 3) yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, 4) kasvatustieteiden tiedekunta.

Turun yliopiston rakentamisen vaiheita

■ Turun yliopiston rakennussuunnitelmien historia ulottuu kuuden vuosikymmenen taakse, siis jo yliopiston perustamispäätöstä edeltäneeseen aikaan, toteaa Turun yliopiston rehtori Osmo I k o l a oheisessa kirjoituksessaan, jossa hän käsittelee yliopiston rakentamisen historiaa ja suunnitelmia.

ISON-HEIKKILÄN JA PHOENIXIN AIKA

Marraskuussa 1918 Turun Suomalainen Yliopistoseura kääntyi asutushallituksen puoleen ilmoittaen haluavansa vuokrata tulevan yliopiston tarpeisiin Ison-Heikkilän sotilasvirkatalon. Erinäisten vaiheiden jälkeen oli tuloksena maaliskuussa 1919 valtioneuvoston päätös, jolla yliopistoseuralle eräin ehdoin annettiin korvauksetta käyttöoikeus n. 70 hehtaarin suuruiseen osaan Ison-Heikkilän tilan aluetta.

Tämän jälkeen ryhdyttiin suunnittelemaan yliopiston tulevaa rakentamista tälle alueelle. Arkkitehti Bertel Jung laati alueelle asemakaavaehdotuksen ja rakennussuunnitelman, joka niveltyi Turun kaupungin omiin suunnitelmiin. Keskeisenä ideana suunnitelmassa oli leveä, suora puistokatu, jonka toisessa päässä olisi vanha, kunnianarvoisa Turun linna ja toisessa uuden, tulevaisuuteen kurkottavan yliopiston päärakennus. Suunnitelmassa oli suuripiirteistä symboliikkaa, ja kaiken kaikkiaan se sai asiantuntijapiireissä myönteisen vastaanoton.

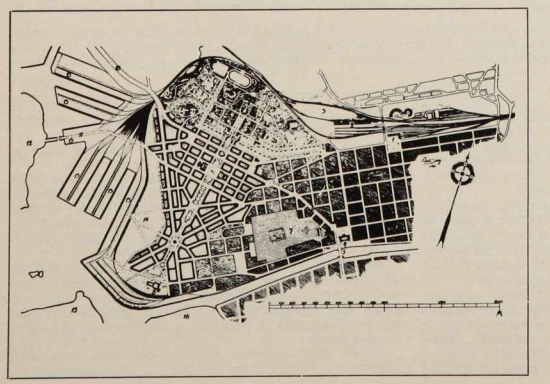
Pitkän aikaa tästä eteenpäin pidettiin päämääränä yliopiston tulevaa rakentamista Ison-Heikkilän alueelle. Tämä ajatus ei kuitenkaan koskaan toteutunut, ja eri vaiheiden kautta on päädytty kaupungin vastakkaiselle puolelle, jossa sijaitsevat yliopiston nykyiset rakennukset ja myös sen suunnitellut laajennusalueet.

V. 1920 yliopistoseura osti kauppatorin laidassa sijainneen vanhan Phoenix-hotellin yliopiston toimitiloiksi. Tässä rakennuksessa yliopisto pääosiltaan toimi aina 1950-luvulle saakka.

Osmo Ikola

● Arkkitehti Bertel Jungin alkanaan laatima ehdotus Turun läntisten osien ja Iso-Heikkilään tulevan yliopistoalueen asemakaavaksi.

LÄÄKETIETEELLISEN TIEDEKUNNAN JA YLIOPISTONMÄEN RAKENTAMINEN

V. 1943 yliopistoon oli perustettu lääketieteellinen tiedekunta, joka tietenkin tarvitsi toimintaansa varten rakennuksia. Tiedekunnan laitosrakennus suunniteltiin Kiinamyllynkadun varrelle, silloisen lääninsairaalan viereen. Sen eri rakennusvaiheet valmistuivat vuosina 1948, 1952 ja 1954.

Jo sitä ennen oli syntynyt suunnitelma yliopiston pääosan sijoittamisesta Ryssänmäelle eli Vesilinnanmäelle, nykyiselle Yliopistonmäelle, jolta kaupunki v. 1950 luovutti alueen. Ensi vaiheessa tänne rakennettiin uusi kirjastotalo sekä kemian ja fysiikan laitosrakennus, jotka valmistuivat v. 1954. Toinen rakennusvaihe, joka valmistui v. 1958, käsitti yliopiston hallintorakennuksen ja ns. Luonnontieteiden talo I:n.

Samoihin aikoihin lääketieteellinen tiedekunta laajeni, kun yliopistoon perustettiin hammaslääketieteen laitos. Sen laitosrakennus, joka sijaitsee Lemminkäisenkadun varrella, valmistui v. 1965.

Yliopiston rakentamisen kokonaissuunnitelman laatiminen jatkui. Ensimmäiseksi toteutui suunnitelma, jonka mukaan humanistiselle tiedekunnalle pystytettiin ensimmäinen laitosrakennus Henrikinkatu 3:een ja matemaattis-luonnontieteelliselle tiedekunnalle uusi rakennus Yliopistonmäelle, vesilinnan viereen. Nämä rakennukset valmistuivat vuosien 1968 ja 1969 vaihteessa. Humanistinen laitosrakennus sai sittemmin nimen Fennicum.

Seuraavana vuonna päästiin kaupungin kanssa sopimukseen Henrikinkatu 2:n tontin saamisesta yliopiston käyttöön. Tontille oli pystytettävä humanistisen tiedekunnan toinen laitosrakennus ja samalla oli kirjastolle rakennettava uutta maanalaista varastotilaa tämän rakennuksen ja kirjastotalon välille. Louhintatyö suoritettiin v. 1972, ja varsinaiset rakennustyöt aloitettiin v. 1973, kun oli saatu aikaan valtion kanssa esisopimus yliopiston aseman järjestämisestä. Laitosrakennus valmistui v. 1975, ja se sai myöhemmin nimen Juslenia.

● Näkymä yliopiston laajennusalueeksi varatulta kasarmialueelta. — Kuva: Turun Kuvaus.

NYKYHETKEN TILANNE

Varsinaisia yliopistorakennuksia varten Turun yliopistolla on nyt Turussa käytettävissään tai varattuina kolme lähellä toisiaan olevaa aluetta:

1. Yliopistonmäen alue.
2. Lääketieteen laitosten alue.
3. Yliopiston varsinaiseksi laajennusalueeksi varattu entisen Turun kasarmin alue.

Nämä kolme lähekkäistä aluetta käsittävät yhteensä 21,6 hehtaaria. Kun kyseessä on kaupungin keskusta-alueelle rakennettu yliopisto, on sanottava, että yliopisto on kohtalaisen hyvin onnistunut turvaamaan itselleen riittävät ja samalla hyvän kokonaisuuden muodostavat alueet. Suuri etu on sekin, että nämä alueet luontevasti niveltyvät ylioppilaskylään ja kongressikeskukseen sekä kaupungin muihin korkeakouluihin.

Ilman harjoittelukouluja on yliopistolla Turussa nyt rakennettuja pysyviä tiloja n. 86 000 br-m² sekä lisäksi vuokrattuja ja muita tilapäistiloja n. 8 000 br-m².

Turun yliopisto on rakennuksiltaan vielä hyvin keskeneräinen yliopisto. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että rakennustoiminta on pitkän tauon jälkeen taas pääsemässä käyntiin. Valtion kuluvan vuoden tulo- ja menoarvio sisältää näet rakennusmäärärahan myös Turun yliopistolle, ensimmäisen kerran yliopiston valtiollistamisen jälkeen.

VARISSUON HARJOITTELUKOULU JA LÄÄKETIETEEN RAKENNUKSET

Varissuolla on parastaikaa rakenteilla Turun opettajankoulutuslaitoksen harjoittelukoulun uusi rakennus, jonka on määrä valmistua v. 1980. Siinä tulee olemaan kerrosalaa n. 13 000 br-m². Uudet tilat rakennuttaa Turun kaupunki, joka luovuttaa ne yliopistolle saaden vastikkeeksi Turussa olevia valtion omistamia entisiä oppikoulukiinteistöjä.

Varsinaisista yliopistorakennuksista on ensimmäisenä toteutettavana hankkeena ns. halkosahan tontille tuleva lääketieteen laitosrakennuksen lisärakennus, jonka rakennustöiden aloittamiseen on tämän vuoden budjetissa määräraha. Rakennuksessa tulee olemaan kerrosalaa yliopiston tarpeisiin 5 500 br-m² ja lisäksi Kansanterveyslaboratorion Turun aluelaboratorion tiloja n. 1 500 br-m². Hankkeen kustannusarvio on yliopiston tilojen osalta viime vuoden hintatason mukaan vajaat 15 miljoonaa markkaa. Rakennukseen tullaan sijoittamaan lääketieteellisen mikrobiologian ja virusopin tilat sekä lääketieteellisen tiedekunnan ruokala. Suunnitelman mukaan rakennustyöt alkavat vuoden 1980 alussa ja rakennus valmistuu v. 1981 keväällä tai kesällä.

Tämän lisärakennuksen valmistumisella on kiire siitäkin syystä, että vanha lääketieteen laitosrakennus vaatii jo välttämättä peruskorjausta. Sen suorittaminen tulee mahdolliseksi lisärakennuksen valmistuttua, jolloin vanhasta rakennuksesta vapautuu tiloja. Lisäksi joudutaan eri toimintoja peruskorjauksen ajaksi tiivistämään. Vanhan laitosrakennuksen peruskorjaus alkaa suunnitelman mukaan v:n 1981 loppupuolella ja valmistuu v. 1984.

KASARMIALUEEN SUUNNITELMAT

Lääketieteen lisärakennuksen valmistuttua tulee yliopiston rakentamisen painopiste siirtymään kasarmialueelle. Alueen maankäytösuunnitelma on parhaillaan valmistumisvaiheessa, ja asemakaava tulisi saada vahvistettavaksi kuluvan vuoden loppuun mennessä, jotta aikataulussa pysyttäisiin.

Alueelle tullaan ensimmäiseksi rakentamaan tilat oikeustieteelliselle tiedekunnalle. Hanke on kooltaan samaa luokkaa kuin lääketieteen lisärakennus.

Seuraavana on vuorossa kasarmialueella matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan uuden laitosrakennuksen ensimmäinen rakennusvaihe v. 1982—1984, minkä jälkeen on määrä suorittaa kemian ja fysiikan vanhan laitosrakennuksen peruskorjaus v. 1984—1985. Tämän peruskorjaustyön rinnalla on suunnitelmassa kasarmialueelle tulevan yhteiskuntatieteellisen ja kasvatustieteiden tiedekunnan laitosrakennuksen 1. vaihe v. 1984—1985. Tähän kuuluu myös kasarmialueen laitosten työpaikkaruokala. Heti tämän jälkeen eli v. 1985—1986 on vuorossa mainitun laitosrakennuksen toinen rakennusvaihe.

Tässä esitetty suunnitelma sisältää Turun yliopiston lähiajan rakennusohjelman, lukuun ottamatta eräitä vähäisiä hankkeita, jotka koskevat mm. Ruissalon kasvitieteellistä puutarhaa ja Tuorlan tähtitieteellis-optillista tutkimuslaitosta.

Tämän lähiajan ohjelman lisäksi on suunniteltu 1980-luvun lopulla toteutettavaksi vielä seuraavat hankkeet: kuulovammaisten koulun peruskorjaus yliopiston pysyvään käyttöön, kirjaston ja humanistisen tiedekunnan lisärakennus Yliopistonmäen alueella, Rauman opettajankoulutuslaitoksen peruskorjaus sekä seuraavan vuosikymmenen puolelle ulottuva matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan laitosrakennuksen toinen rakennusvaihe kasarmialueella.

Turun yliopiston rakentaminen ei ole edistynyt siinä tahdissa kuin yliopiston kehitys olisi edellyttänyt. Tällä hetkellä tilanne kuitenkin näyttää olevan valkenemassa. Rakentaminen on pitkän tauon jälkeen pääsemässä jälleen käyntiin. □

Aikansa suurkatastrofi — Turun palo 1827

Varatuomari Uuti Palajan esitelmä Turun vapaaehtoisen pelastuspalvelun kokouksessa 9. 4. 1979.

Uuti Palaja

TURUN 1800-luvun vaiheiden syvällinen tuntija ja hienostunut tutkija professori Svante Dahlström arvelee, että Turun palo 1827 on todennäköisesti suurin kaupunkipalo, mikä milloinkaan on sattunut Pohjolassa. Näin onkin ollut epäilemättä laita ainakin toiseen maailmansotaan asti. Hän toteaa myös, että tämä katastrofi oli "hyvin valmisteltu". Tällä hän tarkoittaa ensi kädessä kaupungin rakennusolosuhteita ja niiden luomaa suojattomuutta tulen vahingonteolle.

TURKU oli rakennettu — kuten keskiaikaiset kaupungit yleensä — perin ahtaasti ja pienille tonteille, aina vain samalla tavalla jokaisen siihenastisen tuhon jälkeen. Rakennusaineena oli enimmäkseen puu ja talot olivat katetut laudoilla, tuohella ja turpeella, joskus oljillakin. Vanhan Turun keskus ja tärkeimmät osat sijaitsivat savipohjalla, joka ei hevin kestänyt kivirakennuksia. Sen ajan perustamiskeinot olivat alkeellisia ja tulokset sen mukaisia. Tällaista perinnäistä rakentamismenettelyä vastaan nousi kyllä varoittavia ääniä — varsinkin kun kaupungissamme oli vuonna 1775 Aninkaistenmäen suunnalla sattunut laaja tulipalo. Läänimme silloinen kaukonäköinen maaherra Kristoffer Rappe olisi halunnut palaneen kukkulan laen aukeaksi, tontit suuremmiksi ja turve- ja lautakatot kiellettäviksi. Turun porvaristo asettui kuitenkin jyrkkään vastarintaan, ja kun maaherra sitten pian kuoli, sallittiin entisen menon jatkua. Koko Aninkaistenmäen tienoot olivat nykyistä Puutoria myöten alas melkein Läntiselle Pitkällekadulle asti ahdetut pieniä tontteja täyteen. Rakennukset niinkuin niiden alatkin olivat kaupungin halvimpia ja myös kehnoimpia.

TÄMÄ tällainen lyhytnäköisyys johtui paljolti vanhoista piintyneistä mielipiteistä ja ennakkoluuloista. Tuli oli Jumalan rangaistus ihmisten synneistä kuten kulkutaudit ja rutotkin. Kun 1700-luvun loppupuolella alettiin maahamme puuhata alkeellista palovakuutuslaitosta, kuultiin uskovaisten joukosta vastustusta, koskapa tuollainen oli vain omiaan järkyttämään Jumalan pelastussuunnitelmaa. Näin oli tapahtunut koko Ruotsin vallan ajan ja niinpä oli Turussa ollutkin kuuden vuosisadan kuluessa noin 30 suurta kaupunkipaloa. Osaltaan tähän oli vaikuttamassa ehkä germaaninen individualistinen oikeuskäsitys, joka usein näki viranomaisten pyrkimyksissä vain sietämätöntä puuttumista ihmisten itsemääräämisoikeuteen.

TULI pääsi irti Aninkaistenmäellä kaupungin Pohjoiskorttelissa porvari Kaarle Kustaa Hellmanin talossa syyskuun 4. päivän iltana. Taloon kuului kolme pientä tonttia, jotka sijaitsivat nykyisellä Maariankadulla Brahen- ja Aninkaistenkadun välimailla. Talon itäpuolella kulki silloinen Brahenkatu ja länsisivulla oli hyvin ahdas ja kapea kuja, jonka varrella verraten korkealla kallion päällä olivat todennäköisesti talousrakennukset, navetat, tallit ja muut sellaiset. Pihalle johti ahdas katettu portti. Hellman itse oli siihen aikaan kauppamatkalla Tukholmaan monet miehistänsä ehkä mukanaan. Talo oli suhteellisen avara ja siinä asui peräti 33 henkeä.

VÄHÄN ennen kello 21 Hellmanin vaimo havaitsi paksun savun nousevan navetan katosta ja huusi palvelusväkeä apuun. Eräs renki päästi karjan ulos ja yritti sitten kiivetä navetan ylisille. Liekit löivät kuitenkin vasten hänen kasvojaan ja hän tuupertui lattialle. Ulkorakennusten ullakot oli ahdettu täyteen kuivia heiniä ja tuli sai niissä suuren vallan niin, että "heti ensi tiedon tultua liekit hipoivat taivasta". Näin kertoi "Finlands Allmänna Tidningin" kirjeenvaihtaja. Naapurit riensivät paikalle, mutta ankara tuli esti pääsyn pihalle. Akatemian ruisku miehistöineen saapui nopeasti ja jo kellon lyödessä yhdeksää, annettiin palohälytys soittamalla senkä raatihuoneen että tuomiokirkon torneista. Itse syttymisalueella ei ollut silloin enää paljonkaan tehtävissä. Sitten ylty myös tuuli ja se kehittyi ennen pitkää rajuksi pyörremyrskyksi. Niin roihusi tuota pikaa jo 13 ympäristön naapurirakennusta korkeissa liekeissä. Sammutusyritykset eivät aikalaisten mielestä olleet — kuten Turussa oli tavallisesti ollut laita — "vallan viisaita eivätkä toimekkaitakaan". Suunnitelmat ja määrätietoinen johto puuttuivat tällä kohtalokkaalla kerralla. Toimenpiteiden olisi heti alkuvaiheessa pitänyt olla mahdollisimman tehokkaita.

JO parin tunnin kuluttua koko Pohjoiskortteli oli ilmiliekeissä ja palo pyrki tuulen mukana levittäytymään alas joen rantaan kipinöiden ja kekäleiden lentäessä ylt'ympäri. Palomiesten piti ruiskuineen peräytyä tuon tuostakin vetäytymisasemasta toiseen ja tuli uhkasi jo syöksyä yli joenkin.

NYT olivat toteutumassa maaherra Rappen enteelliset varoituksen sanat. Hän oli aikanaan kirjoittanut: "Se, Aninkaistenmäki, on niin korkea, että se hallitsee koko kaupunkia. Siellä ei ole tilaa kunnollisille rakennuksille, vaan samanlaiset kurjat hökkelit, joita siellä on ollut aikaisemmin, tulevat sinne tämän jälkeenkin. Kuitenkin koko kaupunki jätetään alttiiksi näille hökkeleille. Kun huonoin niistä syttyy, tuli heittäytyy kukkulalta kaiken kaupungin ylitse."

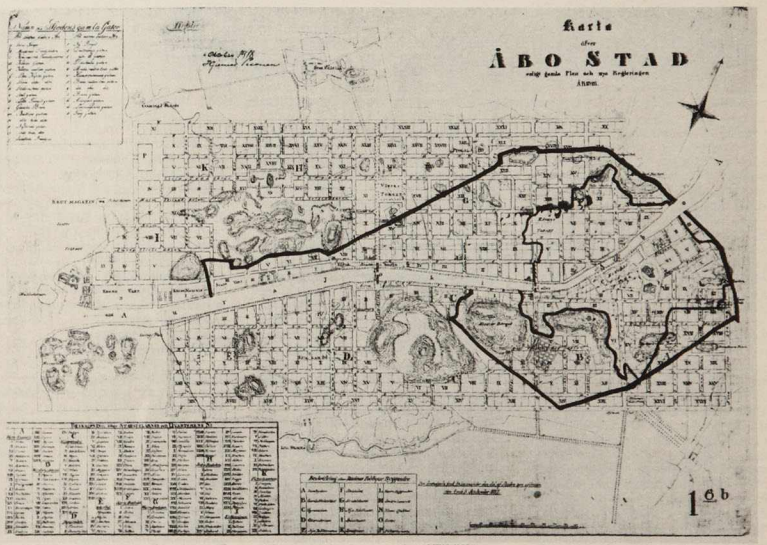
TILANNE alkoikin muodostua epätoivoiseksi. Koko palokalusto oli keskitetty joen länsipuolelle, yksi ruisku tosin oli palautettu tuomiokirkon luo, mutta se ei riittänyt. Ensimmäinen itärannalla syttynyt talo oli professori G. G. Hällströmin omistama. Se oli suuri puurakennus joen partaalla vähän nykyisestä tuomiokirkkosillasta ylöspäin ja se sirotteli silminnäkijäin mukaan "hämmästyttävän nopeasti tulikekäleitä kaikkialle ympärilleen". Sen lähimmässä naapuristossa paloi kohta yht'aikaa kuusi taloa: Katedraalikoulu, köyhäintalo ja eräät muut.

PALOSTA on eräs ylioppilas Immanuel Ilmoni kirjoittanut eloisan kuvauksen ystävälleen Arvid Ivar Arwidssonnille — tunnetulle suomalaisuustaistelijalle. Ilmoni kertoo myrskynkin jo tällöin niin kiihtyneen, "että siinä kirkon vierellä oli työlästä pysytellä jaloillaan ja ilma oli niin sakeana kekäleistä, että se näytti olevan yhtä ainoata vinhaa tulituiskua". Kohta puolen yön jälkeen oli tuomiokirkkokin tulessa. Se oli parhaillaan korjauksen alaisena, osa kattoa oli auki ja sen tornia katettiin kuparilevyillä. Paljaat puurakenteet syttyivät ja pian loimusivat itse temppeli ja sen torni korkeana tulenlieskana. Tornikellon kuultiin vielä lyövän kolme ja sitten niin kellot kuin koneistotkin romahtivat jyskyen ja jymisten alas. Ei ole ihme, että näissä olosuhteissa myös Akatemiantalo syttyi ja pahinta oli, että Akatemian arvokas korvaamaton kirjasto paloi miltei kokonaan. Kirjastonhoitaja F. W. Pipping oli paennut Maarian pappilaan hänen oman talonsa tuhouduttua, kirjaston suljettavat ikkunat olivat peittämättä ja avaimet kateissa.

NOIN 7 tunnin kuluttua palon alkamisesta kello 4:n aikaan aamulla kaupungin pääosat olivat tulen vallassa ja aamun sarastaessa paloi ainoa Suurtorin kohdalla ollut silta. Palo käsitti nyt kaiken Aninkaistentullin, Uudenmaantullin ja Hämeentullin välisen alueen. Se oli levinnyt joen länsipuolella olevaan Eteläkorttelin ja oli etenemässä kohti Seurahuonetta — nykyistä kaupungintaloa. Liekit olivat ryöstäytyneet myös Suurtorin seudulta Luostarikorttelin Samppalinnan suuntaan. Suurimman laajuutensa palo saavutti keskiviikkona 5. päivänä kello 15:n tienoissa riehuttuaan yhtä mittaa 18 tuntia.

YHTENÄINEN palontorjuntajohto oli käytännöllisesti katsoen romahtanut keskiyöllä. Yhä useammat yksityiset sammutusmiehet olivat vähin äänin hävinneet ruiskujensa äärestä pelastaakseen omasta uhatusta omaisuudestaan mitä ehkä vielä pelastettavissa oli. Maalta katselemaan saapuneet, kaupungin oma irtolaisväki ja yksityiset venäläiset sotilaat tarjoutuivat auttamaan, mutta vain — käteisestä rahasta. Sitä saatuaan he katosivat usein välittömästi tai hävisivät pelastettuine tavaroineen ylhäisiä, hienoja naisia aivan kuin muutakin väkeä, ja meidän Herramme oli nyt hetkiseksi yhdellä ainoalla otteella poistanut kaikki säätyrajat ja arvosuhteet".

"PALO oli hyvin valmisteltu", sanoo Svante Dahlström, vanhanaikaista rakennustapaa ajatellen, mutta muuten ei hänen mielestään kaupungin torjuntavalmius ollut sen huonompi — jos ei parempikaan — kuin mikä oli tuolloin yleistä Ruotsissa ja Suomessa. Turku oli saanut 1772 historiansa ensimmäisen kokonaisuudessaan tunnetun palosäännön. Niin uudenaikainen kuin se silloisissa oloissa olikin, siinä havaittiin piankin korjaamisen ja parantamisen varaa. Siitä vaan ei tahtonut mitään syntyä. Ei edes hovioikeutta onnistuttu saamaan maksamaan osaansa "maistraatin viisaan isännyyden alaisena olevaan ja aina köyhään palokassaan". Viimein päästiin niin pitkälle, että kuningas vahvisti 1805 uuden palosäännön. Se määräsi palotoimen johtoon muodostettavaksi maistraatin sijalle erityisen 11-jäseniseen palokomissionin. Toisena uutuutena oli, että perustettiin koko kaupungin väestöltä kerätyillä varoilla vakinainen palkattu 60-miehinen palovartio, mikä vuoden 1806 ohjesäännön mukaan jakaantuvat kolmeen yhden aliupseerin ja 20 miestä käsittävään ruotuun. Kukin ruotu oli joka kolmas viikko komennettuna yövartioon ja vuodesta 1820 lähtien puolet siitä oli päävartiossa hälytysvalmiina ruiskuineen. Akatemialla oli kaksi omaakin yövartiaa. Sitä paitsi mil-

● Engelin asemakaavakarttaan v. 1828 sijoitettu Turun palon rajat sekä Turun kaupungin rajat. (Turun kaupungin historiallinen museo). — Kuva: M. Puhakka.

tei kaikki kaupungin asukkaat olivat tarpeen vaatiessa velvolliset kutsusta osallistumaan sammutustyöhön. Vuosina 1825 ja 1826 kunnan palotoimen palkkaussääntö päättyi 7 244:ään pankin eli paperiruplaan.

TÄMÄ suhteellisen vahvalukuinen vartiosto ei kuitenkaan ollut mikään varsinainen palokunta nykyaikaisessa mielessä. Miehet olivat kehnosti palkattuja ja oikeastaan kutakuinkin sivutoimisia. Vesisammiolla ja nahkaletkuilla varustettuja isoja paloruiskuja kaupungilla oli vuonna 1827 neljä kappaletta, tuomiokirkolla oli yksi ja neljällä tehtaalla oli ainakin 1791 samanlaatuiset ruiskut. Akatemialla oli oma 1807 valmistunut suuri paloruisku pienemmän vanhan lisänä. Palovartijoita oli kuusi, he pitivät Suurtorin päässä sijainneen raatihuoneen tornissa yötä päivää vahtia. Joessa oli neljä pumppulaitosta, joiden tehosta ja laadusta ei ole enempää tietoja. Palotoimen korkein päällikkö oli maaherra ja häntä lähinnä kunnallispormestari taikka vanhin saapuvilla ollut maistraatin jäsen. Kaiken lisäksi piti joka talossa olla kuivina aikoina vedellä täytettyjä saaveja ja tynnyreitä ja ajurit olivat velvoitetut hälytyksen sattuessa vedenajoon.

SYYSKUUN 4. päivänä hälytykset tapahtuivat moitteettomasti ja palokalustoa saapui paikalle nopeasti. Myöhemmin soimattiin maaherra Erik Walleniusta saamattomuudesta eikä paloyönä kuulu myöskään kunnallispormestari Carl Wirzeniuksesta mitään mainittavaa. Turun palolaitoksen oli jo pitkän ajan kuluessa onnistunut tehokkaasti hallita uhkaavatkin tilanteet ja näin turkulaisiin oli ehkä iskostunut liiallinen turvallisuuden tunne. Huomattava on, että kenraalikuvernööri Zakrevski oli henkilökohtaisesti tarkastanut kaupunkimme torjuntavalmiutta vuonna 1824 ja vielä niinkin myöhään kuin elokuussa 1827 eikä tämä ankara järjestyksen mies, joka ei suinkaan viljellyt moitteita säästeliäästi, havainnut mitään huomautettavaa, vaan antoipa jopa tunnustusta.

PALO olisi pitänyt voida pysäyttää joella. Itäpuolella oli rannassa kivirakennuksia, joissa oli levy- tai tiilikatot. Palosääntö edellytti, että näille katoille olisi kaiken varalta ollut asetettava miehistöä vesisankoineen, mutta tässä kohdin tapahtui ilmeisesti laiminlyöntejä. Luotettiin siihen, että joki estää tulen laajenemisen. On myös melko selvää, että tottuneista palomiehistä oli puutetta. Olivathan monet porvarit juuri tuohon aikaan renkeineen Tampereen markkinoilla ja ylioppilaat, jotka aina innolla osallistuivat palontorjuntaan, olivat vasta saapumassa aloittaakseen syyslukukautensa. Niin tuli nuori keväällä valmistunut maisteri Johan Ludvig Runebergkin Turkuun palon alkamispäivänä. Hänen oli siirryttävä Paraisille ja hän kirjoitti myöhemmin, että tuo onnettomuus antoi hänen tulevaisuuden suunnitelmilleen "kirotun iskun".

VENÄLÄISET sotilasviranomaiset ja sotaväki olivat ihmeteltävän passiivisia. Oli kuin nämä olisivat tuumineet, ettei asia kuulunut heille, muukalaisia kun olivat. Monet heistä käyttäytyivät varsin huonosti. Ruotsin pääkonsuli G. af Forselles ilmoitti Tukholmaan, että "sotamiehet olivat yleensä niin humalassa, etteivät tienneet, mitä tekivät. He tulivat huoneisiin — mursivat auki lipastoja ja kaappeja ottivat mitä halusivat." Sotaväen tehokas puuttuminen tilanteeseen olisi saattanut olla ratkaisevaa, sillä olihan venäläisten joukkojen vahvuus 1 500—2 000 miestä eli ainakin 10:s osa koko kaupungin väkiluvusta. Tästä venäläisten välinpitämättömästä asenteesta saa varmasti alkunsa vanha sananparsi: "Soromnoo, sanoi ryssä, kun Turku paloi."

KAUPUNGIN keskus ja sen merkittävimmät muut osat olivat tuhoutuneet. Siellä täällä saattoi tosin jokin kivirakennus olla säilynyt melko hyvin ja ns. "Uusi kaupunki" nykyisestä Aurakadun linjasta linnaan päin oli säästynyt Seurahuoneineen, josta tulikin kaiken pelastus- ja jälleenrakennustoiminnan keskus. Kuuluisa tähtitieteilijä F. W. Argelander oli vahtimestareineen pelastanut Vartiovuorenmäellä sijaitsevan tähtitornitalon ja vuoren suojassa säilyi myös se syrjäinen asuntoalue, jonka me nyt tunnemme Käsityöläismuseona. Yksityisrakennuksia oli joutunut tulen uhriksi kaikkiaan 2 543. Näistä oli 253 kivitaloja. Vahingot olivat — korvaamattomia kulttuurimenetyksiä lainkaan laskematta — tavattoman suuret. Svante Dahlström on arvioinut ne vähintään 10—12 miljoonaksi paperiruplaksi. On kutakuinkin mahdotonta määritellä, mitä tämä nykyrahassa merkitsisi. Jonkinlaisena suhteellisena viitteenä voinee mainita, että Turun kaupungin vuoden 1816 kokonaistulot olivat 25 738 paperiruplaa.

KAUPUNGIN 1 126 talosta oli runsas neljännes eli 346 taloa ja tonttia säästynyt. Muun omaisuuden pelastamisessa ei siinäkään ollut mitään järjestelmällisyyttä tai johtoa. Yksityiset henkilöt saattoivat kuitenkin oma-aloitteellisuudellaan saada aikaan paljonkin. Niinpä palavasta Akatemian rakennuksesta dosentti Gabriel Rein ja ylioppilas Mathias Akiander pelastivat eräiden muiden auttaessa suuren osan yliopiston arkistoa. Kamreeri Federley pelasti Akatemian raha-arkun ja sihteeri C. C. Böcker onnistui talousseuran taloista viemään suojaan seuran koko arkiston ja suurimman osan kirjastoa. Peräti kunnioitettavasti toimi raastuvanoikeuden notaari Gustaf Ståhlhandske, joka hänen oman talonsa palaessa turvasi oikeuden arkiston ja muuta kaupungille kuulunutta arvokasta esineistöä.

SATTUNEET vahingot eivät luonnollisesti rajoittuneet vain tavaraan ja omaisuuteen. Palossa kuolleiksi ilmoitetaan 17 ihmistä ja vahingoittuneiden luku oli yli 200. Näistä 34 otettiin välittömästi lääninsairaalaan ja vielä lokakuun puolivälissä oli kaupungin kahdessa sairaalassa hoidettavana 44 potilasta.

TULEN tehdessä hävitystään kaupunginkomentaja Johan Wulffert lähetti pikalähetin Helsinkiin ilmoittamaan tapahtuneesta kenraalikuvernöörille. Kenraalikuvernööri Arseni Zakrevskillä on Suomen historiassa huono maine: hän kuului niihin, jotka jo varhaisessa vaiheessa pyrkivät hävittämään maamme autonomian. Hän piti virkauransa pahimpana vastoinkäymisenä sitä, ettei ollut kyennyt estämään keisari Nikolai I:stä antamasta vakuutusta Suomen perustuslakien voimassa pysyttämisestä. Hän oli kuitenkin hyvin määrätietoinen ja vaikutusvaltainen. Nyt alkoikin välittömästi erittäin ihmeteltävä ja tehokas toiminta Turun hyväksi.

ZAKREVSKI määräsi senaatin valtiovarain toimituskunnan esimiehen Anders Falckin matkustamaan heti Turkuun oikeuksin luovuttaa tarvitseville ryynejä ja jauhoja varuskunnan varastosta. Tämä saapui kaupunkiimme syyskuun 6. ja 7. päivänä. Samalla Zakrevski toimitti pikaviestin keisarille ja lähti itse 8. päivänä tänne. Hän oli perillä jo seuraavana päivänä ja siitä alkoikin sitten suorastaan tulenpalava kiire ja toimintasarja maaherralle, maistraatille, poliiseille ja venäläisille komentajille.

MYÖSKIN keisari oli nopea. Jo 9. päivänä hän kirjoitutti kirjeen Zakrevskille, hyväksyi tämän toimenpiteet ja tiedotti myöntäneensä yksityisistä varoistaan hätäkärsiville 100 000 pankinruplaa. Samalla keisari määräsi Suomen ministerivaltiosihteeri Robert Rehbinderin kiirehtimään Turkuun. Hän olikin täällä jo 14. päivänä.

TURKULAISET tarvitsivatkin mahdollisimman suurta tukea ja apua. Omat kunnalliset viranomaiset olivat siinä määrin hämmentyneitä, että maistraattikin kokoontui vasta 11. päivänä — siis kenraalikuvernöörin jo ollessa hätyyttämässä. Tosin oli jo 6. päivänä kaupunkilaisten pyynnöstä asetettu erityinen palovahinkokomitea tehtävänään eri tavoin auttaa hädänalaisia. Siihen kuului 14 jäsentä maaherra puheenjohtajana. Sen kokoonpano muuttui vuosien kuluessa, kunnes se tehtävänsä täytettyään lopetettiin 1836. Komitea sai alusta pitäen voimakasta tukea kenraalikuvernööriltä.

KAUPUNGIN oli kyettävä nousemaan milteipä tyhjästä. Noin 11 000 ihmistä oli kodittomana. Yhteishenki ja sosiaalinen solidaarisuus tuottivat kuitenkin hyviä tuloksia. Kodittomille järjestettiin asunnot jäljelle jääneistä rakennuksista ja venäläisen sotaväen majoitustilat luovutettiin heidän käyttöönsä. Ilmaisia ruoka-aterioita tarjottiin ja maaseudulta varsin pitkienkin taipaleiden takaa tuotiin muonavaroja Turkuun ajopeleillä ja aluksilla. Viitisensataa henkilöä jouduttiin lähettämään kaukaisempiin pitäjiin kaupungin ulkopuolelle. Vaikeata tilannetta helpotti osaltaan se, että varsin monet säätyläiset ja porvarit omistivat maatiloja lähipitäjissä ja -maakunnissa. Suuret joukot ihmisiä saattoivat myös matkustaa mikä milläkin tavoin sukulaisten ja ystävien luokse maan etäisillekin kulmille. Koulupoika Adolf Mobergista, sittemmin professorista ja valtioneuvoksesta, tiedetään, että hän ja hänen vuokraisäntänsä lähtivät jalan Kemiöön. Mobergilla oli kannettavanaan vihervarpunen häkkeineen ja isännällä pieni ruokapaketti.

TULI kyti raunioissa vielä kauan ja niinkin myöhään kuin syyskuun 29. päivänä suuret kipinälieskat räiskyivät kauppaneuvos Trappin talon jäännöksistä. Jälkisammutusta varten Halikon, Mynämäen, Loimaan ja Vehmaan kihlakuntien kruununvoudit nostattivat rahvasta määräpäivinä Turkuun 50 tai 100 miehen ryhmissä. Vaaralliset muurit ja savupiiput revittiin ja viljaa pelastettiin sortuneista varastoista. Viimeinen ryhmä kutsuttiin tällaiseen palvelukseen lokakuun 3—6 päiviksi.

PALOVAHINKOKOMITEA sai eri tahoilta avustuksia yli 400 000 pankinruplaa. Zakrevski toimi tässäkin tarmokkaasti. Lähinnä hänen ansiostaan Venäjällä kerättiin 124 000 ruplaa, kun Suomessa saatiin kokoon 105 000 pankinruplaa. Apua tuli Tallinnasta, Riiasta, Hampurista, Lyypekistä, Lontoosta ja Lissabonista saakka. Ruotsista kertyi vain 2 100 pankinruplaa. Siellä olikin Borås vast'ikään palanut ja Uddevallassakin oli ollut paha tulipalo. Näistä varoista voitiin jakaa 3—6 prosenttia menetetyistä arvoista.

ZAKREVSKI oli syyskuun 11. päivänä lähettänyt senaatille Turusta kirjeen, missä hän katsoi tuhon syntyneen lähinnä kaupungin vanhentuneen ja ahtaan rakentamisen seurauksena. Hän hahmotteli jo siinä Turun tulevan empiirisen asemakaavan ja esitti intendentti arkkitehti C. L. Engelin pikaista toimittamista kaupunkiimme. Zakrevski palasi Helsinkiin syyskuun 17. päivänä, saman kuun 28. päivänä hänellä oli Turun avustusohjelma valmiina ja sitten hän itse riensi kiireesti Pietariin esittelemään asiaa keisarille, Suomen suuriruhtinaalle.

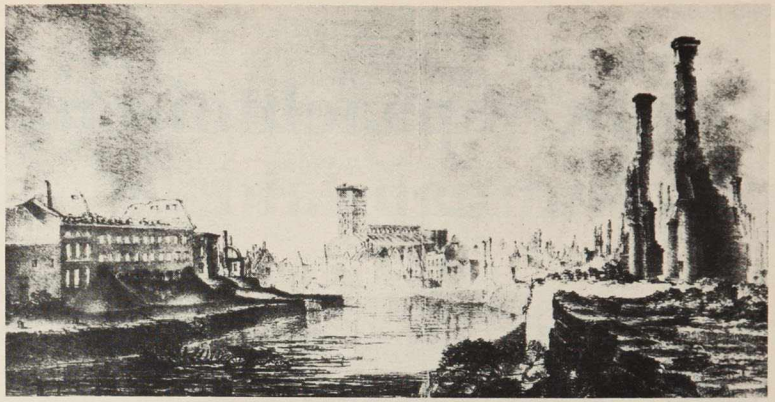
TULOKSENA olikin kolme keisarin omakätisesti lokakuun 9. päivänä allekirjoittamaa käskykirjettä, joista ensimmäinen ja tärkein sisälsi:

1 Niitä kaupungin asukkaita varten, jotka olivat menettäneet omaisuutensa, oli varattava 300 000 ruplaa pankinseteleinä.
2 Oli perustettava 1 400 000 pankinruplan suuruinen rahasto, josta myönnettäisiin korottomia rakennuslainoja 2 %:n vuotuisella kuoletuksella.
3 Suomen Palovakuutuskonttori saisi 300 000 pankinruplan määrärahan voidakseen suorittaa vakuutussummat palovakuutetuista yksityisistä rakennuksista. Samalla konttori vapautettiin korvaamasta vakuutettujen yleisten rakennusten vahingot.
4 Suolatullista oli kuuden vuoden aikana varattava 15 % tuomiokirkon korjaukseen.
5 Kaikki Turun asukkaat vapautettiin kruununveroista kymmeneksi vuodeksi.
6 Kaupungin kauppiaat vapautettiin kymmenen vuoden aikana laivoilla ulkomaille vietävien tavaroiden tullimaksuista.
7 Ne palovahinkoa kärsineet asukkaat, jotka kaupungissa rakensivat tai korjasivat taloja, vapautettiin sotilasmajoituksesta kivitalojen osalta viideksikymmeneksi ja puutalojen osalta kahdeksikymmeneksi vuodeksi.
8 Yliopiston rakennusrahasto saisi kolmenkymmenen vuoden aikana nauttia tullimaksut Suomesta vietävistä puista, laudoista, piestä ja tervasta.

NÄMÄ helpotukset olivat mitä suurimmassa määrin omiaan luomaan uskoa tulevaisuuteen ja tahtoa rakentaa Turusta entistään uljaampi uudenaikainen kaupunki. Turkulaiset olivat erityisen kiitollisia kenraalikuvernöörille ja he omistivat myöhemmin yhden pitkän, uuden asemakaavan edellyttämän kadun Zakrevskin etunimeä käyttäen hänen nimikkokadukseen, Arseninkaduksi. Itsenäisyytemme alkuvuosina tämä katu muutettiin Sirkkalankaduksi, mutta hänen nimensä elää vielä viidessä sen varrella sijaitsevassa asunto-osakeyhtiössä.

TURKULAISTEN tyytyväisyys ei kuitenkaan kestänyt sellaisenaan kauan, sillä lokakuun 21. päivänä annetulla julistuksella keisari määräsi yliopiston siirrettäväksi Helsinkiin. Tämä turkulaisia tavattomasti tyrmistyttänyt ja masentanut ajatus oli todennäköisesti hänestä itsestään lähtöisin. Hän oli ennen tsaariksi tuloaan toiminut Akatemian kanslerina ja joutunut silloin kiusaantuneena seuraamaan monia välikohtauksia ja rettelöitä, joita intoilevat ylioppilaat tuon tuostakin järjestivät opettajiensa hillitsevistä neuvoista välittämättä. Niiden seuraukset kypsyivät nyt tässä.

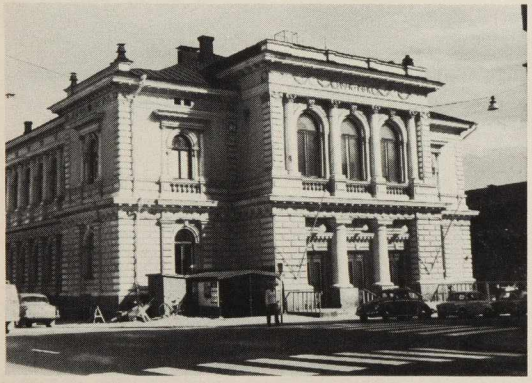
MUUTEN turkulaiset saivat edelleenkin nauttia itsevaltiaansa suosiota. Hän järjesti Tukholman lähettiläänsä kenraali van Suchte-

● Turku 1827 palon jälkeen. Finbergin litografia. (Turun kaupungin historiallinen museo).
— Kuva: M. Puhakka.

JANNE KOSKI:

Turun vapaaehtoisen palokunnan talo

● Arkkitehti Karl Viktor Reiniuksen piirtämä Turun VPK:n talo Eerikinkadun ja Eskelinkadun kulmassa. Talo vihittiin käyttöönsä 30. 10. 1892. — Kuva: Ilmari Rinne.

(Lyhennelmä Åbo Akademin taidehistorian laitoksella kevätlukukaudella 1977 tehdystä proseminaariesitelmästä. Kirjoittajan lyhentämä 1979.)

TALOHANKE

Turun VPK:n toimintaan on jo varhaisessa vaiheessa kuulunut erilaisten huvitilaisuuksien ja illanviettojen järjestäminen. Tilaisuuksia järjestettiin osaksi varojen hankkimiseksi kunnan toimintaan, osaksi kuntalaisten oman viihtyvyyden lisäämiseksi ja "oikean kunnan hengen" luomiseksi. Tällaista toimintaa järjesteltäessä heräsi vähitellen ajatus omasta talosta. Ensimmäiset keräykset talorahaston hyväksi tehtiin jo 1870-luvun alkupuolella. Varoja kerättiin vapaaehtoisina lahjoituksina ja mm. naamiaisilla ja arpajaisilla.

Kunnan täyttäessä 50 vuotta vuonna 1888 päätti kaupunki lahjoittaa suunniteltua rakennusta varten tontin Eerikinkadun ja Eskelinkadun kulmasta. Kaksi vuotta myöhemmin, 1890 hyväksyttiin arkkitehti Karl Viktor Reiniuksen tekemät kaksikerroksisen kivitalon piirustukset.

Rakennustyöt aloitettiin peruskiven muurauksella huhtikuun 19. päivänä 1891. Tässä tilaisuudessa oli läsnä koko kunta laulajineen ja soittajineen. Syksyllä 1892 alkoi rakennus valmistua, ja ulkopuolen rappausta ja joitakin sisustuksen puutteita lukuunottamatta se saatiin valmiiksi ja vihittiin käyttöönsä mainittuna syksynä lokakuun 30. päivänä.

RAKENNUS

Rakennusmassan ulkopuolinen jäsentely vastaa pääpiirteissään tilan jäsentelyä sisäpuolella. Sisäänkäyntirisaliitti sisältää pääportaikon, ja Eerikinkadun fasadin risaliitit vastaavat ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa olevia pieniä kulmahuoneita. Myös kerrosjako on korostetusti esillä rakennuksen ulkopinnassa.

Pääosiltaan on talon huonejärjestys säilynyt nykyaikaan samanlaisena kuin mitä se on Reiniuksen piirustuksissa. Vain kellarissa on tapahtunut suurisuuntaista tilojen uudelleenjärjestelyä.

Ratkaiseva osa Turun VPK:n talon arkkitehtuurin muotoutumisessa on kunnan tilan tarve. Tietynlainen toiminta synnyttää tarpeen tietynlaisesta tilasta ja tästä tarpeesta syntyy rakennuksen funktio, joka käytettävissä olevien mahdollisuuksien ym. rajoitusten puitteissa muodostaa perustan, jolta rakennuksen suunnittelu lähtee. Aikakauden tyyliä ja mahdollisia esikuvia soveltaen arkkitehti luo rakennuksen, huoneiden kompleksin, joka antaa mahdollisimman luontevan kehyksen ja suojan rakennuksessa tapahtuvalle toiminnalle.

Huvi- ja ravintolatoiminta määräsivät pitkälle rakennuksen arkkitehtuuria. Tarvittiin suuri sali juhlatilaisuuksien yleisöä varten, näyttämö esiintyjiä varten ja tilat, joissa ravintola voisi pysyvästi toimia. Nämä vaatimukset vaikuttivat edelleen: Suuri yleisömäärä tarvitsi riittävästi tilaa liikkuakseen, mm. suuren portaikon, ja tilat päällysvaatteita varten. Esiintyjät tarvitsivat omat tilansa, joissa valmistautuivat esityksiin. Ravintola vaati toimiakseen keittiön. Lisäksi tarvittiin eri tarkoituksiin varastotilaa. Tilojen järjestelyssä oli ennen kaikkea otettava huomioon niiden tarkoituksenmukainen sijoittelu ja toimivuus. Vaatesäilytyksen on oltava lähellä sisäänkäyntiä, esiintyjien tilat näyttämön vieressä ja keittiön on oltava riittävän lähellä ravintolaa.

Rakennuksen koko on osaltaan määräytynyt kunnan jäsenmäärän mukaan, joka 1880-luvun lopulla oli noin 500 henkeä. Parveke mukaanluettuna mahtuu juhlasaliin 800 henkilöä, minkä voisi katsoa vastaavan tilaisuutta, johon osallistuu koko kunta sekä joukko vieraita. Otettaessa kaikki huoneet käyttöön, mahtuu huoneistoon 1 000 hengen yleisö.

Varsinaiseen sammutustyöhön liittyviä tiloja ei rakennuksessa alunperin ollut, sillä kalustoa ei säilytetty kunnan talolla.

KORJAUS- JS MUUTOSTÖITÄ

VPK:n talo on aikojen kuluessa säilyttänyt muotonsa miltei alkuperäisenä. Aktiivisessa käytössä olevana rakennuksena ovat siihen kohdistuneet vaatimukset tuoneet joitakin pienempiä muutoksia, jotka ovat käytännön tarpeiden sanelemia. Suuri juhlasali ei ole muuttunut maalauksia ja lattian uusimisia lukuunottamatta.

Ensimmäinen merkittävä rakennustyö, joka talossa sen valmistumisen jälkeen suoritettiin, oli sisäänkäynnin puhkaiseminen rakennuksen koillispäätyyn vuonna 1897. Ovesta on pääsy ensimmäisen kerroksen pohjoiseen kulmahuoneeseen, esiintyjien huoneeseen, johon esiintyjät nyt pääsivät suoraan ulkoa tarvitsematta kulkea koko rakennuksen läpi. Oviaukon ulkopuolelle rakennettiin eteiseksi viisisivuinen porrashuone.

Varojen puutteessa oli rakennus ensimmäisinä vuosina rappaamaton, kunnes vuonna 1898 kauppias I.W. Rautellin testamenttilahjoituksen ansiosta saatiin talon ulkoasu täydennetyksi.

Suurimmat muutostyöt, joita talossa on tehty, tapahtuivat vuosien 1913 — 14 korjauksissa arkkitehti Alex. Nyströmin suunnitelmien mukaan. Ensimmäisessä kerroksessa sijainnut päällysvaatehuone alkoi käydä ahtaaksi, ja yleisön valitusten tuloksena ryhdyttiin tilannetta korjaamaan.

Kellarikerroksessa oli tähän asti ollut keilarata, mutta koska sen käyttö oli vähäistä ja sen aiheuttama melu haittasi juhlasalissa pidettäviä esityksiä, oli tarkoituksenmukaista muuttaa sen vaatimat tilat muuhun käyttöön. Toteutetussa korjausratkaisussa on kellarikerroksen Eskelinkadun puoleiseen päähän rakennettu vaatesäilytyshuone ja eteinen, johon puhkaistiin uusi sisäänkäynti Eskelinkadun risaliitin luoteispuolelle.

Kalustolle ja henkilökunnalle rakennettiin kaksikerroksinen lisärakennus päärakennuksen itäiseen kulmaan vuonna 1952.

Talon luoteiskulman ensimmäisen ja toisen kerroksen huoneiden välillä on aikanaan ollut portaat, joilta on ollut pääsy toisen kerroksen huoneesta erotettuun pieneen huoneeseen, jossa vielä nykyäänkin sijaitsee niin sanottu turkkilainen huone. Huoneen katto on kankaalla koristeltu ja seinillä on sinipohjaisia koristemaalauksia, jotka on mustin puukehyksin jaettu vyöhykkeisiin. Seinien alaosassa on geometrisia koristeaiheita. Eräässä kuvapinnassa on signeeraus: W. Wahlroos -26.

Merkkipaalut Vartiovuorenmäkeen

■ Vuonna 1968 Turku-seura esitti kaupunginhallitukselle, että Vartiovuorenmäkeen asetettaisiin maan vuosituhantista kohoamista esittävät merkkipaalut. Seura on myöhemmin uusinut esityksensä.

Useita vuosia valmisteltavana ollut seuran esitys on nyt, kaupungin 750-juhlavuotena, ratkennut myönteisesti. Kiinteistö- ja rakennustoimen lautakunta päätti kokouksessaan 16. 5. 1979 hyväksyä Turku-seuran esityksen. Kukkulan rinteeseen pystytetään betonijalustalle messinkirakenteisia merkkitauluja. Kustannukset ovat noin 38 000 markkaa. Turku-seuran esitys kaupunginhallitukselle perustui kaupplas Viljo Vanteen seuran hallituksessa tekemään aloitteeseen. □

LOPUKSI

Turun VPK:n talo on syntynyt kunnan omasta tarpeesta saada tilat toiminnalleen, ja talon vuokraaminen eri tarkoituksiin on luonut taloudellista pohjaa tälle toiminnalle. Valmistuessaan talon juhlasali muodosti merkittävän lisän kaupungin juhlahuoneistoihin. Varsinkin kevympien huvien, kuten tanssiaisten, järjestämistä varten ei kaupungissa ollut ennestään vastaavaa paikkaa.

Talo on hyvä esimerkki aatteen ympärille kokoontuneen yhteisön aikaansaamasta rakennuksesta. Se on tila, jossa aatteen kannattajat voivat kokoontua, mutta se on myös yhteisön identiteetin vahvistaja, joka edustaa — ja edistää — aatteen elinvoimaisuutta. Väliaikaisissa tiloissa toimivan yhteisön on vaikeampi saavuttaa siinä määrin vakiintunutta ja pysyvää käsitystä itsestään, kuin yhteisön, joka toimii omassa rakennuksessaan. Rakennus on konkreettinen osoitus yhteisön toiminnasta ja ainakin muodollinen tae toiminnan jatkuvuudesta. □

lenin. Viaporin piirittäjän, välityksellä niille kaupungin n. 150:lle talonomistajalle, jotka olivat vakuuttaneet kiinteistönsä Ruotsin yleisessä palovakuutuslaitoksessa, korvauksen 87 1/2 %:n suuruisena vakuutussummista. Ilman keisarin väliintuloa olisi tuskin saatu mitään.

SYYSKUUN 15. päivänä Turun porvaristo kokoontui valitsemaan rakennusjärjestyksen edellyttämää 12-jäsenistä valiokuntaa, jonka oli annettava lausunto jälleenrakentamisesta. Sen johtavina miehinä olivat kauppaneuvos Christian Trapp, Porvoon valtiopäivien porvarissäädyn puhemies, kauppiaat Abraham Kingelin ja P. J. Gylich sekä nahkurit Christoffer Richter ja Samuel Gottschick. Komitean mietintö valmistui jo syyskuun 25. päivänä ja se oli Zakrevskin luonnostelemilla linjoilla. Komitea kannusti maistraattia omaksumaan kyllin suurpiirteisen kannan. Turkuun tullut Engel oli saanut uuden uusklassisen asemakaavan, nykyisen ruutukaavan, valmiiksi kolmessa viikossa ja lokakuun 20. päivänä maistraatti hyväksyi sen sekä esitti samalla, että kaupungin koko tuhoutunut osa lunastettaisiin yleisillä varoilla ja uudet laajennetut tontit myytäisiin haluaville huutokaupalla.

ENGELIN kaava lähes kaksinkertaisti aikaisemman kaupunkialueen ja siksi senaatti luovutti helmikuun 3. päivänä 1828 päivätyn keisarillisen käskykirjeen mukaisesti kaupungille lahjoituksena tarvittavan lisäalueen 391 tynnyrinalaa Linnankentältä, Isosta- ja Vähäheikkilästä sekä erinäisistä maistraatin tiloista. Keisari oli vahvistanut kaavan samana päivänä ja myöntänyt kaupungille saman tien rakennuslainarahastosta 400 000 pankinruplan kuoletuslainan.

TURKULAISET omistautuivat nyt kaupunkinsa kaikinpuoliseen rakentamiseen. Syyttelyt tapahtuneesta katastrofista jäivät vähäisiksi ja porvari Hellmanin emännän ja hänen väkensä sallittiin lokakuun 13. päivänä tehdä kämnerioikeudessa rakennuskaaren määräämä tapaturmavala. Oikeus katsoi, ettei ollut mahdollista saada "pienintäkään selkoa siitä kuinka ja kenen tuottamuksesta tuli oli päässyt irti". Svante Dahlström arvelee, että tuuli oli lennättänyt läheisestä talosta kipinöitä Hellmanin talon heinäparvelle.

PALON laajuuteen ja sen aiheuttamaan ennennäkemättömään tuhoisuuteen olivat nähtävästi syynä varsin monet samaan epäedulliseen suuntaan vaikuttaneet seikat ja on ilmeistä, että keskelle jälkikesän idylliä sattunut odottamaton onnettomuus täysin yllätti yht'äkkisellä raivoavalla rajuudellaan ja hämmensi kaupungin laimaantuneet asukkaat johtomiehineen.

TÄHÄN voineekin lopettaa Sakari Topeliuksen puoli vuosisataa myöhemmin kirjoittamin ajatuksin:

"Ei mikään suuri muutos synny tuskitta, ja Suomen uusi aika on noussut verestä ja tuhasta. Sen, minkä vuoden 1808 taistelukentät aloittivat, vuoden 1827 tuli on saattanut päätökseen." □

Lääket. ja kir. tri
KALEVI NIEMINEVA:

250 vuoden takainen tapausselostus Kupittaan terveyslähteeltä

TURUN kaupungin 750-juhlavuosi tarjoaa sopivan aiheen tuoda esiin historiallisesti hyvin merkittävää potilaan hoitoa koskeva selostus, koska se liittyy samalla läheisesti Suomen lääketieteen historiaan ja koska parannus tapahtui Turussa tasan 250 vuotta sitten.

SUUREN Pohjan sodan jälkeen oli koko Ruotsin valtakunta kauttaaltaan lamassa; varsinkin Suomen kohdalla olivat tuhon jäljet suuret. Tällöin on erikoista, että Turussa tieteellinen työ akatemian piirissä lähti varsin nopeasti liikkeelle. Yllättävää ehkä oli, että lääketieteen alalla ryhdyttiin heti omaperäisempiinkin tutkimuksiin kuin ennen sotaa Ruotsin Suuruuden aikana. Tämän aiheutti Turkuun nimitettyjen, toisiaan seuraavien, tosin alallaan ainoiden lääketieteen professorien oma aktiivisuus ja että heidät oli aikakauteen nähden koulutettu huomattavan korkeatasoisesti. Molemmat Uudenkaupungin rauhan jälkeen saapuneet professori Petter Elfving (1677—1726) ja Herman Diereric Spöring (1701—1747) olivat väitelleet Hollannissa silloisen Euroopan lääketieteen kehityksen nähden johtavassa maassa. Täällä medisiinisen tietämyksen merkkimiestä Herman Boerhaavea (1668—1738) karakterisoitiin potilaitten ja oppilaitten piirissä aikansa suurimpana lääkärinä potilaan tarkan kliinisen, potilaan sairasvuoteen äärellä tapahtuvan tutkimuksen kehittäjänä.

1700-luvun alkuvuosikymmeninä Ruotsissa tieteellinen tutkimustyö pyrki monella alalla saamaan tunnustusta myös Euroopan keskuksissa. Tästä syystä ryhdyttiin silloin julkaisemaan tieteellistä sarjaa ajan kansainvälisimmällä kielellä latinalla. Julkaisijana Upsalan tieteellinen seura alkoi ilmestyä 1720 ensimmäinen jatkuva tutkimussarja: Acta literaria Sueciae. Olosuhteet kuitenkin vaativat, että julkaisu käsittelisi ei yksinomaan kirjallisuutta vaan myöskin tutkimuksia matematiikan ja luonnontieteiden aloilta ja lähinnä sovellutuksia maan kulttuuriin ja elinkeinoihin nähden. Tällöin sarjan nimi muuttui vuonna 1730 Acta literaria et scientiarum Sueciae'ksi.

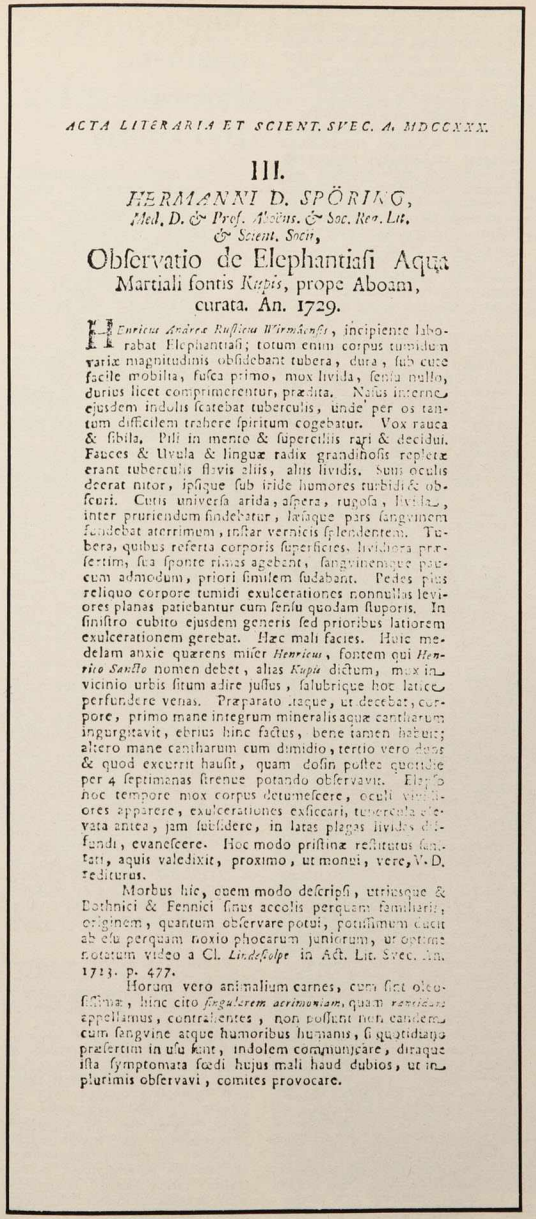
Kalevi Niemineva

OTSAKKEESSA mainittu tapausselostus on julkaistu siis tässä Ruotsi-Suomen ensimmäisessä luonnontieteellisessä jatkuvassa sarjassa ollen sen alkunidokseissa (1730) kolmantena nidoksen 23. artikkelista. Nidoksen vuosiluku on tämä 1730, mutta viisi ensimmäistä nidosta on painettu yhdessä Upsalassa vasta 1738. Alkuniteessä julkaisivat hyvin monet Skandinaviassa ja kauempanakin tunnetut tiedemiehet tutkimuksiaan. Korostaakseen riittävästi Herman Diereric Spöringin artikkelin ominaispainoa on syytä mainita eräitä tähän nidokseen kirjoittaneita ruotsalaisia tutkijoita.

UUDEN julkaisusarjan ensimmäisen artikkelin on kirjoittanut Magnus von Brumell (1679—1731). Hän toimi lääkärinä ja anatomian professorina Tukholmassa ja vuodesta 1724 lääkintöhallituksen (Collegium medicum) pääjohtajana. Tänä vuonna hänet nimitettiin myöskin arkkiatriksi. Hän on ollut yksi Ruotsin luonnontieteellisen tutkimuksen 1700-luvun kukoistuskauden kärkinimi. Nimen Anders Celsius (1701—1744) tuntee varmasti jokainen hänen nimellään käyvästä lämpömittarista, vaikkakaan luonnontieteilijät eivät siitä yksinomaan anna hänelle kunniaa. Hän on Ruotsin kaikkien aikojen kansainvälisesti tunnetuimpia tiedemiehiä lähinnä astronomina. Lundilainen lääketieteen professori ja historioitsija Kilian Stobaeus (1690—1742) laati tähän alkunidokseen useitakin artikkeleita. Lääkärinä hänet tunnetaan Ramlösan kylpylän kehittäjänä, historioitsijana taas Ruotsin paikallismuseotoiminnan käynnistäjänä. Hänen merkitystään todistaa, että W. Runeberg'n hänestä tekemä patsas paljastettiin Lundissa 1906. Suomeen ja erikoisesti Turkuun Stobaeuksen liittää tosiasia, että hän oli Turun professorin virkaan tulleen Spöringin seuraajan Johan Lechen voimakas suojelija "kukkaiskuningas" Carl Linnén ohella. Turkuun liittyy myös niteen viidennen tutkimuksen tekijä Conrad Quensel (1676—1732), joka oli tähtitieteilijä ja matemaatikko. Hän opiskeli Turussa alkaen vuodesta 1689 ja tuli dosentiksi täällä 1695 ja filosofisen tiedekunnan apulaiseksi 1702. Hänet nimitettiin Liivinmaalle Pärnun yliopiston matematiikan professoriksi 1704, josta hän siirtyi samaan toimeen Lundin yliopistoon 1712. Hän puolsi voimakkaasti Kopernicuksen maailmanjärjestelmää Ruotsissa. Todettakoon, että apteekkimuseo Turussa sijaitsee Quenselталossa, joka oli suvun hallussa vuoteen 1723.

TÄMÄN ensimmäisen vuosiniteen muista kirjoittajista on siis osalla ollut yhtymäkohtia Turkuun ja sen akatemiaankin, jotenka H.D. Spöring on hyvin sopinut siihen täydennykseksi huolimatta, että hän juuri hävityn sodan jälkeen edusti runnellun Suomen eli "Takamaan" pienehköä yliopistoa, sillä olivathan Ruotsissa Upsala ja Lund jo silloin suuria "tiedekeskuksia". Julkaisun mukaanottoon on luultavasti osittain vaikuttanut Spöringin vireyden ohella pari tosiseikkaa, vaikka emme niitä pystykään todistamaan, ainoastaan olettamaan todennäköisinä, koska otsakkeen tapausselostus ei ole ainoa tämän vuoden 1730 niteen Spöringin artikkeli eikä edes Spöring ole ainoa turkulainen kirjoittaja. Taustalla on havaittavissa pari henkilöhahmoa. Ruotsi-Suomen kansliapresidenttinä (pääministerinä) toimi silloin Arvid Horn (1664—1742). Hän on Halikossa syntynyt mies, joka lisäksi ko. ajankohtana (1723—1735) vaikutti Turun akatemian kanslerina. Tämä seikka on saattanut vaikuttaa Auran parhaitten oppineitten esiintymiseen silloin hyvin arvovaltaisen tieteellisen julkaisun palstoilla, vaikka Horn tiettävästi ei esiintynytkään voimakkaasti Suomen puolesta Ruotsissa. Julkaisun pääsuosija ja jolle ko. nide oli omistettu oli kreivi Gustaf Bonde (1682—1764), joka hänkin oli ollut Suomessa opiskelemassa Turun akatemiassa kolmisen vuotta ennen 1700-luvun taitetta. Hänen vaikutusvaltansa perustui asemaan valtaneuvoksena ja vuorihallituksen pääjohtajana.

VALOKUVASSA on tämä julkaisu: Opscervatio de Elephantiasi Aqua Martiali fontis Kupis, prope Aboam, curata. An. 1729, kokonaan näkyvissä pienennettynä ja siten luonnollisessa asussaan, tosin muutettuna kolmelta sivulta yksimittaiseksi kokonaisuudeksi. Se on siis sikäli harvinaisuus, että se on ensimmäinen Suomesta ilmestynyt lääketieteellinen tapausselostus erillisesti jatkuvassa sarjassa. Seuraavassa on koko teksti käännetty suomeksi. Käännöksessä on pyritty mahdollisuuksien mukaan noudattamaan alkuperäistä tekstiä.

ACTA LITERARIA ET SCIENT. SVEC. A. MDCCXXX.

III.

HERMANNI D. SPÖRING,
Med. D. & Prof. Aboëns. & Soc. Reg. Lit. & Scient. Socii,

Observatio de Elephantiasi Aqua Martiali fontis *Kupis*, prope Aboam, curata. An. 1729.

Henricus Andreæ Ruffieus Wirmänfis, incipiente laborabat Elephantiasi; totum enim corpus tumidum variæ magnitudinis obsidebant tubera, dura, sub cute facile mobilia, fusca primo, mox livida, sensu nullo, duries licet comprimerentur, prædita. Nafus internæ ejusdem indolis scatebat tuberculis, unde per os tantum difficilem trahere spiritum cogebatur. Vox rauca & sibila. Pili in mento & supercilii rari & decidui. Fauces & Uvula & linguæ radix grandinosis repletæ erant tuberculis flavis aliis, alus lividis. Sum oculis deerat nitor, ipsique sub iride humores turbidi & obscuri. Cutis universa arida, aspera, rugosa, livida, inter pruriendum sindebatur, lasaque pars sanguinem fundebat aterrimum, instar vernicis splendentem. Tubera, quibus referta corporis superficies, lividiora præsertim, sua sponte rimas agebant, sanguinemque paucum admodum, priori similem sudabant. Pedes pius reliquo corpore tumidi exulcerationes nonnullas leviores planas patiebantur cum sensu quodam sluporis. In sinistro cubito ejusdem generis sed prioribus latiorem exulcerationem gerebat. Hæc mali facies. Huic medelam anxie quærens miser *Henricus*, fontem qui *Henrico Sanctio* nomen debet, alias *Kupis* dictum, mox in vicinio urbis situm adire justus, salubrique hoc latice perfundere venas. Præparato itaque, ut decebat, corpore, primo mane integrum mineralis aquæ cantharum ingurgitavit, ebrius hinc factus, bene tamen habuit; altero mane cantharum cum dimidio, tertio vero duos & quod excurrit hausit, quam dosin postea quotidie per 4 septimanas strenue potando observavit. Elapso hoc tempore mox corpus detumescere, oculi vividiores apparere, exulcerationes exsiccari, tubercula elevata antea, jam subsidere, in latas plagas lividas defendi, evanescere. Hoc modo pristinæ restitutus sanitati, aquis valedixit, proximo, ut monui, vere, V. D. rediturus.

Morbus hic, quem modo descripsi, utriusque & Bothnici & Fennici fines accolis perquam familiaris, originem, quantum observare potui, posthumum ducit ab esu perquam noxio phocarum juniorum, ut ostimo notatum video a Cl. *Lindestolpe* in Act. Lit. Svec. An. 1713. p. 477.

Horum vero animalium carnes, cum sint oleosissimæ, hinc cito *fingularem acrimoniam*, quam *vernicem* appellamus, contrahentes, non possunt non eandem cum sanguine atque humoribus humanis, si quotidianis præsertim in usu sint, indolem communicare, diraque ista symptomata fœdi hujus mali haud dubios, ut in plurimis observavi, comites provocare.

HUOMIO SIITÄ, MITENKÄ ELEFANTIASIS-TAPAUS HOIDETTIIN TURUN LÄHELLÄ SIJAITSEVAN KUPITTAAN MAALISKUISELLA LÄHDEVEDELLÄ V. 1729.

MYNÄMÄEN pitäjästä kotoisin oleva Heikki Antinpoika sairasti aluksi elefanttiasista. Hänen koko kehoansa peittivät kovat kyhmyt, jotka olivat helposti ihon alla liikkuvia. Aluksi ne olivat tummia, mutta muuttuivat pian sinertäviksi; olivat tunnottomia voimakkaasti painettaessakin. Nenän sisäpuoli oli täynnä samanlaisia kyhmyjä pakottaen hänet hengittämään vaikeasti suun kautta. Hänen äänensä oli käheä ja heikko. Leuan karvoitus heikkoa ja harvaa kuten silmäkulmienkin. Nielua, kitaa ja kielen tyveä peittivät kauttaaltaan sinertävät kyhmyt. Hänen silmistään oli kiillo poissa ja silmäterät olivat sameat ja himmeät. Iho oli kaikkialta kuiva, karkea, ryppyinen ja sinertävä; paikoin hankautunut rikki vereslihalle, veri oli mustaa ja kiilsi lakan tavoin. Koko ihon peittävät kyhmyt halkeilivat itsestään ja vuotivat ylläkerrotulla tavalla vähän verta. Jalat kärsivät enemmän kuin muut kehonosat pienistä haavaumista ja jonkinlaisesta voimattomuudesta. Vastaavanlainen mutta suurempi haavauma oli vasemmassa kyynärvarressa. Tällainen oli taudinkuva. Onnettoman Heikin etsiessä parannusta sairaudelleen kehotettiin häntä menemään Pyhän Henrikin nimen mukaan kutsutulle lähteel-

le, jota toiselta nimeltä kutsuttiin Kupittaan lähteeksi ja joka lähde sijaitsee aivan kaupungin läheisyydessä. Tällä terveellisellä lähdevedellä hänen tuli hoitaa itseään sisällisesti. Asiaankuuluvasti kylvettyään hän joi varhain aamulla suuren kannun tätä mineraalivettä tullen tästä kuin päihtyneeksi kuitenkin tuntien itsensä hyvinvoivaksi. Seuraavana aamuna hän joi 1,5 kannua ja seuraavana aamuna runsaat 2 kannullista. Tämän määrän lähdevettä piti hän nautittavana annoksenaan säännöllisesti seuraavat neljä viikkoa. Tämän ajan kuluessa alkoi keho toipua, silmät tulivat eloisemmiksi; kyhmyt ja haavaumat alkoivat parantua sekä levinneet sinertävät vammat alkoivat kuroutua kasaan ja hävisivät pois. Saavutettuaan aikaisemman muotonsa jätti Heikki lähteen tarkoituksenaan tulla takaisin — jos Jumala suo — seuraavana keväänä lähteelle, kuten minä ehdotin.

Kuvaamani tauti on aivan yleinen sekä Pohjanmaalla että Varsinais-Suomessa. Sikäli kun olen voinut sen syntyä tarkkailla, sairaus on useimmissa tapauksissa tulos siitä, että on syöty nuoria hylkeitä, jotka ovat epäterveellisiä terveydelle, kuten huomaan kunnioitetun Lindestolpen todenneen tarkoin Act.Lit. Svec. An. 1723:n sivulla 477.

Näiden eläinten lihan ollessa hyvin rasvaista saa se hyvin nopeasti erikoisen karvaan maun, jota kutsumme eltaantuneeksi ja tämä sama taipumus ei voi olla siirtymättä ihmisen vereen ja muihin esteisiin, varsinkin kun sitä ravintoa käytetään päivittäin. Tällöin esiintyvät tämän vaikean sairauden hirveät oireet, kuten olen monissa tapauksissa huomioinut.

ERITTELEMÄTTÄ edellistä tarkemmin on todettava, että tapausselostuksen mukaan viittaa Spöring vain yhteen tutkijaan, Ruotsin lääkintöhallituksen asessoriin Johan Lindestolpeen (1678—1724). Tämän Lindestolpen havainnon perusteella voi olla, että hän oli 1700-luvun alussa opiskellut Turun akatemiassa ja siten perehtynyt Varsinais-Suomen elintapoihin ennen Spöringiä ja siten saanut mielenkiintonsa kohdistettua tutkimukseensa.

TURKULAINEN "Suomen lääketieteen isä" Johan Haartman kuvaa kuuluisassa kodin lääkärikirjassaan vuodelta 1765 Elephantiasis-sairautta aivan tyypillisesti niinkuin Spöring julkaisussaan kyhmyjen ja ihottuman kuuluessa kuvaan, sinertävän värin ollessa kasvoilla, kulmakarvain hävitessä jne. Haartman pitää tautia eräänä spitaalin laatuna, jota hän ei kuitenkaan katso tarttuvaksi. Hoitona hän suosittelee muun ohella lähdeveden juontia pitäen kuitenkin pitemmälle kehittynyttä tautia parantumattomana.

IMMANUEL Ilmoni kuvatessaan lääketieteen professorina 1853 laajassa Pohjolan sairauksien historiassaan vuotta 1729 mainitsee ko. vuonna olleen talvella levottomuutta luonnossa, mutta toteaa, ettei mainittuna vuonna itse Pohjolassa ollut sairauksien suhteen mitään erikoista todettavissa. Tästä voi ajatella, ettei Turun seudulla mainittuna vuonna esiintynyt mitään yleistä sairastuneisuutta.

TEKEMÄTTÄ varsinaista päättelyä H.D. Spöringin tapausselostuksesta kuvattakoon hänen elämänvaiheitaan vielä lyhyesti seuraavassa. Hän syntyi Tukholmassa Saksalaisen koulun konrehtorin poikana ja lähti Upsalaan opiskelemaan 17-vuotiaana, jossa hänen huomattavimpia opettajiaan oli mm. Olaus Rudbeck nuorempi. Painopiste Upsalassa oli silloin kasvitieteen opinnoissa. 1723 Spöring suuntasi kulkunsa Hollantiin, jossa hän oli kuten mainittiin tilaisuudessa seuraamaan lääketieteen kehitykseen suuresti vaikuttaneen Boerhaaven luentoja. Koulutustaan hän täydensi mm. opiskelulla Pariisissa ollen ainoa Turun akatemian aikaisista lääketieteen professoreista, joka sai paikanpäällä tehdä huomioita aina korkealle arvostetusta ranskalaisesta medisiinasta. Keväällä 1726 hän väitteli Hollannin Harder-vijk'ssa lääketieteen tohtoriksi meille tuntemattomasta aiheesta. Palattuaan neljä vuotta kestäneiden ulkomaanopintojen jälkeen kotimaahan hänet nimitettiin heti Turun akatemiaan alansa ainoaksi professoriksi ja hänestä tulikin siihen asti merkityksellisin tässä virassa toimineista. Tosin pikkuvihan sota-aika ja Spöringin itsensä varhainen kuolema supistivat hänen elämäntyönsä mahdollisuuksia. Hänen aikalaisena pitivät häntä miellyttävänä miehenä luonteensa ja ulkomuotonsa puolesta samalla korostaen hänen arvoaan käytännön lääkärinä. Hänen toiminnastaan mainittakoon, että hän oli kahdesti akatemian rehtorina ja hänen aikanaan valmistui ensimmäinen suomalainen kokonaan kotimaassa opiskellut mies lääkäriksi vuonna 1742. Spöringin tekemistä tieteellisistä töistä ovat merkittävimmät Kupittaan lähdeveden laatua koskevat työt sekä erikoisuutena on mainittava tapausselostus, jossa 13 vuotta vatsassa ollut muumioitunut kohdunulkoinen sikiö "syntyi" vatsanpeitteet avaamalla ja äidin toipuessa sen jälkeen täysin. Spöring kiinnitti myös huomiota rokon istutukseen, vaikkakin ensimmäinen istutus tapahtui vasta hänen seuraajansa aikana.

MELKEIN täysin tähän päivään määritelmineen uusiutuvien luonnonvarojen tärkeydestä sopisi Consistorium academicumin lausunnon sanat, jotka Spöringin rehtorikautena osoitettiin valtakunnan säädyille.

> "Mann finner alltså redan ett ymnigt förråd af naturens skatter vara i ljuset ställdt, men dess rätta bruk, häfdande och användande ligger ännu i ett tjockt mörker, hvaruppå likväl mästa ja all makten ligger vid den påsyftade fädernerslandets hushållnings förbättring.
>
> Det är oförnekeligit att vi, hvad mineralriket angår, ännu köpa mycket drygt nog af utlänningen, som likväl hemma ligger under våra fötter. Af vegetabilierne kunna vi icke använda en fjerdedel till nytta, men af djurriket icke en åttonde, änskont vi veta att alltsammansa på jordklotet är skapadt menniskan till nytta o.s.w."

MEIDÄN päiviemme potilaitten sairaskertomuksien rinnalla H.D. Spöringin yllä esitetty kuvaus potilaan tilasta ja hänen hoidostaan on yksinkertaiselta tuntuva. Ei monimutkaisia laboratoriokokeita, ei aivo- eikä muitakaan filmejä, ei edes mikropatologian tarjoamaa apua ollut hänen käytettävissään. H.D. Spöringin onneksi hän oli ryhdikäs ja terve ajatuksiltaan ja hänen käytössään oli Kupittaan terveyslähteen vesi, jolloin lopputuloksena oli paras mahdollinen eli potilaan parantuminen ja selostus Ruotsi-Suomen ensimmäisen jatkuvan luonnontieteellisen sarjan ensinidokseen. □

Merenkulun opetusta Turussa 165 vuotta

■ Turun 750-vuotisjuhlavuoden tapahtumiin liittyen järjestettiin maamme vanhimpiin kuuluvassa merenkulun oppilaitoksessa Åbo Navigationsinstitutissa laitoksen toimintaa kuvaava 165-vuotisjuhlanäyttely 5.—6. 5. 1979. jolloin oppilaitoksessa oli avoimien ovien päivät.

Yleisöllä oli mahdollisuus seurata tähtitaivaan liikkeitä planetaariossa sekä tutustua muihin merenkulun hienouksiin, kuten tutkasimulaattoriin, vanhoihin merikortteihin tai vaikkapa kuvitella itsensä laivan kippariksi ja ohjailla radio-ohjattavia, laitoksen oppilaiden rakentamia pienoislaivoja. Nähtävänä oli mm. vanhoja merenkulkukojeita aina 1700-luvulta saakka. Päivien aikana esitettiin myös filmiä 4-mastoparkki Passatin matkasta. Puolisen tuntia kestänyt filmi antoi havainnollisen kuvan 1930-luvun lopun purjehduksesta kuvatessaan Passatin reittiä Kööpenhaminasta Australiaan ja takaisin 1938 ja 1939. Lisäksi esitettiin merenkulkuun ja laivoihin liittyviä diakuvia ja videofilmejä. □

Turun historiallinen museo valmistautuu 100-vuotisjuhlaansa

■ Turun kaupungin historiallinen museo tulee kahden vuoden kuluttua toimineeksi sata vuotta. Tänä aikana alunperinkin kuntayhteisön tukea nauttinut ja myöhemmin kokonaan kaupungin haltuun saatettu museo on sen ja lukemattomien yksityisten lahjoittajien myötävaikutuksella kehittynyt erääksi pohjoismaitten suurimpiin kuuluvaksi museoksi. Museohallinnosta vastaa kaupunginhallituksen alaisuudessa museolautakunta, jonka puheenjohtajana on viimeiset 25 vuotta toiminut rovasti Haakon Wainio.

Haakon Wainio

Maamme kotiseutuväen nyt kokoontuessa Turkuun katsoimme aiheelliseksi esitellä näillä palstoilla historiallisen museon nykyistä arkea ja käännyimme Wainion puoleen, joka kertoi: Kaupungin museotoimi kattaa meidän osuudellamme Turun linnan, Käsityöläismuseon, 1700-luvun porvaritalon Qwenselin, Biologisen museon, Kupittaan Henrikin lähteen, Kingelinin majan ja Paattisten kotiseutumuseon. Asettamatta laatusanoja näiden museoyksiköiden eteen todettakoon, että esim. viime vuonna museoissa kävijöiden lukumäärä lähenteli kolmeasataatuhatta, mikä parhaiten osoittaa niiden saavuttamaa suosiota. Leijonanosan tästä määrästä ottaa luonnollisesti Turun linna (yli 160 000 kävijää). Hyvänä kakkosena tulee Käsityöläismuseo, todellinen museaalinen helmi, jota saa hakea turhaan muualta (yli 100 000 kävijää).

KORJAUSTÖIDEN JÄLKEEN ESILINNALLE UUSIA ELINPÄIVIÄ

Esilinnaan sijoitetut museon kokoelmat, suuret kulttuurihistorialliset interiöörit eivät valitettavasti ole parhaillaan linnassa suoritettavien laajojen saneeraustöiden takia tavoitettavissa. Asian antaa anteeksi kun muistaa, että kyseiset korjaustyöt päätyttyään takaavat 1500-luvulta peräytyvälle ja jo pahasti ajan hampaan syömälle esilinnalle uusia elinpäiviä. Kunnallinen museotoimi voi olla täydellä syyllä kiitollinen valtiovallalle siitä, että on voitu jo 98 vuoden ajan sijoittua Turun linnaan. Luonnollisesti vuosisataiset puitteet eivät kestä kilvassa nykyaikaisten museorakennusten kanssa. Mutta mikä teknillisyydessä — saneerauksen jälkeenkin — menetetään, se voitetaan historiallisten kehysten aitoudessa, tunnelmassa, jota turhaan saa hakea elementtimuseoiden seinien sisältä. Sitten päälinnan saneerauksen päätyttyä 1960-luvun alussa ja esilinnan töitten valmistuttua museotoimen satavuotinen tyyssija on entistä leveämpänä siltana kaupungin, maakunnan ja miksei myös koko maamme historiaan. Museon piirissä odotetaan innolla tätä päivää ja samalla ollaan iloi-

● **Turun linnan läntinen torni. — Kuva: Teuvo Kanerva.**

sia siitä, että saadaan olla mukana sitä kiirehtimässä.

NÄYTTELYTOIMINTA OSA MUSEON ARKEA

Päälinna kuninkaan- ja kuningattarensaleineen, kirkkoineen, kappeleineen, vankihuoneineen ja yläkerroksien näyttelyhuoneineen tarjoaa jokaiselle kävijälle runsaasti mielenkiinnon kohteita. Museossa harjoitettu näyttelytoiminta on oleellinen osa museon arkea. Niinpä esim. v. 1978 esiteltiin erikoisnäyttelyiden puitteissa 1700-luvun muotijuomia, lasten vaatteita, maksuvälineitä Suomessa, Varsinais-Suomen työväentaloja, vain jotakin mainittakseni. Muualta tulleet näyttelypaketit ovat myös viime aikoina kasvavassa määrässä saaneet tilaa museon suojissa ja vieneet sen moniin arvokkaisiin yhteyksiin kansainvälisissäkin suhteissa. Muu näyttelytoiminta keskittyy mm. joulunajan ympärille, jolloin päämuseoissa on katettuina eri aikakausien ja sosiaaliryhmien joulupöytiä. Muusta toiminnasta mainittakoon jo vuosikymmeniä Käsityöläismuseossa toteutetut Käsityötaidon päivät. Kasvavin joukoin turkulaiset ovat saapuneet katsomaan tällöin Ruususen unesta herätettyä käsityöläismiljöötä, jossa jo ikääntyneet mestarit ja kisällit antavat nykypolville näytteitä siitä miten vanhassa Turussa elettiin miespolvia sitten.

ALUEMUSEOLAKIA ODOTETAAN KÄRSIMÄTTÖMÄSTI

Vuosittain Turun linnassa pidetty Varsinais-Suomen museokokous on tuonut oman lisänsä myös turkulaiseen museokuvaan. Merkitystä vailla ei näet voi olla se, että maakunnan museoväki yhdessä keskustelee ja pohtii monia yhteisiä ongelmia ja erikoiskysymyksiä. Näiden ratkaisemiseksi odotetaan kärsimättömästi luvassa jo kauan ollutta aluemuseolakia, joka Turun osalta takaisi nykyistä suuremman mahdollisuuden toimia maakunnallisena keskusmuseona. Museoviraston ja Museoliiton puolelta tähän asti saadut määrärahat ovat jo sellaisenaan viitteenä tulevasta kehityksestä. Niitten turvin on tähän mennessä voitu toteuttaa erinäisiä luettelointeja maakunnan paikallisissa museoissa.

Tiedotus- ja julkaisutoiminnan piiriin kuuluvalla kaksikielisellä Vuosikirjalla on vanhat perinteet jo vuosikymmenien takaa. Niihin on sisällytetty runsaasti turkulaista arkea ja juhlaa vuosisatojen saatosta. Sitäpaitsi museolla on meneillään Raportti-sarjansa, josta viimeisimpänä julkaisuna on ilmestynyt Varsinais-Suomen työväentaloja esittelevä tutkimus.

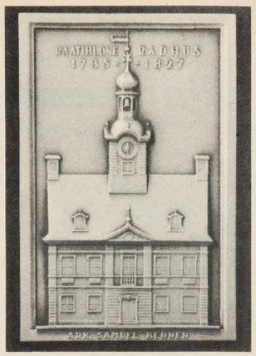
TUTKIMUSTOIMINTA VILKASTA

Tutkimustoiminta ansaitsee oman mainintansa sekin, koska se on oleellinen osa suurelta yleisöltä piiloon muuten jäävää museotyötä. Tieteellisen koulutuksen saanut tutkimusapulaiskunta on paneutunut moninaisiin arkeologisiin, kansatieteellisiin ja rakennushistoriallisiin aiheisiin, joita Turun pitkä historia tarjoaa. Nimenomaan rakennushistoriasta puhuttaessa museolautakunnalla on jatkuvasti aihetta puuttua — ilman että johtosääntö sitä edellyttää — vanhan ja kulttuurihistoriallisesti merkittävän rakennuskannan säilyttämispyrkimyksiin. Turulla — kuten tunnettua — on valtakunnallisestikin huono maine rakennushistoriallisten kokonaisuuksien särkijänä. Museolautakunnan toimesta laadittiin tämän vuosikymmenen alussa luettelo siitä Turusta, joka olisi säilytettävä. Valittaen on todettava, että tässäkin kohdin ihanteellisuus on saanut väistyä taloudellisten laskelmien edessä. Vanhan rakennuskannan pelastamiseksi lautakunnasta annetut lausunnot jäävät toki paikallishistoriaan ainakin vastalauseena kylmää kaupallista ajattelua vastaan.

MERI- JA KOULUMUSEOIDEN PERUSTAMINEN SUUNNITELMISSA

Kirvelevien tappioiden ohella on toki merkittävissä myös paljon myönteistä. Sellaisena nähtäköön ensi sijassa suuren yleisön keskuudessa lisääntynyt mielenkiinto museotoimintaa kohtaan yleensä. Lehdistön, radion, tv:n tukemana Turun museotoimi on saatu valtakunnallisiin kuvioihin vallan toisella tapaa kuin ennen. Olemme tästä kiitollisia ja uskallamme jatkossa toivoa, että monet kehitys- ja kasvusuunnitelmat, jotka lautakunnalla on esim. Merimuseon ja Koulumuseon perustamisen sekä Qwenselin laajentamisen suuntaan voidaan toteuttaa. Tämä tapahtuu siten, että jatketaan edesmenneitten museon perustajien ja tukijoiden hengessä. Heidän jättämä kulttuuriperintö on ennenkaikkea työperintö, se velvoittaa. □

TURUN kaupungin historiallinen museo on sopinut 100-vuotismitalin suunnittelusta taiteilija Aimo Tukiaisen kanssa. Turun linnan juhlavuoden toimikunta esittää, että mitalia lyötettäisiin 300 kappaletta pronssisena ja yksi hopeisena. Mitalissa tulee ilmetä perinteisesti museoon liittyviä käsityksiä. Kustannukset arvioidaan 21 000 markaksi. Mitalin myyntihinnaksi ehdotetaan 100 markkaa.

Bernerin Raatihuoneesta plaketti

NUMISMATISKA Föreningen i Åbo rf. on lyöttänyt plaketin taiteilija Jussi Vikaisen vuonna 1937 muotoilemasta reliefistä, joka esittää Samuel Bernerin Raatihuonetta vuosina 1735—1827. Plaketti on tehty alkuperäisestä kipsimallista, jonka tilasi "G. A. Petreliuksen lahjoitusrahasto Turun kaupungin kaunistamiseksi". Pronssiin valettu reliefi asetettiin vuonna 1938 entisen raatihuoneen julkisivulle.

Kultateollisuus Oy on valmistanut plaketin ja sen koko on 46 x 68 mm ja siitä on lyöty 25 kpl hopeasta (150,-/kpl) ja 262 kpl pronssista (55,-/kpl). Plaketti toimitetaan kotelossa ja on saatavissa lehtori Håkan Sandströmiltä, Aurakatu 22 A, 20100 Turku 10, puhelin (921) 15079 tai FK Tom Bergrothilta (921) 303 300/19.

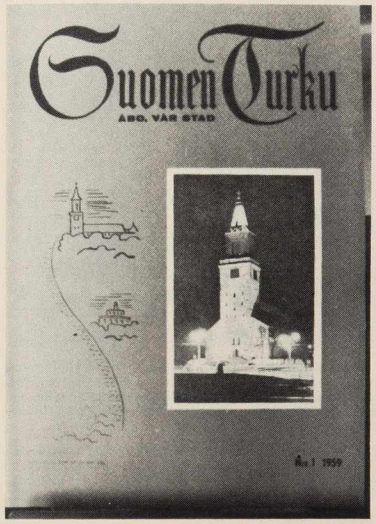
☆

NUMISMATISKA Föreningen i Åbo rf. har låtit prägla en plakett föreställande Samuel Berners rådhus i Åbo, skulpterad av Jussi Vikainen år 1937. Plaketten avbildar rådhusets fasad såsom den såg ut årena 1735—1827 och är gjord efter den gipsrelief, vilken beställdes av "G. A. Petrelius' minnesfond för Åbo stads förskönande". Bronsavgjutningen uppsattes år 1938 på det gamla rådhusets fasad.

Plaketten är tillverkad av Kultateollisuus Oy i 25 silver- (150,-/st) och 262 bronsexemplar (55,-/st) och levereras med etui. Plaketten kan erhållas genom lektor Håkan Sandström, Auragatan 22 A, 20100 Åbo 10 — (921) 15079 eller FK Tom Bergroth — (921) 303 300/19 eller (921) 330 070. □

Suomen Turku — Åbo, vår stad

Katsaus lehden 20-vuotistaipaleelta

● **Suomen Turku — Åbo, vår stad -lehden ensimmäisen numeron kansilehti, jonka suunnitteli taitelilija Armas Lehtimäki ja valokuvasi Kamera-Aitta. — Kansikuvasta valokuvasi Ilmari Rinne.**

■ Välittömästi Turku-seura, Åbo-samfundet ry.n perustamisen jälkeen päiväjärjestykseen tuli kysymys seuran oman lehden aikaansaamisesta. Asiaa eri yhteyksissä pohdittaessa oltiin yksimielisiä siitä, että seura tarvitsee oman lehtensä ja Turku kotiseutulehtensä. Paljon kuitenkin virtasi vettä Aurajoessa ennen kuin syntyi päätös seuran lehden perustamisesta. Lehtihankkeen toteuttamisen puolesta toimi erittäin tarmokkaasti toimittaja Arvo Suominen, jonka toimittamana jouluksi 1959 ilmestyi Suomen Turku — Åbo, vår stad -lehden ensimmäinen 44-sivuinen näytenumero.

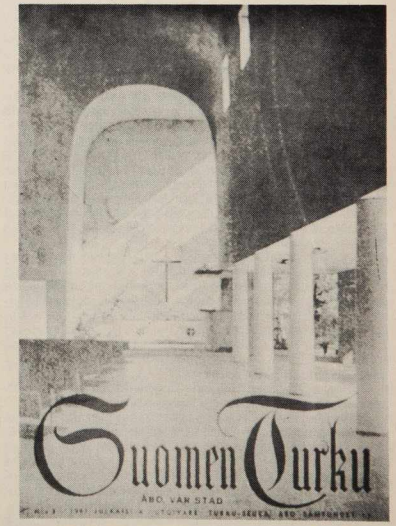
Turku-seuran puheenjohtaja, maaherra Esko Kulovaara totesi lehden pääkirjoituksessa mm:

"Seuramme on lähtenyt rohkeaan yritykseen oman äänenkannattajan julkaisemiseksi juuri siinä mielessä, että se jäsenistö, jonka toivomme muodostuvan yhä taajenevista turkulaispiireistä, saisi julkaisun palstoilla tilaisuuden tuoda esiin mielialojaan kehityksestä, jolla itse kukin haluaisi rakentaa Turkua henkisesti ja aineellisesti. Seura toivoo, että sen oma aikakauslehti "Suomen Turku — Åbo, vår stad", jolla on mahdollisuus saada avustajakuntaansa kotikaupungin vanhan kulttuurin tuntijoita samoin kuin nykypäivän Turun henkisen ja taloudellisen elämän kehittäjiä, muodostuisi yhteyden pitäjäksi ei vain seuran ja jäsenten, vaan kaikkien turkulaisten välillä. Toivokaamme myös, että lehti voisi edistyä ystäviensä hoivissa niin, että se pystyisi seuran toimintaa aineellisestikin tukemaan".

Lehden ensimmäiseen numeroon oli joulun sanan kirjoittanut arkkipiispa Ilmari Salomies ja muut kirjoittajat olivat: Oiva Tuominen, Sakari Ekman, Olavi Kares, Arvo Suominen, Irja Sahlberg, Osmo Järvi, Toivo T. Rinne, Erik Bergh, Erkki Vuori, Pasi (Paavo Vihervä), Arvo Toivonen, Jaakko Haavio, Paavo Kallio, Kaj-Kaj (Elis Löfman), Annikka Haavio ja Heikki Löytyniemi.

Turkulaisen liike-elämän lehdelle antama taloudellinen tuki oli rohkaiseva, sillä ilmoituksia lehdessä oli 28 liikelaitokselta. Ilmoitusten hankinnassa lehden päätoimittajalla Arvo Suomisella oli merkittävä osuus. Hänellä oli hyvät henkilökohtaiset suhteet ja -siteet eri tahoille.

Runsaat kaksi vuotta perustamisensa jälkeen Turku-seura oli toteuttanut tavoitteensa oman lehden aikaansaamiseksi. Tänä vuonna Suomen Turku — Åbo, vår stad -lehdellä on siis merkkivuosi. Tulee kuluneeksi 20 vuotta lehden ensimmäisen numeron ilmestymisestä.

● **Lehden numero 3/1967 kansikuva prof. Erik Bryggmanin suunnittelemasta Turun kaunlista Ylösnousemuskappelista. — Kansikuvasta valokuvasi Ilmari Rinne.**

NIMESSÄ EI OLE VIKAA, MUTTA LEVIKKI VÄHÄINEN

Vuoden 1960 alusta lehti alkoi ilmestyä säännöllisesti neljänä numerona vuodessa. Numerot I ja III julkaistiin kooltaan suppeampina. Numerossa 4/1960 tiedotettiin, että "lehti voidaan tästä lähtien tilata vuosikertana, joka käsittää kaksi suppeata tiedotus- ja uutislehteä ja kaksi laajempisisältöistä numeroa". Suppeammissa numeroissa julkaisija mm. seuran vuosi- ja tilikertomukset.

Taloudellisia edellytyksiä ei ollut neljän laajemman numeron julkaisemiseen. Tilaajamäärä oli vaatimaton. Tähän asiaan kiinnitti huomiota mm. seuran puheenjohtaja Toivo T. Rinne pääkirjoituksessa lehden numerossa 4/1962. "Seurallamme on myös oma julkaisu Suomen Turku — Åbo, vår stad. Nimessä ei ole vikaa, mutta levikki on vielä vähäinen ja lukijoita saisi olla enemmän. Eiköhän jokainen jäsen voisi hankkia muutaman uuden tilaajan. Toimintamme teho ja lehden levikki kulkevat käsi kädessä".

KAUPUNGILTA TALOUDELLISTA TUKEA

Ratkaiseva muutos tapahtui vuoden 1963 alussa kun kaupungin taloudellisella tuella voitiin ryhtyä julkaisemaan neljää laajempaa numeroa vuodessa. Vuoden 1962 toimintakertomuksessa mainitaan seuran esittäneen kaupunginhallitukselle, että "kaupunki julkaisisi tiedonantojaan, laitosesittelyjä, artikkeleja ja selostuksia, joita varten se saisi käyttöönsä 6—8 sivua. Niiden kuvittaminen olisi myös kaupungin asiana. Jotta asiat pyörisivät, kaupunki nimeäisi toimituskuntaan oman edustajansa. Lisäksi pyydettiin kaupunkia tilaamaan lehteä niin, että tilaussumma numeroa kohti olisi 100 000 vmk, ja jakamaan lehteä harkintansa mukaan".

Esitys johti myönteiseen tulokseen. Kaupungin v. 1963 talousarvioon merkittiin 400 000 vmkn määräraha Suomen Turku -lehden julkaisemisen tukemiseksi.

KAUPUNGINJOHTAJAN JA -SIHTEERIN LAUSUNNOT

Kaupunginjohtaja Harras Kyttä kirjoitti lehden numerossa 1/1963 mm:

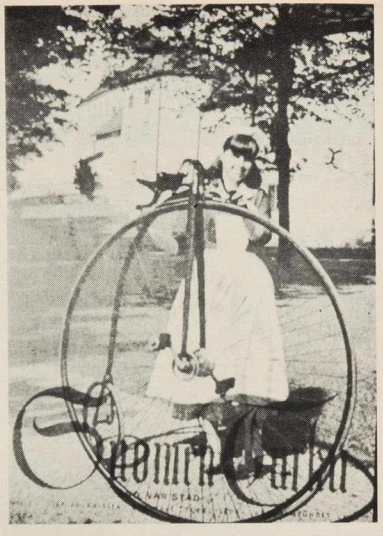
"Suomen Turku"-lehden edellisen numeron ilmestymisen jälkeen on sen asema sikäli muuttunut, että Turun kaupunki on ottanut määrätyltä osaltaan vastatakseen lehden taloudesta samalla saaden omaan käyttöönsä sen palstatilaa. Lehti ei tämän toimenpiteen ansiosta ole muuttunut kaupungin viralliseksi julkaisuksi. Tämä on paikallaan todeta, sillä tuollainen muutos merkitsisi todellista onnettomuutta. "Viralliset" lehdet eivät ole onneksi milloinkaan muodostuneet Suomen kansan hengen ravinnoksi eikä siihen saa koskaan pyrkiäkään.

Kokonaan toinen asia on se, että vapaan kansalaisjärjestön toimittamassa lehdessä — samalla tavalla kuin päivälehdissäkin — on mukana myös sellaista kunnallisten viranomaisten toimittamaa aineistoa, jonka voi edellyttää kiinnostavan turkulaisia ja jonka toivoisi välttävän sanomalehtien osaksi tulevan nopean unohduksen". Kaupunginjohtaja päätti kirjoituksensa sanoihin: "Uskon, että Suomen Turku" tulee menestymään nyt uusituissa puitteissa".

Samaa asiaa käsitteli kaupunginsihteeri Tauno Maijala kirjoituksessaan lehden numerossa 2/1963.

"Suomen Turku"-lehden lähdettyä kuluvana vuonna uusituin muodoin ja voimin liikkeelle, voitaneen kysyä, mikä on sitten tämän lehden tarkoitus, mikä on sen tehtävä? Lehdellähän on tietysti oma ohjelmansa, enkä kysymykselläni tarkoitakaan lähinnä sitä, vaan nimenomaan sitä perussäveltä, sitä henkeä, jonka tämä turkulaisten oman lehden sivuilta toivoisi aina huokuvan.

Eiköhän eräänä huomionarvoisena seikkana tässä suhteessa voida pitää paremman yhteisymmärryksen luomista kaupunkimme asukkaiden keskinäisiin suhteisiin ja kuntalaisten yhteisen hyvän huomioonottamista ratkaisuja tehtäessä".

● Lehden numero 2/1967 kansikuva, jossa viime vuosisadan mamselli — Leena Lehessaari — pyörällee Turun linnan puistossa oman aikansa vekottimella. — Kuva: Erkki Paakki. — Kansikuvasta valokuvasi Ilmari Rinne.

KAUPUNGIN TUKI TAE LEHDEN ILMESTYMISELLE

Vuoden 1963 alussa alkanut taloudellinen yhteistoiminta kaupungin kanssa on jatkunut — ja toivottavasti jatkuu. Kaupungin talousarvioon on vuosittain merkitty määräraha Suomen Turku — Åbo, vår stad -lehden tukemiseen. Ilman tätä arvokasta ja taloudellisesti merkittävää tukea lehteä tuskin olisi voitu julkaista. Ei ainakaan niin laajana ja sisältörikkaana kuin on tapahtunut. Lehti on toivottavasti omalta osaltaan osoittanut täyttävänsä edellytykset, jotka kaupunki asettaa taloudelliselle tuelleen.

Kaupunki on vuosittain saanut avustussummaansa vastaavan määrän lehden vuosikertoja, jotka lehti on postittanut saamansa osoite- ja nimiluettelon mukaan kaupungin laitoksiin, virastoihin, virkamiehille ja luottamushenkilöille.

Vaikka kaupungille luvattiin varata 6—8 sivua numeroa kohti, se ei ole tätä oikeutta käyttänyt. Kaupungin virkamiehiä ja luottamushenkilöitä on kuitenkin jatkuvasti lukeutunut lehden avustajakuntaan ja auliisti heiltä on apua saatu sitä pyydettäessä. Kaupunki ei ole enää katsonut aiheelliseksi nimetä edustajaansa lehden toimituskuntaan, jossa kaupunkia aikoinaan edustivat tiedotuspäällikkö Kristofer Gräsbeck ja Pertti Valtakari, tiedotussihteeri Tarja Flemming ja arkistonhoitaja Taina Herrala.

1960-luvun parina viimeisenä vuotena herätettiin ajatus Suomen Turku — 'Åbo, vår stad -lehden yhdistämisestä kaupungin kustantamaan tiedotuslehteen Turku-Åbo, joka ilmestyy kahdesti vuodessa. Turku-seuran piirissä — vaikka virallista esitystä ei tehtykään — asiaa pohdittiin vakavasti. Lopputuloksena oli kuitenkin, ettei seura asetu kannattamaan yhdistämistä. Myönteisiä puolia asiassa nähtiin kovin vähän, mutta kielteisiä puolia sitä runsaammin. Lopullisesti kannanottoon vaikutti toteamus, että Turku-seura menettäisi oman julkaisunsa ja Turku ainoan kotiseutulehtensä.

Tiedossani ei ole käsiteltiinkö lehtien yhdistymisasiaa lainkaan kaupungin päätäntäelimissä. Tiettävästi ajatus syntyi kaupungin tiedotustoimiston piirissä.

3 126 SIVUA JA YLI 300 KIRJOITTAJA-AVUSTAJAA

Tässä yhteydessä ei ole mahdollisuutta mainita henkilöiden nimiä, jotka kahden vuosikymmenen aikana ovat lehteä avustaneet kirjoituksilla, pakinoilla, runoilla ja valokuvilla. Heitä on yli 300. Aineistosta ei siis ole ollut puutetta. Ei ainakaan viimeisten vuosien aikana, jolloin toimitussihteerin on ollut mieluista todeta turkulaisten oma-aloitteisestikin lähettävän aineistoa lehdelle. Erkki Vuori kerran kertoi joutuneensa turvautumaan saksiin ja leikkaamaan jutun toisesta lehdestä saadakseen seuran lehden aineiston kokoon. Ja siihen aikaan toimitettiin 24-sivuisia lehtiä.

Lehteä avustaneet edustavat mitä erilaisempia yhteiskuntaelämän aloja ja siksi heidän panoksensa lehden sisällölle on ollut erittäin arvokas ja tehnyt lehdestä mielenkiintoisen. Tämä apu on sitäkin arvokkaampaa, koska lehti vain harvoissa tapauksissa on voinut suorittaa kirjoitus- ym. palkkioita. Paras kiitos asianomaisille lienee kuitenkin se, että kukin omalla panoksellaan on ollut rakentamassa aitoa turkulaista kotiseutulehteä, joka on herättänyt mielenkiintoa ja arvostusta Turun ulkopuolellakin.

Tavoitteena on ollut julkaista lehden jokaisessa numerossa myös ruotsinkielinen kirjoitus ja alkuvuosien numeroissa julkaistiin tärkeimmästä aineistosta ruotsinkielinen lyhennelmä. Turku-seuran otettua kunniaasiakseen Turun murteen vaalimisen, seuran pirteästi toimiva murrejaosto on huolehtinut murreaineiston toimittamisesta lehdelle.

Lehden sivumäärissä on tapahtunut huomattava lisäys. Vuosina 1959—1978 lehteä on julkaistu 70 numeroa, jossa luvussa ei ole mukana supistettuja numeroita, joita julkaistiin vain muutama. Sivuja 70:ssä

● Lehden numero 4/1966 kansikuva Turun kaupunginteatterissa esitetystä näytelmästä "Miten haluatte". Kuvassa näyttelijät Eeva Kantanen, Topi Reinikka ja Maikki Länsiö. — Kansikuvasta valokuvasi Ilmari Rinne.

● Lehden numero 3/1974 kansikuva Turun päivän avajaistilaisuudesta Turun kauppatorilla. Kaupunginjohtaja Väinö J. Leino vastaanottaa Turun Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen virin yhdistyksen edustajilta Kaissi Berger, Valdemar Andersen ja Leo Koskinen. — Kuva: Pekka Routamaa. — Kansikuvasta valokuvasi Ilmari Rinne.

numerossa on ollut 3 114 ja lisäksi 12 sivua sisällysluetteloa, joten yhteinen sivumäärä on 3 126. V. 1963 vuosikerrassa oli sivuja 152, v. 1975 vuosikerrassa 240 v. 1976 vuosikerrassa 228 v. 1977 vuosikerrassa 236 ja v. 1978 vuosikerrassa 224. Tilannetta kuvaavana tulkoon mainituksi, että lehden sivumäärän lisäämiseen neljällä, 28:aan, tarvittiin hallituksen lupa.

Lehdellä on ollut niukasti varoja kuvitukseen ja siksi on ollut pakko turvautua kuvalaattojen lainaukseen. Kuvituksen ajankohtaisuus tästä luonnollisesti on kärsinyt. Kuvalaattoja saatiin lainaksi Uuden Auran laattakokoelmista ja myös Åbo Underrättelserilta. Taloudellisten mahdollisuuksien parantuessa omaa kuvitusta on voitu lisätä ja luopua kalliista kuvalaatoista siirryttäessä offset-painatukseen kuluvan vuoden alussa.

Ensiaskeleita otettaessa lehden jokainen numero painatettiin eri kirjapainossa. Tämä tuotti hankaluuksia ja siksi menettelystä luovuttiin v. 1963 alussa. Lehden painatuspaikkoina ovat olleet Kirjapaino Polytypos, Uuden Auran kirjapaino, Turun Sanomalehti- ja Kirjapaino Oy, Jaakkoo-Taara Oy ja Lounais-Suomen Kirjapaino Oy.

PÄÄTOIMITTAJAT, TOIMITUSSIHTEERIT JA TOIMITUSKUNTA

Lehden ensimmäinen päätoimittaja oli Arvo Suominen, jonka jälkeen päätoimittajina ovat olleet Eero Pohjonen 1960—1961, Rauni S. Paavola 1962 (kaksi numeroa), Erkki Vuori 1962—15. 9. 1974 ja Olli Kestilä 15. 9. 1974 alkaen.

Vuosina 1959—1961 lehdellä ei ollut toimitussihteeriä, jonka tehtävistä huolehti päätoimittaja. V. 1962 oli kaksi toimitussihteeriä, Rauni S. Paavola ja Osmo Jokinen, jotka kumpikin hoitivat kahden numeron toimitussihteerin tehtävät. V. 1963 toimitussihteeriksi valittiin Heimo Kallio, joka luopui tehtävästä numeron 1/1969 jälkeen. Hänen jälkeensä toimitussihteerinä on ollut yli kymmenen vuoden ajan Eino Lehtinen.

TURUN KAUPUNGINHALLITUKSELLE

Pitkänsalmen ranta-alueet säilytettävä puistomaisena vyöhykkeenä

Turku-seura on useaan kertaan aikaisemmin antamissaan lausunnoissa korostanut yhtenäisten, riittävän suurien luonnonvaraisten tai puistomaisten virkistysalueiden merkitystä kaupungin rakenteessa asunto-, teollisuus- ja liikennealueiden vastapainona.

Turun yleiskaavallisiin periaatteisiin onkin alun alkaen kuulunut kaupungin keskustasta ulospäin suuntautuvien viheralueiden luominen. Uusia asunto-alueita toteutettaessa on kuitenkin valitettavasti useissa tapauksissa alunperin vapaa-alueiksi suunniteltuja, maisemallisesti kauniita paikkoja vähin erin supistettu ja näin rikottu aikaisemmin tehtyjä hyviä päätöksiä.

Ajankohtaiseksi tulee lähiaikoina Uittamon ranta-alueen tulevaisuuden ratkaisu nk. Naulatehtaan kohdalla Pitkäsalmen rannalla. Onnelliset olosuhteet ovat aiheuttaneet sen, että Pitkäsalmen rannat kaupungin puolella Aurajoen suulta aina Katariinanlaaksoon asti ovat säilyneet valtion, kaupungin ja muutaman yksityisen omistuksessa suurina maa-alueina. Pieniä tontteja ei ole syntynyt kuten vastakkaiselle Hirvensalon puoleiselle rannalle.

Läheisten kaupunginosien, kuten Uittamon ja Ispoisten, samoin kuin Turun muidenkin kaupunginosien asukkaiden toiveena on, että Pitkäsalmen kauniit ja vaihtelevat ranta-alueet, joilla jo ennestään ovat Pihlajaniemen varuskunta-alue, Uittamon kansanpuisto, Ispoisten leirintäalue ja Katariinanlaakso, säilyisivät yhtenäisenä ja leveänä puistomaisena vyöhykkeenä. Alueen kehittämiselle laajaksi virkistys- ja vapaa-ajan keskukseksi ovat olosuhteet tällä hetkellä suotuisat.

Kun Uittamon kaupunginosassa lähiaikoina ratkaistaan, miten nk. Naulatehtaan tonttia ja sen viereisiä alueita tullaan käyttämään, Turku-seura esittää kunnioittaen, että kaupunki kaikin käytettävissä olevin keinoin pyrkisi saamaan sellaisen asemakaavan, jossa ranta-alue leveänä vyöhykkeenä säilyy vapaana asuntorakentamiselta. Sen sijaan ranta-alueen maisemallista suojelua ja parantamista olisi kaukonäköisesti edistettävä ja harkittava, minkälaista kaupungin kaikkia asukkaita palvelevaa toimintaa voidaan sinne sijoittaa.

Turussa 11. 4. 1979

TURKU-SEURA,
ÅBO-SAMFUNDET R.Y.

OLLI KESTILÄ puheenjohtaja
ILMARI RINNE sihteeri

Suomen Turku — Åbo, vår stad

-lehden **kahvitilaisuus** torstaina 28.6. 1979 kello 14.00 Wäinö Aaltosen museon kahviossa.

Alkuvuosina toimituskuntaa ei kutsuttu koolle. Sille kuuluvat tehtävät hoiti päätoimittaja neuvottelemalla asioista puhelimitse. Lehden julkaisemisen varmistuttua toimituskunta on kokoontunut säännöllisesti suunnittelemaan ja päättämään seuraavan numeron sisällöstä.

Vuosina 1960—1979 toimituskuntaan ovat kuuluneet. Eino Lehtinen 20 v. (1960—1979), Heimo Kallio 17 v. (1963—1979), Erkki Vuori 15 v. (1960—1974), Meta Torvalds 11 v. (1968—1978), Arvo Suominen 11 v. (1960—1970), Olli Kestilä 11 v. (1963—1968 ja 1975—1979), Toivo T. Rinne 9 v. (1960—1968), C.J. Gardberg 9 v. (1960—1968), Ole Torvalds 9 v. (1960—1968), Reino Leimu 9 v. (1971—1979), Paavo Kallio 6 v. (1960—1965), Reino Linkosaari 6 v. (1974—1979), Ilmari Rinne 5 v. (1975—1979), Oscar Nikula 5 v. (1960—1964), Kristofer Gräsbeck 4 v. (1964—1967), Eero Numerla 4 v. (1965—1968), Tarja Flemming 4 v. (1968—1971), Taina Herrala 3 v. (1975—1977), Eero Pohjonen 2 v. (1960—1961), Hans Othman 2 v. (1978—1979), Rauni S. Paavola 1 v. (1962), Osmo Jokinen 1 v. (1962) ja Pertti Valtakari 1 v. (1967).

Lehden ilmoitushankkijat ovat osallistuneet toimituskunnan kokouksiin. Paavo Suominen toimi ilmoitushankkijana 1960—1970, Toivo Tikka 1971—1974, Ulla Nurmi 1975—1976, Harri Helin 1977 ja Raija Heinonen 1978. Nykyinen ilmoitushankkija on Ritva Markkanen. Seuran taloudenhoitaja on hoitanut myös lehden taloudenhoitajan tehtävät. Paavo Suominen oli taloudenhoitajana 1960—1962, Juhani Laurila 1963—1966, Risto Laine 1967—1969, Taina Herrala 1970—1974 ja Ulla Eura vuodesta 1975 alkaen.

MIKÄ ON SUOMEN TURKU — ÅBO, VÅR SATAD -LEHTI?

Tähän kysymykseen saanen vastata toiminnanjohtaja Ilmari Rinteen seuran 20-vuotiskertomuksen sanoilla.

"Suomen Turku on puoluepoliittisesti kantaa ottamaton, mutta sen suuri idea on Turun henkinen ja aineellinen paras. Lehti selostaa Turun historiaa alkuvaiheista alkaen kaivaen kuin arkeologi esiin arvokasta, ehkä ennen tuntematonta aineistoa. Se kertoo tämän päivän Turusta ja luo katseen tulevaisuuteen, käsittelee pieniä ja suuria asioita, kertoo kaipuusta saada takaisin katukuvaan iisvossikat ja raitiovaunut, kaskuilee entisistä ja nykyisistä turkulaisista veikeys silmäkulmassa tai esittelee toivomuksia saada kaupunkiimme näkötorni, suihkukaivo tai kävelykadut. Se toivoo kaupunginisien säilyttävän ja restauroivan vanhojen porvarien, kauppasaksojen ja rahvaan rakentamia vuosisataisia luomuksia".

Sellainen on Suomen Turku — Åbo, vår stad -lehti. □

EINO LEHTINEN

Mielipiteitä lehdestämme

"Suomen Turku — Åbo, vår stad -lehti on taloudellisten mahdollisuuksiensa rajoissa pyrkinyt vaalimaan aitoa turkulaista kotiseutuhenkeä ja kulttuuriperinnettä, valottamaan Turun vaiherikasta ja mielenkiintoista historiaa, tallentamaan Turun murretta ja suuntaamaan katseet kaupungin tulevaisuuden näkymiin", todettiin eräille lehtemme lukijoille lähetetyssä kirjeessä ja esitettiin kysymys onko "lehti käsityksenne mukaan pystynyt täyttämään mainitut tavoitteet ja mikä merkitys lehdellä on turkulaisena kotiseutulehtenä?"

Seuraavassa julkaistaan määräaikana saapuneet vastaukset.

Kenraaliluutnantti URPO LEVO:

Urpo Levo

Kotiseutuun kohdistuva tutkimus ja sen menneisiin vaiheisiin sekä historiaan liittyvät selvitykset ovat korkeimman luokan kansanvalistustyötä. Selvästi opettavan ja kasvattavan tehtävänsä ohella ne muodostavat samalla hyvin monelle lämpimän kiinnostuksen kohteen. Tunnettuahan on kuinka nykypäivinä ihmiset kovin mielellään selvittelevät "juuriaan". Tämä ei ole mahdollista ellei käytettävissä ole julkaisuja, jotka välittävät tietoja ja herättävät kiinnostusta. Useinhan on myös niin, että jokin lukemamme selostus aiheuttaa meissä halun laajempaankin perehtymiseen.

Turku-seuran julkaisema Suomen Turku — Åbo, vår stad on juuri tämänkaltainen julkaisu. Kahdenkymmenen vuoden ajan se on kertonut turkulaisille heidän kotiseudustaan ja tehnyt sen erittäin monipuolisella ja rikkaalla tavalla. Aihepiirihän on laaja ja se suo mahdollisuuden moninaisten kohteiden esittelyyn ja kuvaamiseen. Lehti on työnsä perusteella luonut itselleen arvostetun aseman kotiseutumme ja sen ihmisten vaiheitten esittelijänä. Tämänlaatuisena juhlavuotena on kotiseututyö aivan luonnollisesti hyvin voimakkaasti esillä, mutta työtä on jaksettava tietenkin tehdä muulloinkin kuin juhla-aikana ja julkaisun tarve ja merkitys on tämän vuoksi pysyvä. Parhainta menestystä pyydän tässä työssä toivottaa. □

URPO J. LEVO

Tiedotussihteeri LISA AHLBLAD:

Lisa Ahlblad

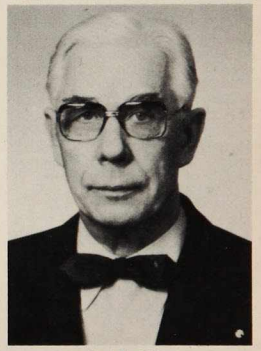
ASIAT unohtuvat hämmästyttävän nopeasti. Lähihistoria, jonka kuvittelisi olevan useimpien aikalaisten tuoreessa muistissa, säilyy ihmisten mielissä vain tuokiokuvina, joiden sijoittaminen oikeaan ajankohtaan usein tuottaa vaikeuksia.

SUOMEN TURKU — Åbo, vår stad -lehden tapa selostaa kaupungin tapahtumia jälkikäteen palvelee nähdäkseni nimenomaan lähihistorian tutkimusta ja siten toivottavasti aikanaan erinomaisella tavalla myös tulevia historiantutkijoita. Kun artikkelien kirjoittajiksi on ilahduttavassa määrin onnistuttu saamaan eri alojen pätevimmät asiantuntijat, pystytään tulevien sukupolvien tutkijoille todella välittämään arvokasta ja luotettavaa asiatietoa meidän ajaltamme. Näissä katsauksissa on nähdäkseni vältytty päiväkohtaiselta loiskiehunnan vaahdolta, joka on jo ehtinyt kuoriutua pinnalta pois.

TURUN oman murteen tallentamispyrkimys on nähdäkseni toinen lehden tärkeimmistä tehtävistä. Kun kotiseutumme vanhan murteen taitajat alkavat olla sormin luettavissa, aikaa on niukalti ja hyvät neuvot kullanarvoisia. Mistä muusta turkulaisen voisi aito turkulaiseksi tuntea kuin omasta murteesta? Sen kauneusarvoista kiistellään, mutta ihmiselle, joka on sitä lapsesta saakka kuunnellut ja sillä sanottavansa ilmaissut, se on maailman kaunein murre.

LISA AHLBLAD

Eversti, evp JARL JARKKA:

Jarl Jarkka

V.s. matkailusihteeri HARRIET SUNDMAN:

Harriet Sundman

Suomen Turku-Åbo, vår stad täyttää tänä vuonna 20 vuotta. 20 vuoden aikana on Turku-seuran jäsenille ja myös muille lehden lukijoille jaettu kiinnostavaa ja hyödyllistä Turku-tietoutta, sekä nykypäivästä että menneiltä ajoilta. Vuonna 1959 ilmestyneessä lehden ensimmäisessä numerossa kerrottiin mm. Turun kukkuloista, seikkaperäisesti ja aloitettiin myös sarja Turun teollisuuslaitoksista. Jatkona seurasi monta samantyyppistä sarjaa.

Tänä Turun juhlavuotena kerrottiin Suomen Turku-Åbo, vår stadlehdessä seuraavista Turun historian tapahtumista: Turku 1200-luvulla, Pari paavin bullaa vuodelta 1229 ja Turun syntymäpäivä, 1600-luku — muutosten vuosisata Turussa ja sadan vuoden takainen kuvaus turkulaisesta kouluasunnosta. Yhdessä numerossa siis läpileikkaus Turun vaiheista. Parempaa tiedonlähdettä turkulaiselle tiedottajalle tuskin muualta löytää. Lehti on osoittautunut mainioksi työvälineeksi meille, jotka työssämme kerromme Turusta joskus hyvinkin erilaisista olosuhteista ja kaukaa saapuneille matkailijoille.

Rohkenen tässä yhteydessä esittää toivomuksen lehden toimitukselle: Aikoinaan ryhdyttiin keräämään aiheittain ryhmiteltyä sisällysluetteloa lehden artikkeleista, mutta tämä paljon aikaa vaativa työ on jäänyt kesken. Näkisin mielelläni, että tämä hakemisto saataisiin koottua. Täten olisi käytettävissä entistä parempi työväline, josta helposti löytyvät Turkua koskevat seikkaperäiset tiedot.

Kun minulta kysytään, onko Suomen Turku-Åbo vår stad -lehti pystynyt vaalimaan aitoa turkulaista kotiseutuhenkeä ja kulttuuriperinnettä, valottamaan Turun vaiherikasta ja mielenkiintoista historiaa, tallentamaan Turun murretta ja suuntaamaan katseet kaupungin tulevaisuuden näkymiin on vastaukseni varauksetta: kyllä.

HARRIET SUNDMAN

"ELLEI Hämeenlinnaa olisi, olisi Turku Suomen ikävin kaupunki", niin on eräät vinosuut irvistelivät ennen sotia. Kun Hämeenlinna on kavunnut helmien tasolle ja Turku säilyttänyt etusijansa ei siis väite enää ole pätevä. Vaatimukset korkeatasoisen kotikaupungin esittelijälle ovat korkeat.

SUOMEN TURKU — Åbo, vår stad -lehti pärjää vanhan Ahlmarkin asteikon mukaan arvosanaan 9 (siitä yli kuului opettajalle ja hänen esivallalleen).

KOTISEUTULEHTI voi helposti nuljahtaa nurkkapatriotismiin. Tämä vaara on vältetty, joskus jopa turhankin tarkkaan. Sill' kyl' mä senttä meinaa, ett' Turku o muutaki ko vaa yks kaupunki. Taneli Jusleniuksen väitöskirjassa "Aboa vetus et nova" on hyviä viitteitä itsetunnosta.

MITÄ on turkulaisuus ja Turun murre? Lakiahan tässä asiassa ei ole eikä saa olla, turkulaisuus on yksilöllistä oikeutta puhua just ko mä haluan. Mutta puitteita on, ja niistä kannattaisi jutella. Kulttuuriperinteiden ja historian puoli on hoidettu mallikkaasti. On tärkeätä kuulla miten elettiin ennen, sensijaan tieteelliset hiustenhalkomiset yksityiskohdista kuuluvat tieteellisiin julkaisuihin. — Tulevaisuudesta toivoisin enemmän keskustelua, varsinkin aiheesta "Yksinäisyys — ahdistus — agressiivisuus". Turulla on perinteitä lähimmäisenrakkaudesta ja yksilön vastuun soveltamisesta, nyt on vain mentävä yksilötasolle. Melkoinen osa sosiaalihuollosta ja yhteiskuntatyöstä menee hukkaan kun arkituttavuudet kuvitellaan korvattavaksi virkatoimilla. Päihdehuollossa tämä tunnetaan kirpeänä esteenä toiminnan onnistumiselle.

"HUR härligt sången klingar" — men utan Åbo skulle den, trots att Närpes finns till, inte klinga så härligt. Tidningen Suomen Turku — Åbo, vår stad är värd att få berörm för att den inte förgätit egenvärdet av "Eriksgatans svenska". Tack.

YHTEENVETO: 25 vuotta sitten melkein itketti kun Turku-seuran tekeminen oli niin vaikeata. Nyt mä riemuitten ja jubileeraan ko näi hyvi menee. Kiitos vaa, Olli, Eino, Ilmari ja muut kaikk sii samas fölis.

JARL JARKKA

Portsa-seuran puheenjohtaja ISMO LEINONEN:

Ismo Leinonen

OLEN iloisesti yllättynyt siitä, että saan tilaisuuden lausua mielipiteeni Suomen Turku -lehdestä.

MIELESTÄNI lehtenne, niinkuin nimikin jo sanoo, kertoo hyvin omaleimaisesti lukijoilleen vuosisataisen kaupunkimme tapahtumista, eroten näin edukseen tavanomaisista päivä- ja viikkolehdistä, jotka käsittelevät tapahtumia usein hyvinkin uutisluonteisesti. Totean, että lehtenne kertoo Turun kulttuuriperinteistä eri aikakausilta, rakennuksista, ihmisistä hyvinkin yksityiskohtaisesti ja elävästi samalla ikäänkuin opettaen lukijoilleen kaupunkimme historiaa, jota sen 750-vuotistaipaleella onkin kertynyt jo melkoinen määrä. Hauskat, vanhalla Turun murteella esitetyt jutut ja kaskut henkilöistä, joilla on sana ollut hallussaan, elävöittävät sen sisältöä ja ovat ikäänkuin suolana sille. Lehti kuvaa paikkakuntamme merkkihenkilöitten elämäntyötä tavalla, joka sallii tavallisellekin kansalaiselle mahdollisuuden kurkistaa esiripun taakse, niin etteivät kyseessä olevat ihmiset jää pelkiksi nimiksi lehtien palstoille. Lehti tiedottaa myös asioista, joita ei aina muissa lehdissä ole tarkasti ja selvä-piirteisesti eli sen mitä Turussa tapahtuu tai on tapahtumassa ja missä.

OLEN myös pannut merkille sen, että lehdessänne käsitellään melkoisen paljon viihtyvyyskysymyksiä ja otetaan kantaa ulkoilualueitten ja liikenteen järjestelyihin sekä muihin tämäntapaisiin asioihin myönteisessä mielessä. Myöskin lehtenne painoasu on mielestäni miellyttävä, paikkaan sopivat valokuvat kertovat ja täydentävät oman osansa niistä asioista, mitä halutaan esiintuoda.

ISMO LEINONEN

Matkailusihteeri RAINER TUULI:

Mielenkiinto tietolähteitä kohtaan herätettävä

■ Tapasimme Turun kaupungin matkailusihteerin, Rainer Tuulen pari viikkoa ennen hänen astumistaan uuteen virkaansa. Kiireistä huolimatta hän vastaili vuolaasti tekemiimme kysymyksiin.

— Millä mielellä palaatte kymmenen vuoden poissaolon jälkeen takaisin Turkuun?

— Tuo paluu-sana on hieman huono tässä yhteydessä. Olen koko ajan ollut turkulainen. Koti ja perhe ovat olleet Turussa; olen vain käynyt töissä muualla.

— Missä nämä kymmenen vuotta sitten ovat kuluneet?

— Vuoden 1969 lopulla otin vastaan silloisen Matkailuneuvoston kutsun Tukholmaan Suomen valtion matkailutoimiston päällikköksi. Organisaation muutos toi minut vuonna 1972 Helsinkiin Kauppa- ja teollisuusministeriön matkailutoimistoon siis valtion virkamieheksi. MEK:n synnyttyä maaliskuun alussa 1973 Matkailuneuvosto ja ministeriön matkailutoimisto sulautuivat uuteen virastoon. MEK:ssa vakanssinani oli koulutuspäällikön tehtävät. Viran puolesta jouduin mukaan mm. perustamaan Suomen ensimmäistä opistotason oppilaitosta matkailualalle. Koettiinhan 1970-luvun alussa koulutetun henkilökunnan puute matkailun kehityksen pullonkaulana. Opisto syntyi Porvooseen 1973. Syksyllä 1974 sain virkavapautta MEK:sta tarkoituksella opettaa vuoden ajan Matkailuopistossa. Viihdyin niin hyvin tässä opetustyössä, että sitä on nyt jatkunut jo viisi vuotta.

— Turun vetovoima on nyt siis kuitenkin saamassa yliotteen?

— Kyllä! Voisin tässä mainita ainakin kolme syytä siihen, että anoin Turussa vapautunutta matkailusihteerin vakanssia. Ensinnäkin näin pitkä työmatka alkaa tuntua rasittavalta ja kyllästyttää aikaa myöten.

Toiseksi perhe toivoo näkevänsä isää kotona myös arki-iltoina. Kolmanneksi Turku ja sen matkailunäkymät kiinnostavat; toiminnan näissä maisemissa matkailutehtävissä koko 1960-luvun. On mielenkiintoista nähdä mikä on muuttunut ja mitä voisi vielä kehittää matkailuelinkeinon ja Turun kaupungin tavoitteiden saavuttamiseksi.

Rainer Tuuli

— Uskotteko Turun mahdollisuuksiin edelleen kehittyä matkailukohteena?

— Turussa on tehty hyvää työtä matkailupalvelujen kehittämiseksi. Matkailulautakunta on aktiivisesti paneutunut tehtäviinsä ja myös matkailutoimistossa on varmasti tehty ahkerasti työtä, koska Turun kuva matkailupiireissä sekä kotiettä ulkomailla on selvästi piirtynyt ihmisten mieliin. En tiedä olenko täysin objektiivisesti, ilman lukkarinrakkautta, pystynyt asiaa arvostelemaan, mutta korviini osuneet lausunnot maailmalla Turun matkailutoimesta ovat olleet valtaosaltaan erittäin positiivisia sekä matkailijoiden että matkanjärjestäjien suusta kuultuna.

Kysyitte myös kehittämismahdollisuuksista. Tietysti aina voidaan ja täytyykin pyrkiä paremmaan.

Mielestäni matkailun peruspalveluja lähinnä majoitusta ja ravitsemista Turusta löytyy sekä määrällisesti että uskaltaisimpa sanoa myös laadullisesti jo tarpeeksi. Kannattavuus täytyisi nyt vaan taata riittävän korkealla käyttöasteella.

— Mitä Turulta sitten puuttuu?

— Perinteisenä vetonaulana on Turussa aina ollut historia ja siihen liittyvät nähtävyydet. Näiden esilletuominen on paikallaan varsinkin näin juhlavuonna. Tämä kuitenkaan ei yksin riitä! On saatava aikaan toimintaa. Mitä Turkuun tullaan tai mennään tekemään? Tähän en nyt vielä osaa vastata, mutta sellainen tunne on, että toiminnallisia kohteita pitäisi aikaansaada. Ne voisivat olla sekä liikunnallis-urheilullisia että huvitteluun liittyviä. Myös markkinointia voidaan tehostaa. Pelkät esitteet eivät riitä, vaikka ne olisivat kuinka edustavia. Tiedot tapahtumista ja nähtävyyksistä on vietävä **perille.** Mielenkiinto tietolähteitä kohtaan on herätettävä. Erikoisesti myyntityössä aktiivisesti mukana olevat vaikuttajat on saatava kiinnostumaan tästä kaupungista ja sen matkailuatraktioista. Kaikkein tärkeimpiä tietolähteitä ja markkinoinnin edistäjiä kuitenkin ovat tyytyväiset matkailijat. Pyrkikäämme siis tuottamaan maailmalle tyytyväisiä Turku-matkailijoita. □

Vesibussiliikennettä saaristoon

■ Turun kaupungin virkistysalueille järjestetään vesibussiliikenne myös kuluvan kesän aikana. Liikennettä välitetään Vepsään, Maisaareen ja Nötöseen. Vesibussimaksut pysyvät entisellään ja myös alkutaulut pääosiltaan lukuunottamatta Nötön paluuvuoroa sunnuntaisin.

Vesibussiliikennettä Turun kaupungin virkistysalueille tullaan harjoittamaan kesäkuukausien aikana. Kesäkuun alussa alkanut liikenne päättyy syyskuun ensimmäisenä sunnuntaina. Vepsän alueelle liikennöidään kaikkina päivinä siten, että arkisin on kolme ja sunnuntaisin neljä vuoroa molempiin suuntiin. Maisaareen vuoroja on kaikkina päivinä kaksi molempiin suuntiin. Nötön alueelle liikennöidään perjantaisin ja sunnuntaisin yksi vuoro molempiin suuntiin. Nötön paluuvuoroa sunnuntaisin siirretään viime kesäisestä 1 1/2 tuntia myöhäisemmäksi, jotta viikonlopun viettäjille jäisi heidän toivomuksensa mukaisesti hiukan pitempi aika perilläoloon.

Matkailuoppailla koulutuspäivät Turussa

■ Suomen Opasliiton, Matkailun edistämiskeskuksen ja Turun Opaskerhon yhteistoiminnassa järjestämät valtakunnalliset opaskoulutuspäivät pidettiin 7. — 8. 4. 1979 Turussa. Kaksipäiväisille koulutuspäiville osallistui noin 350 matkailuopasta eri puolilta Suomea ja lisäksi joukko pohjoismaisia oppaita. Turun kaupungin 750-vuotisjuhlavuoteen liittyen koulutuspäivien teemana oli Suomen kulttuuri 750 vuoden ajalta. Päivien suojelijana toimi kaupunginjohtaja Väinö J. Leino.

Samanaikaisesti koulutuspäivien kanssa järjestettiin International Guides' Clubin vuosikonferenssi sekä kolmantena tapahtumana 6. 4. 1979 alkanut kaksipäiväinen Nordkontakt 79 seminaari, johon osallistui viitisenkymmentä opasta ja oppaiden kouluttajaa pohjoismaista.

Seminaarin avauksen suoritti Matkailun edistämiskeskuksen johtaja Bengt Pihlström. Alustuksia seminaarissa pitivät matkailuopas Anne-Grethe Ottesen Norjasta, kansainvälisen opaskerhon puheenjohtaja, norjalainen Jon Gunnar Arntzén, Ruotsin kouluyllähallituksen asiantuntijajäsen Lars-Erik Nilsson, Suomen Opasliiton puheenjohtaja Bo Grönholm ja valtionarkeologi C. J. Gardberg.

KOULUTUSPÄIVILLÄ NELJÄ ESITELMÄÄ

Ikituurin Auditoriossa valtakunnallisten opaskoulutuspäivien avauksen suoritti Bo Grönholm. Päiville toivat tervehdyksensä kaupunginjohtaja Väinö J. Leino, MEK:n koulutuspäällikkö Anja Lähteenmäki, IGC:n puheenjohtaja J. G. Arntzén ja Turun Opaskerhon varapuheenjohtaja Seija Sorsavirta.

Koulutuspäivillä esitelmöivät professori Oscar Nikula aiheesta "Turun kaupunki 750 vuotta", valtionarkeologi Carl Jakob Gardberg aiheesta "Rakennetun miljöön kansalliset piirteet", professori Veikko Litzén aiheesta "Keskiajan henkinen perintö" ja intendentti Rolf Nummelin aiheesta "Suomalaisen taiteen kehitys 1850-luvulta nykypäivään". Nikulan, Gardbergin ja Nummelinin esitelmistä lyhennelmät toisaalla lehdessämme.

Professori Veikko Litzén mainitsi esitelmässään mm., että keskiajan voidaan katsoa Suomessa päättyneen vasta 1540-luvulla, jolloin maan hallintoa uudistettiin. Tieteissä keskiajan siteet alkoivat katkeilla 1600-luvulla. Suurten abstraktioiden ohella ovat monet arkipäiväiset asiat siirtyneet lähes muuttumattomina omaan elämänympäristöömme. Ainakin Turun tienoon kunnat ovat lähes samat kuin piispa Hemmingin aikaiset kirkkopitäjät 1300-luvulla.

Koulutuspäiville osallistuneille esitettiin Aito Mäkisen ja Virke Lehtisen valmistama Turku-elokuva. Osanottajat tutustuivat Turun matkailunähtävyyksiin, mm. uudistettuun Tuomiokirkkoon.

KEVÄTKOKOUS JA ILTAJUHLA

Suomen Opasliiton kevätkokouksessa päätettiin sääntömääräisten asioiden lisäksi opaspalkkasuosituksesta vuodelle 1980 ja keskusteltiin liiton liittymisestä varsinaiseksi jäseneksi Suomen Matkailuliittoon.

Iltajuhlassa Turun linnassa jaettiin ensimmäistä kertaa porilaisen oppaan Pentti Saanilahden suunnittelema opasviiri ansioituneille liiton jäsenille. Viirin saivat opasliiton kunniapuheenjohtaja Sere Sereste sekä Erkki U. Yrjänä. □

TURUN kaupunginsairaalassa vietettiin tiistaina 15. 5. 1979 eläkeläisten päivää, joka oli lähinnä tarkoitettu kaupunginsairaalassa työskennelleille. Kaupunginsairaalan 100-vuotispäivää vietetään vuonna 1987 ja kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti sairaalan historiikki pyritään saamaan valmiiksi juhlapäivään mennessä. Historiikin materiaalin kokoamisesta vastaa kaupungin tiedotussihteeri Raimo Helminen. Eläkeläispäiville osallistuneille selostettiin sairaalakierroksen yhteydessä tämän päivän sairaalan toimintaa ja esiteltiin sen tiloja. Ylihoitajakunnan lisäksi sairaalaa esittelivät johtava ylilääkäri Kale Juva, johtava ylilääkäri Christer Sourander ja talousjohtaja Veikko Lauas.

Viisari liikaa juhlamerkin tornikellossa

■ Turun 750-vuotisjuhlan kunniaksi liikkeelle laskettussa, taiteilija Eeva Oivon suunnittelemassa postimerkissä on kuvattuna Turun linna, Tuomiokirkko ja Prinkkalan talo. Etualalla merkissä on kaupungin vaakuna ja Pietari Brahen patsas. 1,10 markan hintaista merkkiä painatettiin 4 milj. kappaletta.

Tutustuttuaan tarkemmin juhlamerkkiin Turun postikonttorin johtaja, asessori Heikki Winter totesi, että Tuomiokirkon kellon taulussa oli kaksi viisaria. Sama virhe on myös Tuomiokirkon omassa mainoksessa.

Taiteilija Oivolta on jäänyt huomaamatta, ettei tornikellossa ole koskaan ollut minuuttiviisaria. Tornikello ilmoittaa ajan neljännestunnin välein. Yksi lyönti, kaksi lyöntiä, kolme lyöntiä ja neljä tasatunnin lyöntiä sekä kaksitoista kaksoislyöntiä. □

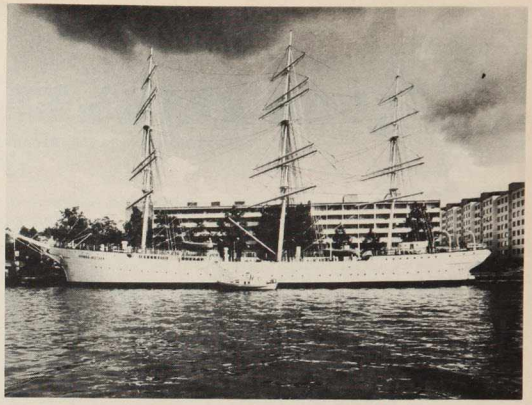
Matkailurannikot kutsuvat lomailijoita

■ Etupäässä automatkailijoita varten suunnitellut Suomen etelä- ja länsirannikkoa koskevat reittioppaat julkistettiin torstaina 5. 4. 1979 Turussa. Turun kaupungin matkailulautakunnan puheenjohtaja Bo Grönholm mainitsi tilaisuudessa, että matkailijoille jo ennestään tuttu länsirannikko-esite on saanut täydennyksekseen painoasultaan samantyyppisen etelärannikon reittioppaan, joka käsittää rannikon Helsingistä Turkuun ja Naantaliin.

Länsirannikon esitteen on suunnitellut Lauri Hokkinen ja sen kansikuvan valokuvannut Pentti Valmunen. Silakkarysän kokemista esittävä tunnuskuva on aiheena myös julisteessa. Länsirannikon matkailuvaltteina esitellään merellisiä lomanviettomahdollisuuksia, puutalokaupunginosia, maalaismaisemaa, kalastajakyliä sekä Lounais-Suomen ja Merenkurkun saaristoa.

Etelärannikon reitti on osa kuuluisasta Turun ja Viipurin välisestä rantatiestä, joka on eräs vanhimpia maanteitämme. Sitä pitkin ovat kulkeneet niin kauppiaat kuin käsityöläisetkin, sen kestikievareissa yöpyneet niin sotilaat kuin kuninkaallisetkin. Reitin matkailuvaltteja Suomen entisen ja nykyisen pääkaupungin lisäksi ovat vanha kulttuurimaisema hyvin hoidettuine kartanoineen, merellinen saaristomaisema ja läntisen Uudenmaan rehevät metsät.

Aloitteentekijöinä molemmissa hankkeissa on ollut Turun ja Naantalin matkailulautakuntien yhteistyötoimikunta. Laajamittaisen yhteistyöprojektin pääperiaatteena on ollut toimittaa matkailijoille yksinkertainen, runsaasti tietoa sisältävä esite. □

● Aurajoen rantaan, Martinsillan lähelle kiinnitetty Suomen Joutsen teki alkoinaan kahdeksan valtameripurjehdusta, josta viimeinen päättyi 23. 4. 1939. Purjehduksen päättymisen 40-vuotisjuhlaan kokoontui Turkuun 126 Suomen Joutsenen matkassa ollutta valtameripurjehtijaa. Lauantaiksi 12. 5. suunniteltu laivastonäytös Airistolla oli peruustettava, mutta näytös järjestettiin Pansiossa Turun laivastoaseman rannassa. Iltajuhla pidettiin Pansiossa ja sunnuntaina 13. 5. valtameripurjehtijat laskivat Naantalissa seppeleen laivaston sankarivainajien muistomerkille. — Kuva: Teuvo Kanerva.

● Museolaiva Sigynin uudelleen vihkiminen suoritettiin 26. 5. 1979. Juhlavassa tilaisuudessa puhuivat valtionarkeologi C. J. Gardberg ja Åbo Akademin rehtori, prof. Bill Widen. — Palaamme tapahtumaan lehtemme seuraavassa numerossa.

● Länsirannikon reittiin kuuluu mm. Taivassalon kunta. Eräs perinteellinen tapahtuma kunnassa on "Silakrysäys"-tempaus, jonka osanottajamäärät ovat jatkuvasti kasvaneet. Kuvamme viime vuonna järjestetystä tempauksesta, jossa väkeä on kerääntynyt pitkän pöydän äärelle nauttimaan silakasta. Tänä kesänä silakrysäys järjestetään 30. 6.—1. 7. — Kuva: Valokuvaamo Varjus.

Silja Linelle ruusuja

Tuhansista Suomessa julkaistuista matkailuesitteistä vuoden 1979 parhaaksi Matkailutoimittajien Kilta on katsonut Silja Linen laivalomista ja -kohteista kertovan matkaesitteen, jonka on toteuttanut Mainostoimisto Turkama ja kumppanit. Toimittajat pitivät Siljan esitettä selkeänä, asiallisena ja tiedottavana sekä antoivat siitä ruusut.

Kunniamaininnalla kilta muisti Jyväskylän kaupungin matkailutoimiston tuottamaa opasesitesarjaa, Etelä-Karjalan Matkailupalvelun julkaisemaa "Perinteisiä ruokia Etelä-Karjalasta" sekä Matka-Rasilan vuoden 1979 seuramatkaesitettä.

Risuja kilta antoi Finnmatkoille kahdesta esitteestä sekä viime kesän ilmoituskampanjasta. Yhtiö oli sortunut mm. ylisanoihin ja naisen aliarvoimiseen. □

ABOA VETUS ET NOVA

(Turun kaupungin täyttäessä 750 vuotta)

Alussa oli Aurajoki

Mutkitellen, kunnaat kiertäin,
tulvillansa töyräät viertäin
joki etsi merta.
Virta vuolas, vuoroin vakaa,
tullen penikulmain takaa
löysikin sen kerta.

Missä virran pääte, purku,
siihen syntyi kerran Turku
Suomen aamunkoittoon.
Vastavirta täytti uoman
uuden opin, vieraan tuoman
vyöryessä volttoon.

Tuli saksa, ruotsi, juutti
särki, rakensi ja muutti
talot, tavat, mielen.
Nousi linna, katedraali,
kaltoin vieras kansaa vaali,
suisti suomen kielen.

Milloin tauti, sota säästi,
tulen joku irti päästi,
Turun peitti tuhka.
Rakennettiin, tehtiin työtä,
Turku kasvoi, kasvoi myötä
hiljaa idän uhka.

Lännen portti

Portti länteen mennä, tulla,
purret kiltää joutuisasti
väylällänsä suojatulla
Turusta ja Turkuun asti.

Satamassa valuu hiki,
miehet raataa luona ruuman,
pelkat, parrut, terva, piki
täyttää viimein joka tuuman.

Täyttyvät myös rantapuodit:
suolat, viljat, viinit tuodaan,
kankaat, korut, uudet muodit —
kauppa tuottaa, siispä juodaan.

Lakkaamatta länsi liehtoo
tuoden viestit merten takaa,
uudet aatteet, opit kiehtoo
Turku tiedot maalle jakaa.

Kirkko koulii, tavaa kansa,
koulu kasvaa kirkon muurlin,
turvin akatemiansa
tiede varttuu töihin suurlin.

Koittaa kansakunnan huomen,
idän tieltä väistyy Ruotsi,
kypsyessä uuden Suomen
oli Turku ollut luotsi.

Käen poika

Loppusi, virta, on kohtalokasta,
äitinä kasvatit Turkua, lasta.
Äiti kun lapsensa varttuvan mieli,
kaupunki kasvoi ja äitinsä nieli.

Ahnasta moista Aura jos loikaan,
vaihtanut aika sen on käenpoikaan.
Kuopivat ruokansa voimalla kauhain
Turkua vanhinta murskaksi jauhain.

Iskevät, puskevat, taitavat metkut,
suoltavat maan alle putket ja letkut.
Itku ei auta, ei sääli, ei surku,
tuskalla syntyvä uusi on Turku.

Kuuletko, päättäjä, tuntosi soimat,
valtasi alla on turmion voimat.
Irti jos lasket, et hillitse niitä,
järkesi, tahtosi siihen ei riitä.

Arpa on heitetty, käänny tai jatka,
turmion tieltä on helpompi matka.
Siitikin käännyt, on arpasi, että
varjelet Turkua, sen perinnettä.

Napaturku

Geniuksen käsi ohjaa,
nuori varttuu vapaasti,
yliopistonsa pohjaa
täällä kansa rakensi.

Napaturku, asuinpaikka
uusi Alma materin,
tänään keskipiste, vaikka
muinen laita kaupungin.

Täällä elää eetos yhä
polven ammoin kadonneen,
jolla nyt on paikka pyhä
alla Unikankareen.

Täällä Turku, tehtäväsi
vaalijana kulttuurin
älä kätke ilmettäsi
alle tylyn betonin.

A.T. KOSKIMIES

Turun rakentamisen 750 vuotta

TURKU-ÅBO 750

■ Turun kaupungin matkailutoimisto on julkaissut kirjasen kaupungin 750-vuotisjuhlavuoden tapahtumista. Kirjaseen on otettu tapahtumat, jotka eri hallintokunnat, järjestöt, yhdistykset ja laitokset 31. 12. 1978 mennessä ilmoittivat matkailutoimistolle. Kirjasen alussa on tietoja Turusta: maantieteellinen sijainti, pinta-ala, väestö, kaupunginvaltuusto, korkeakoulut, suurimmat työnantajat, Turun ystävyyskaupungit, matkustajaliikenne, majoitus-, ravintola-, kahvila ja kongressitilat, matkailuneuvonta, tärkeimmät nähtävyydet ja juhlavuoden erikoisjärjestelyt. Varsinaisen tapahtumakalenterin lopussa on tietoja teattereista, säveltäjäteesta, messuista ja näyttelyistä sekä urheilusta ja virkistyksestä.

■ Lehtemme numerossa 4/1978 julkaistiin tietoja juhlavuoden ensimmäisen vuosineljänneksen ja numerossa 1/1979 toisen vuosineljänneksen tapahtumista. Kolmannelle vuosineljännekselle tapahtumakalenterilin on merkitty mm. tapahtumat, jotka julkaistaan oheisessa luettelossa.

HEINÄKUU

Paavo Nurmen kisat — Urheilupuisto
Vuosinäyttely Hatut ja saalit, sukat ja kengät jatkuu Turun linnassa
Turkulaista taidetta uranuurtajamestareista nykypäivään -näyttely jatkuu Turun Taidemuseossa ja Wäinö Aaltosen museossa
Ortodoksisen kirkkomuseon aarteita -näyttely jatkuu Turun linnassa
Kesänäyttely jatkuu Galier Grafiartissa
Turun taiteen 150 vuotta -näyttely jatkuu Turun Taidemuseossa
Turun Kesäteatterin näytäntökausi jatkuu
Samppalinnan Kesäteatterin näytäntökausi jatkuu
Merimelonta Turku—Tukholma jatkuu
1. 7. XXXI Valtakunnalliset kotiseutupäivät (alkoivat 29. 6.) — Ikituuri
6. — 14. 7. XV Pohjoismainen moottorivenerally — Ruissalo
11. 7. TUL:n kilpailut — Urheilupuisto
12. — 15. 7. Turun 750 v. juhlaregatta — Airisto
14. — 15. 7. Suomen Nuorison Liiton VI liittokokous
27. — 28. 7. Kansallinen Skål-päivä — Hamburger Börs
28. — 29. 7. Uinnin B-mestaruuskilpailut — Samppalinnan uimastadion
30.7. — 2. 8. Opettajankoulutuslaitosten virkamiesyhdistyksen jatkokoulutuspäivät — Turun kristillinen opisto

ELOKUU

Kävelyn EM-kilpailun II osa — Urheilupuisto
Kävelyn valtakunnallinen kyvyt esiin -huipentuma — Urheilupuisto
4. — 9. 8. Turun musiikkijuhlat/Ruisrock — Ruissalo
5. 8. Turun juhlapäivä — juhlakavalkadi kaupungilla ja kansanjuhla Urheilupuistossa
5. 8. Jumalanpalvelus — Ortodoksinen kirkko
5. 8. Turku urheilee — Turun urheilulaitokset
6. — 7. 8. Kansanopistopäivät — Turun kristillinen opisto
7. — 10. 8. Pohjoismainen kansanopistokokous — Turun kristillinen opisto
9. 8. Turun kaupungin 750-vuotisjuhlapäivä
9. 8. Juhlajumalanpalvelus — Tuomiokirkko
9. 8. Jalkapallon mestaruussarjaottelu TPS—Pyrkivä — Kupittaan jalkapallostadion
9. — 11. 8. Kolmas Pohjoismainen Tahdistinsymposium — Ikituuri
10. — 19. 8. Turun Messut 79 — Kupittaa
10. — 18. 8. UNICA 79. Kansainvälisen Amatöörielokuvaajien Liiton kongressi ja elokuvakilpailu — Ikituuri
Tampereen Sosialistisen Eläkeläisyhdistyksen vierailu Turun 750 v. juhliille
15. 8. Avoimet kansainväliset kilpailut — Urheilupuisto
18. 8. Työväenlaulutilaisuus — Samppalinnan ravintola
18. — 19. 8. Nuorten Kotkain kulttuuritapahtuma SDP:n 80 v. juhlassa
18. — 19. 8. Jalkapallon D-nuorten Turku-juhlaturnaus — Kupittaa
20. 8. Turun kaupunginteatterin näytäntökausi alkaa
22. — 23. 8. X Pohjoismainen sosiologikongressi — Åbo Akademi
25. 8. II Runosmäen markkinat — Munterinkatu 3
Kymmenen suurimman kaupungin sosiaalijohtajien neuvottelupäivät elo-syyskuun vaihteessa

SYYSKUU

Turun Ylioppilasteatterin 20-vuotis- ja Turun 750-vuotisjuhlanäytelmän ensi-ilta
Ratapihankatu-näyttely — Turun linna
Ruissalon marathon
2. 9. Kansainvälinen Kupittaan piikki — Kupittaa
2. 9. Pehr Kalmin 200-vuotismuistojuhla — Tutustuminen Hirvensalossa Sipsalon puutarhaan — Pääjuhla Vanhan Akatemiatalon juhlasalissa
3. 9. KALM-näyttelyn avajaiset — Turun yliopiston kirjaston Paasikivihuone
3. 9. "Yhteistoiminta Kanadan ja Suomen välillä" -seminaarin avajaiset — Turun yliopisto
5. 9. Turun yliopiston lukuvuoden avajaiset — Yliopiston päärakennus
7. — 10. 9. Pohjoismainen retkeilymajakokous
8. — 9. 9. Käsityötaidon päivät — Käsityöläismuseo
8. — 9. 9. Syyspokaalikilpailu — Airisto
8. 9. Turun kesäyliopiston Ruissalo-sarja. Luento: Ruissalon tutkimus — Honkapirtti
8. 9. Ruissalo-sarjan opastettu sieniretki — Lähtö Honkapirtiltä
9. 9. TUL:n naisten ja miesten piiricupit — Urheilupuisto
11. 9. Hengellinen juhla — Seurakuntasali
13. 9. Punaisen viikon kulttuuritilaisuus — Konserttisali
15. 9. Latinalais-tanssien SM-kilpailut
15. — 16. 9. Syystapahtuma — Kesäkoti Maijala
15. — 16. 9. VIII Länsirannikonrally — Turku ja ympäristökunnat
16. 9. Heikinmarkkinat — Kauppatori
19. 9. TUL:n kilpailut — Urheilupuisto
24. 9. Alueellinen työsuojelupäivä — Ikituuri
26. — 29. 9. Konttori 79 -näyttely — Ikituuri
26. — 29. 9. Keskiviikkomusiikki — Sibeliusmuseo
27. 9. Turku-seuran syysjuhla — Turun linna
29. — 30. 9. Turun Dem. Nuorten 35-vuotisjuhla — VPK:n talo

Juhlavuoden huipentuma elokuun 5. päivänä

Turun 750-vuotisjuhlavuoden koko perheen kansanjuhlaa vietetään sunnuntaina elokuun 5. päivänä Turun luonnonkauniissa urheilupuistossa. Juhlan järjestelystä vastaa Turun päivän toimikunta. Perinteellisen Turun päivän tapahtumiin syyskuun kolmantena sunnuntaina 16. 9. sisältyy Heikin markkinat ja eräitä Lapsen vuoden tilaisuuksia.

Yksityiskohtaiset tiedot elokuun 5. päivän tapahtumista puuttuvat ja siksi on tyydyttävä vain lyhyeen "yleiskatsaukseen.".

Kansanjuhla alkaa n. kello 14.00 Turun urheilupuistossa. Juhlaa edeltää suuri historiallinen kavalkaadi, joka eri paikoilta kaupunkia kokoontuu Vanhalle Suurtorille kello 12.00. Täältä kavalkaadi marssii Aninkaistenkatua, Eerikinkatua ja kiertää kauppatorin ja jatkaa Aurakatua yli Auransillan Itäiselle Rantakadulle, Neitsytpolkua Itäiselle Pitkäkadulle ja Betanian-kadulta urheilupuiston välikentälle.

Ennen kavalkaadin lähtöä tapahtuu eräiden suurempien kohtausten esitys neljässä lähtöpaikassa. Esim. kello 10.00—11.00 esitetään Turun linnan nurmikolla "Välähdys Juhana-herttuan hovista". Esityksen osanottajat jatkavat matkaa Vanhalle Suurtorille veneillä pitkin Aurajokea. Tiedossa on siis erikoinen nähtävyys.

Kavalkaadissa, joka käsittää noin 25 Turun historiaan liittyvää tapahtumaa, on edellämainitun lisäksi mm. seuraavat kohtaukset: Piispa Henrik kastaa suomalaiset, Paavin bulla, Katedraalikoulun luokka, Mikael Agricola, Eerik XIV ja Kaarina Maununtytär, Turun Akatemian vihkiäiset 1640, Turun ensimmäinen kirjapaino, Aurora-seuran istunto, Aleksanteri I:n ja G. J. Bernadotten tapaaminen, Bonuvierin Turun ensimmäinen teatteri, Turun palo 1827, Turun laivanrakennus, Turku rakentaa, Turun torielämää, Paavo Nurmi, Suomen Työväenpuolueen perustaminen Turussa 1899, eräitä vanhojen ammattien työryhmiä jne. Mukana on lisäksi Turun katukuvaan aikanaan kuuluneet vossikka, halkokuorma ja katettu lantakärryt eli "Kalifornian kullankaivaja".

Kansanjuhlan muu ohjelma käsittää mm. suuria kuoro- ja tanhuesityksiä, musiikkia ja muuta perinteellistä kansanjuhlaohjelmaa.

Elokuun 5. päivän ohjelmassa on myös melonnan SM-kilpailut Aurajoessa iltapäivällä ja illalla kello 20.30 venekarnevaali, jossa kymmenet moottoriveneet juhlavalaistuina ajavat Aurajokea ylös oikeaa sivustaa ja takaisin.

Turku juhlii merkkivuottaan koko kesän. Tästä on tarkemmat tiedot mm. kaupungin tiedotustoimiston toimittamassa ja koteihin jaetussa Turku-Åbo -lehdessä. □

ILMARI RINNE

Turun juhlaraha

Kuvanveistäjä Heikki Häiväojan saatua valmiiksi Turun 750-vuotisjuhlarahan lopullisen luonnoksen 25 markan hopearahan lyönti on aloitettu. Juhlaraha laskettanee liikkeeseen elokuun 6. päivänä.

Juhlarahassa kaupungin merellinen luonto on saatu mukavasti esille ja Turulle luonteenomaiset rakennukset korostavat kaupungin omaleimaisuutta.

Rahan halkaisija on 37 mm, paino 26,3 g ja hopeapitoisuus 50 prosenttia. Rahan reuna on sileä. Kokonaislyöntimäärä on vain 300 000 kappaletta, joten siitä syntyy valtava kysyntä. Ilmeistä on, että tämäkin juhlaraha joutuu pääosiltaan keräilijäin kokoelmiin. □

Askartelutöitä ja muovailua

Turun Lastentarhanopettajat ry oli järjestänyt turkulaisten päiväkotien lasten askartelutöiden näyttelyn 10. — 29. 4. 1979 Wäinö Aaltosen museon alakertaan.

Lapset olivat askarrelleet yhdentoista aiheen parissa ja saaneet aikaan näyttelyn, jonka yleiskuva oli värikkään iloinen. Turun juhlavuosi, kotipiiri, avaruus, vieraiden maiden olot ym. olivat kiinnostaneet lapsia. Näyttelyyn, jonka avauksen suorittivat Rakuunatien päiväkodin lapset, muut päiväkodit tekivät tutustumisretkiä.

Turun kunnallisen luovan toiminnan ohjaajien järjestämää lasten savitapahtumaa vietettiin 22. 4. 1979 Martinsillan nuorisotalossa, jonka kummatkin kerhotalot olivat käytössä. Kahvilarakennuksessa kokeiltiin muovailua eri materiaaleista, toisessa rakennuksessa valmisteltiin dioihin värillisiä kuvia ja työskenneltiin yhteisen teeman parissa savesta.

Seitsemän vuoden ajan on Turussa järjestetty lasten luovan toiminnan kerhoja, jotka kokoontuvat nuorisotalojen, koulujen, kirjastojen ym. tiloissa. Kerhoja on nykyisin 45 ja niissä osanottajia lähes 500. □

● Eräs turkulainen lapsen vuoden parhaita tapahtumia oli Turun Lastentarhanopettajien yhdistyksen Wäinö Aaltosen museossa huhtikuussa järjestämä päiväkotien lasten askartelutöiden näyttely. Kuvassa muuan lapsiryhmä tutustumassa näyttelyyn. — Kuva: Ilmari Rinne.

Kun näet tämän merkin,

olet tekemisissä kuntourheilun kanssa.

Suomen Kuntourheiluliitto r.y.

Yli 3500 partiolaista marssilla Turussa

■ Sunnuntaina 6. 5. 1979 yli 3 500 varsinaissuomalaista partiotyttöä ja -poikaa johtajineen suoritti Turussa partiolaisten perinteellisen kevätmarssin, jota oli marssireitin varsille kerääntynyt seuraamaan useita tuhansia.

Kaupungintalon puistikossa ohimarssin otti vastaan partiopiirin uusi puheenjohtaja Aarno Stauffer, joka puhui Tuomiokirkkotorille ryhmittyneille lippukunnille. Juhlahetken päätteeksi puhui kirkkoherra Matti Taipale. Turun Metsänkävijäin soittokunta huolehti musiikista.

Marssin jälkeen partiojohtajien kahvitilaisuudessa seurakuntasalissa jaettiin kunnia- ja ansiomerkit, julkistettiin marssikilpailun tulokset ja jaettiin palkinnot. Suomen partiojärjestön kultaisen ansioristin sai Kalevi Kuusinen. □

● Lapsen vuoden suurin tempaus Turussa lienee ollut toukokuun 6 päivänä Tuomiokirkkotorilla ja Tuomiokirkon portailla vietetty juhla, jossa 3 550 partiolaista esiintyi yli 100 Suomen lipun ja kymmenien partiolippujen myötä. Lähes tunnin kestänyt ohlmarssi tapahtui kaupungintalon luona. Katselijoita oli tuhatmäärin katujen varsilla. — Kuva: Ilmari Rinne.

Turun koululaitoksen juhlaviikko

■ Turun kouluissa vietettiin viikolla 7. 5.—11. 5. 1979 kaupungin 750-vuotisjuhlaviikkoa, jonka teemana oli "Koulu 750-vuotiaassa Turussa". Viikon aikana juhlaviesti kulki 54 koulussa. Viestivaihdon yhteydessä kouluissa järjestettiin lyhyt juhlahetki. Vasaramäen koulun oppilaat toivat juhlaviestin perjantaina 11. 5. 1979 Kupittaan urheiluhallissa oppilaille ja opettajille järjestettyyn pääjuhlaan. Samana päivänä urheiluhallissa järjestettiin iltajuhla koululaitoksen henkilökunnalle ja torstaina 10. 5. juhia oppilaiden vanhemmille. Juhlaviikon tapahtumiin liittyi myös Turku-teemakirjoitukset kouluissa.

Pääjuhlan avaussanat lausui koulutoimenjohtaja Pentti Lahti, Göteborgin kaupungin tervehdyksen toi apul.kaup.johtaja Å. Tengberg ja juhlapuheen piti koululautakunnan puheenjohtaja Tapio Holvitie.

Göteborgin Kortedala-koulun puhallinorkesteri vieraili juhlassa, jonka muu ohjelma oli omintakeista turkulaista. Musiikista huolehtivat Yrjö Rostamon johtama koululaitoksen soittokunta ja Arja Loimovuoren johtama orkesteri. Musiikkiluokkien kuoroja johtivat Raili Leinonen ja Anja-Maija Sillanpää. Opettajien Ericus-kuoroa johti Matti Heikkilä.

Koululaitoksen tanhuryhmät esittivät suomalaisia tanhuja ja oppilaiden ohjelmaryhmät havaintoesityksen "Turun koulu, meidän koulu liikkuu". Sommittelu ja yleisohjaus oli Vappu Virtasen ja avustajina olivat Pallivahan koulun kuoro ja orkesteri Jyrki Urposen johdolla.

Erääksi juhlan kohokohdaksi muodostui juhlaviestin vastaanotto. Viestin ottivat vastaan kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi ja apul.kaup.johtaja Johannes Koikkalainen, joka esitti juhlassa kaupungin tervehdyksen.

Juhla päättyi Maamme-lauluun ja vierailevan Kortedala-koulun orkesterin poistumismusiikkiin.

Juhlavuoden teemaviikon merkeissä koulujen oppilaat syventyivät äidinkielen ja kuvaamataidon tunneilla Turku-aiheisiin, mm. Turun murteeseen, turkulaisuuteen, arkkitehtuuriin, asumiseen ym. Turku-paketista on tarkoitus koota jatkuvasti kartutettava kotiseutumateriaalin kokonaisuus.

Teemakirjoitusten seulonnan suoritti toimikunta, johon puheenjohtajana kuului Sirpaleena Merilahti ja jäseninä Liisa Tertti, Carim Äminne, Anita Tiikasalo ja Aaro Juhanoja. □

TURKU-ÅBO 750

Turun juhlavuoden mitali valmistunut

■ Turun kaupungin juhlavuoden mitalin alkuperäiskappale on valmistunut. Juhlavuoden mitalin on suunnitellut taiteilija Vilho Härkönen Lappeenrannasta. Turun kaupungin kuvataidelautakunta on antanut mitalisuunnitelmasta puoltavan lausunnon kaupunginhallitukselle.

Taiteilija Vilho Härkönen saavutti kolmannen sijan Turun kaupungin järjestämässä mitalikilpailussa ja kaupunginhallitus valitsi hänen alkuperäisen suunnitelmansa lopullisen mitalin pohjaksi toivoen kuitenkin joitakin muutoksia. Nyt valmistunut ehdotus on alkuperäissuunnitelman mukainen, joskin jonkin verran pelkistetty siitä, kertoi taideasiainsihteeri Margareeta Jokinen. Mitalin etuseli pääsivulla on kuvattu Turun tuomiokirkon vuosisataiset kehitysvaiheet. Lisäksi pääsivulla on teksti Turku — Åbo. Mitalin toisella sivulla on Aurajoki veneineen ja nykyaikaisine rakennuksineen sekä Turun kaupungin ikää osoittavat vuosiluvut 1229—1979.

Taiteilija Vilho Härkönen on tunnettu juuri erilaisista mitalitöistään. Siviiliammatiltaan Vilho Härkönen on insinööri. Juhlamitali ei tule myyntiin, vaan sitä käytetään kaupungin erityislahjana juhlavuoden aikana ja myöhemminkin. □

Vanhan tyylin kinkerit Runosmäessä

■ Kaikkien Turun vanhainkotien asukkaille tarkoitetut vanhan tyylin kinkerit järjestettiin keskiviikkona 28. 3. 1979 Runosmäen vanhainkodissa. Turussa on 4 kaupungin ja 7 yksityistä vanhainkotia, joista monisatapäinen yleisö osallistui kinkereihin, jotka herätettiin henkiin kaupungin 750-vuotisjuhlien merkeissä.

Lukukinkerien luonnetta ja perinteitä selvitteli rovasti Eero Ervo. Turun kaupungin tervehdyksen toi apulaiskaupunginjohtaja Ilkka Järvinen. Alkuvirren jälkeen piti alkuhartauden sekä suomeksi että ruotsiksi lehtori Karin von Pfaler, joka myös esitti päätössanat. Katekisaation sekä sitä seuraavan keskustelun johdattajana oli rovasti Miika Tarna aiheenaan Isä meidän-rukous. Virsilauluharjoituksen jälkeen puhui rovasti Eero Ervo Luukkaan evankeliumin mukaan. Virsilauluharjoitusta johti dipl.urkuri Eero Hartikainen. Kinkerit päättyivät Turun kaupungin tarjoamaan ja perinteelliseksi muodostuneeseen kinkeriateriaan eli madekeittoon ja kahviin.

OMAISTEN ILTA RUNOSMÄESSÄ

Runosmäen vanhainkodissa vietettiin omaisten iltaa torstaina 15. 3. 1979. Avaussanat lausui johtaja Anneli Salenius-Holmroos, tervehdyspuheen piti sosiaalilautakunnan puheenjohtaja Terho Lehto ja esitelmöitsijänä oli emäntä Seija Tamminen aiheenaan "Terveellinen ravinto". Ohjelmassa oli lisäksi Jouni Peltosen yksinlaulua, laitosapulainen Aura Ketosen lausuntaa, hanuripartion musiikkia ja asukaskuoron laulua sekä asukasryhmän liikuntaesitys.

Tilaisuuden yhteyteen oli järjestetty valokuva- ja askartelutöiden näyttely sekä tutustuminen vanhainkodin tiloihin.

RUNOSMÄEN VANHAINKODIN 4-VUOTISJUHLA

Perjantaina 23. 3. 1979 Runosmäen vanhainkodissa vietettiin 4-vuotisjuhlaa. Tervehdyssanat esitti johtaja Anneli Salenius-Holmroos, talon asukasryhmän naisista muodostettu ryhmä liikuntaa, apuhoitaja Else Suokas lausuntaa ja talon asukas Heikki Elonen yksinlaulua talon asukkaan Lempi Ahlströmin säestäessä. Ohjelma päättyi välähdykseen Juhana Herttuan hovista, jonka olivat suunnitelleet ja ohjanneet Maj-Lis ja Kalevi Niemineva. Maarian VPK:n soittokunta huolehti tanssimusiikista. Kahvit tarjottiin.

TURUN kaupunginorkesterin intendentiksi kaupunginhallitus on valinnut ekonomi, opettaja Seppo Saaren. Valinta tapahtui sen jälkeen, kun virka oli julistettu uudelleen haettavaksi. Ensimmäisellä hakuajalla hakijoita oli 12. Aikaisemmin kaupunginhallitus valitsi kaupunginorkesterin apulaisintendentiksi muusikko Seppo Revon.

TURUN MESSUT 79
Kupittaalla 10–19. 8.

Turun näyteikkunat juhlakuntoon

■ Turun liikkeille järjestetään kaupungin 750-vuotisjuhlin ja Turun messuihin liittyvä näyteikkunakilpailu ajalla 6.—15. 8. 1979. Suomen Markkinointiliitto Turun osaston järjestämän kilpailun teemana on "Turku 750-vuotias kauppapaikka".

Kilpailuun osallistuville ovat pakollisia Turun 750-vuotisjuhlan ja Turun Messujen tunnukset. Voittaneille jaetaan palkinnot Turun Messuilla, jotka järjestetään Kupittaalla 10.—19. 8. 1979. Tuomaristoon kuuluvat Henri Eklund puheenjohtajana ja jäseninä Johan Verkerk, Pentti Haapakoski, Stig Blomqvist, Olli Kestilä, Markku Pihlajamaa ja Risto Suominen. □

Aloite Turun arkkihiippakunnan jakamisesta

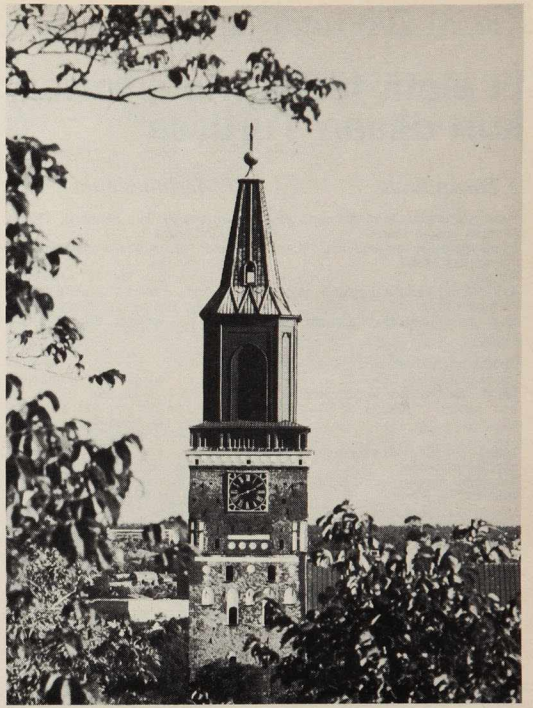
■ Kirkolliskokous aloitti kevätistuntokautensa maanantaina 7. 5. 1979 Turun Kristillisen opiston suojissa. Esityslistalla oli nelisenkymmentä asiaa. Kokousedustajia oli 108, joista 32 pappis- ja 64 maallikkoedustajaa sekä 12 itseoikeutettua.

Istuntokausi aloitettiin marssimalla perinteiseen tapaan jumalanpalvelukseen Turun tuomiokirkkoon, jossa saarnasi kenttäpiispa Viljo Remes. Kirkolliskokouksen avasi ja sen puheenjohtajuutta hoiti arkkipiispa Mikko Juva. Varapuheenjohtajina olivat professori Lars-Erik Taxell ja oikeusneuvosmies Johannes Leivonen. Valtioneuvoston edustajana oli opetusministeri Jaakko Itälä ja varamiehenä kansliapäällikkö Jaakko Numminen.

Kirkolliskokouksessa tehtiin aloite Turun arkkihiippakunnan jakamisesta. Hiippakuntaan kuuluu 94 seurakuntaa ja lähes 600 000 asukasta. Aloitteen olivat allekirjoittaneet rehtori Mauno Mäntymaa, kirkkoherra Esa Anttila, teol.tri Heikki Huhtala ja kirkkoherra Eero Parvio. □

Turun ekumeeniset kirkkopäivät kesäkuussa

■ Ensimmäiset ekumeeniset kirkkopäivät järjestetään 14. — 17. 6. 1979 Turussa. Kirkkopäivien teemana on "Uusi rohkeus elää kristittynä". Yhteisteeman pohjalta työskentely tapahtuu viidessä jaostossa, joiden aiheina ovat kristillisen rohkeuden lähteet, hajaannuksesta kohti yhteyttä, lapsi keskellämme, kristittynä eläminen yhteiskunnassa ja yhdessä maailmassa

● Turun tuomiokirkon 750-vuotisjuhlaa vietettiin 2. 6. 1979 avainten luovutuksella, juhlajumalanpalveluksella ja kirkkojuhialla. Juhlallisuudet jatkuivat 3. 6. juhlajumalanpalveluksella ja kirkkojuhlalla, 4. 6. Turun seurakuntien työntekijöiden ja eläkeläisten juhlalla sekä 5. 6. Turun arkkihiippakuntien edustajien juhlalla. — Palaamme tapahtumiin lehtemme seuraavassa numerossa. — Kuva: Teuvo Kanerva.

Päiviä edeltävissä lyhyissä seminaareissa pohditaan rukousta ja meditaatiota, karismaattista uudistusta, rohkeutta uuteen naisten ja miesten yhteyteen, tässä elämä -kampanjaa, perhekirkon olemusta ja luovaa raamattutyötä. Jaostotyöskentelyn ja yhteisten keskustelujen ohella kirkkopäivien ohjelmassa on jumalanpalveluksia, rukous- ja mietiskelyhetkiä, iltamessuja, sävelhartauksia ja konsertteja.

Kirkkopäiville odotetaan noin puoltatoistatuhatta osanottajaa, mukana lukuisia ulkomaisia kristillisten kirkkokuntien edustajia. Kirkkopäivien yleispuheenjohtajina toimivat ekonomi Birgitta Rantakari luterilaisten, kirkkoherra Erkki Piiroinen ortodoksien ja komentaja Jarl Wahlström Pelastusarmeijan edustajana.

Kirkkopäivät avaa arkkipiispa Mikko Juva ja avajaisia edeltävässä jumalanpalveluksessa Turun tuomiokirkossa saarnaa arkkipiispa Martti Simojoki. □

OPETUSMINISTERIÖ on myöntänyt Turun tuomiokirkon korjaustöiden neuvottelukunnan käyttöön 4,2 miljoonaa markkaa korjaustöiden jatkamiseksi. Lisävaroja tarvitaan jatkossa mm. museoesineiden konservointitöihin.

☆

SVENSKA Kulturfonden on 70-vuotisjuhlansa kunniaksi jakanut neljä juhlavuoden palkintoa arvoltaan 10 000 markkaa ja kaksi kulttuuripalkintoa arvoltaan 15 000 markkaa. Kulttuuripalkinnot myönnettiin fil.tri Carl Jakob Gardbergille ja toimittaja Harry Elgille. Gardbergin tieteellinen työskentely on keskittynyt Turun linnan ja sen historian tutkimiseen.

Turun 700-vuotisjuhlien Messurevyy v. 1929:

"Ei eletä täällä me surussa, kun ollaan Turussa"

Kirjoittanut: Valentin (Ensio Rislakki)
Säveltänyt: Väinö Rantanen (Helsingin Teatteriorkesterin kapellimestari)
Ohjannut: Aku Käyhkö

I Turun laulu

Turun tunnetko muukalainen, sä tiedätkö paikan tään?
Tämä paratiisi on mainen, Miss ihanampaa nään?
Nii et:
Kyll snuust kamalast tykätä, täyty Turku nii et, et,
Mun tlee niit toissi valla surku, nii et et.

Tuolla näette vanhan Linnan, Mi vuossadat seissyt on.
Tämä paikka on uskonvimman, Täll asuupi Johansson.[1] — Nii et...

Täällä runollee Koskenniemi, Ja näette Ruissalon.
Aurajoen ruskea liemi, Se ihanaa vettä on. — Nii et...

Luokaa katseenne vaikka minne, Niin tulee teit vastahan,
Tuomiokirkko ja tohtori Rinne,[2] Muut merkit tään historian. — Nii et...

Täällä istuupi kapituli, Ja hovioikeus,
Kuulu Kakolan on kova kuri, Ja lääninhallitus. — Nii et...

Tääll on ylioppilaita, Ja kirkas tuo Kupittaa,
Täällä kuuluja patsahaita, Sä tunnetko Puolalaa. — Nii et...

Tämä palanut monta kertaa, Vaan uudeksi tehty on.
Mistä löydätte tälle vertaa, Te päältä tään maapallon. — Nii et...

Täällä monlaat tapaat tehtaat, Ja valtavan museon.
Kotiin takaisin jälleen kehtaat, Jos nähnyt oot kirjaston. — Nii et....

Täällä hauskasti messuilla saat, Ja kulkea Tivoliin.
Täällä Turun riemut sä tasaat, Ja kuulua Iloisiin. — Nii et...

Nyt on kulunut vuosisadat, Siit kun Turku seissyt on.
Täällä kiehuu nyt juhlapadat, Ja korkealla riemu on.
Nii et:
Kyll snuust kamalast tykätä täyty Turku nii et et,
Mun tlee niit toissi valla surku nii et et.

1) Silloinen arkkipiispa Gustav Johansson

2) Juhani Rinne johti Tuomiokirkon korjaustöitä

II Merimieslaulu

Merillä laivat kun keinuvat, Tähdet ne kimmeltää.
Miehet ne kannella heiluvat, Ja hiljaa viheltää:
./. Laivamme kiertää Liberiaan, Siperiaan, Amerikan preeriaan.
Saapuupi keskelle Atlanttii, Suuntaapi sieltä se Otkanttiin.
Siell eletä ei surussa, kun ollaan Turussa. ./.

Kapteenin edessä on kompassi, Rommilta löyhkää hän,
Huutaa hän niinkuin yks simpanssi, Lyö nyrkin pöytähän.
./. Laivamme kiertää jne.

Kokki se keittääpi soppaansa, Kauhalla sekoittaa,
Muistuupi mielehen armaansa, Mi Turus odottaa.
./. Laivamme kiertää...

Turusta poikia tuhansin Merillä seilaavat,
Piirtävät kirjehen kotihin ja Näin he kertovat:
./. Laivamme kiertää...

Laivat kun lähtevät Turusta, Liukuvat saarten taa,
Sumusireenikin se surusta Pahasti ulvahtaa.
./. Laivamme kiertää Liberiaan, Siperiaan, Amerikan preeriaan,
Saapuupi keskelle Antlanttii, Suuntaapi sieltä se Otkanttiin.
Siell eletä ei surussa, Kun ollaan Turussa../.

III Messulaulu

Saisko tarjota neidille limunaatia
Sekä myöskin pala fletaa.
Vielä enemmän Te saatte vaatia
Ehkä kahvia ja kretaa.
Nyt on messut, Siellä hessut,
Tyttöressut kulkee käsitysten.
Siellä kummat Rahasummat
Sinä hummaat Joukoss ystävysten.

Saisko tarjota neidille silkkisaalia,
Se lämmittää niin niskaa.
Tuolla lavalla pidetään baalia,
Siellä jalkoja ne viskaa.
./. Nyt on messut..

Saisko tarjota neidille karuselliä,
Sen vauhti vallan huumaa,
Sitten ehkä pari karamelliä,
Pari suukkoa niin kuumaa.
./. Nyt on messut...

Saisko tarjota neidille vähän lempeä
Ja kietoa käs kaulaan,
Sydän mulla on perin hempeä,
Mua haluttaa näin laulaa:
./. Nyt on messut...

Tule kanssani tyttöni messuilemaan,
Siell silmäsi sun loistaa.
Tule juhlista näistä iloitsemaan,
Siellä kanssamme kaikk toistaa:
Nyt on messut, Siellä hessut,
Tyttöressut Kulkee käsitysten,
Siellä kummat Rahasummat
Sinä hummaat Joukoss ystävysten.

IV Naakkalaulu

Naa, naa, naa ... Oomme naakkoja
Mi kirkontornissa makaa,
Naa, naa, naa ... Meillä taakkoja
On vuosisatojen takaa.
Naa, naa, naa ... Turku täyttänyt
On juuri seitsemänsataa,
Naa, naa, naa ... Meille näyttänyt
Se ompi ihmeitten tapaa.

Naa, naa, naa ... Me nyt pelkäämme,
Kun paljon täällä on väkee,
Naa, naa, naa ... Siivet seikäämme
Me otamme, jos joku näkee
Naa, naa , naa ... Kuka naakkoja
Pois kirkontornista ajaa,
Naa, naa, naa ... Meillä taakkoja,
Mut ovat vielä ne vajaa...

V Ylioppilaslaulu

On elo ylioppilaan, Mi on toivo maan,
Niin täynnä huolia, Ikäviä puolia,
Kun viisaus se painaa, Ei tahdo saada lainaa,
Ja pitäis tulla virkamies.
./. Der die das, Oi ylioppilas, Pythagoras,
Surut ei ne kuulu teille, Ne kuuluu professoreille,
Elä nauraen, Elä laulaen.

On päässä ylioppilaan, Mi on toivo maan,
Niin paljon tietoa, Väkevää ja mietoa,
Kun kurssikirjat tutkii, Ja professorit hutkii,
Ja pitäis tulla virkamies.
./. Der die das...

Oi Koskenniemi, Juvelius, Miss on viisaus,
Oi niitä kieliä, Viisahitten mieliä,
Ha Väisälää ja Harvaa, Ne tutkii joka karvaa,
Ja pitäis tulla virkamies.
./. Der die das jne.

NAANTALI 21. 1. 1979
UNTO AARNIO

TURKU-ÅBO 750

MERI — TYÖ — KULTTUURI
XXXI VALTAKUNNALLISET KOTISEUTUPÄIVÄT TURUSSA
29. 6.—1. 7. 1979
HAVET — ARBETET — KULTUREN
DE XXXI RIKSOMFATTANDE HEMBYGDSDAGARNA I ÅBO

Kotiseutupäivien ohjelma julkaistaan oheisena sellaisena, kun se oli viimeistelyvaiheessa toukokuussa, jonka jälkeen tulleet mahdolliset muutokset ilmenevät päivien käsiohjelmista ja tiedotteista päivälehdissä.

■ Valtakunnalliset kotiseutupäivät järjestetään tänä vuonna 31. kerran, kun perustamispäivät Forssassa lasketaan ensimmäisiksi. Vuonna 1949 perustettu Suomen Kotiseutuliitto täyttää nyt 30 vuotta ja viettää juhlapäiviään Turussa 29. 6.—1. 7. 1979.

IKITUURI KOKOUS- JA MAJOITUSPAIKKANA

Kotiseutupäiville ennakkoon ilmoittautuneille on varattu huoneet, mutta jokin määrä voidaan vielä varata kokouspaikalla ilmoittautuville. Kongressihotellissa maksaa 1 hengen huone 130 mk ja 2 hengen huone 170 mk. Kesähotellipuolella hinnat ovat vastaavasti 69 mk ja 99 mk sekä perhehuoneet 150 mk. Hintoihin sisältyy aamiainen, sauna-uinti ja palvelupalkkio.

Kaikki allamainittavat yhteiskokoukset pidetään suuressa Arenahallissa ja pienemmät kokoukset sopimuksen mukaan talon muissa huoneistoissa.

TOIMISTO JA NÄYTTELY

Kotiseutupäivien ilmoittautumistoimisto, jossa päivien erilaiset tiedot, ohjelmat ja materiaali annetaan ja jaetaan, on hotellin alakerrassa. Toimisto on avoinna perjantaina 29. 6. klo 10—20, lauantaina 30. 6. klo 8—20 ja sunnuntaina 1. 7. klo 8—18.

Turku-seura asettaa esille Turkua koskevaa näyttelyaineistoa ja järjestää myyntipisteen Turku-aiheisilla artikkeleilla.

Päivien ohjelma

Perjantaina 29. 6.:
10—20 Ilmoittautuminen Ikituurissa
12—18 Valtakirjojen tarkistus
11.30 Lounas
12.15 Kaupunkikiertoajelut alkavat, lähdöt 15 min. välein, kukin retki kestää 1,5 t.
12.30 Kotiseutuliiton lipun naulaus Aurora-salissa
13—14.30 Tervehdysten vastaanotto Aurora-salissa
Avajaisjuhla
15.00 Alkusoitto, Turun Varuskuntasoittokunta, joht. musiikkikapteeniluutnantti Esko Juuri. Avauspuhe, rehtori Olli Vuorinen. Kotiseutupäivien viesti saapuu Lahdesta. Kuorolaulua, Turun Poliisilaulajat, joht. Teuvo Sahla. Juhlaesitelmä, aiheena päivien tunnus "Meri — työ — kulttuuri", prof. Erkki Asp. Liikuntaesitys, Lahjan Tytöt. Turun kaupungin tervehdys, kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi. Varsinais-suomalaisten laulu.
17.00 Päivällinen

SUOMEN KOTISEUTULIITON 30-VUOTISJUHLAKOKOUS

19.00 Alkusoitto, Turun VPK:n soittokunta, joht. Erik Wikström. Puhe lipulle, sosiaalineuvos Yrjö Vasama ja sen jälkeen lipun vihkiminen. Kotiseutuliiton kunniamerkkien jako. "Kasareika", Auralan tanhuajat, ohj. Anja Puranen. Kuorolaulua, Sekakuoro Kulkuset, joht. kanttori Pekka Torhamo.

Tämän jälkeen vuosikokous jatkuu siten, että kotiseutuyhdistysten valitsemat edustajat pitävät säántömääräisen vuosikokouksen ja muut osanottajat siirtyvät katsomaan auditorioon multivisioesitystä ja Turku-elokuvaa.

Lauantaina 30. 6.:
8.00 Aamiainen
8.40 Alkavat koko päivän kestävät seuraavat bussiretket: retki 1 "Suomen Turun syntysijoilla", retki 2 "Henrik-piispan jalanjäljillä", joka on samalla Pyhän Henrikin tien Turku-Köyliö avausmatka, retki 3 "Turku ja meri", retki 4 "7 kirkon juhlareitti" ja retki 5 "Silakkamatka", joka suoritetaan määräosaltaan laivamatkana saaristoon.
Ennen retkelle lähtöä autot suuntaavat Kupittaalle, jossa klo 9—10 on Kupittaan lähteellä muistokiven paljastus ja Pyhän Henrikin tien avausjuhla. Puhujana maanviljelysneuvos Eeri Hyrkkö.
Retkiryhmät palaavat Turkuun n. klo 17.
19.30 Kokoontuminen Turun linnan valleille. Vanhojen tykkien laukaisemisen järjestää Arma Aboa.

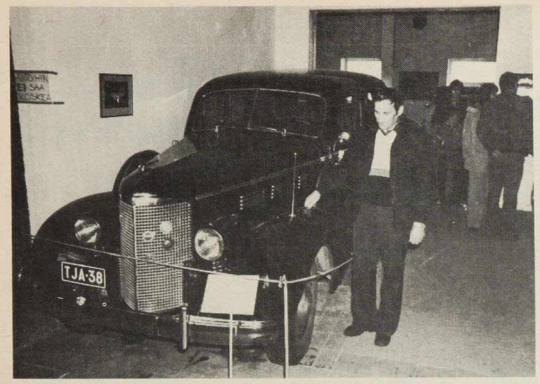
JUHLAILLALLINEN TURUN LINNASSA

20.00 Ruokailun aikana ja loputtua ohjelmassa on mm. Turunmurteiset tervehdykset, Turun linnan tonttu-ukon tulo, trubaduurimusiikkia, balettiesitys, yksinlaulua, taustamusiikkia ym.
Huovit vartioivat sisäántuloa ja kukin saa esineen muistoksi juhlasta.

Sunnuntaina 1. 7.:
8.00 Aamiainen
8.30 Lähtö busseilla sankarihaudoille
9.00 Kunnianosoitus sankarihaudoilla ja tutustuminen Ylösnousemuskappeliin.
9.30 Bussit lähtevät hautausmaan portilta Tuomiokirkkoon.
10.00 Juhlajumalanpalvelus Tuomiokirkossa ja sen päätyttyä tutustuminen uudistettuun kirkkoon.
12.30 Lounas Ikituurissa
14.00 Bussikuljetukset Urheilupuistoon.

KOTISEUTUPÄIVIEN PÄÄJUHLA URHEILUPUISTOSSA

14.40 Lipputervehdys ja fanfaarit. Avaussanat, Turun kaupunginjohtaja Väinö J. Leino, Kuorolaulua. Liikuntaesitys, Turun Naisvoimistelijain ja Turun Urheiluliiton työt. Valtiovallan tervehdys, maaherra Paavo Aitio. Puhallinmusiikkia, Maarian VPK:n soittokunta,

● Valtakunnallisten kotiseutupäivien pääjuhlassa Turun urheilupuistossa 1. 7. 1979 nähdään Suomen Automobiilihistoriallisen Klubin Turun Kerhon järjestämä vanhojen autojen kulkue.

Kerhon Nousiaisissa sijaitsevassa "Automuseo Lippaliiterissä" on useita autoharvinaisuuksia, kuten Mynämäellä valmistettu Korvensuu-merkkinen auto vuodelta 1913 ja vielä vanhempi v. 1905 USA:ssa valmistettu Orient-merkkinen auto. Lisäksi monenlaisia Fordeja, Cadillac, Buick, Hupmobile jne. Kuvassa Nousiaisten automuseon hoitaja ja kerhon puheenjohtaja Reino Krouvila Cadillacin v. 1938 mallin vieressä.

Automuseo on avoinna yleisölle kesäisin lauantaisin ja sunnuntaisin iltapäivisin, mutta siellä voi käydä sopimuksen mukaan muinakin aikoina tiedustelemalla puh. 715 294/Krouvila. — Kuva: Ilmari Rinne.

Suomen Kotiseutuliitto 30-vuotias

Ensimmäinen nykyaikainen Kotiseututalo, Lounais-Hämeen uljas Pirtti, oli se merkittävä paikka, jossa 25.—26. 5. 1949 lausuttiin Suomen Kotiseutuliiton syntysanat. Talonpoikaiskulttuurisäätiö, ja sen tulisieluinen puheenjohtaja, prof. Esko **Aaltonen**, oli se Primus-motor, joka luki lähtöloitsut. Läsnä oli 38 eri yhdistyksestä 80 osanottajaa.

Kokouspaikka sijaitsi kauniin Saarenpuiston keskellä Pyhäjärven rannalla. Erikoislaatuisen komean Pirtin terassilla oli vanhat myllynkivet pöytinä ja kokous saatiin pitää kauniin kevätsään vallitessa.

Liitto päätettiin yksimielisesti perustaa. Perustamiskirjan allekirjoittivat Etelä-Pohjanmaan Maakuntaliitto, nimenkirjoittajana maanviljelysneuvos Jalmari Lahdensuo, Suomen Nuorison Liitto, nimenkirjoittajana ev.luutn. Yrjö Vasama ja Hausjärven Kotiseutuyhdistys, nimenkirjoittajana toiminnanjohtaja Ilmari Rinne.

Prof. Esko Aaltonen, sittemmin Turun yliopistossa, ev.luutn. Yrjö Vasama, aikoinaan Porin Rykmentissä ja toiminnanjohtaja Ilmari Rinne, Turun Auralan nuorisotyön perustaja ja johtaja, olivat turkulaisina Kotiseutuliittoa perustamassa. On siis perusteltua, että kotiseutupäivät 30 vuotta myöhemmin järjestetään juuri Turussa.

Kotiseutuliiton hallitukseen valittiin edellämainittujen kolmen lisäksi prof. M. Haavio, prof. Eino Jutikkala, prof. Kustaa Vilkuna, tri Toivo Vuorela, maisteri Hulda Mikkeliin. Tanhuesitys, Turun Kansantanssin Ystävät. Päätössanat, Kotiseutuliiton hallituksen puheenjohtaja Väinö Ryyppö. Maamme-laulu, soittokunta ja yleisö.

joht. Unto Rosengren. Juhlapuhe, opetusneuvos Veikko Talvi. "Merimiähe tuleva", juontaa Harri Melasniemi. Vanhojen autojen esittely. Karavaani lähtee viemään Kotiseutupäivien viestiä Turusta

Turku-seuran jäsenten ja turkulaisten huomioon

Kotiseutupäivien suuriin yhteistilaisuuksiin voidaan osallistua, vaikka ei osallistu virallisiin ja maksullisiin tilaisuuksiin.

Lauantaina 30. 6. kello 9.00 on Kupittaan lähteellä juhla.

Sunnuntaina 1. 7. kello 14.30 on suuri ulkoilmajuhla Turun urheilupuistossa. Tähän maksuttomaan tilaisuuteen toivotaan turkulaisten osallistuvan sankoin joukoin.

Sunnuntaina klo 10.00 Tuomiokirkossa pidettävään juhlajumalanpalvelukseen ovat niinikään kaikki tervetulleita. Täällä kuullaan myös kirkon esittely.

Turku-seuran jäsenet ja muut paikalliset henkilöt, jotka haluavat osallistua retkille, voivat suorittaa tiedustelun ennakkoon Maakuntaliiton toimistoon, pääsihteeri Tauno Suomiselle, puh. 10 368.

Ikituurin Arena-hallin ohjelmallisiin tilaisuuksiin mahtunee myös jokin määrä Turku-seuran jäseniä, jotka eivät ole varsinaisia kokousedustajia.

Turun kotiseutupäiviä koskeviin tiedusteluihin vastaa puhelimitse Maakuntaliiton toimisto, puh. 10 368 ja myös Turku-seuran toiminnanjohtaja, asessori Ilmari Rinne, puh. 382 596. □

● Tässä Lounais-Hämeen Kotiseutupirtissä lausuttiin Suomen Kotiseutuliiton syntysanat ja allekirjoitettiin perustamisasiakirjat vuonna 1949. Pirtti sijaitsee Saaren kansanpuistossa Tammelassa Pyhäjärven rannalla.

Pyhän Henrikin muistokivi Kupittaalle

■ Turun kaupungin 750-juhlavuoteen liittyen Turun Kupittaalle pystytetään Pyhän Henrikin muistokivi, joka luovutetaan kaupungille Turussa 29. 6.—1. 7. 1979 järjestettävien valtakunnallisten kotiseutupäivien yhteydessä.

Muistokivihankkeen takana on Turun Historiallinen Yhdistys ja Turku-seura, Åbo-samfundet. Muistokiveä varten kerättiin jo ennen I maailmansotaa kansalaiskeräyksenä ns. Kupittaan rahasto, mutta hanke jäi toteuttamatta. Rahaston varat ovat olleet Turun Historiallisen Yhdistyksen hallinnassa.

Kupittaan lähteen lähelle sijoitettava muistokivi on suuri luonnonkivi, jonka pintaan kaiverretaan Turusta lähtevän reitin kulku. Kiven kylkeen kiinnitetään informaatiokilpi. Kivi korostaa Turun merkitystä Suomen läntisten yhteyksien alkupisteenä. □

Kontturi, maisteri A. Eskola, kunnallisneuvos A. Jutila, toimittaja P. Raukko, op. Eino Isohanni, toiminnanjohtaja H. Päkkilä, talouspäällikkö V. Heikkilä ja op. Marjatta Santti.

Kuluneiden 30 vuoden aikana Kotiseutuliiton työ ja toiminta on osoittautunut erittäin hedelmälliseksi ja tuloksia tuottavaksi. Jo se, että yli 400 yhdistystä ja yhteisöjäsentä sekä suuri joukko yksityisiä henkilöitä, on mukana, osoittaa toiminnan tarpeellisuuden. Tuo 30 vuotta on toiminnallisesti ja aatteellisesti merkinnyt maallemme suurta ja arvokasta. Selostus kymmenistä valtakunnallisista kotiseutupäivistä, sadoista kursseista, uuden kotiseudullisen näkemyksen tuomat sadat kotiseutumuseot, maisemahoidolliset toimenpiteet, seudun viihtyisyyden lisäämiset, Suomen kansan arvokkaiden perinteiden nousu ja tuhannet muut toimenpiteet eivät ole tässä lyhyessä katsauksessa esiintuotavissa.

Turku-seura, Åbo-samfundet ry, yhtenä jäsenseurana valtakunnallisessa kotiseutuliitossa, tekee kunniaa Kotiseutuliiton työlle ja toivoo, liiton aikanaan perustaneiden näkemyksen mukaisesti, edelleen rakkautta isänmaan palvelukentällä ja Korkeimman siunausta arvokkaassa tehtävässä.

ILMARI RINNE
asessori
Turku-seuran toiminnanjohtaja
Kotiseutuliiton perustajajäsen

Kaskujen keruu kilpailuna päätöksessä — keräystä kuitenkin jatketaan

"Se o Johanssoni hevone, ku puhu", "Lähel Linnafältti" ja "Junttapullat seilas alas jokke". Tällaisia nimiehdotuksia tuli kolmatta kaskukirjaa valmistelevalle Turku-seuran kaskutoimikunnalle. Yhteensä saatiin kokoon lähes 1 000 kaskua ja kaskun lähettäjiä oli 75. Kaskutoimikunnan, joka jatkaa toimintaansa, puheenjohtajana on asessori Heikki Winter ja jäseninä intendentti Erik Bergh, kouluneuvos Allan T. Koskimies, toimittaja Eino Lehtinen, insinööri Pekka Niemi ja asessori Ilmari Rinne.

Kun nimimerkeillä varustetut kirjekuoret avattiin, oli koossa monenlaista ja yllättävääkin tekstiä. Kaskuja lähettäneissä oli 83-vuotiaasta vanhuksesta alkaen professoreita ja muita "kovast oppineit" sekä entinen turkulainen lantakuorman kuljettaja. Kaskutoimikunnan luettua kaskut, Turku-seuran kahden aikaisemman kaskukirjan toimittaja Harri Kalpa tutustui kilpailun tuloksiin.

Kilpailussa kertynyt kaskuaines ei kaskutoimikunnan mielestä riitä hyvän kaskukirjan aikaansaamiseksi. Tästä syystä nimenomaan kolmannen kaskukirjan kustantaminen siirtyy tuonnemmaksi. Tosin hyvääkin aineistoa oli runsaasti. Naurussasuin kaskutoimikunta päätti työnsä kaskukilpailun parissa.

Kilpailuaineiston arvostelussa huomioitiin sekä kaskujen runsaus että mielekkyys ja ennen kaikkea turkulaisuus. Siitähän oli kyse, sillä kaskuilu sinänsä ei kuulunut kilpailuun. Todettakoon, että aivan erinomaisia kaskuja oli monella sellaisella, joka oli lähettänyt kilpailuun vain 1—5 kaskua, jotka ovat julkaisukelpoisia uudessa kaskukirjassa. Lopussa julkaistava palkittujen luettelo on siis osanottajien kärkipäästä. Siitä on poissa yli 60 henkilönimeä ja myöskin ne, jotka eivät halunneet osallistua kilpailuun, vaikka lähettivät kaskuja.

Palkinnot jaetaan torstaina kesäkuun 28 p:nä kello 15.00 Väinö Aaltosen museon kahviossa järjestettävässä tilaisuudessa. Tuntia aikaisemmin Suomen Turku — Åbo, vår stad -lehdellä on samassa paikassa kahvitilaisuus.

Kaskukilpailun tulokset:

1) toimittaja Eino Lehtinen 228 kaskua, 2) varatuomari Tauno Ceder 83 kaskua, 3) rouva Rauha Jarkka 47 kaskua. Edelleen palkittiin 46—22 kaskua lähettäneet seuraavat seitsemän henkilöä: Adolf Achren, Helvi Helanko, Ossi Laapotti, S. P. Liljeqvist, Martti Ratu, Hj. Suominen ja Väinö Suominen. Kaikkien osanottajien kesken arvotun palkinnon saivat Lauri Laaksonen ja Helmi Lehtonen.

☆

Kaskukilpailua ei enää jatketa, mutta koska kaskukokoelmaa täydennetään, lukijoiltamme otetaan edelleen vastaan hyviä turkulaisiin ja Turkuun liittyviä kaskuja, joita myös toivomme saavamme, jotta kolmannen kaskukirjan julkaisemiselle olisi riittävät perustelut.

Suomen Turun seuraavassa numerossa palaamme kaskukilpailuun. □

ILMARI RINNE

Lasten liikennekaupunki avattiin

■ Autoklubin Turun osasto rakennutti 1930-luvulla Lasten liikennekaupungin Kupittaan puistoon. Toiminta oli pitkän aikaa pysähdyksissä ja alue rappeutui. Turun kaupungin lapsen vuoden toimikunta esitti kaupungille liikennekaupungin avaamista. Esitys johti myönteiseen tulokseen.

Monen vuoden tauon jälkeen lasten liikennekaupunki Kupittaan puistossa avattiin lauantaina 19. 5. 1979. Turun kaupungin juhlavuonna ja kansainvälisen lapsen vuonna lapset saivat oman liikennekaupunkinsa. Lasten käytettävissä on 16 uutta polkupyörää ja 2 polkuautoa. Avajaisissa Turun kaupungin koululaissoittokunta huolehti musiikista. Lapsilla oli myös tilaisuus tutustua oikeaan paloautoon. Eikä limsaakaan oltu unohdettu. □

Edwin L. Lydén

TURKULAISEN taidemaalari Edwin Lydénin syntymästä tuli huhtikuun 19. päivänä kuluneeksi 100 vuotta. Lydén syntyi Laitilassa 19. 4. 1879 ja kuoli Turussa 3. 3. 1956. Riittävän pitkästä aikaperspektiivistä huolimatta Lydénin asema taiteessamme on jäänyt monessa suhteessa kiistanalaiseksi. Parhaiten hänet tunnetaan teoreetikkona ja taidearvostelijana, joka tulisieluisesti puolusti 1920- ja 30-luvulla modernistisia taidepyrkimyksiä. Sitä vastoin hänen oma taiteensa on jäänyt suurelta yleisöltä tuntemattomaksi.

KUN maamme itsenäistymisen jälkeen perinteiset kulttuuriyhteytemme muuhun maailmaan katkesivat, pyrittiin kuitenkin Turussa valppaammin kuin muualla Suomessa seuraamaan uusimpia eurooppalaisia taidevirtauksia. Pääasiassa juuri Lydénin ympärille muodostui jo 1910-luvun lopulla ns. ensimmäinen turkulainen modernistinen taiteilijapolvi.

EDWIN Lydén työskenteli paitsi taidemaalarina myös piirtäjänä ja kuvittajana. Hän avusti nuoresta pitäen keskeisiä pilalehtiämme sekä eräitä sosialistisia aikakausi- ja sanomalehtiä. Myöhemmin hän avusti poliittisesti toista laitaa, kokoomuksen Uutta Auraa. Lisäksi Lydén hoiti neljän vuosikymmenen ajan kuvaamataidon opettajan virkaa Turun klassillisessa lyseossa aina 1950-luvun lopulle asti.

LYDENIN taiteen keskeistä osaa sävyttää mystinen symbolismi. Tosin hänen nuoruudenteoksissaan on havaittavissa myös jugendin leimaamaa kansallisromantiikkaa. Pinellan "Punaisen huoneen"-kerhon aikoihin 1910-luvulla hän innostui muodinmukaiseen täplämaalaukseen ja toteutti siten lähes uusimpressionistisesti mm. Mellilän kirkon alttaritaulun v. 1912. Lydénin piirrostehtävät vasemmistolehdille suuntasivat ennen pitkää taiteilijan huomion realistisiin ja yhteiskuntakriittisiin aiheisiin.

VUONNA 1919 tapahtui voimakkain murros Lydénin ilmaisussa. Silloin hän matkusti entiseen opiskelukaupunkiinsa, Müncheniin, ja tutustui Paul Kleehen ja näki Franz Marcin sekä Vassily Kandinskyn taidetta. Lydén maalasi itse tuolloin Saksassa keveitä ekspressionistisia akvarelleja, kunnes parin vuoden kuluttua muutti ilmaisunsa kubistiseksi. Vuonna 1927 hän signeerasi erään monumentaalisimmista teoksistaan, triptyykin "Tuonela-Golgata-Sunnuntai". Samana vuonna hän kirjoitti kaksi voimakasta julistusta uuden taiteen puolesta. "Maalaus on ensi kertaa väreillä luomista. Siitä syystä ei nykyinen taide ole suunta, vaan taiteen alku."

LYDENIN syntymän 100-vuotispäivänä, on selvästi havaittavissa miten määrätietoisen uutta suuntaa luovaa Lydénin taide on ollut. Hänen luomalleen modernistiselle perustalle on nuorempien taiteilijapolvien ollut helpompaa rakentaa edelleen uudistuvaa kuvataiteellista ilmaisua.

RAIMO AARRAS

☆

TAIDEMAALARI EDWIN L. LYDEN 1879—1979

Turun Taidemuseo kunnioitti Edwin L. Lydénin syntymän 100-vuotismuistoa järjestämällä hänen piirustustensa näyttelyn, joka oli esillä huhtikuun ajan. Osa teoksista oli museon kokoelmista, osa saatiin lainaksi taiteilijan omaisilta ja yksityisiltä keräilijöiltä. Näyttely koostui maalausten luonnoksista, sommitelmista, henkilö- ja taiteilijakuvista, vuosilta 1898—1952. Mukana oli mm. taiteilijan tiettävästi ensimmäinen abstrakti teos, vuodelta 1919.

Taiteilijan syntymän 100-vuotispäivänä 19. 4. 1979 kello 19 lääninntaiteilija **Raimo Aarras** esitelmöi Turun Taidemuseossa heijastuskuvin Edwin L. Lydénin taiteesta. □

● **Edwin L. Lydén: "Kirkkoonmenon aikaan", vesivärimaalaus vuodelta 1921 (Turun Taidemuseo). Tässä kubistisessa sommitelmassa taiteilija on pyrkinyt havainnollistamaan kirkonkellojen kumua viivoin ja värein.**

Luostarinmäellä mummot käy

HÄVIÄVÄÄ TURKUA

**Luostarinmäellä mummot käy,
mummot käy tupihinsa.
Aurinko taivaalla lämmittää
kukkaa ja lehteä herättää,
alkavi jällehen kesä.
Uusi jo nurmi kohoaa
voi sua vanhaa mummoa
kuin sydän hypähtääpi
nähdessä uutta vihreää.**

**Aurinko taivaalla
säteitä luo,
armaimman valon
se mummoille suo,
ikkuna kimmeltääpi.
Mummon poskelta kyyneleen
kuivasi lämpö sen.**

**Minne mummo niin kiirehtää
oishan aika jo levähtää,
sormet sukkaa vain kutoo—.
Aatos kaukainen ajan taa
lapsuuskentille
lentää vaan —
mummo menneitä muistaa —**

**Päivä toisehen
näin nyt saa,
täytyy iltaa vain odottaa
sumu silmät taas täyttää
kudin polvelle valahtaa —
— — — — — — —**

**mummo kahvia keittää,
ilta-aurinko ikkunaan
säteen viimeisen heittää.**

**Paista aurinko
armahin,
lämmitä mummon tupaa,
mummo matkalle
lähdössä on
tullessa Luojan lupa.**

**Syksy puistoissa vinkuilee
oksat, lehdet pois putoo,
mummon tuli vain tuikkailee
mummo tupansa lukitsee
tuuli puistossa vinhuu.**

**Aika uusi kun ennättäy
vuodet uusihin vaihtuu
mummojen majoja
enää ei näy,
Luostarinmäellä
mummot ei käy
enää tupihinsa.**

KONRAD PAASIO

(XX yleiselle kansakoulukokoukselle Turussa kesäkuun 13, 14 ja 15 p:nä 1929).

● **Näkymä Turun Luostarinmäeltä. — Kuva: Teuvo Kanerva.**

Turku tanhusi juhlavuoden merkeissä

■ Turkulaiset kansantanssijärjestöt järjestivät Turun 750-vuotisjuhlien merkeissä kaksi kansantanssinäytöstä sunnuntaina 29. 4. 1979 Turun konserttisalissa. Yli 300 kansallispukuista tanhuajaa, joukossa lapsiakin, osallistui esityksiin. Konserttisali täyttyi kummassakin näytöksessä ylelsöstä, joka runsain suosionosoituksin palkitsi värikkäät ja taidokkaat esitykset.

Näytöksiin osallistuivat Aurala, Arbetets Vänner, Otakt, Sampan Kansantanssiryhmä, Turun Karjalaiset, Turun Kiikurit, Turun Purpurit, Turun Rientävä, Turun Uusi Karjalaisseura ja Turun Kansantanssin Ystävät. Näytös koostui suomalaisista, suomenruotsalaisista ja eestiläisistä kansantanseista ja tanhuista. Konserttisalin yläaulaan järjestetyssä näyttelyssä näytökset järjestäneet ryhmät esittelivät toimintaansa.

Kansantanssien harrastus on viime vuosien aikana tuntuvasti noussut ja on alettu ymmärtää suomalaisten kansantanssien arvo kansainvälisestikin. Erityisesti Turun Kansantanssin Ystävät ja Turun Kiikurit ovat jo monien vuosien aikana suorittaneet esiintymismatkoja myös ulkomaille. □

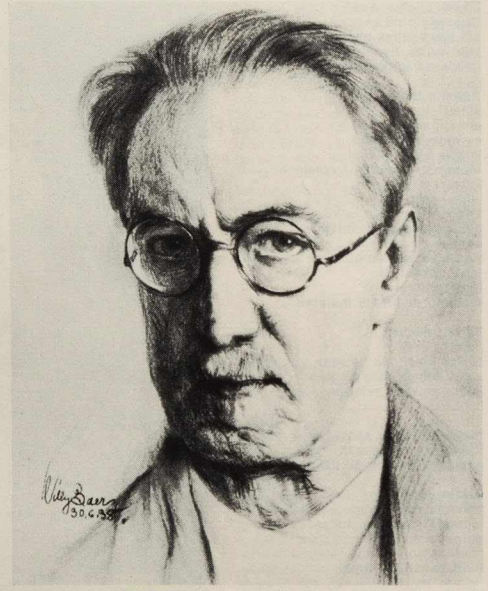
Willy Baer — en bortglömd åbokonstnär

■ *När man vid grundreparationerna i gamla Hamburger Börs avlägsnade bräder och säckväv som hade täckt väggarna i stora restaurangsalen återupptäcktes flera vackra fönster i typisk jugendstil med välbevarade glasmålningar av konstnären Willy Baer. Och vem annan än just Willy Baer skulle i seklets början ha försett ett hus i Åbo med konstförglasningar? Fönster med hans signatur finner vi främst i Mikaelskyrkan, men också i Helsingfors' bank och i många privata hus, både rivna och till våra dagar bevarade.*

Vem var då Willy Baer? Han var en tysk dekorationsmålare och konstnär som efter en mycket grundlig utbildning i sitt hemland ville se sig om och följde en inbjudan och uppmaning att komma till Finland. Här slog han sig först ner i Tammerfors i slutet av 1890-talet och fick många privata beställningar, men också dekorativa arbeten när Björneborgs kyrka restaurerades. 1899—1900 fortsatte han sina studier vid Königliche Kunstschule i Berlin, men återvände till Finland för att arbeta vid S Vuorios ateljé i Helsingfors.

1901 utförde han glasmålningar för Palanderska huset i Tammerfors och 1904 för Wasa bank i Vasa, ett av hans viktigaste arbeten. 1901 finner vi honom som lärare i ornamentik och linjalritning i Hantverksskolan i Åbo och som extralärare i Industriskolan. 1904 blev han också lärare i högre ornamentteckning och målning i Hantverksskolan.

Willy Baer förde noggrann dagbok över sina arbeten och gjorde otaliga skisser. Men han var inte endast glasmålare och framstående metallkonstnär. Han målade också landskap och porträtt, i stor utsträckning även självporträtt.

● Willy Baer gjorde omkring 300 självporträtt — här är ett av de bästa.

● Fru Inge Lydecken, dotter till Willy Baer, i sitt hem med ett urval teckningar av konstnären.

Att systematiskt ordna upp och katalogisera hans konstnärliga kvarlåtenskap vore en uppgift för fackmannen och konstforskaren, säger Willy Baers dotter, musikläraren Inge **Lydecken** i Åbo. Och det kan man hålla med henne om.

— Far var otroligt mångsidig. Utåt är han i våra dagar huvudsakligen känd för sina konstförglasningar och blomstermålningar. Men i verkstaden — som länge fanns i hörnhuset Slottsgatan-Kristinegatan — gjorde han utkast och modeller åt guldsmeder, möbelmästare och ofta också för mors handarbetsaffär, där stadens fruar före första världskriget köpte bl.a. sina gardiner.

● En vas i driven koppar med Kalevala-motiv i jugendutförning.

KALEVALA INSPIRERADE

— Jugendtidens konst i Finland var ju ofta starkt inspirerad av Kalevala. Också far var mycket fascinerad och tog starka intryck bl.a. av Lemminkäinens öde. Han hör följaktligen till dem som har illustrerat nationaleposet. Den finska rakstammade furan är ett motiv som återkommer, och den var motivet också i de kyrkfönster i Mikaelskyrkan som förstördes i krigets bombardemang. Bland djuren var ekorren och ugglan, men också växtmotiv hans favoriter, säger Inge Lydecken.

Jugend och nationalromantik var intimt sammanvävda hos oss och ofta svåra att skilja åt. Den tiden ritade arkitekterna ofta inte endast huset utan också fast och lös inredning, möbler, armaturer och textilier — eller de samarbetade med framstående konstnärer, som i fallet Willy Baer.

Han utförde konstförglasningar för Lars Soncks Mikaelskyrka, Gustaf Nyströms Konstmuseum, i Metodistkyrkan vid Hantverkaregatan, i Handelsinstitutet vid Auragatan. Konstmuseets glasmålningar i taket blev också de ett offer för kriget.

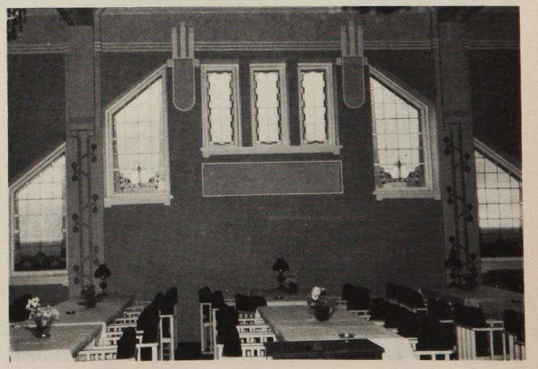
Verk av Willy Baer finner vi vidare i Hamburger Börs, i Sperrhakeska huset (nu hushållsskolan) i Fredsgatans ända, i de av Fritjof Strandell ritade bostadshusen Albatross, Hjorten och Pantern, i Pås- och kuvertfabrikens kontorshus, då konsul Nylunds privata våning.

— Far hade en mycket stark självkritik, och han var bl.a. besviken på glasmålningarna i Mikaelskyrkan. Glaset hade valts på basen av små, bara centimeterstora provbitar som inte kunde ge ens hans erfarna öga den rätta uppfattningen av de slutliga färgerna i den färdiga konstförglasningen. "Vi borde ha farit ner till Bayern för att följa med arbetet", sade han efteråt till sina medarbetare. Far tyckte att målningarna blev alltför bleka och uttrycksiösa.

Vid en eldsvåda i ateljén år 1906 förstördes ritningar och utkast och anteckningar till kyrkfönstren, vilka säkert hade kunnat intressera senare generationer. Det enda som finns kvar är en liten anteckningsbok från åren 1901—1904 som fru Lydecken först nyligen har hittat, och i den finns faktiskt några utkast till kyrkfönstren och till fönstren i Hamburger Börs.

Willy Baers landskapsmålningar visar ett mycket säkert sinne för komposition och perspektiv och ett suveränt behärskande av den svåra akvarelltekniken. Hans färger är rena och ljusa utan att någonsin bli "granna", det vilar en varm och rofylld stämning över hans bilder, t.ex. en från hamnen i Nådendal, med klosterkyrkan som bakgrund.

Baer målade ofta blommor i vas, och även där kommer den hantverksmässiga skickligheten fram i de finaste detaljer. Hans anteckningsböcker är fyllda av skisser och utkast, till målningar,

● Dessa fönster med konstförglasningar av Willy Baer i Hamburger Börs' stora sal blottades vid restaurationsarbetena i huset.

Kirjoitus ja kuvat peitetty tekijänoikeusasian vuoksi.

porträtt, blomsterstudier, glasfönster, metallornamentik, broderier till gardiner.

Bland detaljskisserna borde man särskilt nämna hans studier av ögon. De är oerhört levande och uttrycksfulla. Baer fyller sidor i sina anteckningsblock med bara ögon.

SJÄLVPORTRÄTT

Ett kapitel för sig är de otaliga självporträtten — fru Lydecken uppskattar antalet till över 300. Baer tecknar med penna, med kol, med färgkritor, målar med vattenfärg. Man kan följa konstnärens åldrande med åren. När han mot slutet drabbades av sjukdom kan också detta skönjas i porträtten, uttrycket förändras och man ser trötthetens.

Willy Baer tillbringade de sista femton åren i Sverige och hade där många beställningar på porträtt av kända personligheter. Han höll också en separatutställning. Han avled hemma i Åbo i en ålder av 86 år 1961. Under sin livstid höll han också i Finland egna utställningar, i Åbo och Helsingfors. Nu vore han värd en minnesutställning i den stad som blev hans hemstad, Åbo! □

HANS OTHMAN ☆

TYT:lle ja graafikoille uudet tilat

Turun Ylioppilasteatterille on kunnostettu uudet toimitilat entisestä hedelmävarastosta Linnankatu 24:ssä ja Turun Taidegraafikot ry on muuttanut entisen Turun Kivipainon kiinteistöön Linnankatu 31. Ylioppilasteatterin huoneiston kunnostamisen suoritti Turun kaupunki ja vuokrasi kivipainosta tilat graafikoille.

Ylioppilasteatterin uuden huoneiston näyttämö-katsomo-tilan pinta-ala on 128 neliömetriä, lavastamo 74 neliömetriä ja yleisölämpiö 34 neliömetriä. Toisessa kerroksessa näyttelijälämpiö ja pukuhuoneet ovat 49 neliömetriä ja puvustotilat 24 neliömetriä. TYT:n kannatusyhdistyksen puheenjohtaja on Kimmo Leskinen.

Turun Kivipainon entisistä tiloista vuokrattuun avaraan huoneeseen on sijoitettu grafiikan teossa tarpeelliset prässit ja muut välineet, joista useat ovat kivipainon vanhaa kalustoa. Kivipainon varastosta graafikoitten käyttöön on saatu myös kalkkikivilevyjä. Tilojen käyttökertoja kertyy 200—250 vuodessa. Turun Taidegraafikot ry:n puheenjohtaja on Juhani Vikainen ja varapuheenjohtaja Hannu Hämäläinen. □

TURUN Taideyhdistys on jakanut Ellen ja Magnus Dahlströmin rahaston apurahat seuraaville turkulaisille kuvataiteilijoille: kuvanveistäjä Erkki Mykrä 8 000 mk Keski-Euroopan museoihin ja erityisesti Pariisin Rodin-museoon tehtävää opintomatkaa varten, taidegraafikko Leo Niemi 2 000 mk näyttelyn järjestämistä varten ja taideopiskelija Eija Ruoho, joka opiskelee Tallinnan taideinstituutissa, 2 000 mk materiaalihankintoihin.

Turkulaisia kuvataiteilijoita
IX

LIISA TANNER

Varmakätinen muotokuvamaalari

LINNANKADUN näkymä iltavalaistuksessa on todellinen lintuperspektiivi-aihe taiteilijalle. Asuntonsa monista ikkunoista löytää taidemaalarin silmä työskentelylleen sopivia sommitelmia, jotka valaistussuhteista riippuen tarjoavat aina uusia mahdollisuuksia. Taiteilija Liisa Tannerin asunto on suuri ja kaunis rakennuksen kuudennessa kerroksessa.

Olen joskus todennut, että sellainen elokuva on hyvä, jossa on paljon maalauksellisia tilanteita ja sellaiset huonetilat ovat hyvät, joista voi tehdä interiöörin melkein mistä kulmasta, vieläpä niinkin, että sellainen esine on muodoiltaan hyväksyttävä, joka sopii asetelmaan. Tällaisia ajatuksia tulee taas mieleen Liisa Tannerin kodissa. Täällä on kaikki taiteellisen kypsää.

Liisa Tanner

Tauluja on paljon: sukulaisten muotokuvia, vieraitakin, maisemia, näkymiä ikkunoista, vesien rannoilta sekä kukka-aiheitakin. Kaikki taiteilijat eivät sulata seinillään toisten tekemiä töitä. Täällä näkee turkulaisten taiteilijaystävien maalauksia. Ne ovat persoonallisia töitä, jokainen maalaa omalla tavallaan. Useimmat pyrkivät kauneutta kohti.

Liisa Tannerin töistä huomaa hänen erinomaisen piirustustaitonsa ja puhtaat värinsä. Jo koulutyttönä oli Liisa Tanner kiinnostunut ihmiskasvoista. Henkilöaiheet olivat hänelle läheisiä.

☆

LAPSUUDENMAISEMAT ovat Ratapihankadulla. Täältä aloitti Liisa-tyttö koulunkäyntinsä. Hän tuli ylioppilaaksi ja sitten Helsingin ylioppilasseminaarista opettajaksi. Jo ennen ylioppilaaksi tuloaan hän opiskeli Turun Taideyhdistyksen piirustuskoulussa ja vielä sen jälkeenkin. Hän toimi sitten kansakoulunopettajana Pohjanmaalla ja Karjalan kannaksella sekä piirustuksenopettajana Turun kansalaiskoulussa. Tarmokkaasti hän kaiken ohella jatkoi opiskeluaan suorittaen fil.kand. -tutkinnon.

☆

MATKAT ovat suuntautuneet pääasiassa Italiaan, mutta taiteilija on tutkinut ja hiljentynyt taideaarteiden ääressä myös Saksassa, Ranskassa ja Hollannissa.

— Ulkomaanmatkojen paras anti on juuri tuo läheinen kosketus vaikuttaviin taideteoksiin. Niistä saa niin paljon.

— Abstraktinen taide panee sitä harrastavat taidemaalarit painiskelemaan värien kanssa, kuten sommittelunkin. Abstraktisissa töissä huomaa värien vahvuuden ja heikkouden hyvin selvästi. Tämä taidesuunta antoi hetkellisesti tuen heikoillekin maalareille.

Liisa Tanner ei itse eksynyt abstraktiseen esitykseen, vaan pysyi uskollisesti oppimassaan piirustustaitoon perustuvassa taiteessa. Niinpä ei hänen naturalistisia töitään valittukaan 1950—1960-luvulla näyttelyihin. Huomattuaan tämän, hän jätti osallistumisensa niihin ja kulki omaa tietään, sitä tietä, johon nyt taas on vähitellen palattu. Ehkä abstraktisella taidesuunnalla on kuitenkin ollut jonkinlainen kuvataiteen pelkistymiseen puhdistava vaikutus.

☆

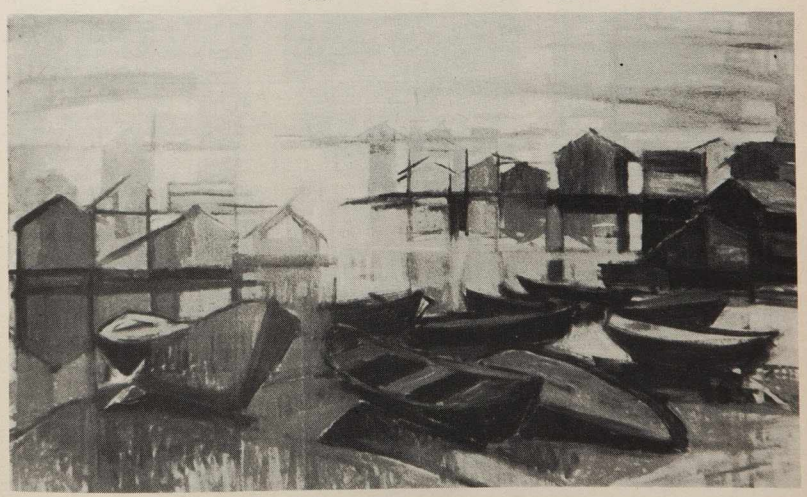
YHTEISNÄYTTELYIHIN Suomessa on taiteilijamme osallistunut Turussa pääasiassa Ryhmä 25:n kanssa. Tähän kuuluivat A. Mikola, A. Lehtimäki ja Veroma. Viimeksi esiintyi tämä ryhmä Aaltosen museossa 1974. Myös muualla Suomessa on Liisa Tanner esiintynyt muiden kanssa, kuten Tampereella, Porissa, Vaasassa, Hämeenlinnassa ja Lahdessa.

Vierailla mailla Turun Taiteilijaseuran mukana on hän ollut mm. Marseillessa ja Sundvallissa.

☆

● **Liisa Tanner: Kalastussatama v. 1965.**

● **Liisa Tanner: Kivipiirros v. 1962.**

● **Liisa Tanner: Näyttelijätär Anni Mörk. Turun kaupunginteatterin aulassa. — Kuva: Foto-Aarnio.**

APURAHOJA ei Liisa Tanner ole koskaan hakenut. Hänen teoksiaan on Turun Taidemuseon, Turun kaupungin kokoelmissa sekä Liedon Vanhainkodin seinillä.

Maalauskilpailuissa on hän sijoittunut hyvin: I palkinto Turun kaupungin seinämaalauskilpailuissa 1953, lunastus Turun kaupungin taidekilpailuissa 1955, I palkinto taas 1964 ja II palkinto 1965. Lunastus Suomen Kulttuurirahaston seinämaalauskilpailuissa 1955. Turun Taiteilijaseuran henkilömaalauskilpailuissa tuli III sija 1946.

Taiteilijan ansioluetteloon kuuluvat lukuisat huomattavista henkilöistä tehdyt muotokuvat, joten nuoruudenunelmat ovat toteutuneet.

Taiteilijaseuran ja sen johtokunnan jäsenenä on Liisa Tanner ollut, samoin Turun Kuvataiteilijain johtokunnassa.

☆

HARRASTUKSISTA mainittakoon veneily Turun saariston vaihtelevissa maisemissa. Tämä erittäin miellyttävä retkeilytapa kesti kahdeksantoista kesäkautta. Näin tuli saaristo tutuksi ja kun mukana olivat maalausvälineet syntyi myös paljon luonnoksia talvikautta varten. Niinpä näyttelyissä nähtiinkin venevalkamia ja veteen kuvastuvia laitureita.

Viime vuosina on Köyliössä sijaitseva kesätupa vetänyt luokseen pitkiksi suvikausiksi. Vanha talorakennus avarine pirtteineen ja salihuoneineen on saanut osakseen runsaasti rakkautta, sinne keväisin mielellään palaa ja haikein mielin syksyllä sen jättää. Siellä on oma maailmansa ja rauhansa.

☆

KRITIIKKIÄ saa julkisesti esiintyvä taiteilija aina osakseen, olkoon se sitten hyvää tai mieltä ahdistavaa. Julkinen esiintyminen edellyttää myös julkista arvostelua, joka on otettava opiksi. Kritiikkiä ei tule pelätä, mutta sitäkin on punnittava. On arvosteltava arvostelijaa ja kiitettävä häntä, jos hän on todella iskenyt oikeaan kohtaan.

Liisa Tanner jatkaa työtään erittäin ihanteellisissa olosuhteissa, muotokuvia syntyy, mallit istuvat ja sivellin etsii värejä paletilta vieden ne puhtaan valkoiselle kankaalle. Avaruus, valo, rauha ja hengen vapaus ovat yhdessä luonnon antaman lahjan avulla muodostamassa kuvaa, joka kankaalle syntyy. □

ENSIO HARNI

Turku kartutti taidekokoelmiaan

■ Turun kaupungin taidekokoelmat kasvoivat viime vuoden aikana runsaalla sadalla teoksella. Taidehankintoihin Wäinö Aaltosen museon ja muihin julkisiin tiloihin käytettiin varoja kaikkiaan lähes 150 000 markkaa. Wäinö Aaltosen museossa järjestettiin erilaisia näyttelyjä 35 ja niistä myytiin 132 taideteosta yhteisarvoltaan 167 580 markkaa.

Turun kaupungin virastoihin ja laitoksiin hankittiin viime vuoden aikana 22 maalausta, kuvakudos, 25 graafista työtä tai piirrosta sekä 6 veistosta. Töitä hankittiin 37 eri taiteilijalta. Tämän lisäksi kartutettiin Wäinö Aaltosen museon kokoelmia 9 maalauksella, 32 graafisella työllä tai piirustuksella, 4:llä veistoksella ja 2:lla mitalilla. Arvokkaimmat kaupungille hankitut taideteokset olivat Eeva Renvallin kuvakudos "Auringonnousu", Nina Ternon veistos "Tyttö ja varsa" sekä Ester Heleniuksen öljyvärimaalaus Wäinö Aaltosesta.

Taidehankintojen lisäksi sai Turun kaupunki vastaanottaa lahjoituksina kaksi taideteosta. Porin teatteri lahjoitti kaupunginteatterille Raimo Huittisen tussipiirustuksen, joka esittää Porin teatteritaloa ja taiteilija Antti Lampisuo Wäinö Aaltosen museolle Raimo Heinon pronssimitalin Oswald Helmuth. Julkisia veistoksia saatiin Turkuun viime vuoden aikana kaksi lisää. Ilpoisten koulun kirjastossa paljastettiin Jarkko Rothin reliefi "Kimallus" ja Hämeenkatu 6:n kohdalla Viljo Mäkisen graniittiveistos "Kissa-Alli". Lisäksi siirrettiin Wäinö Aaltosen museon sisätiloista terassille kolme eduskuntatalon veistossarjaan "Työ ja tulevaisuus" kuuluvaa pronssiveistosta eli Wäinö Aaltosen työt "Tulevaisuus", "Raivaaja" ja "Henkinen työ".

TAIDEMUSEOSSA 25 NÄYTTELYÄ

Turun taidemuseossa järjestettiin v. 1978 aikana yhteensä 25 näyttelyä. Museon kokoelmiin ja näyttelyihin tutustui 70 705 henkeä. Kaikkien museoiden kävijämäärissä Turun taidemuseo on viidennellä sijalla. Eniten katsojia keräsi Juhani Linnovaaran näyttely (11 020).

Kotimaassa ja ulkomailla järjestettyihin näyttelyihin lainattiin museon kokoelmista 137 teosta ja 139 teosta oli pysyvästi talletettuna 20 eri paikassa, mm. Kultarannassa, maaherran virka-asunnossa ja piispantalossa. Museon kokoelmat karttuivat 78 teoksella, joista lahjoituksina saatiin 27 teosta. Merkittävin lahjoitus oli turkulaisgraafikon Edith Wiklundin (1905—1969) kuivaneulapiirrosten sarja, yhteensä 22 vedosta vuosilta 1932—1941.

Wäinö Aaltosen museo ja Turun taidemuseo jatkoivat v. 1978 aluetaidemuseokokeilua Turun ja Porin läänissä. Kokeiluverkostoa varten Turussa koottu näyttely "He näkevät mitä me emme näe", turkulaista surrealismia 1932—1936, keräsi kaikkiaan 35 000 katsojaa eri puolilla Suomea. Näyttely päättyi vuoden vaihteessa. □

Turkulais-grafiikkaa Länsi-Saksassa

■ Kaikkiaan 18 turkulaisen taiteilijan töistä koostuva näyttely "Vanhan kaupungin nuorta grafiikkaa" sai suotuisan vastaanoton Turun saksalaisessa ystävyyskaupungissa Kölnissä. Tämä grafiikkanäyttely esittelee osaltaan 750 vuotta täyttävää Turkua ollen esillä koko vuoden 1979 kaikkiaan 12:ssa eri näyttelypisteessä.

Vanhan kaupungin nuorta grafiikkaa näyttely käsittää 48 työtä, jotka ovat valtaosaltaan eri taiteilijoiden tuotantoa 1970-luvulta. Vanhempaa tuotantoa edustavat ainoastaan Harry Henrikssonin pari sekä Laila Säilän pari työtä. Näyttelyssä ovat mukana töillään turkulaiset Martin Ahlström, Alku Avanto, Olavi Ermala, Yrjänä Ermala, Matti Helenius, Harry Henriksson, Hannu Hämäläinen, Manno Kalliomäki, Aki Koivisto, Pia Laurila, Kalle Lehmussaari, Veikko Lehtovaara, Einari Levo, Aino Lilja, Leo Niemi, Laila Säilä ja Juhani Vikainen sekä Raumalla asuva Hannu Artinaho.

Turkulaisen grafiikan näyttelyn avasi Stadtsparkasse Kölnin Barbarossatorin toimitiloissa puheenjohtaja, johtaja Fritz Hermanns.

ALFHILD FORSLIN:

Björneborgarnas marsch i Åbo

Conrad Greve

Filip v. Schantz

FÖR ca 150 år sedan spelades i Åbo en gammal finsk marsch bl.a. känd under benämningen Bonapartes marsch. Tonsättaren och violinisten **Conrad Greve** arrangerade den för hornorkester och valde den till Åbo Grenadier-skarpskyttebataljons honnörsmarsch, och den exekverades både ofta och flerstädes i vår stad. Efter Greves död 1851 fortsatte man att spela marschen under hans efterföljares **C. C. Wasenius'** ledning, och det var han, som svängde taktpinnen, då Runeberg i mars 1857 gjorde ett besök i Åbo. Härvid spelades marschen efter den middag, som man i vår stad hade arrangerat för skalden, och den klangfulla musiken ljöd, medan man i triumf följde hedersgästen till hans logi.

Följande vår började man i Helsingfors även sjunga denna marsch; den sjöngs första gången av Akademiska sångföreningen vid en konsert till förmån för veteranerna, som ägde rum den 7 december 1858. Körens dirigent **Fredrik Pacius**, som hade arrangerat marschen med text av **Z. Topelius**, publicerade denna nya körsång, vilken sedan såldes till förmån för veteranerna. Något år senare skrev **Runeberg** som känt nya ord till marschen, som sedan ofta dels sjöngs av studenterna, dels spelades av gardesmusiken. Den instrumentala utformningen hade gjorts av kapellmästaren vid Finska Skarpskyttebataljonen **Ernst Floessel**, men detta hans arrangemang gjorde marschen föga livfull, då den spelades i så långsam ceremonitakt.

Vid Nya teatern i Helsingfors verkade på denna tid en ung kapellmästarbegåvning vid namn **Filip von Schantz;** han var teaterns orkesterledare. I mars 1863 lyckades han gestalta en ny, livfull återgivning av "Björneborgska marschen", såsom den numera allmänt kallades. I denna nya utformning dånade marschen fram som en livfull bataljmålning, där stridsbuller återgavs "genom att låta bräcka verkliga plankor med dånande brak" [1] och - - - - - "smattrade trumpetsignaler och

Fredrik Pacius

trumhvirflar, kanonskott ljödo ur två bastrummor, och pukorna mullrade präktigt" [2].

Två månader senare drabbades den nya Helsingfors-teatern av olyckan att brinna upp. Och därmed avbröts med ens v. Schantz' musikbefattning. Han nödgades snarligen med både orkester och teatersujetter bortflytta via Åbo [3]. De reste västerut och lyckades rätt snart i Stockholm engageras, så att de både på dagen och på kvällen kunde spela upp sin orkestermusik. Härvid blev Björneborgska marschen Stockholmspublikens favoritnummer. Och inom kort blev detta färgsprakande arrangemang bekantgjort i hela Sverige.

I vårt eget land däremot glömdes den vackra marschen helt bort. Härtill bidrog tyvärr flera ledsamma skeenden. En stor sorg förorsakades av den unge dirigenten v. Schantz' död; han avled i 30-årsåldern sommaren 1865. Värst var dock, att generalguvernören i vårt land hade föreskrivit, att "de af finnarne omtyckta melodierna till Vårt land och Björneborgska marschen" icke finge spelas utan att man på förhand noggrannt offentliggjorde musikprogrammet" (Cirkuläret i publ. i Å.U. 1. 5. 1869).

Under dessa trista omständigheter förstår man, att den Floesselska långsamma ceremonitakten lämpade sig bäst för marschens framförande i Finland, medan von Schantz' tändande, patetiskt fosterländska tolkning kunde spelas fritt endast utomlands.

I början av 1880-talet besöktes Åbo av en rikssvensk militärorkester från Stockholm, som spelade Björneborgska marschen "med så öfverväldigande effekt, att publiken hvarje qväll knappt ville höra något annat än den björneborgska marschen med sina hvirflar af bomber och granater, skriver sign.

Fil.maisteri
ROLF NUMMELIN:

Suomalaisen taiteen kehitys 1850-luvulta nykypäivään

Vaikka Suomen taiteen vanhimmat ilmaisut ovat noin 4 000 vuoden vanhoja ja vaikka myöhemmin — etenkin keskiajalla — meillä oli melkein yhtä rikas ja monipuolinen taide kuin muilla pohjoismailla, varsinainen taide-elämä siihen liittyvine organisaatioineen kehittyi vasta 1840-luvulla.

Jo aikaisemmin Venäjän vallan aikana elpyivät kyllä esimerkiksi kirjallisuus (Runeberg, Lönnrot jne) ja arkkitehtuuri (Bassi, Engel ym.), mutta Suomen taide-elämän varsinainen kehitys alkoi kansallisen heräämisen ja — tyylillisesti — romantiikan ja myöhäisklassismin aikakaudella. Syytä ja aihetta kansallismielisyyden korostamiseen antoivat Runebergin teokset ja Kalevala.

Ulkomailta takaisin Suomeen 1840-luvulla muuttaneesta Robert Ekmanista tuli "Suomen maalaustaiteen isä" ja "Suomen Michelangelo" Turun tuomiokirkon kuorimaalausten valmistuttua. Hänen oppilaansa Werner Holmbergin, suomalaisen maisemamaalauksen todellisen luojan, kuolema vuonna 1860 oli ehkä taiteellemme kovin isku viime vuosisadalla. Toisaalta samalla vuosikymmenellä tapahtui myös myönteisiä asioita, sillä vuonna 1866 suomalainen taide esiintyi ensimmäisen kerran ulkomailla näyttelyssä Tukholmassa.

1870-luku oli ylimenokausi parhaaksi työksi jäädessä nykyisin Turun linnassa sijaitseva Albert Edelfeltin "Kaarle Herttua herjaa Klaus Flemingin ruumista".

1880-luku oli taiteessamme ennennäkemätöntä nousukautta, jonka aikana kymmenittäin nuoria kykyjä työskenteli Taiteen Pääkaupungissa Pariisissa realismin merkeissä. Vuosikymmenen pääteokset olivat Gallen-Kallelan "Akka ja kissa" ja "Mädännyt kuha", jossa realismi kohosi naturalismiksi, joka pelästytti runebergiläis-topeliaaniseen ihanteellisuushenkeen tottuneet piirimme.

1890-luvulla Gallen-Kallelan realismi-naturalismi näytti myös sopivan Kalevala-aiheiden välittäjäksi (Sammon puolustus, Lemminkäisen äiti) 1890-luvulla, jolloin kansallisromanttinen suuntaus varsinaisesti levisi Suomessa. Tällä vuosikymmenellä Juho Rissanen uusi suomalaisen kansankuvauksen pelkistetyllä tyylillään saaden runsaasti suosiota osakseen mm. Pariisin maailmannäyttelyssä vuonna 1900.

Vuosisadan alussa syntyi maassamme sateenkaarivärein esiintynyt Septem-ryhmä sekä ekspressionistista suuntausta edustanut Marraskuu-ryhmä. Vuosisadan vaihteen kuvanveistotaiteen johtava nimi monumentaaliteoksineen oli Emil Wikström.

Nk. ensimmäisen tasavallan aikana kukoistivat kirjallisuus, arkkitehtuuri — Alvar Aallon ym. ansiosta — ja kuvanveistotaide, ala jota hallitsi lähinnä Wäinö Aaltonen. Osa suomalaisista maalaustaiteilijoista liittyi mannermaiseen "uuteen asiallisuuteen". Turussa Otto Mäkilä loi pohjan Turun surrealismille Edvin Lydenin kubismin pohjalta.

Gotiikka kukoisti 1930-luvulla Suomessa Lennart Segerstrålen luodessa pohjaa tälle taiteenhaaralle. Jo 1880-luvulla mainetta niittänyt realismin edustaja Helena Schjerfbeckin persoonallinen tyyli nousi jälleen uuteen tietoisuuteen.

Sodan jälkeisinä vuosina taide elpyi ensin hyvin hitaasti ja haparoiden saaden vauhtia vasta 1950-luvulla Prisma-ryhmän myötä, joka toimi värin ja valon uudelleen heräämisen puolesta. Kansainvälisessä näyttelyssä Ars 1961 Helsinki informalismi oli vallitsevana suuntauksena ulottuen myös kuvanveistoon, missä Eila Hiltusen Sibelius-monumentti oli ensimmäinen merkittävä saavutus.

Ennen seuraavaa Ars-näyttelyä 1969 ehti moni kansainvälisen taidemaailman uusi suuntaus myös Suomeen, mm. anglo-amerikkalainen Pop-taide ja optisiin ilmiöihin perustuva Op-taide. Yleensä 1960-luku oli sekä meillä että muualla erittäin vilkas ja monivivahteinen. Ajan poliittiset tapahtumat kuten Vietnamin sota ja eri vallankumoukset näkyivät myös heti taiteessa, josta tuli usein kantaa-ottava-osallistuva. 1970-luvulla on ollut taas uuden realismin aika, usein sosialistisen realismin innoittama □

Keskiviikkosarjassa 300 konserttia

Sibelius-museon keskiviikkokonserttien sarja aloitettiin vuoden 1968 syksyllä. Sarjan 300:s konsertti järjestettiin keskiviikkona 11. 4. 1979. Juhlakonsertissa prof. Fabian Dahlström soitti nokkahuilua, Veikko Kosonen alttoviulua ja Marjatta Valve cembaloa.

Sarjan ensimmäisessä konsertissa esiintyivät Liisa Pohjola ja Tarmo Huovinen. Yhden konsertin kävijämäärä on ollut satakunta henkeä ja vuosittainen kävijämäärä alle 3 000 henkeä. Yhteensä sarja on kerännyt noin 25 000 musiikin kuulijaa. Solisteja on ollut 290 ja kokoonpanoja viitisenkymmentä. Sarjan järjestelystä on ensimmäistä vuotta lukuunottamatta vastannut museon intendentti Ilpo Tolvas. □

"Ali" i ett Åbo-brev (Å.U. 21. 9. 1884). Med vemod framhåller han, att marschen i Åbo alltjämt spelas såsom "en skugga af hvad den kunde vara".

Då finska militären upplöstes 1901—1902, drabbades alla militärorkester i vårt land av samma öde. Åbo bataljons musikkår upplöstes dock icke omedelbart därefter. Under dirigenten **Karl Lindéns** ledning anträddes en resa utomlands. Under åren 1902—1903 gjorde Åbo musikkår en lång konsertturné väster- och söderut, varvid de militära musikuniformerna måste läggas bort och ersättas med nya, granna fantasikostymer, som anskaffades i Sverige. I denna nya utrustning nådde Åbo hornorkester främst Tyskland. serter gavs i flera kontinentala orter och detta med så stor framgång, att denna Åbo-orkesters turné och särskilt dess återgivning av "Björneborger Marsch" ännu 20 år senare skildrades i utländska tidskrifter, där det ofta framhölls, att denna marsch tolkade finländarnas frihetslängtan och patriotism.

När vår självständighet 1918 äntligen förverkligades, betonar **Axel Stenius** i en artikel om "Finska arméns honnörsmarscher" 1919, att "Björneborgarnas marsch är arméns attest och tillika dess fosterländska trosbekännelse". Den får sålunda "härefter icke användas såsom en vardaglig exereis- och vaktparadmarsch. Den skall utföras... endast vid högtidliga tillfällen såsom vid allmänna parader, vid arméns och dess skilda truppdelars märkesdagar, vid gemensamma hedersbevisningar, uppvaktningar osv. Sålunda får arméns hedersmarsch sin rättmätiga plats vid sidan av "Vårt land" och "Suomis sång". □

1) E. Nervander: Den första studentsång... (Hbl 2. 8. 1903)
2) K. F. Wasenius: Minnen från orkesterlivet i Helsingfors på 1870-talet (I **Veckans Krönika** 16. 3. 1912)
3) Se närmare härom i Forslin: Så ljöd hornmusiken i sekelskiftets Åbo (Suomen Turku — Åbo, vår stad 1973, 3).

● **Tasavallan presidentti Lauri Kristian Relander — Matka-Lasse — puhumassa Turun kaupungin 700-vuotisjuhlissa v. 1929. Takana näkyy sen ajan tunnettu turkulainen valokuvaaja Neittamo knalli päässä. — Kuva: Birger Lundsten.**

Vanhaa ja uutta Turkua valokuvina

■ Turkulaiset kameraseurat Turun Kamerat ja Åbo Fotoklubb järjestivät huhtikuussa Wäinö Aaltosen museossa "Artfoto 79"-näyttelyn, jossa oli esillä 231 valokuvaa. Näyttely liittyi Turun kaupungin 750-vuotisjuhlavuoden tapahtumiin.

Turun historiaa valottavissa valokuvissa oli edustettuna sekä vanha että uusi Turku. Vanha Turku tuli korostetusti esille varsinkin tunnetun turkulaisen valokuvaajan, Åbo Fotoklubbenin perustajajäsenen Birger Lundstenin (1898—1977) muistonäyttelyssä, joka käsitti 101 valokuvaa, joista vanhimmat olivat 1920-luvun alkupuolelta. Kuvissa palautettiin muistiin mm. Ruissalon omnibussi, Kanavaniemi, "yläföri", Turun 700-vuotisjuhlat, voimistelujuhlat ym.

Lehtemme tässä numerossa julkaistaan kaksi kuvaa Birger Lundstenin mielenkiintoisesta ja historiallisesti arvokkaasta kokoelmasta. □

Otto Anderssonin 100-vuotismuistojuhla

■ Åbo Akademissa ja Sibeliusmuseossa vietettiin perjantaina 27. 4. 1979 Åbo Akademin entisen rehtorin ja musiikkitieteen professorin Otto Emanuel Anderssonin syntymän 100-vuotismuistojuhlaa, jossa puhuivat mm. Åbo Akademin rehtori, professori Bill Widen ja professori Fabian Dahlström.

Perjantaina 27.4. tuli kuluneeksi 100 vuotta suomenruotsalaisen tiedemiehen Otto Emanuel Anderssonin syntymästä.

Vuonna 1926 Otto Andersson kutsuttiin professoriksi Åbo Akademiin oppiaineinaan musiikkitiede ja kansanrunouden tutkimus. Sibelius-museon perustaminen Turkuun oli Otto Anderssonin aikaansaannos. Yli 40 vuoden ajan hän kartutti museon soitinkokoelmia. 100-vuotismuistojuhlan merkeissä museoon oli järjestetty Otto Anderssonin elämäntyötä esitellyt näyttely. □

● **Turun kaupungin 700-vuotisjuhlien aikana v. 1929 olivat raitiovaunut, vossikat ja Hyppy-Heikiksi nimitetyt Fordit vielä yleisesti käytössä, kuten Auran sillalta otetusta kuvasta näkyy. Tämän vuoden 750-vuotisjuhlissa näitä nähdään vain historiallisessa kavalkaadissa sunnuntaina elokuun 5. päivänä. — Kuva: Birger Lundsten.**

Turkulainen opettaja ja harrastelijakirjoittaja 1920 — 1930-luvuilla

Inga-Lill Söderlund

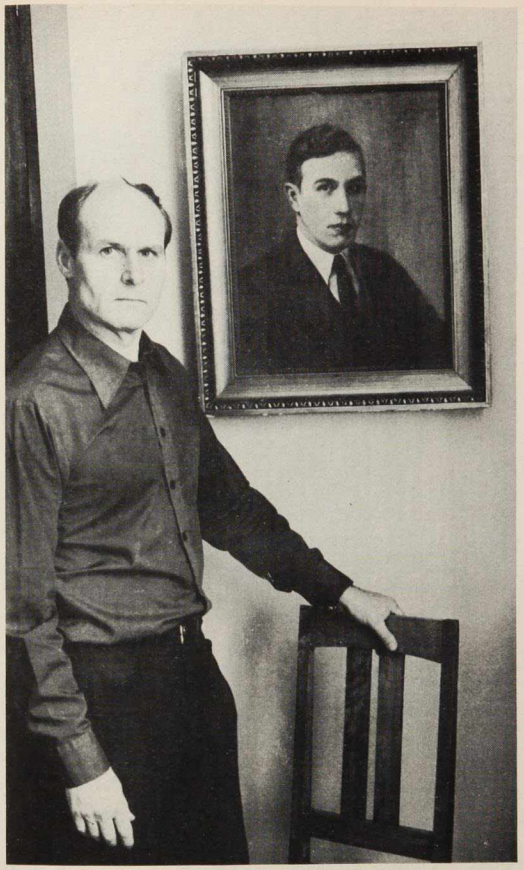
"Kun isä lampun osti" tulee mieleeni ajatellessani opettajia — vastuuntuntoisia valonantajia kun ovat. Heillä on nyt muutosvaihe; peruskoulu tekee tuloaan Suomessa, ja Turkuun se tuli vuonna 1976. Pakkarinkadulla Topeliuksen koulussa aloitti sen ala-aste, ja sen myötä tuli uusia opettajia taloon. Opettajien huoneessa oli seinällä mm. muotokuva — ei toki satu-setä Topeliuksesta, vaan aivan vieraasta miehestä. Tarkasteltiin taulun takaosaa, ja siellä oli lyijykynällä kirjoitettu teksti: Konrad Paasio 23. 8. 1894—10. 9. 1939, — ei muuta. Nyt on kuitenkin taulun arvoitus ratkennut. Eräänä päivänä soitti koulun rehtorille, Matti Siltaselle, henkilö, joka kysyi tätä muotokuvaa, kertoi olevansa Konrad Paasion sukulainen ja aikovansa kirjoittaa tämän elämäntarinan muistoksi jälkeläisille.

Oskar Konrad Oskarinpoika syntyi 23. 8. 1894 Vuotkullan (nyk. Uotila) talossa Sauvossa. Hän oli isänsä, Oskar V. Forsblomin esikoinen. Maanviljelijäisä muutti 1920-luvulla sukunimensä, ja pojasta tuli nyt Konrad Paasio. Hän oli erittäin hyvä oppilas koulussaan, ja pian todettiin, että tästä pojasta ei ollut maanviljelijäksi. Ratkaisevaa koko hänen tulevalle elämälleen oli kuitenkin äidin kuolema pojan ollessa kahdeksanvuotias. Hänen sisarensa Aino muutti Turkuun tätinsä kasvatiksi, isä solmi pian uuden avioliiton ja sai lisää lapsia. Konradin Sauvon nuorisoseurassa esilletulleet taiteelliset ja kirjalliset kyvyt johtivat hänet opiskelun tielle Rauman seminaariin vuonna 1915. Vuosina 1914—1915 hän jo kirjoitti paljon runoja ja seminaarissa hän jatkoi kirjoittamistaan. Lomien aikana hän oli kotona auttamassa isää, mutta kärsi oloista siellä. Kuvaava on eräs pitkä runo "Koditon", missä mm. lukee: "Hän koditonna elon tietä kulkee/ vaikk koti on, on silti koditon", toisessa säessä "Pois on Äidin rakkauden voima/ Isän sydän puuksi puuntunut", ja toivoo äitinsä luokse kalmistoon. Mutta jatkaa sitten: "Tai onko viisas Luoja mulle suonut/ kenties suuren jalon määrän pään." Runo loppuu sanoihin: "Hän lausui, vaikka koditonkin olen/ tää Isänmaa on koti mullekin/ sen eteen elän, sylihin sen kuolen/ Sen povessa on lepo murjotullekin." Kirjoittaessaan tätä runoa hän ei tiennyt kuinka tärkeiksi isänmaan asiat tulevina vuosina tulisivat.

Seminaarityö jatkui, mutta kaikenlaista omituista alkoi tapahtua. Vuonna 1917 seminaarilaiset olivat senaatin määräyksestä mukana maatöissä ja alottivat lukuvuoten-

● **Willy Baer: Konrad Paasio. — Kuva: Pekka Paasio.**

● **Topeliuksen koulun rehtori Matti Siltanen. Seinällä Willy Baerin maalaama muotokuva Konrad Paasiosta. — Kuva: Pekka Paasio.**

sa vasta syyskuun 17 p:nä. Lokakuussa "Lakkokomitea" pakotti heidät keskeyttämään koulunkäyntinsä. Konrad ei laiskotellut, hän kirjoitti liuskoille näytelmän, joka hänellä oli valmiina. Se oli toinen järjestyksessä sinä vuonna. Koulutyö jatkui, mutta oli levotonta, oli kuulusteluja ja pidätyksiä. Rauma joutui punaisten haltuun, tammikuussa vuonna 1918 tuli punakaartilaisten kapina, ja seminaarityö oli vaillinaista. Maaliskuun kolmantena Konrad näkee ikkunastaan näyn, joka pakottaa hänet tarttumaan kynään ja "siirtämään mietteitä paperille". "Pitkin katua kulkee hautaussaatto, sen yllä liehuvat punaiset liput ja sen joukosta kohoavat pistimien kärjet taajana kuin metsä. Nuo vainajat, joita tuo saatto vie hautaan, ovat veljessodan uhreja. Minun täytyy myöntää, että tuon vainaja-sanan takana on tässäkin tapauksessa jotain pyhää. Siinä on sankaruutta ja uskoa aatteisiin." Tämä hautaussaatto on nähtävästi se virike, joka saa hänet kirjoittamaan sarjan "Kertomuksia Etelä-Suomesta kansallissodan ajalta vuonna 1918." Sotatoimien vuoksi oli kevätlukukaudella työt lopetettava jo maaliskuun 22 p:nä. Konrad lähti sisarensa luokse Turkuun, minne pääsi onnellisesti perille.

Tuli Konradin viimeinen seminaarivuosi. Hän teki lujasti työtä — suoritti paitsi pakolliset aineet myös oppikoulujen ruotsinkielen seitsemännen luokan vaatimukset, sekä saksan kielen keskikoulun kurssin. Lisäksi vielä Kouluhallituksen lausunta- ja puhetekniikkakurssit ynnä voimistelu- ja liikuntakasvatuskurssit. Tammikuussa 1919 hän kirjoittaa päiväkirjaansa että on liittynyt suojeluskuntaan. Maaliskuussa hän on ohjaajana ja näyttelijänä iltamissa Tampereen Kansan Teatterissa Soihtulassa. Suojeluskunnan harjoituksissa ollaan usein, ja muutakin puuhaa riittää, mm. hän ensimmäistä kertaa johtaa kuoroa julkisuudessa. 16. 4. vuosi on kulunut kansallissodan päättymisestä ja Raumalla vietetään vapausjuhlaa.

Konrad on mukana seminaarin riennoissa, mutta päiväkirjalleen hän kertoo: "Tunnustan itselleni että kaipaan rakkautta, kaipaan sielua, joka sointuisi yhteen minun sieluni kanssa..." Hän miettii kuinka käy hänen sisarensa Ainon rakkaudelle; tämä kun jo on naimisissa ja äiti. Hän uskoo sen kestävän, ja siinä hän oli oikeassa — se kesti kuolemaan asti. Ajoittain Konrad taas ajattelee äitiään — hän oli kirjoittanut kertomuksen "Äidin suudelma" ja lähettänyt "Maailma"-lehden kilpailuun. Se lunastettiin. Pitkä runo "Pääsiäisaamuna" oli julkaistuna jonkun lehden etusivulla, mutta vaikka sitä sinnikkäästi on etsitty, on vain perimätieto olemassa toistaiseksi.

Konrad Paasio sai päästötodistuksen Rauman seminaarista kesäksi 1919. Ensimmäinen toimi oli Pohjois-Pirkkalan Kankaantaustan kansakoulussa. Vuosina 1919—1920 hän sen toimen ohella oli lauluun- ja voimistelunopettajana Nokian kristillisessä kansanopistossa. Hän oli innokas amatöörinäyttelijä, oli tutustunut Simo Kaarioon, joka oli Tampereen Teatterin palveluksessa, ja meni kokeisiin. Seurauksena oli, että hän jonkin aikaa oli teatterissa harjoittelijana. Vuonna 1922 hän haki Maarian Kähärlän (nyk. Turun Kähärin) kouluun. Sisar ja lanko olivat Pinellan vuokraajia ja "Konni" kävi siellä hyvin usein. Itse maalaamista harrastavana hän nyt myös tutustui taiteilijoihin, jotka kokoontuivat siellä. Kävi niin, että kuvanveistäjä Aarre Aaltosesta ja taidemaalari Aarre Ulapasta tuli hänelle sydänystäviä. Aarre Ulappa ja hänen sisarensa Veera sattuivat jopa asumaan Aino-sisaren naapureina Piispankatu kuudessa.

Tuli uusi vaihe Konradin elämässä — hän rakastui vakavasti, ja uudenvuodenaattona 1925 morsiamen kodissa vihittiin Inkeri Merivirta ja Konrad Paasio.

Oppivelvollisuuslaki oli tullut voimaan elokuussa 1921, ja Turku tuli tunnetuksi siitä, että opettajille annettiin melko vapaat kädet opetustavoissa. Opettajien henkilökohtainen panos opetustyössä

oli suuriarvoinen. Edistyksellisiä opettajahahmoja löytyi, ja yksi niistä oli myös Konrad Paasio. Silti hän ehti kirjoittaa omiaan — syntyi kuin syntyikin kolme näytelmää. Hän oli myös Turun Sanomain kesätoimittajana. Syksyllä 1926 hänestä tuli komean pojan isä, ja lapsirakas kun oli, hän oli hyvin onnellinen. Tarmokkaana hän oli mukana opettajien yhdistyksessä, kuorossa ja muissa harrastuksissa. Turun suomalaisessa työväenopistossa hän oli äidinkielen opettajana 1928—1929, sekä sen kirjastonhoitajana aina vuodesta 1928 kevätlukukauden 1939 loppuun. Turun Yleinen Ammattilaiskoulu toimi silloin, ja myös siellä hän oli äidinkielen opettajana.

Pakkarinkadulle oli vuosina 1905—1915 rakennettu koulu, joka vuonna 1928 sai nimekseen Topeliuksen kansakoulu. Konrad Paasiosta tuli sen poikakansakoulun opettaja 1930. Täällä hän sai uusia ystäviä. Useimmat ovat jo kuolleet, mutta Oiva Saari, tämä suomalaisten opettajien piirissä hyvin tunnettu keksijä- ja puuhamies, elää vielä ja muistaa Konradin rauhallisena herrasmiestyyppinä, joka aina oli ystävällinen. "Konni" Paasio oli Turun Suomalaisen Opettajayhdistyksen johtokunnan jäsen vuodesta 1933, ja sen puheenjohtajana 1936—1937.

Paasioilla oli suuri seurustelupiiri. Paitsi opettajaystäviä tavattiin heillä paljon sekä Turun Työväen Teatterin että Turun Teatterin henkilökuntiin kuuluvia. Siellä olivat johtaja Kalle Rouni, Annie Mörk ja Sylva Rossi, Kirsti ja Akseli Karhi jne. Konradilla oli kaunis lauluääni, ja hän piti laulamisesta, joten heillä laulettiin paljon. Konradin appi, asianajaja Juhani Merivirta kirjoitti myös. Hänen kynästään esitettiin 1927 "Suutarimestari Juulperi" Työväen Teatterissa. Lanko, tuomari Väinö Merivirta oli Turun Teatterin johtokunnassa. He rohkaisivat Konradia lähettämään näytelmiään Kansalisteatteriin, ja siellä oltiin kiinnostuneita, mutta haluttiin, niin kuin aina teattereissa, muutoksia määrättyyn näytelmään, jonka olisivat lunastaneet. Mistä syystä tämä jäi tekemättä ei enää tiedetä. Konradilla taisi olla liian paljon tehtäviä; myöskin Nuoren Voiman Liiton Turun Siivessä, missä hänen parhaimpiin ystäviin kuuluva maisteri Eero Melakoski oli mukana toiminnassa. Yksi syy on myöskin voinut olla hänen paheneva sokeritautinsa — se syövytti kuntoa.

Entiset opettajatoverit muistelevat mielihyvällä Konrad Paasion toverillista olemusta — "mies parhaimmasta päästä" he sanovat. Samoin sanovat entiset oppilaat. Etteivät tällaiset lausunnot ole kaunistelua, siitä on todisteena alussa mainittu muotokuva Topeliuksen koulussa. Kun Konrad syyskuussa 1939 odottamatta sairastui ja menehtyi puhjenneen

● Turun Yleisen Ammattilaiskoulun opettajat 1937—1938. Istumassa Willy Baer ja seisomassa Konrad Paasio.

umpisuolen ja sokeritaudin aiheuttamiin komplikaatioihin — silloin opettajaystävät keräsivät varoja ja maalauttivat hänen muotokuvansa. Se on hyvä, vaikka onkin valokuvan perusteella tehty, johtuen mahdollisesti siitä seikasta että taiteilija Willy Baer ja Konrad olivat opettajia ammattikoulussa ja taiteilijalla on voinut olla aikaisemmin tehty luonnos.

Tällä hetkellä Turun Kaupunginteatterilla on Konrad Paasion näytelmiä tutustumista varten. Ensimmäinen vaikutelma on, että ne ovat tyypillisiä, hyviä sen ajan näytelmiä, jolloin ne on kirjoitettu. Aika saa näyttää kelpaavatko ne esitettäviksi. Olisihan se elämys Konrad Paasion lapsenlapsille, jotka eivät koskaan saaneet tutustua isoisäänsä, sekä tämän kertomuksen tekijälle, joka rakkaudella muistaa ihailtua ainoaa enoansa. □

INGA-LILL SÖDERLUND

KEHRÄÄJÄ

ALAKOULUNOPETTAJILLE

Kehrään kaunista kultalankaa
katson lapsen silmään arkaan.
Kuteen uuden
nyt aloitamme,
kankaan kauniinko
siitä saamme?
Kankaan kauniin ja kestävän
elon murhetta estävän.
Päivin katkenneet langanpäät
hellien yhtehen liittäkäät,
niin langasta jota kehrätään
kultasäikeitä taltehen jää.

KONRAD PAASIO

(XX yleiselle kansakoulukokoukselle Turussa kesäkuun 13, 14 ja 15 p:nä 1929).

TYÖTÄ JA ILOA — TYÖN ILOA

● Kouluneuvos A. T. Koskimies onnittelemassa 25-vuotiasta Vasaramäen koulua.

Leskenlehti

Pellolla routa,
ilmassa pouta,
leivonen saapua ehti.
Pihka ja honkien hengitys huumaa,
rinteellä jossakin multa on kuumaa,
mullassa leskenlehti.

Lapsoset kirmaa,
leikki on virmaa,
oi mikä riemukas retki.
Juoksua estä ei iljanne jäinen,
äidille kukkanen ensimmäinen,
siitäpä onnen hetki.

Rohkea kukka,
pikkuinen rukka
talvea uhmata tohti.
Kylvömme, toivomme pakkasen alta
laillansa nouse ja murra sen valta,
käymmehän kesää kohti.

A.T. KOSKIMIES

■ Vasaramäen koulu — aikaisemmin kansakoulu, nykyisin peruskoulun ala-asteena toimiva oppilaitos — vietti juhlapäiväänsä 26. maaliskuuta, jolloin tuli kuluneeksi tasan 25 vuotta koulun vihkiäisistä.

Vasaramäen koulun synty voidaan nähdä osana sitä voimakasta rakennuskautta, joka toteutettiin Turun Itäisissä kaupunginosissa viime sotien jälkeen. Tällöin Etelä-läisen Takamaan, Luolavuoren ja Vasaramäen omakotialueet sekä Kurjenmäen rakentaminen lisäsivät lähikoulujen oppilasmääriä niin, että esim. Kerttulin koulu toimi useita vuosia mahdollisuuksiensa äärirajoilla. Vuorolukuun väsyneiden lasten vanhemmat vaativat uuden koulun rakentamista, ja varsinkin Vasaramäen Omakotiyhdistys vauhditti suunnitelmaa voimakkaasti.

Koulun 25-vuotisjuhla osoitti, että vasaramäkeläiset jatkuvasti tuntevat koulun omakseen. Tuomiokirkossa pidettyyn juhlajumalanpalvelukseen osallistui runsas joukko vanhempia yhdessä lastensa tai lastenlastensa kanssa, ja koulun juhlasali täyttyi sekä päiväetä iltajuhlassa entisistä ja nykyisistä oppilaista, lasten vanhemmista ja muista koulun ystävistä.

Juhlien ohjelmanumerot muodostivat vaihtelevan kokonaisuuden, joka pohjautui oppilaiden käsikirjoituksiin. "Minä poika lasken sataan koska vain, mutta sitä ei kysytä." "On kivaa olla koululainen."

Lasten lisäksi juhlassa esiintyi myös aikuisia. Tervehdyspuheen piti rehtori Markku Vähä-Mäkilä ja juhlapuheen koulun ensimmäinen johtaja, toimistopäällikkö Mikko Hirvoila. Naapurikoulut muistivat vasaramäkeläisiä toinen toistaan onnistuneemmilla lahjoilla, tervehdyksillä ja puheilla. Koulutoimentarkastaja Timo Posti toi juhlaan lääninhallituksen kouluosaston tervehdyksen. Muista onnittelijoista mainittakoon koulutoimenjohtaja Pentti Lahti sekä entinen koulutoimenjohtaja, kouluneuvos A.T. Koskimies, jonka sanoittama kevätlaulu "Leskenlehti" sai juhlassa kantaesityksensä. Laulu, jonka on säveltänyt Matti Hannula, julkaistaan toisaalla tässä lehdessä.

Juhlivan koulun tunnelmia kuvastaa osuvasti erään kuudesluokkalaisen oppilaan aine aiheesta "Meidän koulu kertoo": "Rakastan oppilaitani, kaikkia yhdessä ja jokaista erikseen. En tulisi toimeen ilman teitä. Koulu ei ole koulu ilman lapsia. Haluan olla koulu, en mitään muuta. En olisi edes eduskuntatalo." □

E. T.

☆

Arkkitehti P. Kahran piirtämä Vasaramäen koulu käsittää 18 varsinaista luokkahuonetta, mutta koulun huutavasta tarpeesta kertoo se, että jo heti ensimmäisenä lukuvuotena sen suojiin sijoitettiin 20 luokkaa. Ennen Itäisen kansalaiskoulun valmistumista Vasaramäessä toimi myös useita kansalaiskoulun luokkia. Suurimmillaan Vasaramäen koulun oppilasmäärä oli lukuvuonna 1963–1964, jolloin se ylitti tuhannen oppilaan rajan. Tämän jälkeen Luolavuoren koulu sai osan koulupiiristä ja oppilaspaine Vasaramäessä helpotti tuntuvasti. Myöhemmin rakennetut Ilpoisten ja Lausteen koulut sekä väestörakenteen muutokset ovat johtaneet oppilasmäärän jatkuvaan pienenemiseen niin, että nykyisin koulussa on 530 oppilasta. Huomattava osa Vasaramäen koulun oppilaista kuljetetaan yhä vielä Lausteen ja Varissuon lähiöistä.

Vasaramäen koulun vaiheita ja toimintaa esittelevä vanhoista ja uusista oppilastöistä sekä valokuvista koottu näyttely oli liitetty juhlapäivän tapahtumiin. □

1.

2.

3.

4.

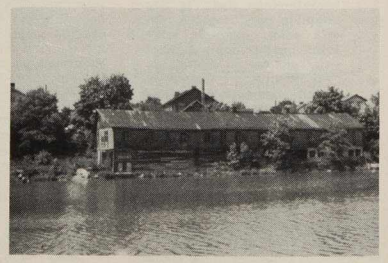
5.

6.

7.

8.

Suomen Kielen Seuralla 50-vuotis-juhlapäivä

■ Turussa toimiva Suomen Kielen Seura vietti maanantaina 9. 4. 1979 50-vuotisjuhlapäiväänsä. Seuran vuosipäiväksi valittiin perustavassa kokouksessa huhtikuun 9:s, joka on kirjakielemme luojan Mikael Agricolan kuolinpäivä ja samalla kirjakielen toiseksi perustajaksi luonnehditun suurmiehen Elias Lönnrotin syntymäpäivä. Suomen Kielen Seura on nykyään kiinteä osa Turun 750-vuotista kulttuuria, jonka arvokkaita perinteitä se on ryhtynyt vaalimaan.

Juhlapäivä aloitettiin laskemalla seppele Mikael Agricolan patsaalle Tuomiokirkon luona. Pääjuhlassa ent. Akatemiatalon juhlasalissa juhlaesitelmän piti professori Osmo Ikola aiheesta "Epätarkkuus kielen käyttökelpoisuutta lisäävänä tekijänä".

50-vuotisjuhlassa kutsuttiin seuran kunniajäseneksi Turun yliopiston rehtori, professori Osmo Ikola, joka on pitkään toiminut seuran esimiehenä ja on edelleen seuran julkaisun Sananjalan päätoimittaja. Kunniajäseneksi kutsuttiin myös professori Lauri Hakulinen.

Juhlivalle seuralle toi opetusministeriön tervehdyksen osastopäällikkö, professori Mikko Niemi, Turun yliopiston tervehdyksen kansleri Kaarlo Hartiala, tieteellisten lähiseurojen tervehdyksen professori Eero Kiviniemi ja opiskelijain tervehdyksen ylioppilas Mirja Ylitalo.

☆

Seuran perustava kokous pidettiin 9. 4. 1929. Tätä ennen, 19. 3. 1929 pidetyn valmistavan kokouksen koollekutsujina toimivat Turun yliopiston silloinen suomen kielen professori Martti Rapola ja dosentti (myöhemmin professori ja Turun yliopiston kansleri) Niilo Ikola.

Virikkeinä seuran syntyyn ovat olleet Turun yliopiston perustaminen ja sinne saatu suomenkielen professuuri, Turun Historiallisen Yhdistyksen perustaminen ja Helsingissä toimiva Kotikielen Seura. Sääntöjensä mukaan seuran tavoitteena on "virittää ja vireillä pitää suomen kielen ja suomalaisen kansatieteen tutkimisen harrastusta ja edistää suomen kielen tuntemista ja käyttöä".

☆

Seuran esimiehinä ovat toimineet prof. Martti Rapola, kansleri Niilo Ikola, akateemikko Paavo Ravila, rehtori, prof. Osmo Ikola (1954—1970) ja vuodesta 1971 lähtien prof. Alho Alhoniemi.

Säännöllisesti kahden vuosikymmenen ajan ilmestyneen seuran vuosikirjan Sananjalka, ensimmäinen nide ilmestyi seuran 30-vuotisjuhlapäivänä 9. 4. 1959. Sananjalan toimittajana on koko ajan toiminut ja toimii edelleen rehtori, prof. Osmo Ikola. Vuosikirja saa säännöllistä valtionapua. Pysyviä vaihtosuhteita seuralla on lähes 60, joista runsaat 40 ulkomaisia. Vaihtosuhteita on 11 maahan. Seuralla on vuosittain kokouksia vähintään viisi ja näissä on ehtinyt jo runsaat sata koti- ja ulkomaista tutkijaa esitelmöidä. □

Tunnetko Turkua?

● Suomen Turku -lehden tämän vuoden ykkösnumerossa oli "harjoituskilpailuna" kahdeksan kuvaa turkulaisrakennuksista. Tässä numerossa sivulla 56 julistamme lukijoillemme varsinaisen Turun tuntemuskilpailun.

● Vastaukset voidaan lähettää postikortilla tai kirjeessä kuvien numeronmukaisessa järjestyksessä os. Turku-seura, Taskulantie 1 G 116, 20300 Turku 30.

● Mikäli oikeita vastauksia on useita, palkinnot arvotaan. Kolmelle parhaalle vastaajalle lahjoittaa Turun Yliopistokirjakauppa syksyksi ilmestyvän uuden teoksen "Sellaista oli elämä Turussa vuosisadan vaihteessa", jonka on kirjoittanut eläkkeellä oleva professori, Turku-seuran ympäristöjaoston jäsen Reino Lento. Seura jakaa lisäpalkintoina litografiakuvia vanhasta Turusta.

Taideteos Turun yliopistolle

Turun yliopisto täyttää ensi vuonna 60 vuotta. Yliopiston anomuksesta valtion taideostotoimikunta on julistanut kutsukilpailun, jonka tarkoituksena on hankkia idealuonnoksia yliopiston päärakennuksen aulan suuren sisäpinnan varustamiseksi taideteoksella. Kilpailussa tulee kysymykseen maalaus-, veistos-, graafinen tai muu ratkaisu.

Kilpailuun on kutsuttu taiteilijat Lauri Ahlgren, Pär-Erik Granfelt, Heikki Nieminen, Kauko Räsänen ja Reijo Viljanen. Kukin kilpailija saa osallistumisestaan 5 000 markan palkkion. Teoksen toteuttamiseen on varattu enintään 140 000 markkaa. Taideostotoimikunta ei kuitenkaan sitoudu toteuttamaan teosta kilpailuluonnosten perusteella. Ehdotukset on jätettävä 31. 8. 1979 mennessä. □

Turun kaupunki jakoi apurahoja

Turun kaupunginhallitus on jakanut kaupungin kuvataide-, kameraataide- ja näyttämötaideapurahat.

6 500 markan suuruisen kuvataideapurahan saivat taidegraafikot Martin Ahlström ja Juhani Vikainen sekä taidemaalari Anu Tuomi. 2 950 markan apurahan saivat taideopiskelija Hilkka Könönen ja taidemaalari Tauno Leppänen. 2 600 markan suuruisen kameraataideapurahan saivat valokuvaajat Ari Mikkola ja Henry Edman sekä kaitaelokuvaaja Ole Tarvonen.

Näyttelijät Maija-Liisa Peuhu, Eeva Kantanen ja Jussi Helminen saivat 3 000 markan, Maria Aro 2 500 markan ja Juhani Rytkölä 2 200 markan apurahan. Kesäteattereille ja harrastajateattereille myönnettiin yhteensä 92 700 markan avustukset.

TURUN Yliopistosäätiö jakoi tiistaina 8. 5. 1979 Turun yliopiston opettajille ja tutkijoille apurahoina yhteensä 678 328 markkaa. Apurahan saaneita oli yhteensä 148. Suurimman yksityisen apurahan 30 000 markkaa sai yliopiston ns. syklotroniprojekti. Professori Paavo Kallion johtama tutkimusryhmä sai 25 000 markkaa pohjoisen kasvien tutkimiseen.

Wäinö Aaltosen lapsuuskodista kotimuseo?

■ Wäinö Aaltosen Seuran hallinnassa on 1. 5. 1971 lähtien ollut Turun Hirvensalossa, Lauttarannan kaupunginosassa sijaitseva kuvanveistäjämestarin Wäinö Aaltosen lapsuuskoti, jossa Wäinö Aaltonen pieniä poikkeuksia lukuunottamatta asui vuosina 1905—1927. Seura on tehnyt päätöksen lapsuuskodin muodostamisesta kotimuseoksi.

Tähän päätökseen vedoten seuran Turun toimikunta katsoo seuran hallitukselle lähettämässään kirjelmässä, että "olisi nyt seuran täyttäessä 10 vuotta ja Turun kaupungin juhliessa 750-vuotiasta olemassaoloaan, oikea aika ryhtyä toimenpiteisiin museohankkeen toteuttamiseksi. Asiassa olisi syytä pitää kiirettä, niin kauan kun lapsuuskodin irtaimistoa on vielä tallessa sukulaisten hallussa ja Wäinö Aaltosen räätäli-isän työkalutkin ovat jäljellä hänen sisarensa Elsa Veuron omistuksessa".

Seuran hallitus on päättänyt kääntyä Turun kaupungin puoleen, jotta vuoden 1980 talousarvioon merkittäisiin määräraha hankkeen toteuttamiseksi.

Seuran Turun toimikunta on päättänyt vuokrata lapsuuskodin tilat 1. 5. 1979 — 30. 4. 1981 edelleen taidegraafikko Hannu Hämäläiselle.

Seuran vuosikokouksessa 8. 3. 1979 valittiin Turun toimikunnan jäseniksi: apul.kaup.johtaja Johannes Koikkalainen (pj), koulunjohtaja Antti Lehtinen (vpj), toimittaja Vieno Räty (siht.), oik.tiet.yo Jari Hlavaty (rah.hoit.) kaupunginsihteeri Paavo Mäkinen, taideasiainsihteeri Margareta Jokinen, rovasti Haakon Wainio, toimittaja Eino Lehtinen, taiteilija-prof.Kauko Lehtinen, koulutoimenjohtaja Urpo Lalla, intendentti Erik Bergh ja taiteilija Osmo Laine. □

Turun NMKY:n mieskuoro laulanut 60 vuotta

■ Turun NMKY:n mieskuoro järjesti 60-vuotisjuhlakonsertin Turun konserttitalossa lauantaina 28.4. ja 60-vuotiskirkkokonsertin Tuomiokirkossa sunnuntaina 29.4. Ennen juhlakonserttia kuorolla oli vastaanottotilaisuus, jonka aikana sille esitettiin tervehdyksiä eri puolilta Suomea. Konsertin jälkeen oli juhlallialliset Turun linnassa. Sunnuntaina suoritettiin kunnlakäynti sankarihaudoilla.

Juhlakonsertin ja kirkkokonsertin johti dir.cant. Aarne Virtanen ja entiset kuoron johtajat Kaarlo Soini, Henrik Christiernin ja Matti Vuoristo vierailivat johtajina. Solistina oli Juhani Lampisuo ja säestyksen hoiti Esa Nordgren. Kirkkokonsertissa uruissa oli Erkki Alikoski ja solisteina Juhani Lampisuo, Mauri Siitonen ja Kalervo Kunnas sekä säestäjänä Sirkka-Liisa Virtanen.

☆

Juhlivan kuoron kuuden vuosikymmenen esiintymiset ovat pääosaltaan tapahtuneet kotikaupungissa Turussa, mutta toiminta on on sisältynyt myös ulkomaisia esiintymisiä. Itsenäisiä konsertteja kuoro on pitänyt 10 eri kaupungissa Länsi-Saksassa, Ruotsissa ja Luxemburgissa sekä osallistunut 9 kertaa pohjoismaisiin NMKY:n edustuskuorojen yhteiskonsertteihin ja laulajaisiin Tukholmassa, Turussa, Bergenissä, Oslossa ja Helsingissä. Kuoro on ollut alullepanemassa myös valtakunnallisia NMKY:n musiikkipäiviä, joihin ovat osallistuneet mies-, poika-, nuoriso- ja sekakuorot sekä sinfonia- ja nuoriso- sekä puhallinorkesterit.

Toimintakautenaan kuoro on pitänyt kotimaisia konsertteja 14 kaupungissa ja 18 maaseutupaikkakunnalla. Turussa kuoro on useasti ollut vierailevien kuorojen isäntänä ja käyttänyt esiintymisissään myös vierailevia johtajia, mm. säveltäjä, prof. Kalervo Tuukkanen johti Turun konserttisalissa kuoron ja kaupunginorkesterin yhteisesityksenä olympialaisten hopeamitalin saavuttaneen teoksensa "Karhunpyynti" kuoron 10-vuotisjuhlakonsertissa.

Kuoron taiteellisina johtajina ovat toimineet kirjaltaja Jalmari Siivonen, dir.mus. Uuno Kärkkäinen, dir.cant. Reino Honkakoski, rovasti Pauli Vaalas, dir.mus. Sulo Muurikoski, pastori Viljo Lehtinen, dir.cant. Kaarlo Soini, dir.cant. Börje Ekholm, dir.mus. Heimo Heimola, kapellimestari Henrik Christiernin, konttorinhoitaja Matti Vuoristo ja dir.cant. Aarne Virtanen.

Kuoron puheenjohtajana on nykyisin toimitusjohtaja Kalervo Kunnas, varapuheenjohtajana ja sihteerinä talousjohtaja Leo Kanerva, varainhoitajana pankinjohtaja Pekka Salminen ja isäntänä edustaja Aulis Hänninen. □

Professori OSCAR NIKULA:

Turku 750 vuotta

Turun synnyn ja kehityksen kannalta oli ratkaiseva merkitys sillä seikalla, että paikka oli maan vanhimpien maanteiden solmukohta. "Iso rantatie" kulki Turusta Viipuriin haarautuen sekä maan sisäosiin että rannikolle, yhdistäen monet tärkeät kauppapaikat Turkuun. "Härkätie" yhdisti Turun maan ylempiin sisäosiin. Molempien teiden päätepiste oli Turun tori. Turusta pohjoiseen johtava tie alkoi Aninkaistentullista, suunnilleen nykyiseltä Konserttitalon sijaintipaikalta.

Turku ei kasvanut ainoastaan kauppavaihdon ansiosta.1100-luvun puolivälissä oli piispanistuin eli kirkollinen keskus perustettu Nousiaisiin. 23. tammikuuta 1229 laati paavi Gregorius IX bullan, jolla hän oikeutti Suomen piispan siirtämään piispanistuimen soveliampaan paikkaan. Tätä paavin kirjettä pidetään eräänlaisena Turun perustamiskirjeenä. Lisäksi dominikaanimunkit rakensivat luostarin Turkuun. Myös kruunu halusi turvata valtansa Suomessa varmistamalla itselleen Aurajoen sisääntuloväylän. 1280-luvulla aloitettiin Turun linnan rakentaminen. Tulipalot ja vihollishyökkäykset hidastivat kaupungin kehitystä keskiajan loppupuolella.

Kustaa Vaasan aika oli Turulle tärkeä. Kuningas oleskeli kaupungissa lähes puoli vuotta. Hän teki Suomesta Juhana-herttuan herttuakunnan. Ison vihan aikana Turku pysyi edelleen hallinnon keskuksena, vaikka kaikki, jotka kykenivät, pakenivat kaupungista.

1800-luku oli Turulle monien koettelemusten aika. Helsingistä tehtiin maan pääkaupunki, akatemia siirrettiin samoin Helsinkiin ja lisäksi suurpalo 1827 muutti suuren osan kaupunkia kyteviksi rauniokiksi. Turun elinkeinoelämä toipui suurpalosta hämmästyttävän nopeasti.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Suomen itsenäistyttyä Turku sai kaksi korkeakoulua Åbo Akademin ja Turun Yliopiston.

Turku, Suomen vanhin kaupunki on jakanut maan kohtalon sekä hyvinä että huonoina aikoina. □

Turkua kirjallisuudessa

Portsalainen

Juhani Merilahden kotiseutuvakkaus paistaa esiin tässä "kuva ja sana" kirjasen jokaiselta sivulta.

Valokuvat ovat taidetta parhaimmillaan. Näkemys, pieteettisyys, arvostus, taiteellisuus, työn tekniallinen suoritus ja tekstin vähäeleinen, karun runollinen, aito turkulainen ilmaisu sointuvat mainiosti yhteen. Turkulaisena huomaa kuinka juuri tämäntapainen teksti ja kuva on esim. savolaisuuden lavertelevan puhetavan vastakohta.

Juhani Merilahden "Portsalainen" on jopa kunnianteko tälle viime vuosina paljon puheenaihetta antaneelle kaupunginosalle. Luulen että mikäli lukija on vanha portsalainen, niin hänelle tulee tippa silmäkulmaan, kuten minulle. — Kirja on mainio lahja annettavaksi merkkipäivinä portsalaisille ja muillekin turkulaisille.

Kustantajana on pieni turkulainen uusi kustannusliike Matricula Oy. Kirjaa myyvät kirjakaupat, myös Turku-seura tulee kesäjuhliensa yhteydessä myymään kirjasta. Hinta on 27:-.

Pieni esimerkki kirjasta. Sivulla 16 on Portsan poikien patsas Puutarhakadulta, Turun Työväen Säästöpankin edessä. Viereisen sivun runo: "Kaikki nuo nupukivet Sofiankadulla, Korkeavuorenkadulla, Heikkilänkadulla, Puutarhakadulla, Rauhankadulla, Annankadulla, Arvidinkadulla ja Sairashuoneenkadulla Portsan poikien juosta." □

JALO TORKOLA

Rinkeplummat kukkivat

Romaani on turkulaisen patriootin ja Turun murteen harrastajan kannalta varsin rohkea yritys tuoda lukijan eteen Turun Portsan naapurikaupunginosan Linnafältin ihmisläheistä elämää ja erään pihapiirin tapahtumat 1940-luvun sota ja pulavuosilta.

Erikoista tässä on se, että Eva Illoinen ei itse liene varsinaisesti turkulainen ja tästä ehkä johtuu että kuvattu elämänpiiri ei tule riittävän läheiseksi ja itse eletyksi, mutta toisaalta on melkoinen saavutus ulkopuolisena jonkin Malminkadun tai läheisen miljöön ja ihmisten kuvaus.

Kirjassa useasti esiintyvä murre, mikäli se yrittää olla Turun murretta, on virheellistä, jos sitä tutkii Turun murteen harrastajan kannalta — arvelivat ainakin Turku-seuran murrejaoston jäsenet. Toisaalta tietysti eri ihmisten "suuhun pantu" murre voi myöskin vapaasti rönsyillä, jotta se palvelisi kirjoittajan tavoitteita. Toisaalta kuitenkin juuri tuo romaanin Turun murteen heikkous on suuri puute.

Mitä itse romaanin asiasisältöön tulee, on siinä melkoisesti ko. ajankohdan tietoutta ja ilmettä, joskin kertominen on tyyliltään kovin harppovaa ja kenties osin pinnallistakin.

En kirjoita tätä katsausta minään kirjallisuuskriitikkona, vaan lukijana ja ko. seudun asukkaana ja tuntijana. Millään tavalla mieltä ylentävä kirja ei ole ja surullisen tuntuista on koko henki ja sisällys. Näin on ehkä väärin sanoa, etta aito turkulainen rakastaa Linnafältin omalaatuista, sataman ja Turun linnan läheistä historiallista ympäristöä. Siihen kuuluisi myös tyytyväisyys ja huumori. Eva Illoinen näkee asiat kuitenkin mustien silmälasien läpi, mikä tekee elämän ankeaksi. — Kirjailijalla on kuitenkin täysi vapaus nähdä asiat omalla tavallaan ja kirjoittaa sen mukaan. Näin on Eva Illoinen tehnyt ja kukaan ei voi kieltää myös hänen näkemyksensä oikeutusta. — Kirja on 238 sivuinen, Tammen kustantama ja maksaa kirjakaupoissa 48 mk.

☆

Meillä on Turku-aiheisia romaaneja kovin vähän ja Eva Illoisen romaani saattaa hyvinkin olla positiivinen ärsyke suurempiin yrityksiin Turku-keskeisille romaaneille.

Turku-seura teki aikoinaan esityksen Turun kaupunginhallitukselle ja 750-vuotisjuhlatoimikunnalle sekä Turku-aiheisen romaanin että novellien kirjoituskilpailusta, mutta aloite ei johtanut tulokseen — vielä tällä kerralla. Ei Turkuakaan rakennettu yhdessä vuodessa. Suuri romaani Suomen synnyinkaupungista, Turusta, odottaa tekijäänsä. Toivossa on hyvä elää. □

JALO TORKOLA

Valtionarkeologi C. J. GARDBERG:

Rakennetun miljöön kansalliset puitteet

Suomessa on helppo osoittaa, että rakennustaiteemme muodot ovat tulleet eri ilmansuunnista, hirsirakennustekniikka idästä ja kaakosta, kivirakennustekniikka lännestä ja etelästä sekä eri tyylipiirteet milloin mistäkin suunnasta. Kuitenkin voidaan sanoa, että on olemassa tyypillinen suomalainen rakennuskulttuuri, sellainen, jonka voidaan ajatella olevan ainoastaan täällä Suomessa. Tämä johtuu siitä, että tänne tulleet muodot ja tekniset ratkaisut on toteutettu niillä ehdoilla, joita tärkäläiset materiaalit ovat asettaneet.

Kun muualla Euroopassa keskiajalla käytettiin tiiltä kirkkojen ja linnojen seinien muuraukseen, meillä Suomessa tyydyttiin lähes poikkeuksetta halvempaan materiaaliin, luonnonkiveen. Sensijaan Suomessa koristeelliset osat, kuten kirkkojen päädyt sekä ovien ja ikkunoiden pielet, muurattiin tilestä. Muualla mantereellamme koristeosiin käytettiin sitävastoin helposti veistettävää — tosin kallista — hiekka- ja kalkkikiveä.

Keskiaikaiset kivirakennuksemme, kuten esimerkiksi Olavinlinna, edustavat ainutlaatuista kansallista kulttuuria kyläyhteisön muodostaneiden hirsirakennusten ohella. Kansanomaisessa rakentamisessa on rakennusmateriaali haettu aivan läheltä. Rakentaminen on tapahtunut luonnon tarjoamin ehdoin.

Erilaisten tyylipiirteiden alkaessa muotoutua ei tilanne muuttunut. Manner-Euroopassa selvilä lakeja noudattanut gotiikka jäi Suomessa vain kansanomaiseksi heijastukseksi ilmentäen yleensä yksityiskohtia, kuten Turun linnan kohdalla, saavuttamatta renesanssin täydellistä ilmaisua.

Suomalainen renesanssi kertoo kuitenkin rakentajan silloisista mahdollisuuksista seurata ajan ilmiöitä edustaen lopputulokseltaan puukirkkojen ja -kaupunkien, herraskartanoiden ja pappiloiden sekä talonpoikien kylien ohella tyypillistä suomalaista rakennuskulttuuria.

Suomalaiset alan ammattilaiset, rakentajat, muurarit, kirvesmiehet ja puusepät, saivat läntisten muotojen lisäksi vaikutteita myös idästä suuriruhtinaskunta-ajalla. Tältä pohjalta muodostui kuitenkin

Meren kutsun kuuli 26.514 kävijää

● Turvallisesti pelastuslautalla, kertoo merivoimien komentajan Jorma Haapkylän ilme. Mikäpä on ollessa, kun vierellä on vlehättävä "matruusl" Meri Kutsuu 79 -näyttelyn tervetulotolvotukset lausunut Maija-Liisa Peuhu.

■ Osuuskunta Turun Messujen Kupittaan urheiluhallissa 21. — 29. 4. 1979 järjestämään Meri Kutsuu 79 -näyttelyyn tutustui 26 514 maksanutta kävijää. Vaikka tavoitetta 30 000 kävijää ei saavutettu näytteilleasettajat ja näyttelyn järjestäjä ovat tyytyväisiä tulokseen. Mukana oli 103 näytteilleasettajaa, jotka esittelivät osastoillaan toista sataa venettä ja samanverran moottoreita. Urheiluhallin tilat oli kaikki varattu ja lisäksi tarvittiin hallin ulkopuolisia tiloja.

Näyttelyn, joka oli 17. Osuuskunta Turun Messujen järjestämä venenäyttely, avasi merivoimien komentaja kontra-amiraali Jorma Haapkylä. Vapaa-ajan osasto oli tällä kertaa jätetty pois ja siirretty 10. — 19. 8. 1979 järjestettävälle Turun Messuille 79, jolloin esitellään myös Kupittaan uimalan altaaseen sijoitettavia veneitä.

TIEDOTTAVAA OHJELMAA JA VIIHDETTÄ

Näyttelyssä oli mukana useita tiedottavia osastoja. Merenkulkuhallitus esitteli uutta vesiteiden viitoitusjärjestelmää, johon Suomessa siirrytään kahden vuoden kuluttua. Osastolla oli esillä myös ensi kertaa ilmestynyt Tiedonanto- ja veneilijöille -lehti. Varsinais-Suomen Luonnonsuojeluyhdistys antoi tietoja oikeasta käyttäytymisestä saariston herkästi haavoittuvassa luonnossa. Turun poliisilaitos yhdessä Liikkuvan poliisin Turun lääninosaston kanssa jakoivat tietoa veneliikennesäännöksistä ja rikospoliisi veneisiin kohdistuvista rikoksista ja omaisuuden suojaamisesta.

PANEELI KALASTUS-ASIOISTA

Ensio Itkonen esitteli uusia pelastusvälineitä ja ammattikalastajille tarjottiin tietoja ammattiin liittyvistä asioista paneelissa, johon osallistui kalastajia, kalastusneuvojia ja kalatalousjärjestöjen edustajia.

Yleisön viihdyttäjinä esiintyivät mm. Matti ja Teppo, Aurora-kuoro, puhallinorkesteri Metsätähti, Veli-Pekka Lehto, Kalevi Rothbergin orkesteri ja messuemäntä Maija-Liisa Peuhu. Lisäksi järjestettiin muotinäytöksiä.

ainutlaatuinen ja omaleimainen suomalainen empiretyyli.

Kansalliset piirteet ovat säilyneet myöhemminkin Suomessa. Korkean taiteellisen tason saavuttanut ns. kansallisromanttinen tyyli koettiin voimakkaana kansallisena ilmiönä nk. sortovuosien aikana vaikka se perustuikin osittain kansainvälisiin esikuviin. Läpimurtonsa vuosina 1929—1930 saaneessa ns. funktionaalisessa tyylissäkin on ollut havaittavissa kansallisia piirteitä: uusi arkkitehtipolvihan on kansallisen itseluottamuksen myötä saavuttanut rohkeuden ja halun kokeilla uutta. □

Veneet vesillä -näyttely lähes täynnä

Veneet vesillä -näyttely järjestetään heinäkuussa 1979 Unikeon kestien aikaan jo kahdeksannen kerran Naantalin kaupungin pienvenesatamassa. Osuuskunta Turun Messut vastaa nyt jo toistamiseen Veneet vesillä -näyttelyn järjestämisestä.

Naantalin kaupungin sydämessä sijaitsevassa, maamme parhaimmaksi nimetyssä venesatamassa yleisöllä on mahdollisuus neljän päivän ajan tutustua veneisiin niiden oikeassa elementissä ja perehtyä koeajolla niiden todellisiin ominaisuuksiin. Veneet vesillä -näyttelyn valtit ovatkin juuri koeajomahdollisuus ja Naantalin idyllinen kaupunkiympäristö.

Veneet vesillä -näyttelyä on laajennettu viime vuotisesta, sillä kaikki näytteilleasettajikisi halukkaat eivät mahtuneet kesällä -78 mukaan. Tänä kesänä näyttelyssä on tilaa runsaalle 60 veneelle. Venepaikkoja on saatu lisää kymmenisen kappaletta.

Tänä kesänä näyttelyalue aidataan kuten viimekin vuonna ja yleisöltä peritään pääsymaksu. Viime kesänä keskustelua synnyttänyt aita muuttuu nyt paremmin Naantalin ympäristöön sopivaksi, sillä Naantalin kaupunki rakentaa osan aidasta pysyväksi. Pysyvä osa kootaan penkeistä, jotka samalla kertaa palvelevat sekä aitana että levähdyspaikkana.

Vilkas lomakausi ja Unikeon kestit houkuttelevat Naantaliin matkailijoita ja innokkaita veneilijöitä niin Suomesta kuin ulkomailtakin. Venenäyttely ajoittuu juuri kestien aikaan, jolloin tunnelmaa luovat erilaiset kesäiset tapahtumat ja merellinen viihde. Naantalin kesässä Veneet vesillä -näyttelystä on muodostunut sekä yleisöä viihdyttävä että erittäin tuloksellinen myyntitapahtuma. □

SATAMAKIRJA KIINNOSTI

Erikoisesti yleisöä kiinnosti Meripartiolippukunnan Turun Partio-Sissit ry:n julkaisema Suuri Satamakirja I, Turun saaristo. Asiallisin kartoin ja lyhyin selostuksin kertovaa satamakirjaa ei aikaisemmin ole ollut saatavissa Suomen suosituimmasta veneilyalueesta. Satamakirjaa on myytävänä mm. turkulaisissa kirjakaupoissa.

TURUN MESSUT 79
10–19. 8. 1979

Turun Messuista ennätyssuuret

Elokuussa pidettävät Turun Messut ovat tähänastisista kansainvälisimmät. Torstaina 17. 5. ilmoittautui Unkari messuille 21 yrityksen voimalla. Unkarin tarvitsema näyttelyneliömäärä olisi kaikkiaan 308, josta 60 neliötä on varattu Szegedin kaupungille.

Tällä hetkellä Turun Messuilla on kuutisensataa näytteilleasettajaa ja näyttelytiloista on varattu jo noin 90 prosenttia. Suurien, usean sadan neliön, näyttelyosastojen sijoittaminen tuottaa jo vaikeuksia. Unkarin myöhäisen ilmoittautumisen vuoksi Turun Messut pystyy antamaan Unkarille vain 200 m²:n näyttelytilan.

Jo varsin varhaisessa vaiheessa Turun Messuille ilmoittautuivat Turun pohjoismaiset ystävyyskaupungit Århus, Bergen ja Göteborg, samoin Romania varmisti mukana olonsa ajoissa. Romania esittelee osastollaan teollisuustuotantoaan.

Puola, jolla on kaikkiaan 250 näyttelyneliötä, tuo messuille mm. huonekaluja ja kenkiä. Itäinen naapurimme, Neuvostoliitto, on edustettuna messuilla sekä Suomalais-neuvostoliittolaisen kauppakamarin että rajakauppayrityksen Lenfintorgin voimin.

Suuri osasto, 384 neliömetriä, on myös Saksan Liittotasavallalla. Osastolle on koottu Suomalais-saksalaisen kauppakamarin toimesta kaikkiaan kolmisenkymmentä saksalaista ja Suomessa edustettuna olevaa saksalaista yritystä. □

TURUN Göteborg-seuran, Turun Kauppakamarin ja Turun Säästöpankin järjestämässä Turku-Göteborg-symposiumissa 18. 4. 1979 Turussa esitelmöivät Åbo Akademin Kauppakorkeakoulun rehtori Caj-Gunnar Lindström ja Göteborgin kaupungin satamajohtaja Sven Ullman.

Messulääkäri Turun Messuille

Turun Messuilla 79 10.—19. 8.on yleisöllä ensimmäistä kertaa mahdollisuus käydä päivittäin maksutta lääkärin vastaanotolla. Messulääkäri liittyy niihin moniin palveluihin, joita elokuussa järjestettävät Turun Messut 79 tarjoaa yleisölle.

Terveyskylpylä Ruissalon ja Turun Fysikaalisen Hoitoaseman yhteisellä osastolla esitellään terveyskylpylän toimintaa ja hoitomuotoja sekä akupunktiohoitoa ja siihen liittyvää informaatiota. Samoin on tarkoitus antaa tietoa niistä eri puolilla Suomea olevista toimintapisteistä, joissa on mahdollisuus saada akupunktiohoitoa. Tiedottavan ja neuvovan palvelun lisäksi messuvieraat voivat mittauttaa verenpaineensa ja suunnitelmissa on myös sydämen toiminnan mittaus, EKG.

Päivittäin osastolla on tietyn ajan lääkäri ja koko päivän sairaanhoitaja. Lääkäreinä vuorottelevat lääk.lis. Jyrki Sivonen ja lääk.lis. Seppo Grönroos, sairaanhoitajana on ylihoitaja Eija Kokkola. Osasto sijoitetaan Urheiluhalliin.

KUPITTAASTA PIENOISKAUPUNKI

Turun Messut järjestetään nyt jo kolmannen kerran Kupittaan puistoalueella. Koko messualueesta muodostuu tiivis ja toimiva kokonaisuus. Varsinaista puistoaluetta pyritään säästämään mahdollisimman paljon ja tämä on otettu osastojen sijoittelussa huomioon. Messujen yli 500 näyttelyosastoa ja kahdeksan hallia muodostavat pienoiskaupunkia muistuttavan kokonaisuuden messuravintoloineen, messulääkäreineen, messupappeineen ja eri palveluineen.

Turun Messut 10—19. 8. 1979 ovat elinkeinoelämän osuus Turun 750-vuotisjuhlien vietossa. Tällä hetkellä näyttää siltä, että messuista muodostuu todella mittava juhlivan Turun arvoinen messutapahtuma. □

Kaupungille oma näyttelyhalli

■ Turun kaupungin esittelytilaksi Turun messuille 1979 ostetaan Tampellan lähes 500 m²:n suuruinen teräskaarihalli. Kaupungin juhlavuositoimikunta on päätynyt tähän ratkaisuun. Turun kaupungin esittelyhalliin sijoitetaan "Turku 750 vuotta" -näyttely sekä pienimuotoinen Turun yhdentoista ystävyyskaupungin esittely. Turun messujen jälkeen juhlavuosinäyttely siirretään Turun linnan tiloihin, missä se on esillä kuluvan vuoden loppupuolelle saakka.

Turun kaupungin Turun messuille pystytettävän teräskaarihallin koko on 31,5 x 15 metriä eli 472,5 m².Teräskaarihalli on perusväriltään sininen ja tällainen hallityyppi tulee nyt olemaan ensi kertaa esillä. Varsinaisen juhlavuosinäyttelytilan ohella halliin tulee Turun ystävyyskaupunkien osasto sekä erityinen "diateatteri", jossa esitetään messujen aikana diakuvia kaupungista ja sen historiasta. Turun kaupungin hallin ulkopuolelle sijoitetaan messujen esiintymislava.

Turun messuille pystytettävän kaupungin hallin pystytyskustannukset ovat 105 000 markkaa ja "Turku 750 vuotta" -näyttelyn kustannukset 51 000 markkaa. □

Konttori 79 — näyttely Ikituurissa

Konttori 79 -näyttely, pidetään Rantasipi Ikituurissa Turussa tämän vuoden syyskuussa 26—29. päivinä. Näyttely on avoinna koti- ja ulkomaisille näytteilleasettajille. Mukana ovat mm. suuret kansainväliset yritykset IBM ja Rank Xerox sekä mittava kotimainen Nokia. Kiinnostus näyttelyä kohtaan on ollut vilkasta.

Tiivis ammattinäyttelykokonaisuus tarjoaa erinomaiset puitteet uusien tuotteiden esittelyyn. Konttori 79 -näyttelyssä näytteilleasettajat saavat suoran kontaktin niihin henkilöihin, jotka ovat vastuussa yrityssektorin ja julkisen hallinnon konttoreiden hankintapäätöksistä. Samoin yleisöllä on erinomainen tilaisuus tutustua alan uutuuksiin.

Åbo Akademin kortteli olisi säilytettävä ehjänä

TURUN KAUPUNGINHALLITUKSELLE

Hämeenkadun ja Uudenmaankadun risteyksessä sijaitseva, Åbo Akademin omistama kulmarakennus on joutunut purkausuhan alaiseksi, osittain siksi, että se vaatisi perusteellisen korjauksen, osittain siksi, että eräät liikennesuunnitelmat edellyttäisivät Hämeenkadun levittämistä, jotta kääntyvä liikenne voitaisiin paremmin ohjata risteyksen ohi.

Koska rakennuksen purkaminen ja korttelin pienentäminen oleellisesti huonontaisi perinteellisesti eheää kaupunkikuvaa, Turku-seura haluaa kunnioittaen esittää, että kaupunginhallitus antaisi perusteellisesti selvittää sellaisia vaihtoehtoisia ratkaisuja, jotka eivät vaatisi korttelin muodon muuttamista.

Tämä kortteli on osa sitä Engelin asemakaavan selkeää ja johdonmukaista järjestelmää, jonka Tuomiokirkon, Brahen ja Porthanin puistojen ympärillä olevat korttelit muodostavat. Nämä kehystävät historiallisen Turun vanhan keskustan, jossa olevia rakennuksia pitäisi mahdollisimman kauan suojella. Kun sanotulla alueella on esimerkillisellä tavalla viime vuosina useita arvokkaita rakennuksia perusteellisesti restauroitu ja saatu ne nykyajan olosuhteita vastaavaan kuntoon, olisi jäljellä olevatkin vanhat rakennukset pelastettava.

Hämeenkadun ja Uudenmaankadun kulmaus muodostaa ikäänkuin portin, josta ajetaan tämän vuosisadan miljööstä vanhaan empire-Turkuun. Monessa Keski-Euroopan kaupungeissa liikenne tietoisesti johdetaan vielä ahtaammista kaupunginporteista. Kulmauksen leikkaaminen saattaa perinpohjaisesti muuttaa tätä vaikutelmaa.

Tietoisena siitä, että Turun keskustan liikenteen järjestelyt on laajakantoisempi kysymys, jossa mainittu kadunkulmaus on vain yksi osatekijä, Turku-seura toivoo, että eri vaihtoehtoja punnittaessa ensisijainen tavoite asetetaan kaupunkikuvan parantamiseen. Åbo Akademin kortteli olisi säilytettävä ehjänä ja sille rakennettavat uudet rakennukset sopeutettava olemassa olevaan ympäristöön taidokkaasti.

Turussa, 11. 4. 1979

TURKU-SEURA,
ÅBO-SAMFUNDET R.Y.

OLLI KESTILÄ Puheenjohtaja

ILMARI RINNE sihteeri

Turku-seura toimii

TURKU-seuran jäsenmäärä oli vuoden vaihteessa 2 100. Tämän jälkeen jäsenmäärä on kasvanut yli sadalla, sillä asiamiehet ovat toimineet innolla. Jäsenmäärä ja kasvava toiminta kulkevat siis rinnakkain.

Kulunut talvikausi on merkinnyt Turku-seuralle huomattavaa työn runsautta, kuten tästä Suomen Turku -lehden kesä- ja kotiseutusekä lehtemme 20-vuotisjuhlanumerosta ilmenee.

☆

LEHTEMME tämän numeron ilmestyessä kesäkuun puoliväliss — tätä kirjoitettaessa toukokuu on puoliväliss — Turun valtakunnalliset kotiseutupäivät ovat lähellä. Ne saatiin Turkuun Turku-seuran aloitteesta. Seuran edustajat ovat toimeliaina mukana kotiseutupäiviä järjestävissä toimikunnissa ja jaostoissa.

Toisaalta tässä lehtemme numerossa selviää kotiseutupäivien ajankohta ja eri tilaisuudet. Toivotan "suuren yleisön" tervetulleeksi ennen kaikkea ulkoilmajuhlaan sunnuntaina heinäkuun 1 päivänä kello 14.30 Turun urheilupuistossa.

☆

TOINEN Turun 750-juhlavuoden suurtapahtuma on sunnuntaina elokuun 5 päivänä järjestettävä Turun päivä, joka järjestetään koko perheen kansanjuhlana Turun urheilupuistossa. Juhlaa edeltää kaupungin halki vaeltava 25 kohtausta käsittävä kulkue, johon olen laatinut käsikirjoituksen. Kulkuetta toteuttamassa on kymmeniä järjestöjä, ohjaajia, sotilaita, poliisivoimia, laivastoa jne. Historiallisten kohtausten lisäksi sovitin kulkueeseen meille vanhoille turkulaisille tutut vuosisadan alkukymmenien hevospelit eli vossikan, halkorattaat ja "Kalifornian kullankaivajan". Tiukalla oli hevosten ja ajopelien saaminen, mutta vaivalloisen haravoinnin jälkeen ne kuitenkin saadaan.

Todettakoon tässä yhteydessä, että elokuun 5. päivän lisäksi aiotaan Lapsen vuoden merkeissä järjestää perinteellinen Turun päivä syyskuun kolmantena sunnuntaina 16. 9. Tällä kertaa päivä vietetään suppeammissa puitteissa.

☆

TURUN Messuilla 10.—19. 8. 1979 Turku-seuralla on oma esittelykioski, josta levitetään Turku-tietoutta, vanhaa Turkua esittäviä litografioita ja kortteja, kirjoja ja merkkejä. Kioskissa otetaan vastaan myös jäseneksi-ilmoittautumisia. Palautan lukijain muistiin, että Turku-seuran aloitteesta v. 1961 järjestettiin Turun ensimmäiset messut.

☆

JÄSENHANKINTAKILPAILU on jälleen menossa. Hankkikaa ystäviänne ja perheenne jäseniä jäseneksi Turku-seuraan. Kilpailu jatkuu koko vuoden ja päättyy vasta ensi vuoden maaliskuun vuosikokoukseen.

☆

SUOMEN Turku -lehden avustajakuntaan voitte liittyä kirjoittamalla lehdelle vanhaan ja uuteen Turkuun liittyviä tarinoita, kaskuja, kaupunkikuvaan ja tulevaisuuden suunnitelmiin liittyvistä kysymyksistä, kuten viihtyvyyden parantamisesta, liikenteestä, viheralueista, kulttuurirakennuksista jne. Kirjoituksenne julkaistaan mahdollisuuksien rajoissa lehtemme seuraavissa numeroissa.

☆

TURKU-seura toimii on tämän palstani otsikkona. Sinä seuran jäsen ja lehden lukija voit edistää tätä toimintaa monin tavoin. Lue vaikka tämä lehden numero kannesta kanteen, niin varmasti syntyy ideoita. Perästä kuuluu.

☆

TURUN juhlavuodelle toivon lämmintä kesää ja tietysti myös jokaiselle seuran jäsenelle virkistävää ja toimeliasta kesää. □

ILMARI RINNE

● Turun Ruotsinkielinen Merenkulkuopisto sijaitsee lähes ihanteellisella paikalla korkealla Pakkarinmäellä lähellä satamaa. Rakennuksen katolla, joka on kuin laivan komentokansi, voidaan suorittaa monia harjoitustöitä. Sisätiloissa on opetus- ja harjoitustoimintaa varten planetario, pienoislaivojen uittoallas, radiolla ohjattavia pienoislaivoja, tutkat, paikanmäärittelylaitteet, radiopuhelimet jne.

Suurin merenkulkuopiston mallilaiva on oheisessa kuvassa näkyvä yli 100 vuotta sitten turkulaisella Crichtonilla rakennettu Ascension-niminen, n. 5 mtr pitkä, täydellinen pienoismallikuunari. — Kuva: Ilmari Rinne.

Turku-seuran vuosikokous Merenkulkuopistolla

Turku-seuran vuosikokoukselle 28. 3. 1979 oli jälleen löydetty uusi ja hieno kokoontumispaikka: Pakkarinmäelle keskelle Linnafälttiä kohonnut Turun Ruotsinkielinen Merenkulkuopisto. Läsnä oli lähes 100 osanottajaa.

Seuran puheenjohtaja Olli Kestilä suoritti kokouksen avauksen ja valittiin sen puheenjohtajaksi. Sihteerinä oli seuran toiminnanjohtaja Ilmari Rinne. Vuosikokouksen pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin lehtori Viljo Kangaspuro ja kirjaltaja Pekka Haukikari. Seuran tilintarkastajiksi valittiin pankinjohtaja Lea Saarto ja ekonomi Ulla Purila.

Vuoden 1978 vuosikertomuksessa, joka julkaistiin Suomen Turun numerossa 1/1979, todettiin mm. jäsenmäärän nousseen edellisen vuosikokouksen jälkeen 400:lla ja on nyt 2 100 jäsentä. Vuosi on sisältänyt lukuisia suuria tehtäviä, kuten kaupunkiosaseurojen yhteistyön alkuunsaattaminen, siivousja puiden istutustalkoot, menestyksellinen esitelmäsarja, osallistuminen monin tavoin Turun 750-vuotisjuhlavuoden valmisteluihin, Turku-aiheisten kaskujen keruukilpailun ym.

Kokous hyväksyi kiitoksella vuosikertomuksen ja tilit kuultuaan tilintarkastajien lausunnon.

Seuran jäsenlehti Suomen Turku — Åbo, vår stad todettiin hyvin toimitetuksi ja lehden toimitussihteeri Eino Lehtiselle annettiin siitä tunnustus.

Seuran hallituksen kokoonpanossa tapahtui joitakin muutoksia. Puheenjohtajisto arkkitehti Olli Kestilä, prof. Erkki Asp ja intendentti Erik Bergh valittiin uudelleen. Taideasiainsihteeri Margareta Jokinen valittiin uudelleen seuran hallitukseen ja eroa pyytäneiden tilalle fil.tri Tauno Perälä, kamreeri Toivo Korpela, toimittaja Sakari Huovinen ja apul.kaup.johtaja Ilkka Järvinen.

Tilatkaa — Abonnera Suomen Turku — Åbo, vår stad -lehti

Seuran jäsenhankintakilpailun tulokset julkistettiin ja parhaina palkittiin: 1. Rauni Arvela (Siljalinen laivamatka), 2. Margit Jansson (Kestilän ostokortti), 3. Tauno Aaku (kirjat "Muuttuva Turku"), 4. Sylvi Lehtimäki (samoja kirjoja), 5. Armas Jokinen ja Annikki Rinne (taulut), 6. Saimi Viljanen (taulu), 7. Lea Launosto (taulu), 8. Jukka Uusitalo ja Ensio Harni (litografioita).

Vuosikokousasioiden käsittelyn jälkeen merenkulkuneuvos Nils Wetterstein piti ansiokkaan esitelmän maamme ja erikoisesti Turun merenkulusta.

Tilaisuuden päätteeksi tutustuttiin opettajien johdolla opiston tiloihin. □

ILMARI RINNE

Turun kaupunkiosaseuroilla neuvottelutilaisuus

Turku-seura oli kutsunut Turun kymmenen kaupunkiosaseuran edustajat yhteiseen neuvottelutilaisuuteen keskiviikkona 9. 5. 1979 Turun taidemuseon saliin. Kutsua oli noudattanut kolmattakymmentä edustajaa kahdeksasta kaupunkiosaseurasta.

Turku-seuran toiminnanjohtaja, asessori Ilmari **Rinne** suoritti avauksen selvittäen tilaisuuden taustaa. On esitetty toivomus, että Turku-seura keskusseurana muodostaisi ympäristöosaseurojen kanssa tiiviimmän organisaation ja voisi näin voimakkaammin vaikuttaa yhteisiin esityksiin.

Tällaisia tärkeitä kaikkia kaupunkilaisia koskevia kysymyksiä ovat mm. omaleimaisen turkulaisen kaupunkimiljöön suojelu. Merkittäviä kulttuuriarvoja omaavia rakennuksia on purettu ja puretaan jatkuvasti. Toinen tärkeä kysymys on suurenevan kaupungin virkistys- ja viheralueiden pelastaminen, kehittäminen ja suojeleminen.

Asemakaava-arkkitehti Risto **Tilus** käytti varsinaisen alustavan puheenvuoron selvitellen kartan avulla kaupungissa olevia suojelukohteita niin rakennusten kuin viheralueidenkin osalta. Tästä on v. 1975 tehty Turun kaupungin kiinteistövirastossa yhtenäinen esittelykirjanen "Turun yleiskaava, suojeluraportti". Tilaisuuden osanottajille jaetusta kirjasesta selviää, että monia ja tärkeitä kohteita on kaupungissamme suojeltu, uusittu ja korjattu. Tosin monia sellaisia kohtia puuttuu, joita kaupunkilaiset ovat viime aikoina esittäneet.

Turku-seura teki jo v. 1958 ensimmäisen suojeluraportin kaupunginhallitukselle ja parin vuosikymmenen aikana näitä esityksiä on tehty useita.

Arkkitehti Raimo **Narjus** kertoi keinoista, miten kulttuurillisesti arvokkaita rakennuksia ja viheralueita voitaisiin parhaiten suojella, koska näihin liittyy ensisijassa taloudellisia kysymyksiä.

Turku-seuran puheenjohtaja, arkkitehti Olli **Kestilä** toi esille muutamia konkreettisia esimerkkejä tärkeistä suojelukohteista. Erikoisesti historiallinen Koroisten alue ja siitä jatkuvat Aura- ja Vähäjoen laaksot olisi säilytettävä luonnontilassa ainakin meidän sukupolvemme ajan. Nimenomaan Turkua edeltänyt kauppapaikka on ollut tänä vuonna mm. Turku-seuran esitelmäsarjan kohteena. Tätä arvokasta aluetta on tarkkaan suojeltava uusrakentamiselta.

Keskustelussa kysyttiin ja vastattiin asioihin, jotka viime aikoina ovat erikoisesti kaupunkilaisia kiinnostaneet. Esille tulivat mm. Auran Panimon rakennuksen vastainen käyttö, Ingmanin talon kohtalo, vanha tullikamari, Piispankadun monet talot, Vanhan Suurtorin laidan rakennukset ja erikoisesti Raatihuone, Åbo Akademin Uudenmaankadun-Hämeenkadun kulmarakennus ym.

Erikoisesti tiedusteltiin, kuka vastaa ja suojelee Turun luontoa ja siinä olevia erikoisuuksia, kuten Pirunpesää ja monia muita vastaavia luonnonmuistomerkkejä ja varjelee Katariinanlaakson tapaisia alueita. Todettiin, että vaikka kaupungin kiinteistövirasto näistä lähinnä on vastuussa, niin valvonta on puutteellista.

Keskustelun päätyttyä todettiin, ettei tässä vaiheessa tehdä esityksiä kaupunginhallitukselle. Ensi syyskaudella päätettiin kutsua koolle laajempi kokous, jonka päätökset saatetaan kaupungin päätäntäelinten käsittelyyn.

Lopuksi Turku-seuran varapuheenjohtaja, intendentti Erik **Bergh** esitteli 75-vuotiasta taidemuseota ja johti tutustumiskierrosta museosaleissa. □

TURKU-SEURA, ÅBO-SAMFUNDET r.y

Toiminnanjohtaja
Verksamhetsledare
Ilmari Rinne
Taskulantie — Taskulavägen 1 G 116
20300 Turku — Åbo 30
Puh. — Tel. 382 596

Taloudenhoitaja - Ekonomichef
Ulla Eura
Kristiinankatu — Kristinegatan 10 A 15
20100 Turku — Åbo 10
Puh. — Tel. 24 992

Svenskspråkig sekreterare - Ruotsinkielinen sihteeri
Erik Bergh
Svartmunkegränd — Mustainveljestenkuja 2 A
20100 Åbo — Turku 10
Tel. — Puh. 13 030

Postisiirtotili - Postgiro
TU 32 300-4

Tammirivistö tai -puistikko Pitkämäentien risteykseen

TURUN KIINTEISTÖ- JA RAKENNUSTOIMEN LAUTAKUNNALLE

Turun juhlavuotena 1979 on kiinnitetty paljon huomiota kaupungin edustavuuden lisäämiseen ja niihin toimenpiteisiin, joilla kaupunkikuvaa voitaisiin kohentaa. Tällöin sisäänkulmat ovat erikoisasemassa vaikutelman antajina.

Turku-seurassa on kiinnitetty huomiota yhteen tällaiseen kohteeseen, jonka ympäristöä varsin vähäisin, mutta näkyvin toimenpitein voitaisiin suuresti kohentaa.

Naantalin moottoritien alkuosa Pitkänmäen kohdalla eli Turun Kaakelin tehtaasta länteen päin on avoimella pellolla yksitoikkoinen, maisemallisesti karu ja ikävä. Kauempana tien eteläpuolella oleva Muhkurin tammimäki on kaupungista katsoen varsin erillinen ja muusta maisemasta irrallinen. Tien varteen, Pitkämäen tien risteyksestä Uhrilähteentien risteykseen saakka istutettu tammirivistö tai kapea -puistikko voisi mielestämme yhdistää onnistuneesti Muhkurin viehättävän maisemanosan ja Härkämäen puustoa kasvavan kukkulan varsin kauniiksi kokonaisuudeksi. Tien pohjoispuolella olevan puron ja tien varteen jäävä kapea, vaihtelevan levyinen peltorinne olisi luonteva puistikon paikka. Tammi sopii istutettavaksi tien varrelle juuri tänä vuonna, jolloin Turun historiallinen ainutlaatuisuus liittyisi Varsinais-Suomen aitoon tunnukseen, tammeen, joka Suomen pitkäikäisimpänä puuna korostaa tätä yhteenkuuluvaisuutta.

Turku-seura ehdottaa sen vuoksi, että kaupunginpuutarhalle annettaisiin tehtäväksi tänä vuonna käyttää sopiva erä niistä määrärahoista, jotka on varattu katuistutuksia ja rakentamattomia puistoalueita varten, yllämainittuun kohteeseen kaupunginpuutarhan ja asemakaavaosaston yksityiskohtaisemman suunnitelman mukaan.

Turussa 11. 4. 1979

TURKU-SEURA, ÅBO-SAMFUNDET R.Y.

OLLI KESTILÄ puheenjohtaja — ILMARI RINNE sihteeri

Vanhusten palvelutalo Lehmusvalkama

■ Turun vanhusten ja eläkeläisten palvelutalo Lehmusvalkaman vihkiäiset pidettiin perjantaina 11. 5. 1979. Vihkiäisjuhlaan osallistui kolmisensataa kutsuvierasta ja parisataa talon omaa asukasta. Juhlat jatkuivat samana iltana talon asukkaiden juhlalla. Lauantaina oli avoimien ovien päivä ja päivätanssit sekä sunnuntaina eläkeläisten äitienpäiväjuhla.

Vihkiäisjuhlassa tervehdyssanat lausui kaupunginjohtaja Väinö J. Leino, joka luovutti Lehmusvalkaman seinään kiinnitettäväksi Turun kaupungin vaakunan. Juhlapuheen piti kansaneläkelaitoksen pääjohtaja Jaakko Pajula. Juhlassa esittivät ohjelmaa Turun Varuskuntasoittokunta, Turun Ruskat ry:n lausuntaryhmä, Jousikvartetti Ilkka Viljanen, Riitta Laurikainen, Harri Sippel ja Martti Rousi.

Lehmusvalkamalle esitettiin lukuisia tervehdyksiä. Juhla päättyi yhteisesti laulettuun varsinaissuomalaisten lauluun.

ILTA- JA ÄITIEN-PÄIVÄJUHLAT

Talon asukkaiden iltajuhlassa esitti tervehdyssanat sosiaalilautakunnan puheenjohtaja Terho Lehto. Musiikista vastasi Raffu Valtonen ja Inari-orkesteri. Lisäksi ohjelmassa oli Turun Eläkeläiset ry:n tanhuryhmä Katrillin tanhuja ja piirileikkejä, Pohjoisen Turun Eläkkeensaajat ry:n liikuntaesitys ja Kansallisen Eläkeläisseuran Kannelkuoron kuorolaulua.

Päivätansseissa lauantaina karkeloitiin Ypäjän Pelimannien tahdittamana.

Äitienpäiväjuhlassa sunnuntaina tervehdyssanat esitti sosiaalilautakunnan laitososaston puheenjohtaja Kirsti Hämäläinen ja äitienpäiväpuheen piti lehtori Sirkku Aitolahti. Musiikkiohjelmaa esittivät Maire ja Lauri Karttunen sekä Kerttu Holmberg ja Henrikin seurakunnan lapsikuoro.

Lehmusvalkamassa 240 asuntoa

Turun Vanhusten ja Eläkeläisten Palvelusäätiön omistama eläkeläisille tarkoitettu asuntola- ja palvelukeskus "Lehmusvalkama" valmistui joulukuun lopussa 1978.

Rakennuksen on suunnitellut arkkitehtitoimisto Lukander & Vahtera Raisiosta. Pääsuunnittelijana arkkitehti Olli Vahtera. Rakentamisen suoritti Rakennus Ruola Oy. Asuntolassa on 240 asuntoa. Asunnot ovat aravavuokra-asuntoja ja kaikki asunnot on jo vuokrattu.

Turun kaupunki on vuokrannut Palvelusäätiöltä palvelukeskusosan, jonka pinta-ala on 3.030 m². Palvelukeskus toimii sosiaalilautakunnan alaisena. Palvelukeskuksesta saa palvelukeskuskortin, jota voi käyttää Turun kaupungin eläkeläisten palvelupisteissä. Palvelut on tarkoitettu turkulaisille eläkeläisille.

Maksullisia palveluita ovat ruokailu, sauna, uinti ja pesutupa. Kahvila, kanttiini, kampaamo ja jalkahoitola toimivat yksityisten toimesta ja ovat kaikkien palvelukeskuksessa vierailevien käytössä kohtuuhinnoin.

Maksuttomina palveluina tarjotaan eläkeläisille palvelukeskuksessa erilaisia opinto- ja harrastuspiirejä, ajanviettopelejä jne. Juhlasali ja kerhotilat on tarkoitettu eläkeläisjärjestöjen ja seurojen kokoontumistiloiksi ja seurustelupaikoiksi.

Palvelukeskuksen johtajana on sosionomi Irja Virtanen, askartelunohjaajina Leena Virho-Korpinen ja Yvonne Pentti, kylvettäjänä Sirkka Sumell, toimistovirkailijana Liisa Hakanen, valvojana Terttu Lehto ja laitosapulaisina Maija Lehtinen, Sirkka-Liisa Saarinen ja Kirsti Toivola. □

Vapaaehtoista vanhustyötä vanhustenhuollon tueksi

■ Sosiaalihallitus on käynnistänyt valtakunnallisen kokeiluprojektin, jonka tavoitteena on vapaaehtoistyövoiman toimintamuotojen kokeilu vanhustenhuollossa. Kokeilu kestää kaksi vuotta. Yhdeksi kahdeksasta kokeilukunnasta on valittu Turku. Kokeilukunnissa järjestetään ensin seminaari, jonka aikana kunta esittäytyy vapaaehtoistoiminnallaan ja muilla ominaisuuksilla, jotka ovat tärkeitä huomioida projektia käynnistettäessä.

Turussa tällainen käynnistämisseminaari pidettiin maanantaina 23. 4. 1979 Lehmusvalkaman palvelutalossa. Seminaarissa esitti katsauksen vanhustenhuoltoon sosiaalihallituksen huoltotoimiston toimistopäällikkö Tellervo Kling. Järjestöjen ja viranomaisten työteistyöstä puhui diakoniasihteeri Esko Koskenvesa ja kokeiluprojektin lähtökohtia sekä tavoitteita selvitteli sosiaalihallituksen huoltotoimiston tarkastaja Leena Niskanen. Turun vanhustenhuollosta ja sen tavoitteista puhui seminaarissa sosiaalijohtaja Pekka Forsell sekä Turun projektisuunnitelmasta paikallisen toimikunnan puheenjohtaja Kirsti Hämäläinen.

TAVOITTEENA TURVALLINEN ELINYMPÄRISTÖ

Vapaaehtoisen vanhustyön kokeiluprojektin tavoitteeksi on asetettu sellaisten vapaaehtoistyön toimintamuotojen kokeilu, joita on katsottu tarpeelliseksi kehittää vanhusten elinolosuhteiden parantamiseksi. Päämääränä on taata kullekin vanhukselle mahdollisimman turvallinen elinympäristö. Kokeilun tarkoituksena on myös yhteistyön lujittaminen sosiaalitoimen, kodinhoidon, terveydenhuollon ja järjestöjen kesken.

Kokeiluprojektin järjestämistä ja toteuttamista varten on kunnassa neuvottelukunta, jossa ovat edustettuina kunnan sosiaalitoimi käsittäen kotipalvelun, vanhusten laitoshuollon ja luottamusmiesportaan sekä kotisairaanhoito, seurakunnat, eri järjestöt ja yksityiset vanhainkodit samoinkuin kunnan keskushallinto ja kuntasuunnittelupuoli.

TURUSSA YLI 20 000 VANHUSTYÖN PIIRIIN KUULUVAA

Vuoden 1978 alussa oli Turussa 20 240 yli 65 vuotiasta eli 12,2 % väkiluvusta ja heistä 75 vuotta täyttäneitä oli 6 402, mikä on 3,9 % väkiluvusta. Nykyisten ennusteiden mukaan vanhusten lukumäärä nousee tasaisesti muutamalla sadalla vuodessa vuosisadan loppuun ja seuraava suurempi nousu tapahtuu vuoden 2010 jälkeen, jolloin ns. suuret ikäluokat tulevat vanhuusikään. Kuitenkin 75 vuotiaiden määrän ennustetaan kohoavan kyseisellä aikavälillä voimakkaammin kuin yleinen kehitys edellyttäisi. Pitkäaikaissairaiden lukumäärä noudattaa samaa suuntaa. □

Yrttien käytöstä lääkeaineena

Motto:

Cur moritur homo, cui salvia crescit in horto. — Miksi kuolee ihminen, jonka puutarhassa kasvaa salvia.

(Salernon luostarin ohjekirjasta).

Maunu Ladonlukon ja veljensä Suomen suurherttua Pentin aikana 1200-luvun viimeisillä vuosikymmenillä laskettiin peruskivet Aurajoensuun linnoitukselle, nykyiselle Turun linnalle. Nykypäivän sunnuntailenkkeilijä löytää helposti linnan merenpuoleisesta eteläpäästä vanhan aitan ja sen takaa pienen ryytimaan. Kerrotaan, että jo Juhana-herttuan ja Katariina Jagellonican aikoina 1500-luvulla on ollut ryytimaa linnan puutarhassa. Juhana oli v. 1558 kutsunut linnan parturiksi ja apteekkariksi mestari Mathias Erbachin. Arkistotutkimusten mukaan viljeltiin linnan puutarhassa v. 1583 lääkekasvejakin, kylläkin sangen harvoja, timjamia, laventelia, fenkolia, rosmariinia, punasipulia, kurpitsaa, artisokkaa, neilikoita ja pitkiä retikoita. Aika samanlaisia kasveja voi sieltä tunnistaa tänäkin päivänä vallankin syyspuolella kesää.

Luostarilaitos on ollut aikoinaan sekä sivistyksellisen että käytännöllisen elämän etuvartiona päätehtävänsä katolisen uskon levittämisen ohella.

Suomeen perustettiin katolisena aikana kuusi luostaria. Ensimmäinen oli Sigtunan dominikaanimunkkien perustama Pyhän Olavin luostari, joka v. 1249 nousi nykyisen Kasken ahteen tienoille.

Luostarin tiedetään harrastaneen lääkekasvien viljelyä ja sairaanhoitoa. Kuuluisimmaksi tuli kuitenkin Naantalin v. 1440 perustettu birgittalaisluostari, jolta on säilynyt ns. Naantalin luostarikirja, "Nadhen dals Closters book", johon sisältyi mm. ohjeita lääkkeiden valmistamisesta ja käytöstä. Lääkkeitä tehtiin sisäiseen ja ulkoiseen käyttöön valmistusohjeen mukaan sekoittamalla sadeveteen, naisen maitoon, etikkaan, viiniin, öljyyn, hunajaan, sianihraan, lampaan talliin tai munanvalkuaiseen.

Vieläkin vanhempaa tietoa yrttien käytöstä maassamme ovat sukupolvesta toiseen kulkeutuneet perintätiedot kansanomaisista lääkintätavoista. Niitä löydetään lähinnä kansanrunoudestamme. Ainoita lääkkeitä, mitä Kalevala mainitsee ovat vesi, hunaja, voi, sekä muut rasvat, tammen kuori, suon sammaleet, heinän helpeet ja erilaiset ruohot.

Monet kotimaisten kasvien vanhat suomalaiset nimet osoittavat niitä käytetyn lääkkeenä johonkin määrättyyn tautiin. Tällaisia ovat ajosheinä, alvejuuri, hammasruoho, hökäheinä, keuhkolehti, leiniruoho, pistosheinä, ramparuoho, riidenmarja, ruttojuuri, yskäheinä ym. Keltatautia parannettiin keltaisella jäkälällä, keltaisilla kukilla tai keltasirkku-uroksen höyhenillä, yskää ja keuhkotautia kasvin ulkonäköön perustuvalla keuhkojäkälällä, ketunkeuhkolla ja käärmeenpuremaa asettamalla kyyn halkaistu pää haavan päälle.

Unilääkkeiden tuli olla "luettuja" eli "katsottuja", toisin sanoen lääkitsijän työhön liittyi loitsu tai taika. Loitsujen merkitys ihmistä parannettaessa perustui siihen tenhovoimaan millä ne sielullisesti vaikuttavat. Erikoista suomalaisille loitsuille on "syntysanat", joilla koetettiin ennen parantamaan ryhtymistä saada selvyys vamman tai taudin perimmäisestä alkuperästä.

TURKU-SEURAN JÄSENMAKSUT v. 1979:

Yksilöjäsenet 25 mk

Perheenjäsenet 5 mk

Ainais- ja yhteisöjäsenet 200 mk

Jäsenetuna Suomen Turku, Åbo vår stad -lehden vuosikerta.

Taudit käsitettiin joko Jumalan luomiksi Jumalantaudeiksi, joihin eivät mitkään lääkkeet auttaneet, koska ne olivat Jumalan sallimia tai panentataudeiksi, jotka olivat haltijoiden tai ihmisten aiheuttamia ja näinollen voitiin näitä parannuskeinoja yrittää.

Panentatautien syntysanoista mainittakoon Kalevalan XVII runon säkeet joissa "virsikäs Vipunen" ihmettelee, mistä hänen vatsavaivansa on peräisin:

> "Oletko tauti luojan luoma
> surma säätämä Jumalan,
> vai oletko teko tekemä
> toisen tuoma, toisen luoma.
> Pantu tänne palkan eestä
> rakettu rahan nenästä."

Maamme kaupungeissa oli 1500—1700 luvuilla välskäreitä ja partureiksi tai palpereiksi kutsuttuja henkilöitä, jotka harjoittivat sekä lääkärin että apteekkarin ammattia. Esim. Turussa mainitaan 1500-luvun alussa mestari Mathys, Jöran-parturi ja mestari Jakob ja 1500-luvun puolivälissä mestari Anders Hansson, joka piti apteekkia Jokikadun varrella, lähellä kirkkosiltaa ja oli sekä Kustaa Vaasan, että Juhanan erikoisesti arvossapitämä. Vasta 1594 mainitaan ensimmäisen kerran Erik-APOTEKARE, joka piti apteekkia Luostarikorttelissa Lasse Tylenin talossa. Kaupunki oli väliin vuosikymmenet ilman apteekkia. Vuotta 1689 pidetään Turun ja koko Suomen vanhimman apteekin perustamisvuotena. Silloin sai 2. 6. apteekkiprivilegiokirjeen Hampurista kotoisin oleva apteekkarinkisälli Johan Albrecht Relau. Apteekki sijaitsi Uudella Kirkkokadulla lähellä Tuomiokirkkoa, myöhemmin Vanhalla Kirkkokadulla. Nykyinen Kauppatorin apteekki torin varrella jatkaa tämän alkuperäisen Apoteket Salamanderin perinteitä. Seuraava apteekkari Jonas Synnerberg perusti v. 1723 Aurajoen rannalle puutarhan, jossa hän kokeili mm. useitten ulkomaisten lääke-, hyöty- ja koristekasvien viljelyä. Hän toi mm. sireenin viljelyn Suomeen. Samoinkuin Relaun aikana jatkoivat Turun ryytikauppiaat lääkkeiden myyntiä.

Vuonna 1755 Lars von Mell sai erioikeuden Turun Akatemian apteekkiin, joka sijaitsi koko Turussa olonsa ajan, aina Turun paloon 1827 saakka, samassa paikassa Aurajoen pohjoispuolella olevalla tontilla, Hauenkuonoksi nimitetyn aukion laidalla, Kuningattaren- eli Linnankadun varrella. (Nykyisen kirjastotalon kanssa kulmittain.) Viereisellä nurkkatontilla oli von Mell'illä yrttitarha. Täällä ja myöhemmin Kupittaalla hän omisti rohdoskasvi- ja tupakkaviljelyksiä.

V. 1811 sai Akatemian apteekin haltuunsa apteekkari John Jacob Julin junior, joka osti yhdessä kaupunginapteekkari Freudenthalin kanssa Hämeentullissa sijainneen entisen nuuskan jauhamiseen käytetyn tuulimyllyn ja kunnosti sen ns. "kiinanmyllyksi", missä kiinankuorta jauhettiin lääkkeiden valmistusta varten. Tämä oli varsin harvinainen laitos, Tukholmaa ja Lontoota lukuunottamatta ei koko Venäjän valtakunnassa ja Länsi-Euroopassa ollut toista vastaavaa, joten Julin myi kiinankuortaan paitsi Venäjälle, Hampurin ja Lyypekin suurille rohdostukkukaupoille.

V. 1855 sai Turku kolmannen apteekkinsa, (nykyinen Joutsen apteekki) apteekkarina Henrik Johan Kjöllerfelt. Apteekki sijaitsi Luostarikortteli 123:ssa (nykypaikallistettuna Iso-Hämeenkatu 23).

Aivan viime aikoina ovat taas yrtit tulleet muotiin ehkä ns. luontaistuotekauppojen, yrttipuotien välityksellä. Monet ihmiset ovat alkaneet uskoa vanhoihin kansanlääkkeenä käytettyihin yrtteihin. Apteekit ovat seuranneet muodissa mukana, ja apteekin hyllyltä saa nykyään taas monenlaista yrttiä ja rohdoskasvia.

Valtaosan apteekin yrttimyynnistä tällä hetkellä muodostaa Ginseng-juuri ja Venäjänjuuri. Molemmat ovat Araliceae-heimon kasveja ja hyvin samantyyppisiä vaikutukseltaan. Näitä ns. ihmelääkkeitä ei suositella varsinaisiksi lääkkeiksi mihinkään nimenomaiseen tautiin. Niillä on todettu olevan yleiskuntoa ylläpitävää tehoa ja vitaliteettia lisäävää vaikutusta.

Kaikilla aikakausilla on oma patenttiratkaisunsa hyvänolon tunteeseen, mm. meillä oli ennen sotia Volga-sieni, luonnontuote sekin, antamassa toivoa paremmasta elämästä. Joten tavalla tai toisella olemme palanneet juttumme mottoon Salernon luostarin ohjekirjasessa. □

TERTTU LAAJO

(Lähdeaineistona käytetty apteekkari Kerttu Peldanin Suomen farmasian historiaa ja teosta Yliopiston apteekki 1755—1955.)

Työnvälitystoimintaa Turussa 75 vuotta

■ Tänä vuonna tulee kuluneeksi 75 vuotta työnvälitystoiminnan käynnistämisestä Turussa. Nykyisin Turun työvoimatoimiston alue käsittää 25 kuntaa ja ammatinvalinnanohjauksen alue lisäksi 8 kuntaa. Toimistossa on vakinaista henkilökuntaa 56 henkilöä ja lisäksi käytetään tilapäistä ja määräaikaista työvoimaa.

Perjantaina 4. 5. 1979 Turun työvoimatoimistossa kävi työvoimaministeriön onnittelut esittämässä työvoiminisiteri Arvo Aalto. Muista onnittelijoista mainittakoon Wärtsilä-yhtymän Turun telakoiden onnittelijat. Onnitteluja ottivat vastaan toimistojohtaja Pertti Paasio ja osastonhoitaja Hilkka Aaltonen.

Vuonna 1892 Turun salvumiesten ammattiosasto perusti työnvälitystoimiston, jonka toiminta jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi. Turun kaupunginvaltuuston päätöksellä perustettu kunnallinen työnvälityslautakunta piti ensimmäisen kokouksensa 24. 3. 1904. Tämä lautakunta jatkoi toimintaansa, kunnes työnvälityksen hoitaminen siirtyi kunnilta valtiolle vuonna 1960. Vuonna 1973 työnvälityksen liitettiin ammatinvalinnanohjaus. □

Arkkitehtikilpailu Turun urheilupuiston pääkatsomosta

■ Turun urheilupuiston pääkatsomo vaatii pikaista korjausta tai kokonaan uutta katsomorakennusta. Kaupungin urheilulautakunta ehdotti tammikuussa arkkitehtikilpailun järjestämistä urheilupuiston pääkatsomon suunnittelemiseksi. Turun kaupungin kiinteistö- ja rakennustoimen lautakunta päätti kokouksessaan 2. 5. 1979 yhtyä urheilulautakunnan esitykseen sekä ehdottaa kaupunginhallitukselle, että ensi vuoden talousarviossa varattaisiin 150 000 markan lisämäärärahaa tarkoitukseen. Tämän vuoden talousarviossa on varattu 200 000 markkaa pääkatsomon suunnitteluun.

Turun kaupungin urheilulautakunta on asettanut urheilulaitosten rakentamisaikataulussa urheilupuiston katsomotilat aivan kärkipäähän. Nyt kun urheilupuiston suoritustilat täyttävät vaativimmatkin kansainväliset vaatimukset, olisi tärkeätä päästä katsomon rakennustöihin mahdollisimman nopeasti. Samalla voitaisiin luoda tiloja muitakin urheilulajeja kuin yleisurheilua varten.

Kaupungin talonrakennusosasto on laatinut alustavan 350 000 markan kustannusarvion arkkitehtikilpailua varten. Mikäli kilpailu järjestetään ensi vuoden aikana, varsinaiseen rakennustyöhön päästäisiin 1980-luvun alkupuolella ja katsomo valmistuisi 1982. Tampereen teknillisessä korkeakoulussa opisekleva arkkitehtiylioppilas Jarmo Saarinen valmistelee diplomityötä, jonka aiheena on Turun urheilupuiston käyttö- ja järjestelytutkimus. Tähän tarkoitukseen Turun kaupunki on myöntänyt 8 000 markan stipendin. □

Uutta väriä kaupungin rakennuksiin

■ Turun kaupungin 750-vuotisjuhlatoimikunta on ehdottanut kaupungin kasvojen ehostamista juhlavuoden kunniaksi. Tässä tarkoituksessa juhlatoimikunta ehdotti määrärahan varaamista kaupungin omistamien rakennusten ja kaupunginvaltuuston rakennusten ulkomaalausta varten. Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 10. 4. 1979 hyväksyä juhlatoimikunnan ehdotuksen ja myöntää tarkoitukseen määrärahat. Päätös syntyi äänin 10—4.

Turussa on huomattava määrä vanhoja puu- ja kivirakennuksiakin ruutukaava-alueella, jotka tarvitsisivat uutta maalia pintaansa. Juhlavuositoimikunta katsoo, että maalaaminen olisi suoritettava vanhojen rakennusten arvoa korostaen. Samalla tällä toimenpiteellä voitaisiin edistää työllisyyttä ja tarjota turkulaisille maalareille työtilaisuuksia.

Myös kaupunginvaltuuston toimitalo ja siihen liittyvät muut rakennukset kaipaavat uutta maalia. Rakennukset on maalattu viimeksi runsaat kymmenen vuotta sitten ja sen jälkeen tiloja on korjattu useaankin otteeseen. Tämä rakennusryhmä muodostaa kauniin kokonaisuuden aivan kaupungin keskustassa ja siksi sen maalaaminen olisi tarpeellista juhlavuoden kunniaksi.

Aurakatu 2:n rakennusten lisäksi "maalausohjelmassa" ovat seuraavat rakennukset: Aurakatu 16, Kupittaan jalkapallostadion, pääkirjasto, Läntinen Rantakatu 13 ja 15, Tuureporinkatu 11, Puutorin grillikioski, Ylioppilasteatteri, entinen Kivipaino ja Samppalinnan Kesäteatteri. □

Pientalojen lämmitys

Pientalojen lämmitys on noussut viimeaikojen vilkkaassa energiapoliittisessa keskustelussa, jota maassamme on käyty, varsin ajankohtaiseksi kysymykseksi. Keskustelussa on selvästi tullut ilmi luotettavan, kokemusperäisen ja riittävän laaja-alaisen tiedon tarve pientalojen erilaisten lämmitysratkaisujen kustannuksista.

Imatran Voima Osakeyhtiö on nyt käynnistänyt valtakunnallisen pientalojen lämmitystapaprojektin, jonka johtoryhmässä ovat edustettuina myös asuntohallitus sekä kauppa- ja teollisuusministeriö. Turun kaup. sähkölaitos hoitaa projektin Turun alueen paikallisia järjestelyjä. Lämmitystapaprojektin tarkoituksena on saada kokemusperäistä tietoa hyvin suunnitelluista, teknisesti korkeatasoisista ja helppokäyttöisistä lämmitysratkaisuista.

Tutkimuksen kohteena ovat seuraavat lämmitysjärjestelmät: uusimmalla ohjaustekniikalla toteutettu energiaa säästävä suora sähkölämmitys, osittain varaavat sähkölämmitysratkaisut, kotimaisten polttoaineiden yhteiskäyttö em. lämmitystapojen kanssa sekä lämpöpumppu-, ilmalämmitys- ja aurinkopaneeliratkaisut.

Tämän projektin puitteissa pientalon rakentajalle tarjotaan veloituksetta käytettäväksi asiantuntijoiden laatimat suunnitelmat lämmitysjärjestelmästä, sen hankinta-, asennus- ja käyttökustannusarviot, valmistuneen talon eristystason lämpökuvaukset, opastusta lämmityslaitteiden energiaa säästävään käyttöön sekä asuntolainahakemuksiin liittyvät laskelmat ja perustelut.

Projekti kestää noin kolme vuotta, jona aikana seurataan lämmitysjärjestelmien toimintaa ja energiankulutusta. Saatuja tuloksia käytetään jatkossa hyödyksi teoreettisten laskelmien tueksi sekä kehitettäessä entistä parempia ja energiaa säästäviä pientalojen lämmitystaparatkaisuja.

Turun kaup. sähkölaitos toivoo rakentajien ottavan yhteyttä lähempiä neuvotteluja varten. □

Turku-seura, Åbo-samfundet r.y.

Jaostojen jäsenet vuonna 1979

TYÖJAOSTO
Puheenjohtaja Olli Kestilä ja jäsenet Rauni Arvela, Erkki Asp, Erik Bergh, Eino Lehtinen ja Ilmari Rinne.

LEHTIJAOSTO
Puheenjohtaja Olli Kestilä ja jäsenet Heimo Kallio, Eino Lehtinen, Reino Leimu, Reino Linkosaari, Hans Othman ja Ilmari Rinne.

HISTORIAN JAOSTO
Puheenjohtaja Haakon Wainio ja jäsenet Tom Bergroth, Ismo Heervä, Viljo Kaila, Ossi Laapotti, Tauno Perälä ja Ilmari Rinne.

SIVISTYSJAOSTO
Puheenjohtaja Allan T. Koskimies ja jäsenet Erik Bergh, Mikko Hirvoila, Paavo Kallio, Reino Leimu, Eero Länsineva, Ilmari Rinne ja Olavi Santalahti.

YMPÄRISTÖJAOSTO
Puheenjohtaja Olli Kestilä ja jäsenet Erkki Asp, Heimo Hietala, Pentti Lahti ja Reino Lento.

MURREJAOSTO
Puheenjohtajat Ilmari Rinne ja Kaarlo Tamminen sekä jäsenet Tauno Aaku, Maija Grönholm, Satu Himara, Alfons Koskimies, Uuno Kulo, Vilho Lehtonen, Pekka Niemi, Allan Saari, Irja Salovaara, Aili Simola, Astrid Stenberg, Pentti Veroma sekä Irja ja Eeva Vuoristo.

RETKEILYJAOSTO
Puheenjohtaja Ilmari Rinne ja jäsenet Rauni Arvela, Waldemar Enqvist, Ritva Erämetsä ja Bo Grönholm.

NAISJAOSTO
Puheenjohtaja Rauni Arvela ja jäsenet Brita Ahlroth, Margareta Jokinen, Irma Jylhä, Leena Laakso, Heljä Laine, Lea Launosto, Tytti Lindström, Anneli Paltonen ja Meri Roine.

KASKUJAOSTO
Puheenjohtaja Heikki Winter ja jäsenet Erik Bergh, Allan T. Koskimies, Eino Lehtinen, Pekka Niemi ja Ilmari Rinne.

RUOTSINKIELINEN JAOSTO
Puheenjohtaja Bo Grönholm ja jäsenet Waldemar Enqvist, Renée Laurén, Harriet Sundman ja Meta Torvalds.

TALOUSJAOSTO
Puheenjohtaja Atte Varjo ja jäsenet Jorma Inberg, Armas O. Jokinen, Pauli Komi, Jukka Mikkola ja Sven-Erik Relanti.

SUOMEN TURKU

ÅBO, VÅR STAD

Päätoimittaja - Chefredaktör: Olli Kestilä.

Toimitussihteeri - Redaktionssekreterare: Eino Lehtinen, Elinantie - Elinavägen 4 A 44, puh. - tel. 371 320.

Toimituskunnan muut jäsenet - Redaktionsrådets andra medlemmar: Heimo Kallio, Reino Leimu, Reino Linkosaari, Hans Othman ja Ilmari Rinne.

Ilmoitushankkija - Annonschef: Ritva Markkanen, Vanha Littoistentie - Gamla Littoisvägen 50, puh.-tel. 371 381.

Turun rautatieaseman lipputoimistolle uudet tilat

■ Turun rautatieaseman lipputoimiston uudet tilat otettiin käyttöön vapunpäivänä, jolloin kuoro lauloi asemarakennuksen rappusilla ja sisähallissa oli maksuton sima- ja tippaleipätarjoilu sekä kuorolaulua ja haitarimusiikkia.

Aikaisemman kiitotavaratoimiston tiloihin on siirrettu matkatavaroitten vastaanotto ja kahvikioski on muuttunut baaritarjoilukahvilaksi. Kukkamyymälä on paikoillaan, mutta Rautakirjan myymälänä ja varastona ollut tila on käytetty kahvilan lisätiloihin. Oikealla oleva asemahallin toinen pää on muuttanut muotoaan. Matkatavaranosasto on poistettu ja koko tila, postitoimipaikkaa lukuunottamatta, on varattu lipputoimistolle, jonka palvelutiskin taakse sijoittuu monia toimintoja. Paikkalippuosastolla on kolme myyntipistettä sekä koti- ja ulkomaan lipuilla on omat myyntipisteensä. Uutta on Turun kaupungin matkailutoimiston neuvontapiste. Varsinaisessa hallissa toimivat edelleen lippumyymälät.

Seuraavassa vaiheessa sisähalli saa uuden väliaikaisen katon ja sen yläpuolella kunnostetaan hallin muut osat. Rautatieasema on tarkoitus saada perinpohjaisesti uusituksi Turun kaupungin 750-vuotisjuhliksi. □

LAUKKAVUORI-seura järjesti Turun Laukkavuoren asumalähiössä sunnuntaina 6. 5. 1979 perinteellisen Laukkavuori-päivän, jonka ohjelmassa oli mm. asunto-osakeyhtiöiden välinen köydenvetokilpailu 6-miehisille joukkueille. Tällä kertaa kilpailun voitti Asunto Oy Kirjosiepon joukkue, jossa olivat vetäjinä Seppo Berg, Hannu Haajanen, Juha Karonen, Jussi Naski, Olavi Salmi ja Seppo Virolainen. Tikanheiton kilpailun miesten sarjan voitti Teuvo Lehtonen 42 pisteellä. Lisäksi hän voitti renkaanheittokilpailun. Naisten tikanheiton voitti Kristiina Kivirauma 32 pisteellä. Päivän ohjelmassa oli mm. poniratsastusta. Syksyllä seura järjestää marja- ja sieniretken. Jotta vanhuksetkin pääsevät matkalle mukaan, se tehdään linja-autoilla.

Ku pussitehta miähet sotaväkke joutus

Ku Suame sisälline sota oli loppu,
ja maaha saatu jonkullaine sotaväki,
ni Turum Pussitehtal sillon tuli hoppu;
se uure artikkelin kannattavaks näki.

Se teki paperissi sotamiähen kuvi;
niit tuskin tehränkä nyt tähän aikka enä.
Mut ennenku niist pojil oli mittä huvi
niist sota tehtas nousi, äijät teki tenä.

Nep painetti siin tehtan kivipainom pualel,
ja Johansson ol' kivelpiiruustajan nimi.
Häm piirusti nek kaikei tairollas ja hualel,
ja laattana ol' tiätty yhrellainen kivi.

Sil Johanssonnil oli sentä pläni jekku miäles
ku hän niit sotamiähen kuvi kraaputtell.
Ku häne akkunas ol' melkkem portim piäles
hän ohikulkijatten naamoi tarkasteli.

Ku arkei painettu jo oli jonku verra,
ni joku miähist rupes kuvi kattelema.
Hän hiaros silmiäs ja kattos uuremmanki kerra,
sit äkki toisillekki miähil juttelema.

Hän yhre arki fölis otti toisil näytteks.
"Kas tosa selväste o sunki kuvas, näes,
ja toiki pistetty on toho arkin täytteks,
Voi ...laut, me ollan kaikki sotaväes!"

No, ei sii joka miähen kuva ollu iha,
mut oikkem mone äijän naaman tunsi sentä;
ja toiset naureskeli, toisil nousi viha.
Nii ne ihmismiälet eri suuntti lentä.
Kyl siit sit nousi vähä jumalato ääni
ku melkken kaikki "sotamiähet" yhtys virtte.
Ja kuulus uhkauksi pitkin tehta lääni,
et kuvat äkki pois taik Juhanssonni hirtte.

No mikäs muu sii autto: kivi konest ulos;
ja Johanssonni rupes naamoi muuttelema.
Ei luulluh hän, et simmone siit oli tulos,
et leikist tulla uhkauksi huutelema.

Siäl oli sillo Georg Seidler faktorina;
ja koko temppu oli hänest hauska vaa.
Hän sanos piirtäjäl, ku nolo oli iha,
et hänen kuvas sotaväkke jääräs saa.

Ku Johansson ol' naamammuutokset sit tehny,
ja arkit valmit uutenaki painoksena,
ni nähtin niist, et Seidler yksi oli menny
Suame sotaväkke vapaehtosena.

NESTOR LEHTINEN
Turku-seuran murrejaoston jäsen, kuoli 1978

PS. Lehtisen runossa mainitut sotaväen kutsunnat pantiin toimeen v. 1918 jo v. 1878 vahvistetun asevelvollisuuslain nojalla. — I.R.

● **"Meijänki huushollis tarttis olla komuri, ku se o nii fiini ja tarppelline mööpeli". — Kuva: Ilmari Rinne.**

Komuri

Meijän talos asus semmone Limperi Akseli yhres äitis kans. Niil oli piän kaklunihuane siin karunpualimaises päätys. Akseli oli niim pal mukava miäs, kaik hänest tykkäs. Ai hän puhus piänt komelia ja väliste hiukkam pualettomiki. Mut kyl hänt surkuki kans tuli, hän kuukkas toista jalkkatas ja vasen käsi oli melkkest lerppu, sentähre ei mikkän työnteko hänelt luanistanu. Mut hän kävi kaikis auksoneis ja niis assiois hänel oli pal tiatto, kas ku hän tuteras ai niit avisei oikke orentlisest. Kyl hän tiäs mitä kapituksi kullonki myytti. Tais hänel ittelläski olla jotta piänt kauppahomma, ku heijä alustas oli täys kaikenkaltas sälä.

Yks tuarsta Akseli oli taas menos pisi Linnankattu yhte auksoni ku siin Pompojussin puarin kohral tuli vasta Pryki olukkuorma ja kuski oliki tuttava miäs. Mäkise Oskari. Oskari seisatti hevoses siihe trotvalli viäre.

— Morjens Akseli, mihi sä olet menos, Otkantti vai?

— Em mä ny sinne, tonne vaa auksoni Pirkerinkarul.

— Kuka siäl ny sit tahto maallisest tavarastas erkanttu, naureskeli Oskari.

— Se on toi lasaretin syslemanni ku muutta pois Turust, ja myy kromssujas.

— Kyl mar siäl vissi o fiini tavara, ei sunkka mittä kromsui.

— Tiätty, ne o herrasväkke, seekras Akseli.

— Kuule nyt Akseli, jos siäl myyrän komuri, ni huura se.

— Kui juur komuri?

— Juu katos se o semmone assia, et toi meijän Tilta o melkkest vuaren jahnannu, et meijänki huushollis tarttis olla komuri, ku se o nii fiini ja tarppeline mööpeli hänem miälestäs. Em mä sitä ens alkku iha alvariste ottanut, mukku siit komurist piisas resuneeramist joka ehto, ni mä pääti hommata semmosen kapistukse vaik mist. Siihe sä ny tulik ku taivast mul tätä assia klaarama, oli se mul onni.

Oskari otti plakkaristas rahapussis ja anto Akselil raha ja sanos et — käske vosikan viärä se meil kotti jolles itte kerkki fölis menemä, kyl Tiltan koto piräs olema. Tul sit meil kun kerkkit, et saara klaarata loput. Oskari funteras, et jos se komuri nys siält tulis, ni yksi murhe olis pois harttioilt. Ja ny on kiirust viätävä tämä kuarma Feenikse. Oskari nykäs ohjist ja hänest tuntus semmoselt, niin ku hevonenki olis jotta köykäsemppä lasti vetäny. □

IRJA SALOVAARA

Turusta yksitoista kansanedustajaa

■ Maaliskuun 18. — 19. päivinä toimitetuissa kansanedustajain vaaleissa huhtikuun 4 pnä kokoontuneeseen eduskuntaan valittiin Turusta 11 kansanedustajaa. Turun läänin eteläisestä vaalipiiristä valittiin 17 kansanedustajaa eli yksi enemmän kuin edellisissä vaaleissa. Turusta tulivat valituiksi:

Paula Eenilä 10 904 ääntä, Christoffer Taxell 10 303, Heli Astala 9 692, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa 9 141, Tapio Holvitie 8 168, Ilkka Kanerva 7 993, Ensio Laine 7 904, Jacob Söderman 7 643, Anna-Liisa Jokinen 7 332, Sauli Hautala 7 155 ja Arto Lampinen 7 026.

Varamiehiä ovat Liisa Hilpelä, Pertti Paasio, Oili Suomi, Ritva Palmunen ja Kaija Raninen.

Edelliseen eduskuntaan kuuluneista turkulaisista kansanedustajista jäivät valitsematta Irma Toivanen, Oili Suomi ja Pertti Paasio. □

Turku-seuran kolmas kevätretki Ruissaloon

■ Ruissalo on turkulaisille ehtymätön innoituksen lähde on sitten kysymys linnuista, kasveista, luonnonsuojelusta, saaren historiasta jne. Kevätretkellä 17. 5. 1979 tutustuttiin saaren huvilakulttuuriin.

Viime sotien turkulaisen joukkosaston JR 14 Itä-Karjalan hongista rakennuttama Honkapirtti oli ensimmäinen pysähdyspaikka kahvinjuonteineen. Täällä tri Liisa Sulkakoski Ruissalo-yhdistyksen edustajana kertoili Ruissalon huviloiden historiasta sekä nykyisistä vaikeista arvokkaiden huviloiden säilytys- ja hoitoasioista. Tämä syystä, että vuokraus- ja omistussuhteet eivät ole selvät. Ruissalo-yhdistys toimii huvila-asukkaiden parhaaksi ja pyrkii rakentavaan yhteistyöhön.

Valtion ja Turun kaupungin v. 1845 tekemän sopimuksen mukaan kaupunki sai hallintaoikeuden Ruissalon saareen. Saari palstoitettiin 1840-luvulla 47 palstaan, joista 46 myytiin huutokaupalla v. 1847. Yksi suurempi alue, "Yleinen käytävä" — nykyinen Ruissalon kansanpuisto — varattiin turkulaisten yhteiseksi virkistysalueeksi.

Varhaisempia huviloita piirtäneitä arkkitehteja ei tunneta, mutta arkkitehti P. J. Gylich on suunnitellut useita Ruissalon huviloita, mm. ostamansa Vuorikodin, joka nykyisin on Turun Toverien hallussa. Saaren ensimmäisiä ja komein huvila sijaitsee aivan Ruissalon kärjessä, ns. Saaron huvila, jonka laivanvarustaja C. Fr. Wendelin rakennutti v. 1851. Arkkitehti G. Th. Chiewitzin muuttaessa v. 1851 Tukholmasta Turkuun, alkoi Ruissalon saarella pelkästään kesäasunnoiksi tarkoitettujen huviloiden rakentaminen. Tällainen on esim. monisokkeloinen, verannoilla ja tornilla varustettu Villa Roma, jonka Chiewitz piirsi tunnetulle turkulaiselle tri Nils Henrik Pinellolle.

Tri Sulkakoski sai kaksi kertaa kertoa saaren historiasta, sillä retkeläisiä oli kaksi täyttä honkapiritillistä, jotka vuoroin olivat sisällä ja vuoroin kiertelivät saarella.

Kansanpuistossa seurattiin Ruotsin-laivojen kulkua. Kauniin ja lämpimän kevätillan näkymät olivat hienot ja niinpä joku tokaisi: "Kyl turkkulaiste kelppa".

Kolmannen retken järjestäjänä oli Turku-seuran retkeilyjaoston jäsen Ritva Erämetsä. □

ILMARI RINNE

■ Valitettavan erehdyksen takia lehtemme tähän numeroon ei saatu selostusta kaikista Turku-seuran tämän vuoden toukokuisista kevätretkistä, joita perinteiseen tapaan järjestettiin neljä. Kolme ensimmäistä retkeä tehtiin torstai-iltana ja neljäs sunnuntaina. Osanotto oli tänäkin vuonna erittäin runsas. Lehtemme seuraavassa numerossa julkaisemme selostuksen ensimmäisestä, toisesta ja neljännestä retkestä.

Toimitussihteerin pöydältä

TAMPERE voitti Turun ja Tampereen keskeisen liikenneraittiuskilpailun, kuten edellisenäkin vuonna. Syytteeseen pantuja rattijuoppoja oli Turussa 837 ja Tampereella vain 571. Turun liikennepoliittisen toimikunnan ja Tampe-

Juttu kulki läpi "rautaesiripun"

Maan hallituksen päätettyä luovuttaa panssarilaiva Väinämöisen Neuvostoliitolle käytiin Pansion sotasataman laituriin kiinnitetyssä Väinämöisessä kevättalvella 1947 useita viikkoja kestäneet laivan luovutusta koskeneet teknillis-luontoiset neuvottelut venäläisten vastaanottajien ja hallituksen määräämän suomalaisen luovutustoimikunnan välillä. Tämän toimikunnan puheenjohtajaksi oli määrätty Laivastoaseman silloinen päällikkö, komentaja Aimo Saukkonen ja lakimiesjäseneksi varatuomari Olavi Santalahti.

Sitkeiden neuvottelujen päätyttyä luovutussopimuksen allekirjoittamiseen 24. 3. 1947, järjestivät venäläiset saman päivän iltana suomalaisen luovutustoimikunnan jäsenille komeat illalliset juuri luovutetun panssarilaivan "amiraalimessissä". Isäntänä toimi laivan uusi venäläinen päällikkö, Negoda nimeltään. Venäläiset osaavat olla erinomaisia isäntiä ja niinpä illasta, kiitos myös hyvien ruokien ja juomien, muodostui aiheen murheellisuudesta huolimatta aika mukava. Tunnelman kohottua ja vapauduttua Negoda, joka musikaalisena miehenä oli viihdyttänyt vieraitaan soittamalla hanurilla mm. venäläisiä kansanlauluja, määräsi jokaisen vuorollaan kertomaan jonkin hauskan jutun. Aloittamaan joutunut Saukkonen, joka ei vielä tiennyt, millä tasolla jutut tulivat liikkumaan, kertoi pienen siistin jutun. Parin venäläisen upseerin sitten kerrottua melko rohkeat jutut kertoi Santalahti vuorollaan seuraavan jutun:

— Eläintarhassa katseli nuoripari apinoiden touhuja ja ihmetteli, kun eräs luumuja syövä apina ensin puolitti luumun, otti kypsästä luumusta helposti irtoavan kiven, koetti sitä peräsuoleensa, pani kiven taas luumun puolikkaitten väliin ja söi luumun. Kun tämä seremonia toistui jokaisen luumun kohdalla tuntui tämä nuorestaparista täysin käsittämättömältä, minkä vuoksi he kysyivät paikalle sattuneelta vahtimestarilta syytä moiseen menettelyyn. Vahtimestari selitti silloin, että parisen viikkoa sitten joku oli syöttänyt apinoille persikoita ja tällöin persikan kiven tartuttua tämän apinan suolistoon kivi oli täytynyt poistaa tuskallisen leikkauksen avulla. Sen vuoksi apina nyt ennen kiven syöntiä varmuuden vuoksi koetti, mahtuiko se ulos.

Juttu tuntui kovasti huvittavan venäläisiä ja tulkki sai kääntää jutun uudelleen isäntien kirjoittaessa sen muistikirjoihinsa.

Lokakuussa 1953 eli Stalinin kuolinvuonna ja 6,5 vuoden kulutua edelläkerrotusta teki kaupunginvaltuuston puheenjohtajan Arvo Toivosen johtama Turun kaupungin valtuuskunta ensimmäisen ystävyysvierailun Leningradiin. Valtuuskuntaan kuului kokoomuksen edustajana kaupunginhallituksen jäsen Olavi Santalahti. Leningradin kaupungin vieraanvaraisuus oli suurenmoista ja parisen viikkoa kestäneeseen vierailuun mahtui paljon muun ohessa juhlavia illallisia ja hauskoja illanistujaisia. Erään tällaisen aikana juttu taas kiersi pöytää ja eräs Leningradin johtomiehistä kertoi tällöin täsmälleen edellä kerrotun eläintarhajutun.

Silloin Santalahti kertoi panssarilaiva Väinämöisellä vietetystä illasta, ja huvittuneena todettiin, että kyllä hyvät jutut todella kiertävät maailmaa, koskapa tämäkin juttu oli pystynyt läpäisemään jopa "rautaesiripun".

(Turku-seuran kaskukokoelmasta).

reen liikenneturvallisuustoimikunnan yhteistyö jatkuu myös tämän vuoden aikana, joskin nyt tullaan kiinnittämään huomiota sellaisiin asioihin kuin työmatkojen turvallisuuteen ja lasten liikenneturvallisuuteen.

Liikenneraittiuskilpailussa Turku on jo kahden vuoden ajan hävinnyt Tampereelle murskaavin luvuin. Ero rattijuoppoussyytteiden määrässä on vain kasvanut, joskin molemmissa kaupungeissa on tapahtunut vähäistä alenemista syytteiden määrässä. Vuonna 1977 Tampereella oli 620 rattijuoppoussyytettä ja Turussa 856. Täten Tampereella vähenivät syytteet 49:llä tapauksella ja Turussa 19:llä tapauksella.

☆

TURKU yrittää kiriä väkiluvultaan Suomen toiseksi suurimmaksi kaupungiksi. Tamperelaisia oli vuoden vaihteessa enää 848 enemmän kuin turkulaisia. Turussa oli viime vuoden lopulla 164 599 asukasta ja Tampereella 165 447 asukasta. Viime vuoden aikana Turun väkiluku väheni 616 hengellä ja Tampereen 671 hengellä. Vuoden 1978 aikana molemmat kaupungit potivat väestökatoa.

☆

SUOMEN Punaisen Ristin Turun osaston ensiapuryhmät järjestivät Turun kauppatorilla sunnuntaina 6. 5. 1979 tempauksen, jossa esitettiin ryhmien toimintaa, elvytystä, sidontaa, lastoitusta ja toimintavalmista ensiapuasemaa, kuvia 20-vuotistaipaleelta, varusteita ym. Tempaus järjestettiin 20-vuotistoiminnan merkeissä, vaikka varsinainen juhla vietetään vasta syksyllä.

☆

TURUN kaupungin ansiomerkkien jako kaupungin palveluksessa oleville suoritettiin perjantaina 4. 5. 1979 Turun linnassa. Ansiomerkkejä oli jaossa yhteensä 244 kappaletta, joista 69 kappaletta 30-vuotisesta palveluksesta. Merkkien jaon suoritti kaupunginjohtaja Väinö J. Leino apulaiskaupunginsihteeri Lyly Vehasen avustamana.

☆

TURUN Upseerikerholla suoritettiin lauantaina 5. 5. 1979 Pansarikillan Varsinais-Suomen ja Satakunnan osaston kiltalipun naulaus. Ensimmäisen naulan uuteen lippuun löi puolustusministeri Taisto Tähkämaa. Juhlaesitelmän piti Turun Sotilaslääninn päällikkö eversti Pentti Laamanen ja taiteilija Olof Eriksson suunnitteleman lipun vihki kenttärovasti Olavi Ojala.

LAPSEN vuoteen liittyen Turun kaupungin historiallinen museo ja Turun miljööpoliittinen yhdistys järjestivät 6. 4.—27. 5. 1979 näytelyn "Katu — piha — puisto. Onko lapsella tilaa kaupungissa?" — Turun kaupungin lapsen vuoden toimikunta, Varsinais-Suomen huoltovaen yhdistys ja lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto järjestivät valokuvanäyttelyn "Lapsena Suomessa" 20.—29. 4. 1979 Turun suomenkielisen työväenopiston tiloissa.

☆

TURKULAISEN taiteen suurkatselmus 750-vuotisjuhlan merkeissä järjestetään kesä-syyskuussa. Turun kaupungin ja Turun Taideyhdistyksen näyttelyn teemana on "Turkulaista taidetta uranuurtajamestareista nykypäivään". Turun Taidemuseossa on esillä menneitten taiteilijapolvien saavutuksia 1700-luvulta lähtien ja Wäinö Aaltosen museossa nykytaiteilijain teoksia. Juhlanäyttelyä valmistelee toimikunta, jonka puheenjohtajana on professori Osmo Järvi sekä jäseninä taideasiain sihteeri Margareta Jokinen, intendentti Erik Bergh, lehtori Raija Puonti, tri Leif Sourander ja taiteilija Osmo Laine. — Wäinö Aaltosen museossa saavutettiin huhtikuussa uusi komea yleisöennätys 19 492 kävijää. Erikoisen suosittuja olivat turkulaisten kameraseurojen "Art-foto -79" -näyttely ja Turun lastentarhanopettajien järjestämä lasten askartelunäyttely. Huhtikuun aikana museossa oli esillä myös Turun Postimerkkikerhon kansainvälinen postimerkkinäyttely ja amerikkalaisen Kaarin Holmbergin grafiikkaa.

☆

TALOUSNEUVOS Lempi Koivurinta on lahjoittanut Turun keskustassa sijaitsevan osakehuoneiston osakkeet Syöpätautien Tutkimussäätiölle liitettäväksi Lempi ja Armas Koivurinnan lahjoitusrahastoon. Lisäksi talousneuvos Lempi Koivurinta lahjoitti 10 000 markkaa käytettäväksi Lapsen vuonna kohtusyövän ja lasten pahanlaatuisten kasvainten tutkimustyöhön. Lahjoittajan esityksestä lahjoitusrahaston hoitokunta päätti jakaa lahjoituksen apurahoiksi siten, että dosentti Matti Grönroosille myönnettiin 5 000 mk nuorten naisten kohdunkaulaosan syövän tutkimiseen ja LKT Toivo Salmelle 5 000 mk käytettäväksi lasten pahanlaatuisten kasvainten tutkimiseen.

☆

OPETUSMINISTERIÖ on myöntänyt 26 teatterille toiminta-avustuksen kuluvalle vuodelle. Turun kaupunginteatterille myönnettiin 850 000 markkaa ja Åbo Svenska Teaterille 350 000 markkaa.

TURUN kaupungin ja Ylioppilasterveys-Studenthälsan ry:n kesken allekirjoitettu sopimus mahdollistaa opiskelijain terveystalon rakennustöiden käynnistämisen noin vuoden sisällä ja uudet tilat uskotaan saatavan käyttöön vuoden 1981 puolella. Turun kaupunki luovuttaa Nummen kaupunginosassa sijaitsevan 7 438 neliömetrin suuruisen alueen (nk. Saurion tontti) ja Ylioppilasterveys puolestaan kaupungille kaikkiaan viisi tonttia Nummen kaupunginosasta samoinkuin 811,6 neliömetrin suuruisen määräalan Tammen tilasta. Sopimuksen allekirjoittivat kaupunginjohtaja Väinö J. Leino ja kaupunginlakimies Ernst Westerlund sekä toiminnanjohtaja Kalle Wettenhovi ja valt.yo Matti Saarinen.

☆

TURUN ja Porin läänin taidepalkinnot jaettiin sunnuntaina 1. 4. 1979 Turun Ylioppilasteatterin uusien toimitilojen avajaisten yhteydessä. 5 000 markan suuruisen palkinnon saivat Åbo Svenska Teaterin taiteellinen johtaja Johan Simberg ja Turun Ylioppilasteatteri. Palkinnot myönnettiin ilman hakemusta kannustuspalkintoina.

☆

TURUN Pursiseura ry:n edustajat Ilkka Niva, Pekka Jousi, Timo Jukala ja Yrjö Veromaa luovuttivat Turun kaupungille seuran hopeisen plaketin numero 1. Luovutuksella pyrittiin juhlistamaan kaupungin 750-vuotisjuhlia ja sen merellisiä tapahtumia. Plaketin ottivat vastaan kaupunginhallituksen puheenjohtajistoon kuuluvat Kullervo Lappi, Jukka Mikkola ja Rabbe Laurén.

☆

TURKULAISELLE rouva Sally Papinojalle ojennettiin Suomen Valkoisen Ruusun Ritarikunnan I luokan mitali kulttaristein valtakunnallisessa äitienpäiväjuhlassa 13. 5. 1979 valtioneuvoston juhlahuoneistossa. Mitalin sai 22 ansioitunutta äitiä. Sally Papinoja on synnyttänyt 14 lasta.

☆

TURUN musiikkijuhlien yhteydessä 4. — 9. 8. 1979 järjestettävä ruisrock on 1-päivänen. Ehdotus tilaisuuden järjestämisestä 2-päiväisenä hylättiin Turun kaupunginvaltuuston kokouksessa 9. 4. äänin 35—32 määräenemmistön puuttuessa. 2-päiväisen tilaisuuden järjestämiseen olisi tarvittu 151 000 markan lisämääräraha kaupungin talousarvioon aikaisemmin varatun lähes 900 000 markan määrärahan lisäksi.

TURUN Käsityömestarien ja Kisällien Killan kevätjuhlassa lauantaina 21. 4. 1979 ojennettiin riipukset kunniajäseniksi kutsutuille puusepänkisälli Torsten Launialalle, leninkiompelijakisällille Kaissi Bergerille ja kellosepänkisälli Pentti Haanperälle. Riipukset ojensivat ja kunniajäseniä onnittelivat oltermanni Toivo Iltanen ja arkunvartija Leo Koskinen.

☆

TURUN kaupungin vuoden 1978 tilinpäätöksen mukaan menot olivat 1 416 milj. markkaa ja tulot 1 443 milj. markkaa. Talousarviosäästö oli noin 26,8 milj. markkaa, joka on 1,8 prosenttia budjetin loppusummasta.
Määrärahojen säästöt olivat noin 142 milj. markkaa ja tulojen ylitykset 44 milj. markkaa. Määrärahojen ylitykset olivat noin 41 milj. markkaa ja tulojen alitukset 118 milj. markkaa. Liikelaitosten tulot olivat 429 milj. markkaa ja menot 398 milj. markkaa. Sähkölaitoksen ylijäämä oli 25,9 milj. markkaa, puhelinlaitoksen 21,9 milj. markkaa ja vesilaitoksen 6,8 milj. markkaa. Liikennelaitoksen alijäämä oli 10,7 milj. markkaa ja viemärilaitoksen 14,4 milj. markkaa.

☆

TURUN yliopiston Kulttuurien tutkimuksen laitoksella on aloitettu turkulaiseen siirtolaisväestöön ja heidän omaisiinsa kohdistuva karjalaisperinteen keruu, joka on luonteeltaan folkloristinen: se keskittyy Karjalan suulliseen perinteeseen ja tapaperinteeseen. Työn yhteydessä pyritään myös tavoittamaan kuvaa Turussa asuvien karjalaisten karjalaisuudesta. Suullisten haastattelujen lisäksi tullaan keruun aikana lähettämään karjalaisväestölle kyselykaavake, jonka avulla pyritään mittaamaan Turkuun muuttaneiden tämänhetkistä karjalaisuutta ja sopeutumista länsisuomalaiseen kulttuuriympäristöön. Työhön osallistuvat laitoksen opiskelijat Lassi Saressalon ja Satu Apon johdolla.

☆

LUKUSUNNUNTAIN lastenjuhlassa 1. 4. 1979 Turun kaupunginkirjastossa jaettiin palkinnot lasten piirustuskilpailusta, johon oli kertynyt yli 300 piirustusta saduista ja tarinoista. Nuorimmassa sarjassa saivat kirjapalkinnon Kimmo Elo, Heidi Hummelstedt, Sini Mikkonen, Elina Parkkinen ja Jussi Vanto. keskimmäisessä sarjassa palkittiin Heidi Ahlqvist Samuli Kujanpää, Kari Nieminen, Jorma Rand, ja Mari Toivonen sekä vanhimmassa sarjassa Minna Aaltonen, Maarika Alsi, Tommi Grönlund, Maria Markkanen ja Sami Suominen.

TURUN kaupungin liikennelaitoksen kuljettajille Vakuutusyhtiö Sampo järjesti vuosina 1977 ja 1978 liikenneturvakilpailun, johon osallistui 240 kuljettajaa, joista 80 täytti kilpailusääntöjen palkitsemisedellytykset. Kyse oli ajokin kuljettamisesta liikennevahinkoa tai muutakaan liikennerikettä aiheuttamatta. 80:stä kuljettajasta arvottiin 20 kuljettajaa, jotka kukin palkittiin 400 markan ostokortilla. Palkinnot jakoi perjantaina 11. 5. 1979 Sammon puolesta varatuomari Kaarlo Saario insinööri Kyösti Penttisen avustamana.

☆

TURUN kaupungin terveyslautakunta on päättänyt lapsen vuoden kunniaksi, että lautakunnan alaisen henkilökunnan lapsille tarjotaan mahdollisuus tutustua vanhempiensa työpaikkaan. Tutustuminen ei kuitenkaan saa häiritä työntekoa, potilasturvallisuutta tai intimiteettisuojaa vähentävällä tavalla. Myöskään vierailevien lasten turvallisuus ei saa vaarantua.

☆

TURUN yliopiston maantieteen ja biologian opiskelijat järjestivät vapunpäivänä vappusumpun, joka oli luontoaiheinen. Esiteltiin eläimiä ja kasveja, eläimiä jopa elävinä. Tarkoituksena oli herättää ja lisätä kiinnostusta luontoon jo perheen nuorempienkin keskuudessa sekä tutustuttaa yleisöä melko huonosti tunnettuun yliopiston eläinmuseoon.

☆

LUOSTARINMÄEN kesäohjelman Turun kaupungin museolautakunta on päättänyt entiseen tapaan antaa nuorisoseuralaisten järjestettäväksi 18 000 markan korvauksesta. Kyse on sunnuntaiohjelmista. Tiistai-illoista huolehtii historiallinen museo ottaen tasapuolisesti huomioon turkulaiset esiintymisryhmät.

☆

KESÄKUUN toisena päivänä tuli kuluneeksi 290 vuotta siitä, kun nykyinen Turun ensimmäinen — Kauppatorin — apteekki sai viralisen luvan toimintansa aloittamiseksi. Museolautakunta päätti apteekille lainata taiteilija Jussi Vikaisen muovailemia kipsimalleja Turun apteekin 250-vuotisjuhlamitalista, joita apteekki tarvitsi näyteikkunanäyttelyynsä.

☆

SISÄASIAINMINISTERIÖ on lähettänyt Turun kaupungille kirjeen, jossa todetaan, että Hirvensalon-Satavan-Kakskerran alueella on ilmennyt tarvetta kohdella rakennusluvan hakijoita tasapuolisemmin. Kirjeessä toivotaan, että kaupunki neuvottelisi asiasta ministeriön kanssa.

Miksi joku odottaa lehteä?

Turun pääpostikonttorissa suoritetussa pistokokeessa tutkittiin 20. liikelaitoksen postilokeroihin saapuva päivittäinen posti. Tällöin todettiin, että runsaat joka toinen postiosoite oli puutteellinen.

Huomattavasti parempi tilanne lienee Suomen Turku -lehden tilaajien antamissa osoitteissa, vaikka virheitä vieläkin esiintyy. Joku odottaa lehteä ja ihmettelee, miksi lehti ei ole tullut, vaikka on jopa sen maksanut. Asiaa tutkittaessa todetaan, että asiasanomainen lehteä odottanut henkilö ole muuton jälkeen ilmoittanut uutta osoitettaan.

Kun osoitteen muutokset hoidetaan nykyisin tietokoneissa, osoitteen muutoksesta olisi ilmoitettava noin kuukausi ennen lehden seuraavan numeron ilmestymistä. Lehden lähettäminen jälkikäteen aiheuttaa ensinnäkin 2 markan kustannuksen ja erillisen postittamisen.

Saman haitan aiheuttaa puutteellinen osoite. Jos esim. suuren kerrostalon kymmenkunta portaikkoa ei ole osoitteessa huomioitu, ei voida olettaa, että postimies käyttäisi aikaa lukemalla joka portaikon nimistön löytääkseen asianomaisen henkilön.

Kiinteistön numeron jollakin kadulla ollessa 1, voi tontti olla puolitettu, jolloin kiinteistön numerot ovat 1 a ja 1 b. Erotus siis pikkukirjaimella. Välttämätön portaikon numero merkitään isolla A- ja B-kirjaimella jne. Ovi numero on pelkästään esim. 116 eikä as. 116 tai ovi 116. Usein löytyy myös merkintä a 116 tai o 116. Näiden tietojen ollessa oikein kirjoitetut, niin vaikka postimies ei saisi nimestä selvää, lähetys tulee perille. Nimikin, varsinkin outo sellainen, tulisi tekstata.

Elämme aikaa, jolloin postimies ei enää tunne jokaista postin saajaa. Häntä ei myöskään enää kutsuta kaffelle, kuten aikoinaan tehtiin kotonani Portsassa. Joskus 1920-luvulla isäni näki vaivan selvittää osoitetoimistossa kirjeeseen oikean osoitteen. Hän kun tunsi "naamasta" kaikki kahdeksannen kaupunginosan asukkaat. Se oli sitä vanhaa kultaista aikaa, jota ei enää tule. Nyt siis vain kirjeeseen tai korttiin esim. seuraava osoite:

Ministeri Ville Vallaton
Tinttanttelinkatu 2 a B 10
20100 Turku 10

ILMARI RINNE

Turun kasvatusneuvola toiminut 40. vuotta

■ **"Lasten sielunterveydellisen neuvonta-aseman" toiminta käynnistyi maaliskuussa 1939 Mannerheimliiton Turun osaston toimintana. Tästä silloin syntyneestä ja tänään maamme vanhimpiin kuuluvasta kasvatusneuvolasta on vähitellen muodostunut elimellinen osa turkulaista perhepolitiikkaa ja sosiaalipalvelua. Turun kaupungin ylläpitämäksi kasvatusneuvola tuli vuoden 1950 alusta. Kulumassa oleva 1970-luku on merkinnyt kasvatusneuvolatyölle valtavaa kehityksen aikakautta. Kasvatusneuvolalaki ja -asetus astuivat voimaan vuoden 1972 alussa. Sitä ennen kasvatusneuvolatoimintaa koskevat säädökset sisältyivät ainoastaan kasvatusneuvolain valtionavusta lokakuussa 1957 annettuun valtioneuvoston päätökseen.**

Kasvatusneuvolan tehtävänä on lain mukaan edistää lasten ja nuorten tervettä psyykkistä ja sosiaalista kehitystä. Kasvatusneuvola auttaa neuvoin ja ohjein huoltajia, opettajia ja viranomaisia lasten ja nuorten kasvatukseen ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Kasvatusneuvolan toiminta perustuu käyttäytymisongelmien ja psyykkisten häiriötilojen tutkimiseen ja hoitamiseen lääketieteellisin, psykologisin ja sosiaalisin keinoin. Kasvatusneuvolan palvelut on tarkoitettu alle 18-vuotiaille ja heidän perheilleen. Lasten ja nuorten ongelmien selvittely vaatii tavallisesti koko perheen mukanaoloa ja useampia käyntikertoja, sillä kasvatusneuvola ei toki voi tehdä mitään "poppakonsteja". Toisaalta mikään lasten ja nuorten kasvatukseen liittyvä ongelma ei ole niin vähäinen, ettei sen johdosta ole mahdollista kääntyä kasvatusneuvolan puoleen.

Aloitteen vaikeasti kasvatettavien lasten neuvonta-aseman perustamisesta Turkuun teki Mannerheimliiton Turun osaston puheenjohtajana toiminut Armas Ensiö vuonna 1938. Ensimmäiseksi sosiaaliseksi työntekijäksi kiinnitettiin maisteri Sylvi Melander ja neuvonta-aseman psykiatriksi lupautui tri Kosti Kallio. Ensimmäisenä toimintavuotena 1939 neuvolan työntekijät käytännössä suunnittelivat sopivaa työskentelyjärjestelmää ja seuraavana vuonna syntyi ensimmäinen virallinen ohjesääntö, jonka pitkälle menevästä kaukonäköisyydestä kertoo se, että tuo ohjesääntö muodostaa osittain pohjan nykyisellekin ohjesäännölle.

SOTA-AIKA HANKALOITTI JA LAAJENSI TOIMINTAA

Sotavuodet löivät leimansa Turun kasvatusneuvolan toimintaan. Maisteri Sylvi Melanderin työkentän laajuutta sotavuosina kuvaa se, että hän yksin joutui suorittamaan sekä älykkyystutkimuksia että tekemään esitutkimuksia ja hoitokäyntejä koteihin. Jo tuolloin yhdeksi toimintamuodoksi vakiintui se, että lapsilla oli mahdollisuus käydä neuvolassa saamassa ohjausta läksyjen luvussa ja samalla askarrella sekä leikkiä. Vuonna 1945 neuvolan yhteyteen perustettiin virallisena toimiva päiväkerho, jonka hoitajana toimi aina vuoteen 1959 saakka Clara Sutinen. Sittemmin päiväkerhotoimintaa jouduttiin ensin supistamaan ja myöhemmin kokonaan lakkauttamaan tilojen puutteen ja työmuotojen lisääntymisen tähden.

TARKKAILULUOKKA KASVATUSNEUVOLAN ALOITTEESTA

Turun nykyinen tarkkailukoulu on saanut alkunsa kasvatusneuvolan aloitteesta. Vuonna 1940 esitettiin neuvolan taholta ajatus tarkkailuluokan muodostamisesta, joka toteutuikin syksyllä 1942. Vajaakykyisten lasten askarteluluokan perustamista koskeva aloite ei sen sijaan saanut kannatusta vielä vuonna 1942.

Turun kasvatusneuvola on toimintansa aikana osallistunut myös psykologisten tutkimusvälineiden kehittämiseen. Vuosien 1946—49 aikana kerättiin aineistoa koululaispsyyskokeen ja Terman-Merrill-Lehtovaaran älykkyystestin standardisoimista varten. Vuodesta 1950 lähtien on koulukypsyyskoe ollut neuvolan vakituisena työvälineenä.

KASVATUSNEUVOLA KUNNALLISEKSI

Mannerheimliiton kasvatusneuvolan toiminta päättyi vuoden 1949 lopussa jatkuakseen Turun kaupungin kasvatusneuvolana. Toiminnassa ei tapahtunut sanottaviakaan muutoksia, sillä se toimi samoissa tiloissa, vastaavin virkanimikkein ja sen hoitoon siirtyivät Mannerheimliiton kasvatusneuvolan potilaat. Koulutoimintaa ajatellen kasvatusneuvolan toiminta korostui, sillä kaikki koulusiirrot myös apukouluihin samoin kuin siirrot takaisin normaaliluokkiin suoritettiin kasvatusneuvolan tutkimuksia avuksi käyttäen.

Erityisopetuksen tarpeen selvittämiseksi ryhdyttiin kehittämään luku- ja kirjoituskoetta kansakoulun alaluokkalaisille vuonna 1952. Tämä johti esitykseen luku- ja kirjoitusklinikan perustamisesta kansakoulun yhteyteen ja tuon klinikan toiminnan alkamiseen tammikuussa 1956.

Turun kasvatusneuvolan henkilökunnan määrä on oleellisesti lisääntynyt sitten toiminnan alkamisen. Tämän vuoden alussa henkilökuntaan kuului lääkärin ohella 7 psykologia, 4 sosiaalityöntekijää, kanslisti ja toimistovirkailija. Kasvatusneuvolan rinnalla toimii vuodesta 1973 alkaen perheterapiatoimisto.

Turun kasvatusneuvola toimi pitkään vaatimattomissa tiloissa Aninkaistenkadulla ja Viinamäen lastentalon kellarissa. Vihdoin v. 1955 kasvatusneuvola pääsi muuttamaan Sairashuoneenkadulle sitä varten suunniteltuihin tiloihin, joissa tänään toimii yhä perheterapiatoimisto. Kasvatusneuvola sen sijaan on muutama vuosi sitten saanut uudet tilat Puutarhakatu 14:ssä. Vuoden 1975 syyskuun alusta alkaen Turun kasvatusneuvola on toiminut koulutusneuvolana.

NEUVONTATOIMINTA LISÄÄNTYY TULEVAISUUDESSA

Jo tällä hetkellä Turun kasvatusneuvolan toiminnassa merkittävän osan muodostaa muille kunnallisille laitoksille ja viranomaisille annettava konsultaatiotoiminta. Vuoden 1978 päättyessä Turussa oli 80 päiväkotia ja 43 seurakuntien päiväkerhopistettä. Päiväkodeissa oli hoidettavana 4 553 ja päiväkerhoissa noin 2 650 lasta. Turun kasvatusneuvola aloitti säännölliset konsultaatiokäynnit päiväkodeissa vuonna 1976 antaen sitä säännöllisesti tällä hetkellä 47:lle kunnalliselle päiväkodille.

Vuoden 1978 aikana kävi kasvatusneuvolassa tutkimuksissa ja hoidossa 966 lasta tai nuorta sekä 1 065 aikuista. Kasvatusneuvolaan ilmoitetuista lapsista ja nuorista oli poikia 69 % ja tyttöjä 31 %. Tutkimus- ja hoitokäyntejä kertyi viime vuonna 6 114 ja perheterapiatoimistossa 777. Kasvatusneuvolaan tulon ilmoittamissyynä ovat useimmiten lapsen erilaiset sopeutumisvaikeudet ja niiden ohella hermostolliset herkkyysoireet sekä kouluissa esiintyvät ongelmat. Melko suuren ryhmän muodostavat kouluvalmiustutkimukset sekä koulun aloitteesta tehdyt tutkimukset erityisluokkasiirtoja suunniteltaessa.

Turun kasvatusneuvola kuuluu hallinnollisesti Turun kaupungin lastensuojelulautakunnan alaisuuteen ja sen hallinnosta vastaa erityinen kasvatusneuvolaosasto, jonka puheenjohtajana on työläistarkastaja Helge Johansson. Turun kasvatusneuvolan johtajana toimii Kaisa Hyssälä. □

Sisällys — Innehåll

Olli Kestilä:
Kotiseutulehti — henkinen yhdyssiteemme 3

Väinö J. Leino:
Kotiseutupäivät ovat ovella juhlavuottaan viettävässä Turussa 5

Ilmari Rinne:
Kotiseututyö ja nuoriso .. 6

Osmo Ikola:
Turun yliopiston rakentamisen vaiheita 8

Uuti Palaja:
Aikansa suurkatastrofi — Turun palo 1827..... 10

Janne Koski:
Turun vapaaehtoisen palokunnan talo..... 14

Merkkipaalut Vartiovuorenmäkeen 15

Kalevi Niemineva:
250 vuoden takainen tapausselostus Kupittaan terveyslähteeltä..... 16

Merenkulun opetusta Turussa 165 vuotta 18

Haakon Wainio:
Turun historiallinen museo valmistautuu 100-vuotisjuhlaansa..... 19

Bernerin Raatihuoneesta plaketti..... 20

Eino Lehtinen:
Suomen Turku — Åbo, vår stad. Katsaus lehden 20-vuotistaipaleelta 21

Pitkänsalmen ranta-alueet säilytettävä puistomaisena vyöhykkeenä 24

Mielipiteitä lehdestämme (Urpo Levo, Lisa Ahlblad, Jarl Jarkka, Harriet Sundman ja Ismo Leinonen)... 25

Rainer Tuuli:
Mielenkiinto tietolähteitä kohtaan herätettävä..... 27

Matkailuoppailla koulutuspäivät Turussa..... 28

Viisari liikaa juhlamerkin tornikellossa 28

Matkailurannikot kutsuvat lomailijoita 29

Silja Linelle ruusuja..... 29

A. T. Koskimies:
Aboa vetus et nova..... 30

Turun rakentamisen 750 vuotta 31

Ilmari Rinne:
Juhlavuoden huipentuma elokuun 5 päivänä..... 32

Turun juhlaraha 32

Askartelutöitä ja muovailua. 32

Yli 3.500 partiolaista marssilla Turussa..... 33

Turun koululaitoksen juhlaviikko 33

Turun näyteikkunat juhlakuntoon 34

Turun juhlavuoden mitali valmistunut 34

Vanhan tyylin kinkerit Runosmäessä..... 34

Aloite Turun arkkihiippakunnan jakamisesta 35

Turun ekumeeniset kirkkopäivät Turussa..... 35

Unto Aarnio:
"Ei eletä täällä me surussa, kun ollaan Turussa"..... 36

Meri — Työ — Kulttuuri 37

Ilmari Rinne:
Suomen Kotiseutuliitto 30-vuotias 38

Pyhän Henrikin muistokivi Kupittaalle 39

Ilmari Rinne:
Kaskujen keruu kilpailuna päätöksessä..... 39

Lasten liikennekaupunki avattiin..... 39

Rauno Aarras:
Edwin L. Lydeń 40

Konrad Paasio:
Luostarinmäellä mummot käy..... 41

Turku tanhusi juhlavuoden merkeissä 41

Hans Othman:
Willy Baer: En bortglömd Åbo konstnär 42

Tarja-Tuulikki Laaksonen:
Kathy Koski 44

TYT:lle ja graafikoille uudet tilat 45

Ensio Harni:
Liisa Tanner 46

Turku kartutti taidekokoelmiaan 48

Turkulaisgrafiikkaa Länsi-Saksassa 48

Alfhild Forslin:
Björneborgarnas marsch i Åbo 49

Rolf Nummelin:
Suomalaisen taiteen kehitys 1850-luvulta nykypäivään 50

Keskiviikko-sarjassa 300 konserttia..... 50

Otto Anderssonin 100-vuotisjuhla 51

Vanhaa ja uutta Turkua valokuvina..... 51

Inga-Lill Söderlund:
Turkulainen opettaja ja harrastelijakirjoittaja 1920—1930-luvuilta..... 52

Konrad Paasio:
Kehrääjä 54

E.T.:
Työtä ja iloa — työn iloa 55

A. T. Koskimies:
Leskenlehti..... 55

Tunnetko Turkua?..... 56—57

Suomen Kielen Seuralla 50-vuotisjuhlapäivä 57

Taideteos Turun yliopistolle 57

Turun kaupunki jakoi apurahoja 57

Wäinö Aaltosen lapsuudenkodista kotimuseo?..... 58

Turun NMKY:n Mieskuoro laulanut 60 vuotta..... 58

Oscar Nikula:
Turku 750 vuotta..... 58

Jalo Torkola:
Portsalainen..... 59

Jalo Torkola:
Rinkeplummat kukkivat .. 59

C. J. Gardberg:
Rakennetun miljöön kansalliset puitteet..... 59

Meren kutsun kuuli 26.514 kävijää 60

Veneet vesillä-näyttely lähes täynnä 60

Turun Messut -79 61

Kaupungille oma näyttelyhalli..... 61

Åbo Akademin kortteli olisi säilytettävä ehjänä..... 62

Ilmari Rinne:
Turku-seura toimii 62

Ilmari Rinne:
Turku-seuran vuosikokous Merenkulkuopistolla 63

Turun kaupunkiosaseuroilla neuvottelutilaisuus 64

Tammirivistö tai -puistikko Pitkämäentien risteykseen .. 64

Vanhusten palvelutalo Lehmusvalkama..... 65

Vapaaehtoista vanhustyötä vanhustenhuollon tueksi . 65

Terttu Laajo:
Yrttien käytöstä lääkeaineena..... 66

Työnvälitystoimintaa Turussa 75 vuotta 67

Arkkitehtikilpailu Turun urheilupuiston pääkatsomosta? . 67

Uutta väriä kaupungin rakennuksiin 67

Pientalojen lämmitys..... 68

Turku-seuran jaostojen jäsenet 68

Turun rautatieaseman lippukassalle uudet tilat..... 69

Nestor Lehtinen:
Ku Pussitehta miähet sotaväkke joutus..... 69

Irja Salovaara:
Komuri..... 70

Turusta yksitoista kansanedustajaa..... 70

Ilmari Rinne:
Turku-seuran kolmas kevätretki Ruissaloon 71

Juttu kuki läpi "rautaesiripun" 71

Toimitussihteerin pöydältä . 71

Ilmari Rinne:
Miksi joku odottaa lehteä? . 73

Turun kasvatusneuvola..... 74

Kansikuva: Ola Laiho

Lähdetään yhdessä laivalle!

T&K

Eikö siinä olekin ajatus, josta jokaisen on helppo innostua? Kaikkihan tietävät, kuinka mukavaa laivalla on – ja varsinkin, kun lähdetään ystävien kanssa joukolla.

Kertokaa meille milloin haluatte lähteä ja minkälaisen risteilyn haluatte tehdä: päiväksi merelle tai päiväksi Tukholmaan tai jonkun muun monista Silja Linen risteilyvaihtoehdoista.

Teemme parhaamme, että kaikki onnistuu juuri niinkuin haluatte.

Kaikista järjestelyistä voitte sopia kanssamme etukäteen – jopa Tukholmassa tapahtuvaa ohjelmaa myöten.

Soittakaa, niin lähdetään yhdessä laivalle!

TURKU, Oy Silja Line Ab, Käsityöläiskatu 4, puh. 921-333 344

SILJA LINE

Onnittelemme

HARTWALL

Kapteenisi miehistöineen toivottaa sinut terve-tulleeksi laiva-matkailun 80-luvulle!

Viisi uutta mukavaa suurlauttaa, joista kaksi ensimmäistä purjehtii jo tänä kesänä Turusta Tukholmaan.

Tee meillä selvä
Kättä päälle
-sopimus.
Saavutat
helpommin
tavoitteesi.

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

LOUNAIS-SUOMEN KIRJAPAINO OY

OFFSETROTAATIO
OFFSETPAINO
KOHOPAINO

KOKONAISVALTAISESTI EDULLINEN PAINOTALO

NUPPULANTIE 21 P. 392 111

Suomalainen Säästöpankki täyttää tänä vuonna 75 vuotta. Juhlavuoden tarjouksena TSSP tulee uusia asuntosäästäjiä vastaan todella merkittävin lainaeduin:

Asuntolaina jopa 15 vuoden laina-ajalla

TSSP 1904 1979 75 VUOTTA

Turun Suomalainen Säästöpankki

Lähin pankki on oma LÄHIPANKKI.

Turun Työväen Säästöpankilla on enemmän toimintapisteitä Turussa ja sen lähiympäristössä kuin millään muulla rahalaitoksella. Lähipankkimme ovat etu Sinulle, joka tarvitset joustavia ja nopeita pankkipalveluja — ilman turhia mutkia ja pitkiä matkoja. Oma lähipankkisi tietää parempaa ja joustavampaa pankkipalvelua — vain muutaman askeleen päässä työpaikastasi tai kodistasi.

Lähipankissa käväiset ohiajaessasi ja hoidat asiasi mukavasti matkasi varrella. Turun Työväen Säästöpankin lähipankeissa saat tuttua, täydellistä pankkipalvelua ja kaikki etumme. Tule Sinäkin omaan lähipankkiisi!

Turun Työväen Säästöpankki on Sinun asiallasi.

TURUN TYÖVÄEN SÄÄSTÖPANKKI

Pääkonttori: Kivikukkaro, Yliopistonkatu 29 ● **Konttorit Turussa:** Antintalon konttori: Eerikinkatu 15 ● Eerikinkadun konttori: Eerikinkatu 5 ● Hepokullan konttori: Varkkavuorenkatu 34 ● Hippoksen konttori: Hippoksentie 31 ● Hurttivuoren konttori: Kotkankatu 1 ● Iso-Heikkilän konttori: Kanslerintie 8 ● Kaskenkadun konttori: Kaskenkatu 14 ● Kroopin konttori: Hämeenkatu 14 ● Kärsämäen konttori: Kärsämäentie 31 ● Luolavuoren konttori: Rätiälänkatu 9 ● Martin konttori: Martinkatu 5 ● Nummenmäen konttori: Hämeentie 24 ● Pahaniemen konttori: Aunelantie ● Pallin konttori: Riitasuontie 26 ● Pernon konttori: Pernon telakka ● Pohjolan konttori: Satakunnantie 17 ● Puutarhakadun konttori: Puutarhakatu 34 ● Puutorin konttori: Brahenkatu 16 ● Turun Telakan konttori ● Vähäheikkilän konttori: Uittamontie 12 ● Autokonttori ● **Konttorit Kaarinassa:** Paraisten tienhaara ● Poikluoman konttori: Auvaistentie 22 ● **Konttori Raisiossa:** Tarmolan liiketalo ● **Pankkiauto ja työpaikkojen toimipisteet**

TURKU-LAISTEN LÄHIPANKKI

Tule viihtymään
SEURAHUONEELLE

Tarjoamme Sinulle mahdollisuuden

— yöpyä mukavasti hotellihuoneissamme
— saunoa hotellimme yläkerrassa
— nauttia keittiömme valmistamista herkuista
— viettää hauskan illan Restaurant Ladyhillissa

SEURAHUONE SOCIS p. 921-20 681
Humalistonkatu 2, Turku

non-stop music
non-stop dancing
Restaurant Ladyhill
it's the best
Puh. 20681.
Joka ilta klo 19-02
Humalistonkatu 2

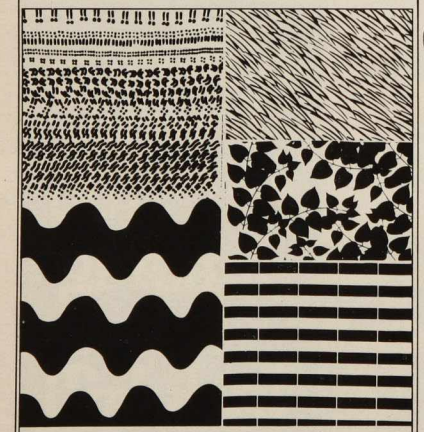
Tee Perheen Samposopimus!

uusi yksinkertainen tapa hoitaa vakuutusasiat

SAMPO-YHTIÖT

SAMPO KALEVA

Kankaita, mekkoja,
trikoita ja pikkutavaroita.

Eerikinkatu 12

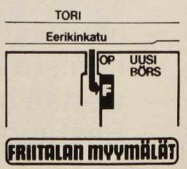
marimekko®

FRIITALA FRIITALA

NAHKA-ALAN
ERIKOISLIIKE
AIVAN TURUN
KESKUSTASSA

TERVETULOA

FRIITALAN MYYMÄLÄT

Eerikinkatu 10 puh. 333988

FRIITALA FRIITALA

Tule Ruissalon terveyskylpylään virkistymään ja rentoutumaan!

Kylpyläviikko hoitoineen vain 825.—/henkilö

Viikko sisältää majoituksen kahden hengen huoneessa puolihoidolla sekä seuraavan kunto-ohjelman:
terveystarkastus, kokohieronta, terveysluento, 2 × savihoito, 2 × solarium, 2 × terveyskylpy, 2 × ryhmävoimistelu, aamuvoimistelu, sauna ja uinti joka arkipäivä.
Voit myös varata majoituksen erikseen ja hoidot oman lääkärisi tai kylpylälääkärimme lähetteen mukaisesti. Lääkärin määräämistä hoidoista sairausvakuutus korvaa osan. Viikon majoitus puolihoidolla 595.—/hlö kahden hengen huoneessa. Lisämaksu yhden hengen huoneesta 35.—/vrk.
Varaukset ja tiedustelut myyntipalvelustamme.

rantasipi ruissalo
TERVEYSKYLPYLÄ
puh.921-306222, TURKU

Samppalinnan KESÄTEATTERI

Odotettu, toivottu!

AIMO VUORISEN
VOTKATURISTIT

UUDELLEEN
Tuhansien toivomuksesta!

ESITYKSET 21.6.—12.8.
ENNAKKOMYYNTI PUH. 29050

Samppalinnan KESÄTEATTERI

HOP

HELSINGIN OSAKE-PANKKI

VIITTAMO · CITYKAUPUNKI

ASUNTO OY PERÄSIN
valmistuu 1979—80 alueen parhaimmalle paikalle. Hyvän laatu- ja varustelutason lisäksi useimmat huoneistot on mahdollisuus varustaa omalla saunalla.

Huoneistokoot: **1 H + KK 33 m² — 5 H + K + S 127,0 m²**

Esittely:

RAKENNUSTOIMISTO
A.PUOLIMATKA OY
Turku Eerikinkatu 6 b Puh. 335 111

Tervetuloa Turkuun!
Ann Nurmije wälittää

Tilatkaa —
Abonnera

Suomen Turku -
Åbo, vår stad

Kesän kaunein morsian

Unohtumaton asu Suureen Hetkeen.
Ra-Kesta löydät kesän kauneimmat morsiuspuvut.
Tule valitsemaan omasi.

Juhlavieras!
Ra-Ke on tulvillaan kesän uutta muotia.
Sinunkin makuusi.

Reippaat ja hyvännäköiset matka-asut kesäisille retkille löydät meiltä.
Valikoimissamme mm. muodikkaita safariasuja.

Ra-Ke

E-LIIKE ON OSTAJAN ASIALLA

Keskitä ostoksesi
E-myymälään —
saat kunnon tavaraa
kohtuuhintaan

E TARMOLA

Turun Kesäteatteri

NUORI MYLLÄRI

päästetään säkistään ensi-illassa 20.6. -79

Kesän mittaan avataan
riemukas säkki (12.8. saakka)

Arkisin klo 19.00 (ei perj.)
Pyhäp. klo 15.00 ja 19.00

Tiedustelut ja varaukset puh. 12 440

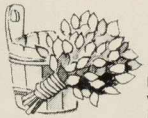
Koko perheelle sopivaa ilomieltä säkkikaupalla!

Turun Kesäteatteri

SOITIN
Laine
TURKU

Asunto Oy
Koukkarinkatu 2

on **Varissuolle** marras- joulukuussa 1979 valmistuva **aravalainoitettu** yhtiö, joka käsittää kolme kolmikerroksista taloa, yhteensä 45 huoneistoa.

Asuntotyypit:
2 h + k + sauna 65 m²
3 h + k + sauna 80 m²
4 h + k + sauna 98 m²

Lisätietoja yhtiöstä sekä aravalainan hakulomakkeita saat Huoneistomarkkinointi Oy:stä

Myynti: Huoneisto-markkinointi oy
Puh. 331 777
Turku, Aurakatu 6 – Linnankatu 13 b
KOP-kolmion kauppakuja
ASUNTOASIOIDEN LUOTETTAVA AMMATTILAINEN

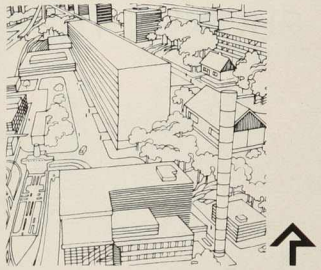
Rakentaja: RAKENNUSTOIMISTO R. JÄRVINEN OY
Humalistonkatu 3 B 6, Turku, puh. 335 400

SÄÄSTÄJÄN PUOLESTA KYLLÄ

TURUN SEUDUN OSUUSPANKKI

VARATTU

RAKENNUS-RUOLA OY
Rakennus-Ruola Oy toimii valtakunnallisesti rakentamisen kaikilla sektoreilla – varmalta pohjalta.

Tuotantomme käsittää asuin- ja liikerakennusten ohella myös KVR- ja urakka- sekä erikoisrakentamista.
Ottakaa meihin yhteyttä, pääkonttoriimme Turussa puh. 921-330 850 tai aluekonttoreihimme Turussa 921-330 311, Helsingissä 90-578 755, Lahdessa 918-44 861, Lohjalla 912-23 023 ja Porissa 939-37 600.

ah

Yksilöllisen huolinnan osoite:

AUCTOR HUOLINTA OY
Eerikinkatu 6 a C
PL. 110 20101 Turku 10
puh. 337060 Telex 62-358

TURUN SATAMA

Turun satamasta sujuu säännöllinen linjalaivaliikenne tärkeimpiin Itämeren maihin ja Pohjanmeren satamiin sekä tietysti lauttaliikenne Ruotsiin aina aikataulun mukaisesti. Ro/Ro-liikenteessä nopeat ja täsmälliset kuljetukset joustavine jatkoyhteyksineen yhdessä tehokkaan terminaalitoiminnan kanssa antavat nykyaikaiset vaatimukset täyttävän satamapalvelun kautta vuoden.

TURUN SATAMA

Valion Herkkusilakat
SIPULI-, TILLI- JA YRTTISILAKKA

ovat mehevän maukkaita, kotimaisia kalamarinadeja.

Tämä on Valion kotimaisen kalan tunnus.

Madame Ceci

AIKUISEN
NAISEN
VAATETTAJA

Runsaasta valikoimasta löydätte sopivan leningin kaikkiin kesän juhliin ja matkoille.

Myös hame- ja puserovalikoimat runsaat.

TERVETULOA!

TURKU, Yliopistonk. 24
puh. 336 520
ark. 9.00—17.00
la 9.00—14.00

TILATKAA
SUOMEN TURKU

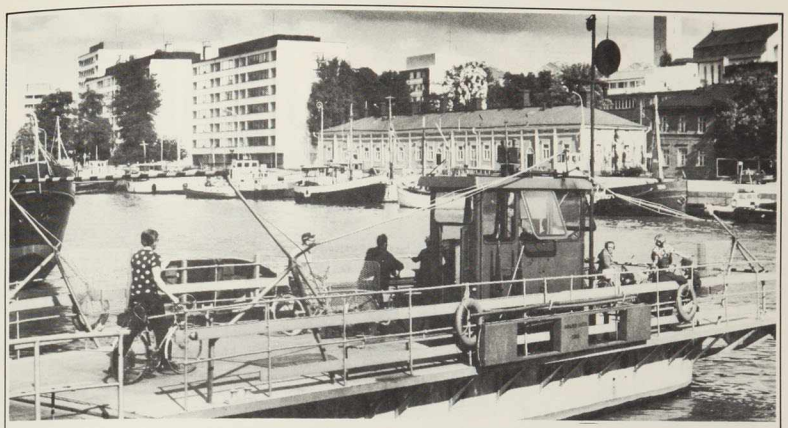
ABONNERA
ÅBO VÅR STAD

Hotelli MAAKUNTA

VENEPALVELUKESKUS Ky
Kutterintie 1. Puh. 580 123

AURAN KULTASEPPÄ Oy

SUOSIKAA ILMOITTAJIAMME!

Turkulainen! Tutustu sinäkin Turkuun.
Lisää tietoja saat osoitteesta

TURUN KAUPUNGIN MATKAILUTOIMISTO
Käsityöläiskatu 4, 20100 Turku 10 Puh. 921-336 366.
Avoinna 1.6.—31.8. 8.30—18.00, lauantaisin 8.30—13.00, sunnuntaisin 12.00—13.00.
Kesällä kiertoajelu päivittäin klo 13.00.

TURKU-ÅBO 750

HIRVENSALON TELAKKA

Kutterintie 7 Turku puh. 580 151
ilt. 392 602, 401 625

Uusittu telakka keskeisellä paikalla Turun sataman tuntumassa (Ent. Matarmaa)

- **Maks. nosto n. 100 ton.**
- **Alusten telakointi ja huolto**
- **Talvisäilytys**
- **Hinausapua**

Tule edullisille huonekaluostoksille

Palvelemme asiakkaitamme maan monipuolisimmilla huonekaluvalikoimilla aivan kaupungin keskustassa

avain yksilölliseen kalustamiseen

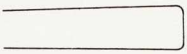
kalustokeskus

Yliopiston- ja Brahenkadun kulma. Puh. 20 466

TEE
HOPEASOPIMUS

Suomi-sarja

Chippendale-sarja

Birgitta-sarja

SUOMEN KULTASEPÄT OY

Aurakatu 12, Turku, puh. 334800
Hämeenkatu 1 ja 27, Tampere, puh. 26080

LOUNAIS-SUOMEN KIRJAPAINO OY
1979